

REŞAT NURİ GÜNTEKİN

B Ü T Ü N R O M A N L A R I

*Akşam
Güneşi*

İNKILÂP

Reşat Nuri Güntekin - Akşam Güneşi

Romanımın hakikî kahramanı olan sevgili zevcem Hâdiye'ye
8 Teşrinievvel 1927 Reşat Nuri

Reşat Nuri Güntekin'in Eserleri

- 1 — Çalıkuşu
- 13 — Gökyüzü
- 2 — Dudaktan Kalbe
- 14 — Değirmen
- 3 — Akşam Güneşi
- 15 — Yeşil Gece
- 4 — Acımak
- 16 — Olağan İşler
- 5 — Damga
- 17 — Gizli El
- 6 — Kızılıcık Dalları
- 18 — Harabelerin Çiçeği
- 7 — Eski Hastalık
- 19 — Sönmüş Yıldızlar
- 8 — Miskinler Tekkesi 20 — Tanrı Misafiri
- 9 — Anadolu Notlan I-II
- 21 — Kan Davası
- 10 — Yaprak Dökümü 22 — Kavak Yelleri
- 11 — Ateş Gecesi
- 23 — Leylâ ile Mecnun
- 12 — Bir Kadın Düşmanı
- 24 — Son Sığmak

Piyesleri :

Hançer Balıkesir Muhasebecisi
Hülleci Tamı Dağı Ziyafeti
Çalıkuşu (N. Cumalı)
Eski Şarkı
Bir Köy Öğretmeni
Yaprak Dökümü
Tercümeleri :
Hz. Muhammed'in Hayatı
Bir Fakir Delikanlı
(Emil Dergmenheim'den)

la Dam 0 Kamelya
Kahramanlar (Cariyi) (A. Dumas Fils)
Don Kişot
Evham
(Cervantes Saavedra) Hakikat (Emil Zola)
Yabancı itiraflar (J. J. Rousseau)
Atlı Adam

Hayatı

Güntekin, 1889'da, Askeri tabip olan Nuri Bey ile Erzurum valisi Yaver Paşa'nın kızı Lütfiye Hanım'ın oğlu olarak İstanbul'da doğmuştur. Öğrenim hayatı boyunca birçok il gezen Güntekin, ilköğrenimine Çanakkale'de başlamıştır. Daha sonra İzmir'deki Frerler okulunda bir süre öğrenim görüp sınavla girdiği Darülfünun Edebiyat Şubesi'ni 1912'de bitirdi. Böylece öğrenim hayatını yirmi üç yaşında bitirmiş oldu.

Güntekin 1927'e kadar Fransızca ve Türkçe öğretmenlikleriyle müdürlük görevlerini üstlenmiştir. Bazı görev aldığı okullar Bursa Sultanisi, İstanbul Beşiktaş İttihat ve Terakki Mektebi, Fatih Vakf-ı Kebir Mektebi, Akşemseddin Mektebi, Feneryolu Murad-ı Hâmis Mektebi, Osman Gazi Paşa Mektebi, Vefa Sultanisi, İstanbul Erkek Lisesi, Çamlıca Kız Lisesi, Kabataş Erkek Lisesi, Galatasaray Lisesi ve Erenköy Kız Lisesi'dir.

Güntekin, 1927'de maarif müfettişi oldu ve bu arada Dil Heyeti'yle birlikte bazı çalışmalarda bulundu. 1939'da ise Çanakkale milletvekili olarak TBMM'de bulundu. Bu görevini 1946'ya kadar sürdürdü. 1947'de, Cumhuriyet Halk Partisi'nin Ankara'da yayımlanan Ulus gazetesinin İstanbul kolu olan Memleket gazetesini çıkardı. Güntekin daha sonra müfettişlik görevine geri döndü ve 1950'de UNESCO Türkiye temsilciliği ve öğrenci müfettişliği görevleriyle Paris'e gitti. 1954'te ise yaşında dolayı bu görevden ayrılmak zorunda kaldı. Emekliliğinden sonra bir süre İstanbul Şehir Tiyatroları edebi heyeti üyeliği yapmıştır.

Güntekin'e Akciğer kanseri teşhisi konulduktan sonra tedavisi için Londra'ya gitti ve orda hastalığına yenik düşerek öldü. 13 Aralık 1956 günü, Karacaahmet Mezarlığı'na gömüldü.

Akşam Güneşi

Onu ilk defa bir haziran günü Sazlı Pınar yolunda gördüm. Viran bir köprünün başında köylülerle konu-uyordu.

Yakası kapalı boz ceket, tozlu dolakları, iri dolgun ücuduyla bana evelâ bir çiftlik kâhyası gibi göründü, füzünün yarıdan ziyadesini kapıyan beyaz güneşliği alanda yalnız çenesiyle dudakları görünüyordu.

Yanında dizgini boynuna bırakılmış bir kula at vardı.

Efendisi konuşurken at, köprü'nün ayakları arasında suyun içinden bitmiş gibi görünen ve kenardaki çürük tahta parmaklığı baştan başa kaplayan bir sarmaşığın yapraklarını yiyordu.

Yanından geçerken selâm verdik. Jandarma arkada-, -ım.

— Keyifler iyidir inşallah Bey, dedi.

Bir an, başını kaldırmıştı. Bu kılıkta bir adamdan umulmayacak kadar güzel, zeki bir çehre gördüm.

— Çok şükür çavuş... Sen de iyisin ya?

! Biraz önümden giden ihtiyar jandarma, köprü'nün öte başında atını durdurdu, beni bekledi.

Eski bir çizme gibi !iert ve kırışıklarla dolu yüzünde memnun bir gülümseme vardı:

— Şu adamı gördün mü Doktor Bey, dedi, Hani Cenabı Hak, Kitabında Hazret-i Peygamberin son peygamber olduğunu yazmasaydı ben, bu adama peygamber derdim.

— İyi bir adam öyle mi?

— İyi de söz mü Bey?... Cenab-ı Hak, meleklerin* böyle yaratmıştır. (M...) adasında onun gibi beş

kiş daha olsaydı işler başka türlü yürürdü... Dünya, böjl^ adamların yüzü suyu hürmetine durur... Zatiâliniz Nazmijj Beyin adını hiç işitmedin mi? —! Hayır.

— Yeni geldin de ondan olacak... Bu adamı Adad tanıyıp sevmeyen yoktur. Deminden geçtiğimiz Gâvc Köyünde bir balıkçı karısı onun resmini Hristosun yanın asmış... Gözümle gördüm...

Yakında zatiâliniz de öğren* çeksın ya... Başka türlü bir adam, Doktor Bey...

Çavuş, pek fakir olan lügat dağarcığında onu anlat cak kelime bulamıyor, sıkıntısından yerlere tükürüyordu. I On beş gün evvel hükümet doktoru olarak (M...) e gelmişim. İlk defa devre çıkıyordum. Mutasarrıftan köyleri iyi bilen bir arkadaş istediğim zaman bu ihtiyar jandarma çavuşunu vermiş, «Hacı İsmail'den iyisini bulamazsınız. Adayı karış karış bilir. İnsanlarını teker teker tanır.» demişti.

AKŞAM GÜNEŞİ

mu«emadi bahar

ılık sakız kokuları içinde uyuşmuş gibi görünen bu sakin adası, Sarayın bir menfası hükmündeydi. Gözden düşen, fikirlerinden korkulan mabeyin adamlarını buraya mutasarrıf gönderirlerdi. İsmail Çavuş, kırk seneden ziyad'e bir zaman bunlara hizmet etmiş, her birinin meyil ve meşrebine göre hocalar, dervişler, hâkimler, münşiler, şairler ve musikişinaslardan mürekkep meclislerinde, içki âlemlerinde neler öğrenmemişti. Bu okuyup yazmayan kaba saba adam, bazen Saray tarihinin hususiyetlerinden bahseder, Nabi'den, Nedim'den beyitler okurdu.

Çavuş, pek az kimseyi beğenir, idare işlerini mütemadiyen tenkit ederdi. Zalim bir görüşü, zehir gibi bir dili vardı. Düşündüğünü mutlaka söylemek ihtiyacmdaydı. ! Fakat Saray adamlarından öğrendiği şekil nezaketi saye- -sinde fikirlerini çok kere dolambaçlı bir lisanla söyler, ba- ! şını derde sokmaktan kurtulurdu.

O sabah, kasabadan ayrıldıktan sonra mutasarrıfın *r hakkını teslim etmişim. İsmail Çavuş, böyle teftiş seya- r' hatleri için bulunmaz bir arkada^ "" * " her şe" -~'

i. İÜ

adam, galiba

^tti. ma-i£j- terle carı, ulla-
Çavuş?

8

AKŞAM GÜNEŞİ

AKŞAM GÜNEŞİ

İhtiyar jandarma, kalın kaşlarını kaldırıp yüzüme baktı, belli belirsiz bir istihfaf ile gülümsedi :

— Dininden sana, bana ne ki Doktor Bey... O, Allah ile kendi arasında bir iş... Benim atı da dereye sokup ab-dest aldırayım, beline köteği vurup secdeye yatırayım, yemini, suyunu kesip mükemmel oruç tutturayım... İnsan olmadıktan sonra ibadet etmiş neye yarar ki?... Beş altı yıl evvel burada İlyas Efendi diye bir doktor vardı... Toprağı bol olsun, gâvur muydu, çifit mıydı ben de bilemem amma, nice Müslümanlardan iyi idi. Başı darda kalana medet ederdi... Hâşâ sümme hâşâ, ben Cenab-ı Hakkın yerinde olsam bu İlyas Efendinin kabrine her gece nur indirirdim.

Gülerek :

!— Tövbe de Hacı Çavuş dedim, günaha giriyorsun.

İhtiyar jandarma, şaka ettiğimi anlamıştı. Fakat ciddiyetini hiç bozmadan garip bir günah nazariyesi atmaya başladı:

t—< Günah, aklının ermediği işe girişmek, ibadullahı zarara sokmaktır bey... Sen, işini bilmeden doktorluk edersen günah olur... Ahmed'in, Mehmed'in, Yorgi'nin, Mişon'un koyununu, kuzusunu çalarken, ben, jandarma İsmail, yerimde rahat oturursam günah olur... Koyun çobanlığı etmesini bilmeyen adam mutasarrıflık, kadılık etmeğe kalkarsa günah olur.

Taşın kime ait olduğunu anlamış, gayri ihtiyari gü-lümsemiştim. O da boyalı pos bıyıklarının içinde gizlenmiş sinsi bir gülümseme ile devam etti:

— Günah, dilden çıkmaz Doktor Bey... Günah, elden çıkar...

On dakikadan beri etrafımızı saran, ağır kokularıyla başıma hafif bir afyon sersemliği veren ağaçlar, yolun bir dönemecinde birdenbire açılıyor, karşıda yüksek bir sırt görünüyordu.

İhtiyar jandarma, yine hayvanını durdurdu :

— Parmağımın doğrusuna bak Doktor Bey... Şu tepenin tâ ucunda, uzun uzun ağaçlar var...

Onlar servidir. Nazmi Beyin çiftliği o ağaçların ardındadır... Tâ denize kadar iner.

— Bu adam yerli mi Çavuş?

— Eh, yerli sayılır ya... Bu Ayazma çiftliği ona babasından kaldı... Rahmetli, otuz beş yıl evvel burada mutasarrıftı... Bir mübarek adamdı. Adaya çok iyiliği vardı. Zatiâliniz bu Nazmi Beyi tanışan çok seveceksin Bey... Zatiâlinizin de ona benzer bir iki halini gördüm... Hele geçen gün o Meşincioğlu Kerim Beye yaptığın işe parmak ısırardım... Zatiâliniz kuzu gibi uslu görünüyorsun amma, kızınca, maşallah, barut gibisin.

İhtiyar jandarmanın bana gösterdiği muhabbet ve emniyet, sebepsiz değildi. Geldiğimin üçüncü, yahut dördüncü günü idi. Kasabadaki ilkokuldan bir şikâyet geldi... Kontratçı, bir

zamandan beri okula fena et veriyormuş... O gün de öyle yapmış... Okul müdürü, ihtiyar, sakin bir adamdı.

Gazeteye sarılı bir et parçasını elinde sallıyor, teessüründen âdeta ağlıyordu :
«Beyefendi evlâdı

vatanı elimizle öldüreceğiz... Kerim Bey isminde, eşraftan, daha doğrusu mütegalibeden bir kontratçımız var... Bir türlü dış geçir emiyorum... Herif, aynı zamanda vilâyet meclisinde de üye.

İcabeden bütün makamata baş vurdum. Kimseden imdat yok!»

Zaten daha ilk geldiğim gün, bu yadigârın başka bir olayını haber almıştım. Müdüre :

— Siz müsterih olun... Etleri bana gönderin!... dedim ve beş dakika sonra belediye dairesinin önünde mahalle köpeklerine güzel bir ziyafet verdim. Köpeklerle beraber halk da sokağa toplanmıştı. Fakir bir kocakarı, kaldırımın üstünde çırpınıp bağılıyor: «Efendi oğulla-10

AKŞAM GÜNEŞİ

AKŞAM GÜNEŞİ

11

rım, Allah, peygamber rızası için bana da bir parça verin... Kokmuş et bana dokunmaz; ben, yıllanmış kurban eti yemeğe alışığım.» diye yalvarıyordu. Belediyenin önü bir bayram yerine dönmüştü.

Yarım saat sonra Meşincioğlu Kerim Bey, dairedeki küçük odamı mübarek vücuduyla şerefendiriyordu. O bir nevi derebeyi idi. Hükümet memurlarına uşak gibi muamele etmeğe alışmıştı. Vurmadan oda kapımı açtı. Küstah bir tavırla masamın önüne dikilerek hırsından tıkanmış sert bir sesle :

— Efendi, sen kim oluyorsun, diye bağırdı.

Odaya girenin farkında değilmişim gibi sigaram dudağımın ucunda, başım önüme eğilmiş, yazı

yazmağa devam ediyordum.

Masamın ucuna bir yumruk indi. — Efendi, sana söylüyorum... Sen, Meşincioğlu'nün etlerini ne cesaretle köpeklere atarsın?

Başımı kaldırdım, sakin bir istihfafla yüzüne bakarak :

ı— Sen dışarı çık, dedim, Meşincioğlu Kerim Beyefendinin bir şikâyetleri varsa tabii kendileri söylerler.

Birdenbire şaşırıdı. Seyrek sakallarının her teli ayrı ayrı titriyordu, vücudu ispazmoza tutulmuş

gibi oynuyordu :

— Sen benim Kerim Bey olduğumu bilmiyor musun?

Yalancı bir saflıkla gözlerimi açtım, aynı sakin istihfafla :

— Sen her halde Kerim Beyin uşağı olacaksın... Efendiden bir adam görev başında bir memura böyle muamele edilemeyeceğini bilir... Haydi bakalım, çek arabanı... Seni efendine şikâyet edip kovduracağım.

Kontratçının yüzünde bir damla kan kalmamıştı :

— Efendi... Efendi... Efendi!... "

diye tıkanıyor, yumruklarını sıkıyor, üstüme atılacak gibi vaziyetler alıyordu.

Yavaş yavaş ayağa kalktım. Aynı sükûn ile:

— Daha ne duruyorsun ya? dedim.

Yapacağım şeyi hazırlamıştım. İmam lataları biçimindeki siyah sof ceketinin ensesinden yakalayacak, eski bir koyun pöstekisi gibi kapıdan dışarı atacaktım. Hatta başı koridorun taşlarına çarpmasın diye tedbir bile almış, kapının dışında duran bir meşin hademe koltuğunu hedef tayin etmiştim. Fakat Meşincioğlu sertliği nisbetinde de kurnaz, zeki bir adamdı. Büyük heyecanına rağmen başına gelecek şeyi derhal anladı ve benimle mahkeme huzurunda hesaplaşacağını söyleyerek dışarı çıktı.

Vakayı tesadüfen kapıdan seyreden İsmail Çavuş, pek keyiflenmiş ve beni kahraman gibi görmüştü.

Adanın büyük, küçük bütün köylerini dolaştık. Beş gün süren bir devirde yol arkadaşım, köprü

başında gördüğümüz adamdan birçok defalar daha bahsetti. Her yerde onun izine, eserine tesadüf ediyorduk: Burada tamir ettiği bir çeşme, ötede fakir talebeleri için her hafta para ve yiyecek gönderdiği bir küçük köy mektebi... Ondan, daha başka kimselerin de sevgi ve hürmetle bahsettiklerini işittim. Bir kadın : «Damadımı kasabada gümrük kolcusu yazdırdı. O olmasaydı

kızımın torunlarım açlıktan ölecekti.» diyor, ihtiyar bir derviş : «Nur-ı basardan mahrum olmuştum. Nazmi Bey, beni İzmir'e gönderdi, ameliyatla gözlerimi açtırdı. Bu dünyayı onun sayesinde görüyorum.» diye ellerini açıp dua ediyordu.

Hasılı, İsmail Çavuşun sözlerini birçok kimselerin bir nakarat gibi tekrar ettiklerini işittim

:
«Cenab-ı Hak, kitabında Muhammed'in son peygamber olduğunu söylememiş olsaydı, ona peygamber derdik.»

* # 12

AKŞAM GÜNEŞİ

AKŞAM GÜNEŞİ

13

(M...)de bir On Temmuz şenliği akşamı... Üç günden beri karısıyla beraber bende misafir olan bir doktor arkadaşımın belediye bahçesinin deniz üstündeki terasa-smda oturuyoruz... Güneş batılı

epeyce zaman olmuş... Uzaklarda engin ile gök arasında sarı bir aydınlık izinden başka bir şey yok...

Bizden az ileride terasın renkli kâğıt fenerlerini yakmakla meşgul garsonları seyreden Madam İrma Ziya yanımıza geldi:

— Yemeğe daha biraz vakit var... Rıhtımın nihayetine kadar gidip gelelim mi? dedi.

Bu gece, bayram şerefine bütün kasaba donanıyor; allı, yeşilli fenerler, rıhtımın kıyısındaki sulara eski çevre oyalarını hatırlatan şekiller çiziyordu. Yemek vakti olduğu için deniz kenarı henüz تنها idi.

Yavaş yavaş yürümeğe başladık. Gazinolardan birinin bahçesinde bir Rumen mızıkası enginden esmeğe başlayan rüzgârla ve sulanmış yolların kokusu ile garip bir alâkası var gibi

görünen mahzun, hafif bir parça çalıyordu.

Sade kasaba değil, köyler de bu gece şenlik yapıyorlardı. Uzak deniz kenarlarında, tepedeki köylerde funda ateşleri yanmağa başlamıştı. Madam Ziya, bana:

— Bu (M...) adası ne şirin bir yer, dedi. Bana pek bildiğim bir yeri hatırlatıyor gibi... Fakat bir türlü bulup çıkaramıyorum.

—ı Belki biraz İzmir'i dedim, rıhtımı onun meşhur kordonuna bir parça benzemiyor mu?

*— Güzel buldunuz... Hele bu gece... Siz burada uzun müddet kalmak fikrinde misiniz Kemal Bey?

— Birkaç sene ilişmezlerse memnun olacağım... Her halde şimdilik çok seviyorum... Sakin bir yer... Havası güzel, güneşi güzel, insanları zararsız.

— Fakat denizlerin ortasında bir parça kaybolmuşsa , benzemiyor mu?

— Zannediyorum ki bu (M ...) adası saadetini bir parça da yol uğrağı bir yer olmamasına borçlu... Burada ihtirasın hiç bir nev'ine tesadüf edilmez. Dağlarda çiftçilik, çobanlık eden Müslümanlarla sahilde balıkçılık eden Rumların gayet iyi geçindiklerini görüyorum... Ahali; az, fakat kolay kazanıyor, fazlasını istemek ihtiyacını duymuyor. Zaten burada büyük iş yapmak için maddî imkân da yok... Büyük ihtirasların sarsıntısını bilmiyen halk, bir parça çocuk kalmış... Hurafe ve efsanenin bu adada büyük bir mevkii var... Çocuklar; ihtiyaçlara, ihtiyaçlar; çocuklara az çok benzer... Erkeklerin sokaklarda, bahçe aralarında birbirlerini küçük parmaklarından tutarak ağır ağır, sallana sallana yürüdüklerini gördükçe zannedersiniz ki muayyen bir yerden gelmiyorlar, muayyen bir yere gitmiyorlar; öyle başıboş dolaşıyorlar... Adi günlerde size öyle gelir ki bunlar hayata küsmüş insanlardır. Fakat düğünlerde; bayramlarda, şenliklerde çocuk gibi bütün ruh-larıyla eğlendiklerini görür ve müsterih olursunuz... Kasabayı

gördünüz. Haline göre, her şeyi tamam, şirin, medenî bir yer... Rıhtım için söylediğimi, kasaba için de tekrar edeceğim: Âdeta bir İzmir minyatürü... Yarından itibaren sizi biraz köylerde gezdireceğim... Hiç umulmayacak yerlerde eski köprülere, çeşmelere, namazgahlara, mescit, tekke ve ayazmalara tesadüf edeceksiniz.

Kırk, elli adım ilerimizde uzunca boylu, siyah elbiseli bir adam yürüyordu. Bir köşe başını

dönerken bir an durdu, sigarasını yaktı. Kibritin alevini rüzgâra karşı muhafaza etmek için biraz yana dönmüştü : Ayazma çiftliği sahibi Nazmi Bey'i tanıdım.

Arkadaşlarıma :

— Keski biraz hızlı yürüseydik, dedim. Size Adanın

X* AKŞAM GÜNEŞİ

en şayan-ı dikkat çehresini göstereceğim.. Öyle bir adam ki, Madam îrma, eğer Fransanızda yaşamış olsa öldükten sonra «kanonize» ederler, resmi önünde mum yakarlardı... (M...) adası

onu bir peygamber gibi tanır ve sever.

Nazmi Bey girdiği dar bir sokağın karanlığı içinde kaybolmak üzere idi. Genç kadın gülerek :

— Yazık, dedi, bir peygamber görmek beni pek memnun edecekti.

Biraz sonra çarşı meydanında bir ikinci tesadüf oldu. Nazmi Bey, liman idaresinin

kapısı önünde iki sakallı adamla konuşuyordu. Madam Ziya'ya :

— Şansımız var, dedim. Peygamber yine karşımıza çıktı. Kapının üstündeki «Yaşasın

10

Temmuz» levhasının ışığında yüzünü istediğiniz gibi seyredebilirsiniz.

Kadın, birdenbire arkadaşının kolunu yakaladı:

— Garip, çok garip, dedi, dikkat et Ziya... Prens dö Bosfor değil mi?

Ziya, aynı hayretle karısını tasdik etti: — Evet, evet... Tıpkı o... Fakat imkânı yok...

Burada, bu vaziyette!!!

— Ben senin yerinde olsam konuşurdum, Ziya!

— Olur mu öyle şey?

!— «Prens dö Bosfor» dediğiniz kim?

Genç kadın, cevap verdi :

.—' Ziya ile ilk evlendiğimiz sene Paris'te tanıdığımız bir çapkın Türk zabiti... Ziya

«Monpelye» de çalışıyordu. O, İstanbul'dan «Sensir» de tahsile gelmiş genç bir erkânıharp zabiti idi. Çapkın, müsrif, sefih bir çocuk... Eğlence yerlerinde Prens dö Bosfor diye âdeta bir küçük şöhret yapmıştı.

— Her halde bu, bir benzeyiş olacak, dedim, bu, Nazmi Bey isminde bir yerlidir...

Genç kadın, hafif bir feryat kopardı:

— Nazmi mi dediniz? O halde şüphe yok...

|

AKŞAM GÜNEŞİ

15

Bizi dinlemeden yürüdü. Tam o dakikada sakallılardan ayrılarak yürümeğe başlayan Nazmi Bey'in karşısına dikildi. İştemediğimiz kısa bir konuşmadan sonra heyecanla birbirlerinin elini sıktıklarını gördük. Ziya da beni bırakarak ilerlemişti. Sokağın ortasında kucaklaşıp öpüştüler ve yürümeye başladılar. Biraz sonra Madam İrma, arkasına dönerek beni aradı ve yanlarına gittiğim zaman bizi birbirlerimizle tanıştırdı:

__Doktor Kemal Bey... Kocamın okul arkadaşı...

Nazmi Bey... Asıl meşhur ismiyle Bosfor Prensi...

Ayazma çiftliği sahibi yalvarır gibi:

— Rica ederim madam, dedi.

Fakat genç kadın, ona muziplik etmekten hoşlanır gibi gülerek devam ediyordu :

— Ah, bu yeni peygamberin Paris'te ne uslu bir ibadet ve itikâf müddeti geçirdiğini görmeliydiniz!

Genç kadın, inanılmayacak şeyler söylüyor, o bir çocuk gibi utanmaya, yalvarmaya devam ederek

:

— Rica ederim Madam, diyordu, zalim olmayınız... " Ölüleri müsamaha ile anınız...

Karşınızdaki adam, bahsettiğiniz serseriye utanmadan hatırına getiremeyen bir basit çiftçidir.

—1 Peki, bu usluluğun sebebi ne?

O, kaçamaklı bir cevap vermek istedi:

!— Gayet tabîî... Yaşımın ilerlemesi.

Madam Ziya, derin derin düşünmeye başlamıştı:

— Hayır Nazmi Bey, sizi çok iyi tanıyorum. Bu kadar büyük bir değişme için mutlaka başka bir sebep lâzım... Sakın bu, yine bir kadın parmağı olmasın?.

Genç kadın, onun itirazına meydan bırakmamak için Çabuk çabuk söze devam ediyordu :

— İnkâr etmeyiniz, öyledir... Sizin cinsinizden sanlara ne gelirse onlardan gelir...

Nazmi Bey, bu defa gülüyordu :

m-

16

AKŞAM GÜNEŞİ

— Bir kadın yüzünden yalnız bir adaya çekilmek!... Manastır hayatı yaşamak... Aziz

Madam!

Bunlar, yalnız romanesk aşk masallarında tesadüf edilen şeylerdir. Hakikat büsbütün başka Madam... Beni askerlikten ayrılmağa, burada yaşamağa sevkeden sebepler bazı hayat mecburiyetleri olmuştur. Ailemin toprakları bakımsız kalmıştı. Vücudum yıpranmıştı.

trma, Türkçeyi pek iyi bildiği halde nedense Nazmi Beyle Fransızca konuşuyordu. O, ewelâ bir yabancı dili uzun zaman konuşmamış insanlara mahsus bir ağırlık ve tereddütle söze başlamıştı.

Fakat devam ettikçe açılıyor, sözlerine tatlı bir akıcılık geliyordu.

Bu akşam, giyinişi de başka türlü idi. Biraz sonra, onun hükümet konağına verilen ziyafete davetli olduğunu öğrendik.

— Kalabalık cemiyetleri sevmiyorum, diyordu, fakat bazı böyle mecburiyetler oluyor ki kaçınmak kabil değil...

Nazmi Bey, Ziya ile karısını çiftliğe davet etti. Ertesi gün, ikindiye doğru onları kendi arabasıyla almağa geleceğini söyledi; sonra, tekrar benim elimi sıkarak,

— Yeni tanıştığımız için pek cesaret edemiyorum Beyefendi, dedi, fakat siz de küçük gönüllülük edip bize arkadaşlık ederseniz sevinirim.

Birkaç gün sonra yine bu Nazmi Bey için garip bir muhavere dinledim. Adayı teftişe gelmiş genç

bir kurmay albay ile bir topçu binbaşısı şöyle konuşuyorlardı: Binbaşı —! Sizi temin ederim ki bu adam, ordu için bir leke idi. Onu Şam'da tanıdım. Dünyada bundan daha küstah, sefih, serseri bir insana tesadüf etmedim.!!

AKŞAM GÜNEŞİ

17

Bir gece kendi gibi ipten, kazıktan kurtulmuş bir mahlûk ile Şam'ın en mutena bir çalgılı gazinosunu bastı, yüzlerce insanın içinde sahnedan üç kantocu kızı alıp götürdü. Vaka esnasında kimse ağzını açmağa cesaret edememişti. Fakat onlar kapıdan çıkar çıkmaz bir gürültüdür koptu.

Ahali: «Hükümet yok mu? Kanun yok mu?» diye çırçır çırpmıyordu. Aradan beş dakika geçti geçmedi; daha vaka mahalline polisler ve inzibat memurları yetişmeden şantözleri tekrar sahneye getirerek küstah bir tavırla: «Hanımlar, efendiler! Huzurunuzu ihlâl ettiğim için

affımızı temenni ederim... Bu sanatkârları kaçırsınız, kaçır amaz-sınız diye arkadaşlarla bir bahse girmiştik, maksat latifeden ibaretti.» dedi. Kılıcını şakırdatarak sahnedan atladı, doğru inzibat karakoluna gidip kendini teslim etti. Bu rezaleti yapan başkası olsa kurşuna dizmeseler bile, hiç olmazsa formalarını söküp sokağa atarlardı. Nihayet o zaman da öyle oldu. Kudüs'e mi, nereye götürmekle iktifa ettiler.

Albay, bu sözleri bir şüphe gülümsemesiyle dinlemişti; binbaşı bitirince cevap verdi:

— Bu zatın şahsını, hayatını pek iyi bilmiyorum... Fakat dokuz, on sene evvel onu emsalsiz bir kahraman olarak tanıdım... Memleket için, ordu için en büyük fedakârlıklara katlandı, aylarca her gün, her dakika ölümle yüzyüze yaşadı... Bu kabiliyette bir insanın...

Sözün alt tarafını dinleyememiştım. Çünkü telâşla gazinoya giren jandarma İsmail Çavuş, donanma fişeklerinin ateş alması neticesinde birkaç kişinin yaralandığını haber vermiş ve beni kapıya getirdiği arabaya bindirerek vaka yerine götürmüştü.

Akşam Güneşi — F: 2

BİRİNCİ KISIM

Akşamla beraber yağmur da artmıştı. Yorgun hayvanlarını bir yokuş başında durdurarak arabanın fenerini yakan arabacı, sırtından meşin yağmurluğunu çıkardı:

— Bey, sen üşüyeceksin, dedi, şunu sırtına aliver... Eskiliğine bakma, temizdir...

— Sen kasvet çekme arkadaş... Yağmurluğunu giy... Ben Erzurum'dan yeni geldim...

Böyle hava oralarda yaz ortasında bile zor bulunur.

Fakat arabacı söz anlamıyordu. Meşin perdeleri olsun indirmeden beni rahat bırakmadı ve geniş, yaylı arabanın bir köşesinde hemen tamamıyla karanlıkta kaldım.

Araba ağır ağır yokuşu çıkmağa başlamıştı. Başımı bir köşeye dayadım. Arasıra perdelerden birini aralıyor, başka memleketlerdeki yaz kadar güzel bir sonbaharda bıraktığım bu yerleri karanlık yağmurun altında birer birer tanımağa, hatırlamağa çalışıyordum.

(M...) adasında ilk memuriyetim dört buçuk ay sürmüştü. Günün birinde Erzurum sıhhiye müfettişliğine tayin edildiğime dair bir telgraf almış, fena halde sıkılmışım. Fakat ordu doktorluğumdan kalma bir uysallıkla derhal emre itaat etmiş, kasabanın nihayetindeki küçük bağımı bırakıp yola çıkmışım.

İki buçuk sene şimalin kar ve sisleri içinde dolaşırken çok kere (M...) adasını düşünürdüm. Onun suları ve toprakları üstünde, havanın boşluğu içinde pırıldıyor, titriyor görünen güneşlerini, ılık bir sakız kokusu ile sarhoş eden rüzgârını hatırlamak en büyük zevkimdi.

AKŞAM GÜNEŞİ

19

İkibuçuk sene sonra yine hiç beklemediğim bir zamanda bir telgraf geliyor, Bahrisefit vilâyeti sıhhiye müfettişliğine nakledildiğimi müjdeliyordu.

Bir teftiş devrinden yorgun bir halde merkeze döndüğüm zaman elime verilen bu telgraf, bana evvelâ (M . |) yi hatırlattı: «Orasını kendime merkez yapmak mümkün değil. Fakat Rodos'ta işe başlar başlamaz, ilk gideceğim yer orası olacak.» dedim. Nitekim dediğimi de yaptım. Fakat...

-s> Sevdiklerimiz vardır ki ayrı bulunduğumuz zamanlarda sık sık düşünürüz; ayrılığın

sevgimizi artırdığını duyarız. İlk görüşeceğimiz gün için fevkalâde bir şeyler hayal ederiz. Fakat vaktaki kavuşma zamanı gelir. Onlar yabancı bir tavırla, lakayt bir bakışla bizi karşılarlar. Anlarsınız ki sizi onlara yaklaştıran ayrılık, onları bilâkis sizden uzaklaştırmıştır. Beni sisli ve yağmurlu bir günde yabancı bir çehre ile karşılayan (M), bende âdeta bir hayal inkisarı uyandırıyordu.

Arabanın muşamba örtülerinde yağmurun çıkardığı sesleri dinliyerek bir hayli gittik. Sonra, birden bir sarsıntı oldu, hayvanlar bir şeyden ürkmüş gibi bir iki adım geriliyerek durdular.

Başımı uzatıp baktım, namazgaha gelmiştik. Setin yanındaki viran çeşmenin siperi altında bir gölge duruyordu. Araba fenerinin hafif ışığında tanıdım; Ayazma çiftliğinin sahibi Nazmi Beydi.

Hemen arabadan inerek koştum. O, beni bekliyormuş gibi, hiç bir hayret göstermeden kollarını

açtı. Kalburdan dökülür gibi yağın yağmura ehemmiyet vermiyerek uzun uzun kucaklaştık.

— Beni unutmadığınıza teşekkür ederim, dedi.

— Unutmadım... İspatı da şu ki, vapur dün akşam, gece yarısından sonra bizi (M... ye getirdi.

Bir gün büe

20

AKŞAM GÜNEŞİ

resmî işerimle meşgul olmadan çiftliğimize gittim, sizi bulamadım. Ailenizin istanbul'a gittiğini, sizin iki gün. den beri kasabada olduğunuzu söylediler.

!— Ben de sizin geldiğinizi duydum... Bu sabah otel-de aradım... Bulamadım.

— Otelde değilim. Hoş bir tesadüf eseri olarak eski pansiyonumu boş buldum. Şimdi oradayım.

(M...) ye ilk gelişte bu Nazmi Bey için işittiğim şeyler bende ona karşı derin bir merak uyandırmıştı. Ziya ile karısını çiftliğe davet ettiği gün, sırf bu merak yüzünden, mühim bir işimi bırakarak onların peşine takılmıştım. O günden itibaren aramızda güzel, kuvvetli bir dostluk başlamıştı. Ben her fırsatta çiftliğe gidiyordum; o her şehre inişinde benim yol üstündeki pansiyonuma uğruyordu.

Mizaçlarımız da birbirine uymuştu. (M...) yi terket-tiğim gün iki arkadaş gibi birbirimizden ayrılmıştık. Vapurda son defa kucaklaşırken gayriihtiyari gözlerimiz yaşarmıştı. Güvertenin parmaklığına dirseklerimi dayıya-rak onun sandalla uzaklaştığını gördüğüm zaman hayretle kendi kendime bir şey sormuştum:

— Bu adamla iki kardeş gibi anlaşıp sevişiyorduk. Ben, ona parça parça bütün hayatımı

söylediğimi hatırlıyorum... Halbuki ben, onun hayatı, hususiyeti hakkında hiç bir şey bilmiyorum... Ben ki, ilkönce sırf bir merakı gidermek, birbirini tutmayan bazı sözlerin hakikatini anlamak için onunla dost olmak istemiştım. Nasıl oldu, ne yaptı da bana hiç bir şey söylemediğini farkedeme-dim? Dünyaya sırf başkalarına acımak ve iyilik etmek için gelmiş gibi görünen bu adam, bana mütemadiyen yabancılardan bahsetti. Kendini unutturdu.

AKŞAM GÜNEŞİ

Konuşmak için çeşmenin siperi altına sığınmıştık. Ellerimde tuttuğum avuçlarının yandığını hissediyordum. Vücudu ıslak elbiseleri içinde titriyor gibiydi. Konuşurken dikkat ettim. Yüzü çok bozuk, gözleri bir nöbet ateşiyle şaşkın ve parlaktı.

„Ne oldunuz? dedim. Size neye bu saatte burada, bu halde tesadüf ediyorum?

„Çiftliğe dönmek istiyordum... Birdenbire yağmur bastırdı.

„Arabasız çiftliğe dönmek! Yağmur, gündüzden yağıyordu!...

„Pek o kadar değildi... Kesilmek ihtimali de vardı...

Araba için haber göndermiştim.

Suallerime cevap vermek için sıkıldığını, asabileştiği-ni görüyordum. Hareketlerinde zaptetmeğe çalıştığı ihtilâçlar gözlerinin, dudaklarının kenarlarında garip takal-lüsler vardı. Biraz evvel büyük bir sevinçle kollarıma atıldığı halde, şimdi benden çekiniyor gibiydi.

Fevkalâde bir hal karşısında bulunduğumu anlamıştım. Lakayt ve sakin bir tavır alarak :

— Tesadüfümüz iyi oldu. Sizi çiftliğinize bırakırım. Dedim ve cevabını beklemeden arabacıya seslendim:

— Arkadaş, döneceğiz.

O itiraz etti. Fakat bahane bulamıyor :

— Rica ederim siz rahatsız olmayın, diye kekeliyordu. Kuvvetli bir telkin ve cebre lüzum görerek aynı sükûnetle :

— Arabaya buyurun, dedim. Sizi çiftliğinize kadar götüreceğim.

O, hırçın bir tavırla reddetti:

Olamaz... Rahatsız etmek istemem... Arabamın gelmesi ihtimali de var...

Karanlıktan, yağmurdan imdat bekler gibi şaşkın

ZZ

AR.ŞAJV1 UUNJtiŞI

şaşkın etrafına bakmıyordu. Ben, şaka eder gibi gülüm-siyerek:

^

— Sizin bu ıslak elbiselerle burada bırakılmanızda mahzur var, dedim. İcabederse doktorluk vazifemi zorla ifa ederim. Hem bu gece ben, çiftliğinize misafir olmak istiyorum... Nasıl reddedersiniz?

Elimden kurtulamıyacağını anlamıştı. İstemediği bir şeyi yapmağa icbar edilen bir mektep çocuğu gibi çatkın bir çehre ile arabaya bindi; bir köşeye büzüldü. Ben de yanma oturdum.

Araba, tekrar yokuşu inmeğe başlamıştı. İkimiz de susuyorduk. Büzüldüğü köşede titrediğini hissederek paltomu vermek istedim:

— Elbiseleriniz ıslak, soğuk alacaksınız...

Cevap vermiyor, eliyle reddediyordu. Fakat ısrarıma mukavemet edemedi; paltoma bürünerek yüzünü yarı yarıya sakladı. Bu halde onu konuşturmağa çalışmanın beyhude bir azap olacağını

anılıyor ve susuyordum. Fakat üç beş dakika sonra, o, kendiliğinden söze başladı:

— Kemal Bey, ben, bu gece çiftliğe dönmek istemiyorum.

Bunu söylerken yanımda vücudunun kaskatı kesildi-, ğini ve isyana hazırlandığını hissediyordum. Fakat bu, uzun sürmedi. Ağlamamak için kısılıyor hissini veren bir,

sesle kesik kesik devam etti :

i— Bu gece çiftliğe dönmekten korkuyorum... Zaten kimseler yok... Çiftlik bomboş...

Ailem iki gün evvel istanbul'a gitti... Bahçe boş... Ev boş... Pancurlar kapalı... Kütüphanenin kırık kepengi çarpıyor... Yalnızlık... Yalnızlık... Bu yalnızlığı anlamazsınız.

Kriz son haddine varmıştı. Sözleri bir sayıklama halini alıyor, göz kapakları titreyerek

kapanıyordu. Ben, yine sakin bir sesle arabacıya emir verdim : AKŞAM GÜNEŞİ 38

— Çiftliğe gitmeyeceğiz, Bey bu gece bende misafir

kalacak...

, * * *

Araba, gittikçe artan yağmur ve karanlığın içinde kasabaya doğru yürüyordu. O, tekrar köşesine büzülmüştü Konuşmuyorduk. Yakınında bir dost kalbi hissetmekle biraz sükûn ve teselli bulmuş

gibi başını arabanın kenarına bırakıyor, gözlerini kapıyordu.

II

Vaktiyle Galatasaray'da bir Fransız hocamız vardı. Fikirleri kimseninkine benzemediği için deli derlerdi. Fakat çok anlayışlı, tam manasıyla orijinal bir adamdı.

Bir gün, mektebe yeni gelen bir müdür ile bu hoca arasında şöyle bir muhavere geçmiş : Müdür — Sınıfınızın en çalışkan talebesini öğrenmek isterim.

Muallim — 243 Nazmi.

Müdür —ı En tembel kimdir?

Muallim >— 243 Nazmi.

Müdür — Ahlâkını en çok beğendiğiniz talebe hangisidir?

Muallim — Hepsi iyi çocuklardır. Fakat ahlâkça en çok 243 Nazmi'yi beğenirim.

Müdür — Sınıfın fenaları?

Muallim — Yok gibi... Pardon, sınıfı berbadeden bir müfsid vardır ki selâhiyetim olsa bir saat mektepte tutmam.

Müdür —ı O kim?

Muallim — 243 Nazmi.

Müdür, hayretle muallimin yüzüne bakarak:

— Bu nasıl şey böyle? demiş.

Muallim:

24

AKŞAM GÜNEŞİ

(— Buna ben de sizin gibi şaşıyorum, demiş, en mer-hametli ile en zalimi, en zeki ile en gabiye sormuş olsaydınız yine aynı çocuğu gösterecektim. 243 Nazmi, saati saatine uymayan bir anlaşılma mahlûk, bir tezatlar mecmuasıdır. Onun bir koluna mektebin bütün mükâfatlarını

yüklemeli, öteki koluna da çantasını vererek mera-sim-i mahsusa ile mektepten

kovmalı!...

Bu muhavere kulaktan kulağa duyuldu, mektebe yayıldı. Herkes, bunu muallimin her gün yaptığı

tuhafliklardan biri zannetti. Fakat birçok seneler sonra ben, ona hak verdim. Hakikaten günü

gününe, saati saatine uyma yan bir çocuktum» Bir gece bir fareyi gaza bulayıp tu tuşturur, biçarenin canlı bir arayıcı fişeği gibi bahçeni içinde döne döne yanmasını seyrederdim. Ertesi sabah bi kendi yavrusunu kurtarmak için ipe sarılıp kuyuya iner, canımı tehlikeye koyardım.

Bazen bir çalışma hummasına tutulurdum. Günlerce, haftalarca kitapların içme gömülür, dünyayı görmezdim. Fakat bir sabah başımda garip bir serserilik rüzgârı ile uyanırdım. O vakit, rica, tehdit, ceza, hasılı hiç bir şey kâr etmezdi. Haftalarca serseri, .çılığın bir çocuk olurdum.

Sonra, yine bir gün, hiç bir sebep yokken üzerime garip bir uyuşukluk çökerdi. Omuzlarıma görünmez bir yük çöküyormuş gibi derin bir yaşamak bizarlığı duyar, bir yarım uyku içinde uyuşup kalırdım. Bu, bir nevi ruh felcine benzerdi, inmeli bir kolu oynatmak nasıl imkansızsa, benden, iyi yahut fena bir hareket çıkması da öyle imkânsız olurdu.

Dostlarım, sevdiklerim var mıydı bilmiyorum. Birçok kimselerle kolayca ahbap olur, beraber yer içer, güler, eğlenirdim. Fakat bu dostluk, hiç bir zaman muayyen bir dereceyi geçemezdi. Kimseye düşündüklerimi, duyduklarımı söylemezdim. Ruhum, herkese kapalı kalırdı. Büyük bir vefa ve şefkate ihtiyacım vardı da, bunu kimsede bulamadığım için mi böyle yapardım? Bunu da AKŞAM GÜNEŞİ

25

nıyamadım. Muhakkak olan şu ki çocukluğumu, gençliğimi çaresiz bir yalnızlık içinde geçirdim.

Daima deği-

en insan kalabalıkları içinde —çölde kaybolmuş gibi... yalnız yaşadım. Öyle zannediyordum ki yalnız yaşadığım gibi yalnız öleceğim. En sevdiklerim bile beni anlamayacak. Fakat olmadı. Bu gece iflâs etti. Sizi uyutmayacağım. Kemal Bey, bütün derdimi söyleyeceğim... Bu gece, evimdeki yalnızlıktan nasıl korktumsa içimdeki yalnızlıktan da Öyle korkuyorum...

* * * Ocağın karşısındaki sedire yarı uzanmıştı. Dizindeki ince battaniyeyi, dirseğinin altındaki yastığı

düzelttikten sonra, kararmağa başlayan ocağa birkaç kuru sakız dalı attım! Yanlış bir şey söyleyerek tekrar heyecanlandırmak korkusu ile sesimi çıkarmıyor, ' fazla hareketten çekini-yordum.

Birkaç saat evvel onu bu sedire yatırdığım zaman kendini bilmiyordu. Fakat gece yarısına doğru yavaş yavaş açılmıştı. Yorulmaması, söyleyeceklerini yarın sabaha bırakması için yaptığım ricaya kulak asmıyor, ağır ağır söylüyordu:

— Siz de kimsesiz bir adamsınız Kemal Bey... Aileniz yok, çocuğunuz yok... Herkesle çabucak ahbap olduğunuz halde galiba dostunuz da yok... Öyle zannediyorum ki beni yalnız siz anlayacaksınız... Bu gece sabaha kadar konuşacağız, beni yalnız bırakmayınız... Size

her şeyi olduğu gibi, duyduğum gibi itiraf edeceğim.

III

Annemin genç yaşta birdenbire tifodan ölmesi babamı çok sarsmıştı. Esasen hastalıklı bir adamdı, artık

26

AKŞAM GÜNEŞİ

çalışmadı, emekliliğini istedi. Bu (M...) adasına mu tasarrıflığı zamanında satm aldığı Ayazma çiftliğine çeş kildi ve gamlı bir inziva hayatı geçirmeğe başladı. Beni sekiz yaşında Galatasaray'a göndermişti. Çamlıca'daki amcama yazdığı mektubu sonradan tesadüfen gördüm: «Bu yaşta bir çocuk için aile ocağından uzaklaşmak gerçt pek acı bir şeydir, diyordu, fakat benim Ayazma çiftliğindeki eski bir Rum manastırından bozma evim hakiki bir manastır gibi gam ve mihnet yuvası oldu. Sıhhatim yerinde olsa oğlumun hatırı için biraz canlanırdım. Fakat ne çare ki hastayım. Oğlum neşe ve sıhhati yerinde bir çocuğa benziyor. Buradaki hüznün onda fena bir tesir bırakmasından korkuyorum. Bunun için henüz aile kucağına muhtaç bir yaşta bulunmasına rağmen onu yatılı olarak Galatasaray Sultanisinde okutmağa karar verdim. Sen, ona benim yokluğumu pek aratmazsın. Yengesi zaten onu anası gibi sever. İzin günlerinde senin evine gider, gelir, yaz tatillerinde bir iki ay çiftliğe aldırırım, sıhhatim müsaade ederse bir iki senede bir kendim de istanbul'a gelirim.»

(M----) adasına sade bir yaz gittim. İkinci yaz babamın fazlaca hasta olduğunu, benim tatili amcamın Yalnız Servi'deki köşkünde geçirmemin daha münasip olacağını söylediler. O senenin kışı içinde babamı mühimce bir operasyon için istanbul'a getirdiler. Ameliyat, umulan neticeyi vermedi. Babam Gülhane hastanesinde öldü. Amcam, karlı bir günde beni mektepten aldı, babamın cenazesini Eyüpsultan'a götürdük. Türbe kapısında namazı kılınırken biraz ağladım.

Fakat küçük vapur, ^bizi köprüye bıraktığı vakit teessürüm hayli hafifledi. Anlaşılan babamı pek fazla tanımış ve sevmiş değildim.

4? * *

f

AKŞAM GÜNEŞİ

27

Zavallı amcam, benden çok çekti. Beni kendi çocukları kadar seviyordu. Fazla olarak bana, öleceği gün, beni adam etmek için her fedakârlığı yapacağına söz vermişti Adamcağız, sözünü

tutmak için beyhude yorulup çırpıyordu. Ben yaradılıştta bir çocuk için yapılacak pek az şey vardı: Vakalar, tesadüfler ve her saat değişen heveslerim beni hangi yola sevkederse oraya gitmeye mahkúmdum. Sonra, amcam, ne istediğini, ne yapacağını bilen metin iradeli, demir elli insanlardan da değildi. Ara-bın kabağı gibi sade kendine tesir eden, kendi gözlerini yaşartan müessir nasihatler verirdi. Sözlerinin kâr etmediğini gördükçe bazen sertlik etmeğe de kalkardı.

Biçarenin zayıf damarlarını keşfetmiştim. Azar işittim, ceza gördüğüm vakit yalandan boynumu büker, derin derin içimi çekerek : «Hakkın var amca, derdim, anasız, babasız bir çocuğa zulüm yapmaktan kolay bir şey olmaz!» Bu âdi nakarat, yüzlerce defa tekrar edilmiş olmasına rağmen tesirini kaybetmez, her defasında amcamı ağlatır, bana birkaç gün

istediğim yezitliği yapmak imkânını verirdi.

Yaşım biraz büyüyüp sınıfım yükselince amcama başka bir illet âriz olmuştu. İkide birde bana ne olmak istediğimi sorar, güya hangi mesleğe istidadım olduğunu keşfe çalışırdı: :

— Söyle bakalım Nazmi... Sen ne olacaksın? Bir gün, meselâ, şöyle cevap verirdim : 1
— Gemi kaptanı.

— Aman evlâdım, bu, tehlikeli bir meslektir. Rahmetli kardeşim sağ olsaydı katiyen müsaade etmezdi.

Deniz kazaları hakkında konferanslar... Sözlerini teyit etmek için Türkçe, Acemce beyitler :

«Deniz, kadın gibidir, hiç inanmak olmaz ha» «Bederya ger menafi bîşümarest» «Eğer hâhî

selâmet derkenarest»

t-

ZS AKŞAM UUNÜŞİ

Bakardım ki fazla uzuyor, konferansı kısa kesmek için fikrimi değiştirdim :

— Hakkın var amca. Denizcilik, hakikaten tehlikeli bir iş... Selâmet kenardadır. Bunun için deniz kenarında olta ile balık tutarsam bunda da bir tehlike yok ya... Yahut Acemceye çalışır, Farisî muallimi olur, çocuklardan zavallı Farisî hocalarının intikamını alırım.

Amcam bu sefer daha ziyade dehşetlenir, gözlerini gökyüzüne kaldırır, dua eder gibi ellerini açarak söylenmeğe başlardı: «Ya Rabbim, bu hafiflik, bu iz'ansızlıkla bu çocuğun istikbali ne olacak? Kaptanlıkla Farisî muallimliği arasında ne münasebet tasavvur edilebilir?!»

Ben, artık hırçın bir tay gibi yerimde eşinmeğe başlardım :

— O halde sen hangi mesleği istersen o, olur...

—ı— Hayır... Hayır... Bu, benim keyfime göre değil, senin istidadına göre taayyün edecek bir şeydir... Rahmetli ağabeyim sağ olsa o da seni serbest bırakırdı. Mademki kaptan olmağa azmettin... O halde Galatasaray'dan sonra seni Bahriye Mektebine veririz... Fakat şimdiden bu meslek ile alâkadar olan derslere fazla çalışmalısın...

Ertesi hafta başı köşke geldiğim zaman birçok deniz haritaları, oyuncak puslaları ve rasat aletlerini hazır bulurdum :

— Şimdiden bunlarla istinas etmelisin Nazmi... Gel, sana, ewelâ denizcilikte çok mühim olan yıldızları öğretelim.

istediğim gibi azıp kuduracağım bir günde yıldızlara ait konferans dinlemek!...

Dehşetten gözlerim büyür, tüylerim diken diken olurdu :

— Ne münasebet amca? Ben Çamlıca'ya gelmek için

AKŞAM GÜNEŞİ

29

Köprüden Üsküdar'a geçerken midem bulanıyor... Ben, kaptan filân olacak değilim.

— O halde?

—< O halde ya doktor olacağım, yahut da itfaiye kumandanı. Düşün bir kere.. Ata binip yangın arabalarının önüne düştün mü, o ne keyiftir amca? Gecenin karanlığında bütün bir

mahalle, donanma fişekleri gibi ateş almış..- Sokaklarda herkes can cana, baş başa.. Tulumbacı naraları, çığlıklar, borular.. Elimde kamçı, başımda miğfer, atımın üstünde oradan oraya saldırıyorum. Bir binanın üst katında, alevler içinde çatırdayarak yıkılmağa başlayan damın altındaki odada bir kadın kalmış, yahut da beşikte bir çocuk unutulmuş.. Onları kurtarmak için hiç bir çare yok..

Fakat bu çareyi icat ediyorum. Atımdan atlayarak merdivenlere saldırıyorum : hasta kadını,

unutulmuş çocuğu kurtarıyorum. Ellerim yanıyor, yüzüm gözüm kan içinde kalıyor.. Hele bu manzarayı, bu zevki bir gözünün önüne getir!

Zavallı amcam, manzarayı bilâkis gözünün önünden kovmak için ellerini yüzüne kapıyor, beyninin içine bir şey kaçmış da çıkarmak istiyormuş gibi başını silkeliyor :

— Çocuk! Dünyada sen hep kazalı, belâlı şeylerden mi hoşlanırsın?

!— Mamafih müezzinlikte de gözüm yok değil.. Minareye çıkmağa çok hevesim var.

Günde beş

nöbet bir mahallenin en yüksek yerine çıkıp bağırarak ne güzel şey... Sonra, insan başka eğlenceler de icabedebilir... Meselâ sokaktan geçen dalgın bir adamın başına bir avuç leblebi yağdırıveriyorsun, yahut sapan taşıyla kuş vuruyorsun... Ah, ne güzel!...

Amcam, elini sallar:

— Haydi Nazmi, der, haydi git oyna oğlum... Daha ciddî şeyler konuşulacak yaşa gelmemişsin.

30

AKŞAM GÜNEŞİ

IV

Bir tatil sonuydu. Mektebi bitirmeye iki sene kalmıştı. Bir akşam ciddî bir tavırla amcamın odasına girdim :

s—ı Vaktin varsa seninle mühim ve ciddî bir mesele hakkında konuşacağım, dedim.

O, artık benden ümidini kesmiş gibiydi. Şüphe ile gülümseyerek :

— Maşallah oğlum, gel otur bakalım, dedi, bu mühim ve ciddî mesele hangi devletin politikasına ait acaba?

— İstikbalime ait olduğu için senin de ciddî olmanı rica ederim amca!

Amcam, masanın önünde Mesnevi okuyordu. Hayretten gözlüğünü yere düşürdü, kitabını

kapadı, bir şey söylemeden yüzüme bakmağa başladı.

— Ben, kararımı verdim amca... Bu sene artık Galatasaray'a gitmiyorum...

Dördüncüyü

bitiren talebeyi Harbiye'ye kabul ediyorlar... Harbiye'ye geçeceğim, asker olacağım.

Amcam, işin ciddiyetine hâlâ inanamıyordu : — Asker mi olacaksın? Bu da nereden çıktı?

Şimdiye kadar şairlikten hokkabazlığa kadar heves etmediğin hiç bir meslek kalmamıştı. Yalnız nedense askerliği unutmuşsun... Çok şükür, o da tamam oldu.

Amcam, benden hafif, şımarık bir cevap bekliyordu. Ben aynı ciddiyetle :

— Belki bana mukadder olan meslek bu olduğu için en sona bıraktım.. Kararım kat'îdir amca..

Ya asker olacağım, ya hiç bir şey. Bu sene Galatasaray'a gitmiyorum.

' Amcamın elleri titremeğe başlamıştı: —i Birdenbire neden icabetti?

— Uzun zamandan beri kendimi yokluyor, düşün-

AKŞAM GÜNEŞİ

31

Or tereddüt ediyordum. Fakat nihayet şuna karar verdim ki, ben, askerden başka hiç bir şey olamayacağım. Bilmem dikkat ettin mi? Bir zamandan beri bir okuma merakı sarmıştı.. Okumak benim için bir eğlenceden daha fazla bir şey, âdeta bir ihtiras oluyordu.. Kitap okumak için derslerimi ve onlardan her halde daha ehemmiyetli gördüğüm eğlencelerimi ihmâl ediyordum.

Hatta ben, bir muharrir olmayı da düşünmüştüm amca. Fakat uzun uza-dıya kendimi yokladım..

Sade düşünmek, sade beynimle çalışmak beni doyuramayacak.. Uğraşmaya, didişmeye, çarpışmaya ihtiyacım var.. Bir muharebeyi, hatta alelade bir eşkiya ile çarpışmayı düşün amca..

Öyle sanıyorum ki insan, yaşamaktaki zevki ancak bu tehlikeli maceralar içinde duyacak...

Bunları söylerken heyecana kapılıyor, bütün vücudumda zevkli ürpermelerle titriyordum..

Amcam, şaşkın bir halde idi:

;— Çocuğum, sen yine hayale kapılıyorsun, diyordu, bu senin düşündüğün askerlik Napolyon devri gibi fevkalâde zamanların askerliğidir. Sen galiba Napolyon'a ait, yahut o neviden romanları çok okuyorsun!

Amcamın bu keşfi peygamberlere yakışacak bir kehanetti. Napolyon romanları, şövalye romanları, bilhassa imparatorluk Rusyası'nın saray zabitlerinin maceralarına ait bir iki Rus romanı beni çıldırtmıştı. Ateşli politika dâvaları, ihtilâl ve inkılâp vakalarıyla karşılık bir askerlik hayatı... Karanlık yerlerde gizli içtimalar... Büyük muharebeler.. Karanlıkta, karda, tipide göz gözü görmeden boğuşmalar, ricatlar, bozgunlar.. Alevler içinde yanan düşman şehirlerine dörtnala hücumlar..

Amcamın hissettiği gibi hayalim yalnız bu harikulade maceralarla dolu idi. Sonra, bütün bu şeyleri şairane kadın ve aşk sergüzeştleriyle süslüyordum. Amcam yine bana nasihatlar vermeğe başlamıştı. Fakat ben, belki fik-32

AKŞAM GÜNEŞİ

AKŞAM GÜNEŞİ

33

rimi bozacak, azmimi zayıflatacak makul bir şey söyle; diye onu dinlemiyor, hafif hafif ıslık çalıyordum.

Onbeş gün sonra asker elbisesini giymiş bulunuyor-! dum.

Amcam, o akşam, başka bir kehanette bulunmuş; «Göreceksin ki bu hevesin çabuk geçecek, yaptığına piş. man olacaksın. Fakat ne çare ki iş işten geçmiş bulunacak!!» demişti. Bu söz doğru çıkmadı. Mektepte oldukça! iyi çalıştım ve parlak bir kurmay subay oldum. Yalnız, askerliğin ruhu olan inzibat ve ciddiyete pek alışamıyor-ı dum. Bir de sık sık

çapkınlık vakalarım, sersemlikleri hatta rezaletlerim oluyordu. Birçok defalar oldukça a cezalara uğradım. Hatta bir mükerrer firar vakası iç bir defa da mektepten kovuluyordum. Fakat her zam olduğu gibi bu defa da yine zavallı amcam imdada yetişti, öteye, beriye müracaat ederek beni kurtardı.

Daha mektepte iken Fransa'ya gitmeyi, «Sensir» di tahsilimi tamamlamayı kurmuştum. Amcam, bu emel içü de bana çok yardım etti.

Yol hazırlıklarımı bitirmek üzere olduğum sıralardd bir akşam, beni odasına çağırdı.

Yazıhanesinin önürç oturttu. Mahzun ve ciddî:

—İ Nazmi, şimdiye kadar senin vasin idim, dedi, artık bu vazifem bitiyor, iradene sahip oluyorsun... Bundan sonra hayatını bildiğin, dilediğin gibi idare edeceksin... Fakat ne yalan söyleyeyim, ben korkuyorum... Senden emin değilim... Çalışkan, namuslu bir gençsin... Fakat ne çare ki başında esen kavak yelleri hiç dineceğe benzemiyor.. Neticesiz kalacağını bilmekle beraber, sana birkaç nasihat vereceğim... Son olduğunu bildiğin için umarım ki can kulağıyla dinlersin..

Amcam, askerliğin büyük şeref ve mesuliyetlerinden Avrupa'da yapacağım münasebetsizliklerin ordumuzu 1«"

^eleyeceğimden bahsetti. Söylediği şeyleri bilmediğim için değil, fakat kendi dediği gibi son oldukları için ciddiyetle, hatta bilmem niçin biraz da hüzünle dinledim. Amcam, konferansını

bitirdikten sonra yazıhanesinin çekmecesini açtı, tomarla kâğıtlar çıkardı. Eliyle işaret ederek:

—Şu lambayı yak da yanıma gel Nazmi, dedi, birkaç saatlik bir işimiz var.. Sana hesap vereceğim.. Biliyorsun ki babandan yalnız o (M ...) adasındaki Ayazma çiftliği kalıyordu... Hatta biraz borcu vardı. Fakat o vakit işler iyi gittiği için çiftliğin fazla varidatıyla o borçları bir iki sene içinde kapattım.. Rahmetli annenden kalan paraya gelince, onu nasıl idare ettiğimi, şimdi sana ne kaldığını müfredatıyla göstereceğim...

Hafifçe titreyen eliyle gözlüğünü düzelterek tomarlardan birini açıyordu. Yavaşça bu eli tutup hürmetle öptüm, tekrar kâğıt karıştırmaması için avucumun içinde alıkoyarak:

— Vasiliğin bitmiyor, amca, dedim, eğer bana devir ve teslim muamelesi yaparsan boş kâğıdını

almış beceriksiz ve kimsesiz bir kadıncağız gibi şaşırıp kalacağım. Bana karşı vazifen bitmedi..

Artık uslanmağa azmetmiş olmakla beraber, kendi tabirin üzere, basımdaki kavak yeli fırtınasının henüz geçmediğini, geçeceğe benzemediğini itiraf edeceğim. İyisi mi sen yine benim vasim kalırsın... Ayazma çiftliği gibi paramı idare edersin, olmaz mı?

Amcam, hayran hayran yüzüme bakıyordu, gülümseyerek, çenesini okşayarak devam ettim: Yalnız vaziyetin ciddiyetine nazaran, haddim olmayarak, ben de sana birkaç nasihat vereceğim..

Senin acayip bir huyun vardır.. Bana devlet memurları gibi muayyen maaş tahsis etmiştin... Fevkalâde masraf-Akşam Güneşi — F: 3

lar için bu bütçe haricinde para istediğim zaman gerçi vermemezlik etmezdim... Fakat kendini de, beni de beyhu-de yere üzüldükten sonra.. Gittiğim yer Avrupa.. Fazla olarak yaşım da büyüdü..

Onun için ben para istedikçe zinhar, beyhude muhaberelele beni ve kendini yormayasın...

Hasılı, pek eskisi kadar çocuk muamelesi etme, insafsız gitme... Şunu da unutmuyayım... Senin bir huyun daha vardır. Bütçe harici fevkalâde sarfiyat lâzım geldiği zaman mahall-i sarfını

sorarsın... Bana getirti-lecek kitaplardan, vapurda düşürülmüş cüzdanlardan bahsettirir, bir sürü

yalanlar uydurtursun... Gerçi bul yalanlara inanacak kadar saf değilsin... i Amcam: «Ah çapkın!» demek ister gibi başını iki tarafa sallıyor, gülerek sözlerimi tasdik ediyordu.

O halde sevgili amcacığım, neye beyhude yalanlarla beni yalancı ve ahlâksız, kendini saf ve bön bir adam mevkiinde bırakırsın?... Artık yalana tövbe ettim. Binaenaleyh, şayet «ben, bu fazla masrafları beğenmiyorum. Bu para nereye gidiyor?» diye sorarsan hakikati açıkça söylerim.

Yüzgöz oluruz... Aile saygısı ve hürmeti ortadan kalkar... Dünyada saydığım, sevdiğim ve hatta biraz da korktuğum bir sen kaldın... Aman, bu aile muhabbetine bir zarar gelmesin...

Evet, aile muhabbeti... Annesi, babası, kardeşi olmayan kendini bildiği günden beri ömrünü yatılı

okullarda lakayt ve şefkatsiz insanların kalabalığı içinde geçiren bu haşarı çocukta aile sevgisi sönmüyor, kalbinin bir köşesinde ince ince sızlıyordu. Tatil dönüşlerinde annelerinden ayrıldıklarına ağlayan çocuklarla eğlendiğim; kandil, bayram gecelerinde eve gitmek istemediğim için bana «kalb-siz» diyenler de vardı. Zaten bu, bütün içime dokunan şeylerle görünüşte eğlenirdim. Belki bir yaratılış galatı olarak bende hüznün ve elemin ifadesi gürültücü, alaycı bir kahkahaydı...

VI

Galatasaray'da iken Vecdi Ziya isminde bir smif arkadaşım vardı. Gayet kibar, mazlum bir paşa oğluydu. Yatı mekteplerinde bir mütegallibe sınıfı vardır ki böyle mazlum çocuklara musallat olur. Vecdi'yi bunlara karşı kuvvetli yumruğumun himayesi altına aldığım için aramızda samimî

bir dostluk hasıl olmuştu. Vecdi, resme meraklıydı. Ben, Harbiye'ye girerken o da Paris'e güzel sanatlar tahsiline gitmişti. O vakitten beri orada yaşıyordu.

Beni Paris'te Vecdi karşıladı. Vakit gece yarısını geçmişti. Araba ile beni kendi pansiyonunda evelden hazırladığı odaya götürüyordu. Gündüz gibi aydınlık ve kalabalık sokaklardan geçiyorduk.

Arkadaşım, beni biraz mahzun görerek sordu :

— istanbul'dan ayrıldığına müteessirsın galiba... Pa-' ris yabancı mı geldi?... İlk defa insana öyle gelir amma

alışırsın.

Gülmeğe başladım :

— istanbul'dan ayrıldığıma değil, buradan pek çabuk ayrılacağıma müteessirim.

Arkadaşım, birdenbire şaşırıldı:

— Nasıl? «Sensir» den vaz mı geçiyorsun? Geri dönmek fikrinde misin?

— Böyle bir fikrim yok. Fakat buna mecbur olacağım.

— Niçin? Ne sebep var?

Merakla sorduğu bu suale doğrudan doğruya cevap veremedim, başka bir sual ile mukabele ettim: ^- Her gece bu sokaklar böyle aydınlık mıdır?

— Elbet... Sabaha Kadar....

< Gazinolar, tiyatrolar, bütün eğlence yerleri açık mıdır?

— Tabii...

— Bu insanlar daima böyle eğlenirler mi?

— Elbette..

Ümitsiz bir tavırla ellerimi yüzüme kapadım :

— Ben mahvoldum Vecdi... Er geç buradan gitmek lâzım gelecek!

— Yorgunluk senin sinirlerine dokunmuş galiba? Bunlar ne birbirini tutmaz sözler?

Ben, bir önüne geçilmez kader hükmünden bahseder gibi sızlaya sızlaya

söyleniyordum:

— Madem ki sabaha kadar her yer açık... Gazinolarda, tiyatrolarda, dans yerlerinde birçok insanlar eğleniyor... Benim de onlar gibi yapmam zaruri değil mi?... Gece, sabaha kadar eğlenirsem ne vakit çalışırım? Benim kaç kuruştan ibaret kaldığını bile tahkika cesaret edemediğim servetim kaç gün dayanır? Ya ailemin şerefi, ya ondan daha ehemmiyetli olarak ordunun şerefi ne olacak? Ah, yere batası Paris... Nihayet benim ocağıma' inciri dikiyorsun!

Vecdi, kahkahalarla gülmeğe başlamıştı: t— Canım, burada sefahat yapmak şart değil... Mademki tehlikeyi de böyle açıkça görüyorsun... Hayatını sıkı bir intizama koyarsın.. Olur biter?

Ben, aynı ümitsiz tavırla başımı sallıyordum :

— Ne söylüyorsun Vecdi? Bu, mümkün mü? Herkes eğlenirken pansiyonumda gaflet uykularına dalıp hayatımı heba edebilir miyim? Ben, mahvoldum... Paris beni mahvedecek.

Kendimi artık öğrenmeğe başlamıştım. Korktuklarımın başıma geleceğinden, mantık ve muhakemenin ihtiraslarıma hâkim olamayacağından emindim. Fakat bir şey imdadıma yetişti: Millî gurur ve memleket gayreti...

A fi. ,? A JVI

37

«Sensir» de dünyanın her tarafından gönderilmiş genç zabıtlar vardı. Bunlar, büyük ihtimamlarla seçilmiş çok zeki, çok ateşli çocuklardı. Hele Balkanlar, Sırp, Karadağ, Bulgar, Yunan gençleri sade asker gibi değil, biraz da politikacı, propagandacı gibi çalışıyorlardı. Daha ilk günlerde Balkanlıların bir noktada çok iyi anlaştıklarını gördüm : Türk düşmanlığı. Galatasaray'da Pavlov isminde bir Bulgar arkadaşım vardı. Galiba Abdülhamid'in iradesiyle mektebimizde meccani okumuştur. Pavlof'a «Sensir» de de tesadüf ettim. Beni alaycı bir memnuniyetle karşıladı :

— Sen asker mi oldun Nazmi?... Her şey aklıma gelirdi; bu, gelmezdi. Hevesinden, eğlencesinden başka kanun tanımayan Nazmi zabıt! Buraya geldiğine çok sevindim.

«Sensir» de çok görüşeceğimizi ummam. Eğlence yerleri varken Nazmi mektepte kapanacak kadar budala

.değildir... Fakat gazinolarda, karşılaşırız, değil mi Nazmi? Geceleri tiyatroya gitmek için mektepten nasıl kaçırdın Nazmi?

Sinirlerim geriliyor, avuçlarımin içi: bu Pavlofun memleketimin ekmeğiyle kızarmış şişkin yanaklarını tokatlamak ihtiyacıyla yanıyordu. Fakat rezaleti düşündüm, kendimi tuttum.

«Görüşürüz Pavlof, mektepte de, eğlence yerlerinde de, kısmet olursa daha ileride... Başka yerlerde de görüşürüz!» deyip ayrıldım.

Çok geçmeden bir akşam, Bulgarların bir millî bayramı gecesini, Balkanlı talebenin bir gazinoda küçük bir ziyafeti olmuştu. Bir tesadüf, o gece beni orada bulundurdu. Onlar içeride Bulgar, Yunan Sırp bayraklarıyla süslenmiş bir masanın etrafında yiyip içerek nutuklar söylerken ben de birkaç arkadaşla gazinonun terasında idim. Yapmadıkları maskaralık yoktu. Telâffuzundan Karamanlı olduğunu anladığım bir Yunan zabiti, Fransızca °egir monolog söylüyor, okuma yazma bilmeyen alaylı bir

38

A JV 9 -^

Osmanlı zabitinin karadan Girid'e nasıl gidilebileceğine dair bir mütalâasını anlatıyordu. «İnşallah Girit gâvurla-nnı kestikten sonra Hanya'dan Mekke'ye bir tren yaparız!» derken sarhoşların kahkahaları gazinoyu sarsıyordu. Nihayet Pavlof bir nutuk söyledi: «Makedonya'da, Trak-ya'da ümit ettiğiniz gibi, silâh arkadaşlığı yapamayacağız arkadaşlar, diyordu. Osmanlıyı

kovmak için bir tenezzüh kâfi gelecek, muharebe onların padişah düşünlerinden daha kısa olacak.»

Yavaşça yerimden kalktığımı görünce arkadaşlarımin rengi attı. Ne çılgın, ne atak bir adam olduğumu biliyorlardı. Sonra sarhoştum da, bir dakikada büyük bir reza let çıkarabilirdim. Ne yapacaklarını şaşırın bu arkadaşları tatmin ettim:

— Merak etmeyin... Kavga filan çıkaracak değilim. Mücadeleye «Sensir» de başlayacağım.. Çok çalışmak Türk zabiti bu adamların yanında küçük düşürmemek lâzım... Gazino münakaşasından, hamal kavgasından ne çıkar? Şimdi, yalnız bir parça dolaşmağa, hava almağa ihtiyacım var.

Bu büyük azim ve kararın verdiği sükûnetle gazinodan çıktım. Çok çalışacak, bu adamların hepsinden kuvvetli ve kabiliyetli olduğumu gösterecektim.

«Sensir» deki parlak tahsilimi bir dereceye kadar Pavlof'a borçluyum. O, beni tahrik etmeseydi belki işi serseriliğe vuracak, kendimi tamamıyla kapıp koyuver-çektim.

Böyle olmakla beraber haşarılığı büsbütün bırakmadım, mükemmel bir talebe oldum da diyemem. Çalıştığım] derecede eğleniyordum. Demir gibi bir sıhhatim var Meselâ bütün bir gün devam etmiş yorucu bir mane dan sonra, arkadaşlarımin ölü gibi uyurlarken, ben, bahlara kadar dansediyor, ertesi gün de yine hiç fûtu: işe başlıyordum. Benim dinlenmem için saatlerin ve ıı

gın değişmesi kâfi gibiydi. Akşam üstü elektriklerin yanması bende günün yorgunluğunu dinlendiriyor; sabahleyin güneşin ilk ışıkları gecenin bütün ağırlığını üzerim-Jden alıyordu.

Maceraperestlikte âdeta küçük bir şöhret sahibi olmuşum. Vakalarımı ötede, beride masal gibi söylüyorlardı. Neler yapmadım? Hatta bir defa ihtilâlciler Hırvat gençleriyle

Hırvatistan'a gitmeğe kalkıştım. Onlar üç beş serseri, memleketlerindeki idareye karşı bir suikast hareketi hazırlıyorlardı. «İsterseniz ben de geleyim. Bombayı ben kendi elimle atmaya üzerime aldım!»

dedim. Sözlerimi pek ciddî telâkki etmediler. (Hoş kendilerinin de bu büyük işlerin lâkırdısıyla geçinen serseriler olduğu sonradan anlaşıldı ya!!..) Fakat ben, gayet ciddî konuşuyordum.

«Haydi» deseler hemen yola çıkmakta tereddüt etmeyecektim. Kendi kendime diyordum ki:

«Gerçi ne Hırvatlarla, ne Hırvatlıkla bir alâkam yok.. Fakat vaka ne kadar güzel... İnsanı tâ

içinden sarsacak ne lezzeti heyecanlar ve tehlikelerle dolu... "Sonra, sağ kalırsam bu tecrübe elimde bir altın bilezik olur. »

Harbiye'de olduğu gibi Paris'te de birkaç tehlike atlattım. Zavallı amcam orada da imdadıma yetişti. O zamanki Paris sefirimiz onun ve babamın eski bir dostuydu. Hatıraları için beni mümkün olduğu kadar korumağa uğraştı.

VII

İçki, çalgı ve kadınla geçmiş gecelerin sabahını bilirsiniz. Fransadan döndüğüm vakit — amcamın Yalnız Servideki köşkünde böyle bir sersemlik ve yorgunluk devresi geçirdim. Hayatımın en güzel mevsiminin bittiğini anlıyordum. Halbuki daha doymamıştım.

Annemden kalan para suyunu çekmişti. Elimde yalnız (M ...) deki Ayazma çiftliği kalıyordu..

Babamın ölü-

münden sonra ayak basmadığım bir adada ortakçılar elinde kalan bu çiftlik, şimdi pek az bir şey getiriyordu. Sonra senelerce büsbütün ihtiyarlayan, vücuttan düşen amcam, benim işlerimle istediği gibi meşgul olamamıştı.

Geçinmem hemen yalnız aylığıma münhasır kalıyordu. Artık havailiği bırakmak, akıllı bir adam olmak zamanı gelmişti .

Amcam, bana vaziyeti anlattığı gün :

— Sakın kendini yeni yese kaptırma Nazmi, dedi, hayat, senin için, şimdiden sonra başlıyor.

Parlak bir kurmay subay olarak memleketeye döndün. Zekisin, cesur ve sevimlisin. Eğer gayret edersen çabucak ilerler, orduda mühim bir şahsiyet olabilirsin.

Memleketeye döndükten sonra birkaç ay Çamlıca'daki köşkte yaşadım, istanbul, o vakit beni sıkıyordu. Onun eğlence âlemleri bana Avrupa'nın bir karikatürü gibi geliyordu.

Vakit geçirmek için Alemdağı yollarında at ile uzun uzun dolaşılıyor ve avcılık ediyor, köşkün bahçesinde suluboya resim yapıyor, sonra mütemadiyen kitap okuyordum.

Köşk eskiden daha sessiz ve neşesizdi. Amcamın büyük kızı ne çare ki üç seneden beri istanbul'da değildi. Bir hariciye memuru olan kocasıyla beraber memleket memleket geziyordu.

Köşkte yalnız Şükran ile Gülizar kalfa, bir de ihtiyar bir uşak kalmıştı.

Yirmi iki yaşma gelen Şükran, çok iyi, temiz bir kızdı. Köşkte her şeye bakıyor, ihtiyar ve hastalıklı babasını son senelerinde mesut etmek için geceli gündüzlü didiniyordu.

Amcam, onu «Şükran anne» diye çağırırdı. Yengemin ölümünden sonra o, hakikaten evin annesi olmuştu. Şükran'a pek güzel bir kız denemezdi. Fakat biraz miyop, masum mavi gözleriyle, daima sımsıkı bağlı kestane rengi kıvrıkcık saçlarının çerçevelediği geniş halâvetli alniyle; sol yanağının kenarından sevimli bir çukur açarak daima gülümseyen büyük, müşfik ağızıyla çok cana yakın bir mahlûktu.

Sağ şakağında bir tutam beyaz saç vardı. Şükran, bunları annelik sıfatına pek yakıştırdı.

Zavallının tek koketliği onları daima görecek tarzda bağlamasıydı. Ben, bazen : «Şükranıcığım!

Şimdilik pek öyle güzel denecek bir şey değilsin; fakat bu mostraya göre ihtiyarlığın fena olmayacak,» diye şaka ederdim.

Evin içinde sessiz bir gezinişi vardı ki amcam, gölgeye benzetir: «Bu kız dolaştıkça güneşli ve rahatsız bir yprde üstüme serin bir gölge iniyormuş gibi ferahlık duyuyorum.» dedi.

Şükran, arasıra çıkan kısmetleri inatla reddediyordu:

— Benim vazifem var... Ben evlenirsem babam ne yapar?

Bir gün yine iyi bir genç için istemişlerdi. Şükran, aynı terane ile cevap verince amcam asabileşti:

— Ya ben gittikten sonra senin halin ne olacak? dedi, elbet öleceğim.. İhtiyarım...

Sıhhatim bozuk... Küçük bir nezle beni götürebilir... O vakit sen ne yapacaksın?

Bu söz, Şükran'ı uzun uzun ağlattı. Bir gün, bana ciddî sebep gösterdi:

— Görüyorsun ya Nazmi... Ben, durgun tabiatlı, kendi halinde bir kızım... Hangi eve neşe götürebilirim? Ablam gibi güzel değilim... Fazla olarak zeki ve canlı da değilim...

Elimle sözünü keserek :

!— Dur, dur, dedim, sana bir kere çirkin denmez. Ablan gibi çok ince, çok şen ve oynak bir zekân yok.. Fa-42

AKŞAM

kat iyi kızsın. Bu, seni ablandan daha şirin gösteriyor emin ol!..

— İyilik... dedi, bu meziyet bende varsa bilmem ki çok şeye yarar mı Nazmi? Benim mesut edeceğim erkek ancak bir hasta olabilir Nazmi... Belki o vakit bir marifet gösterebilirim... Fakat ben canlı bir erkek için...

Sözünü, kendi kendisiyle eğlenen kısa, acı bir kahkaha ile kesti. Mazlum Şükran'm, elindeki minimini bir tarağın dişlerini birer birer kırdığına dikkat ettim.

— Söz ölüm getirmez Şükran... Fakat ya amcama bir hal olursa?

Şükran, böyle uğursuz sözlere tahammül edemezdi. Fakat bugün nedense tevekkülle başını eğdi.

Uzun uzun düşünülmüş bir karardan bahseder gibi:

ı— Bir hastahaneye hastabakıcı yazılırım, dedi.

Gülmeğe başladım :

— Bu, ne acayip bir fikir Şükranıcığım! Avrupa'da olsaydık papazlık senin için biçilmiş kaftan olacakmış... Şimdi «Sör» kıyafetiyle gözümün önüne geliverdin.. Baban sana

«Şükran anne»

diyor. Ben de bari «Hemşire Şükran» diyeyim.

O günden itibaren amcazademi arasına «hemşire Şükran» diye çağırmağa başladım.

VIII

O senenin sonbaharında beni Şam'da bulunan bir fırkanın genelkurmayına tayin ettiler.

Ordudaki ilk vazifemi evvelâ büyük bir heyecanla karşıladım. Fakat çok geçmeden beni fena bir hayal inkisarı bekliyordu. Memleketin sakin, gaillesiz bir zamanıydı. Fırka genelkurmaymdaki vazifem Babıâli kâtipliğine benziyordu. Hatta, ondan bile daha cansız bir kırtasiye işi... Halbuki ben, böyle sükûn ve sulh zamanlarının askeri de-

ğildim. Ben, başı destan, muharebe romanı vakalarıyla dolu bir hayalperestim.. Beni heyecanlı, vakalı bir yere, bir harbe, hatta eşkiya takibine gönderseydiler, zannederim, daha memnun olacaktım. Bir askerî dairede teknik bir kırtasiye işinin beni tutmasına imkân yoktu.

İlk günlerde kendimi idareye çalışıyordum. Fakat işsizlik pek çabuk moralimi bozdu. Üstelik o zamanki Şam, en uslu ve temkinli insanları baştan çıkaran bir şehirdi. Fena halde azmağa, meseleler çıkarmağa başladım. Bir kazaya uğramam pek mümkündü. Bereket versin, üç ay sonra beni muvakkat bir vazife ile Kudüs'e gönderdiler.

Kudüs'e benimle beraber uçarı çapkın bir istihkâm > yüzbaşısı gidiyordu.

Mübarek belde karşıdan görüldüğü vakit arkadaşşıma: — Gel seninle burada bir Nasuh tövbesi edelim, dedim. Kudüs, mübarek peygamberler şehridir. Bizim gibi nice avareler burada hidayete ermişlerdir. Artık haşarılı- i ğa tövbe edelim, bundan sonra herkes gibi akli başında ; efendiler, insanlar olalım!...

Arkadaşım, Kudüs şarabını fazla kaçırdığı bir gece oturduğu evin damından sokağa düşüp ölmeseydi, belki sözünde duracaktı. Fakat ben, azmimdeki kuvvete rağmen, kendimi tutamadım.

İhtiyar bir karı kocadan ibaret Lübnanlı bir Katolik ailesinin evinde pansiyonerdim. Kadıncağız, gayet güzel yemek pişirirdi; sofu ve çalışkandı. Bütün günü evin alt katındaki mutfak ile, köşe başındaki küçük kilise arasında mütemadiyen mekik dokumakla geçirdi. Kocasını, boş zamanlarım civardaki çocuklara kilise ilâhileri öğretmekle

44 AKŞAM GÜNEŞİ

geçinen bir emlak tellalıydı. Yortularda ve cenaze törenlerinde okunacak ilâhiler, benim evin taşlığında prova edilirdi. Karşımızda büyük bir manastır vardı ki, pen- -cereleri baştan başa kapalıydı.

Uslanmağa azmetmiş bir insan için bu harap ve sessiz manastır ile aşağıda okunan ağır cenaze ilâhilerinden daha mükemmel bir muhit, daha sükûn verici bir itikâf köşesi olamazdı. Fakat, heyhat!

Her sabah bu manastırın üst katında, doğan güneşe karşı bir pencere açılır; kâfurî kilise mumları gibi şeffaf tenli bir genç rahibe, menekşe rengindeki gözlerini gökyüzüne dikerek dua ederdi. Vaktiyle ben de dindardım ve zaman zaman kendi gözlerimi de gökyüzüne dikerek dua ettiğim günlerden içimde bir şey kalmıştı. Kendi kendime diyordum ki: «Meryem Ana resimlerine benzeyen bu masum rahibe, muhitindeki kutsiyete yeni bir cazibe ilâve etti. Onun böyle tam bir itikat ile dua ettiğini görmek benim için bir ruh terbiyesi olacak.» Fakat ne çare ki, kâfurî tenli masum rahibenin menekşe rengi gözleri sade gökyüzünde seyahat etmiyor, arasına karşı penceredeki genç zabıt üzerinde de duruyordu.

Hasılı, Allah burada da bana bir şeytan musallat etmişti.

Menekşe gözlü rahibe ile sergüzeştimiz kırk gün kadar sürdü. Manastırın arka bahçesi nihayetinde dar, ıssız bir sokak vardı. Geceleri Sör Klotild'i bu sokaktan götürüp getirirdim.

Bahçe ile sokak arasında bir küçük kapı vardı, fakat biz onu ihtiyaten hiç kullanmadık. Rahibenin nahif vücudunu kollarımla kaldırır, duvarın al-1 çak ve yıkık bir yerinden bahçeye bırakırdım.

Bir gece yarısı onu yine böylece duvarın üstünden aşırımtım. Ayrılmadan ewel bir kere daha elimi sıkmak için uzanmıştı. Birdenbire küçük elinin avuçlarımın içinde buz gibi soğuduğunu duydum. Bir şey işitmiş gibi titreyerek arkaya, bahçenin derinliklerine baktı, sonra büyük bir korku ile «mahvolduk» dedi.

Bu korkunun sebebini anlamak istedim. Fakat Sör Klotild bir gölge gibi sessizce kaybolup gitmişti.

O gecedен sonra menekşe gözlü rahibeyi bir daha görmedim.

Bu seferki rezaletimin fazla bir gürültüsü olmadı. Bir iki gün manastıra siyah etekli, esrarengiz tavırlı papazlar girip çıktı. Bu papazlar, kumandanlık dairesi etrafında da birkaç defalar görüldü.

Bir hafta sonra kumandanlık, yeni bir vazife ile beni Akkâ'ya gönderiyordu.

IX

Toprak altından çıkarılmış şehir müstehaserlerinden bahsedilir.. Akkâ; benim gözüme tıpkı öyle bir şehir göründü. Her şey eski, her şey ölü.. Kapı önlerine bırakılmış dizi dizi çocuklar, asırlardan kalma birtakım mumyalardı ki, arasına görünmez bir zemberekle elleri, kolları başları oynardı.

«Burada istanbullu memur aileleri var... Acaba onlar nasıl yaşayıp tahammül ediyorlar?» diye bana bir merak âriz olmuştu. Nihayet, bir muhasebecinin karısıyla tanıştım... İnce bir istanbul hanımı... Kendi kendimce «Ben artık haşarılığa tövbe ettim... Fakat bu biçare kadını bir parça teselli etmek benim için vazife oldu!» diyor, ufaktan ufağa teşebbüslere başlıyordum. İşte o zaman inanılmaz bir vaka karşısında kaldım. Değil etrafında olan şeylerin, hatta yaşadığının bile farkında görünmeyen bu memlekette acayip bir hassasiyet belirdi. Muhasebeci efendi müstesna olmak üzere, o sokak kapı-larındaki mumya çocuklara kadar herkes, bu istanbullu hanım ile aramızda bir münasebetten bahsediyordu. Neticede galiba büyük bir rezalet olacaktı. Fakat tam bu

46

A K ;> A

sırada bir harp ve seferberlik havası çıktı. Makedonya hudutlarında garip çete faaliyeti başlamıştı.

Balkanlar, gizli gizli hazırlanıyorlardı. Anadolu fırkalarından birkaçınının Makedonya'ya geçtiği duyuluyordu. Nihayet günün birinde bizim fırka için de emir geldi ve ben sevincimden çıldıracak gibi oldum.

* * * Yeni merkezimiz Manastırdı. Fakat ne çare ki, ben oraya varıncaya kadar buhran tavsamış ve silah altındaki askerlerden bir kısmının terhisine başlanmıştı. Onun için,

Manastır'daki fırkamda bana kırtasiye işlerinden başka yapılacak şey kalmıyordu. Bereket versin, burada en çok sevdiğim bir Harbiye arkadaşımı bulmuşum. İbrahim isimindeki bu arkadaşım temiz, civanmert bir süvari yüzbaşıydı. Kardeş gibi sevişirdik. Harbiyede iken beni çekip çeviren o idi.

Manastırda dört ay kaldım, İbrahim ile bir evde oturuyorduk. O da, benim gibi bekârdı. Orduda gayet iyi bir zabıt olan arkadaşım evde işgüzar bir kadın, şefkatli bir ana gibiydi. Her işe eli yaraşır. Dümdüz, sade, saf bir gençti. Fikirlerimiz, zevklerimiz arasında hiç bir iştirak noktası

yoktu. Fakat aşk gibi arkadaşlık da fikir ve zevk birliğiyle pek az alâkası olan bir şeydir...

Sakin ve makul İbrahim'in benim üzerimde çok iyi tesiri olmuştu. Zaten okuma merakımın yine delilik derecesini bulduğu bir zamandı. Geceli, gündüzlü okuyordum.

İbrahim, uslu uslu işime gidip geldiğimi görünce iftiharından ağzı kulaklarına varıyor: ;— «Artık uslandın Nazmi... Bundan sonra tehlike yok!» diyordu.

Bir gün, Edirne'ye nakledilen bir arkadaşı uğurlamak için istasyona gitmiştik. Trenin kalkmasına yarım saat kadar bir zaman vardı. Yolcu arkadaşımızla İbrahim oradan oraya koşarak bagajları

taşıyordu. Ben, vagon-

ların önünde dolaşarak yolcuları seyrediyordum. Bir kadın sesi ismimi çağırırdı.

Helecanla başımı

çevirdim. Baktım : Paris aşinalarından biri, Jermen Reno adında bir midinet.. Beş sene evvel iki ay kadar beraber yaşamıştık. Sonra o, yaşlı bir hariciye memuruyla evlenerek Konko'ya gitmişti.

Jermen, sık sık hatırladığım bir çehreydi. Hiç ummadığım bir yerde ve zamanda bu tesadüf beni fena halde sarstı. Sade ona ait hatıralar değil, Fransa' daki hayatım, ömrümün bu bir daha geri dönmeyecek | devri hayalimde canlanıyordu.

— Jermen, nasıl oluyor da seni burada görüyorum? ,

— Kocam bir seneden beri İstanbul sefaretinde bu- i lunuyor... Ben iki hafta evvel buradaki konsül jeneralin ; karısı olan kardeşime misafir gelmişim... Şimdi gidiyo- ' rum...

— İki haftadan beri burada olasın da ben seni gör-miyeyim?... Buna isyan ediyorum..

Bir hafta daha kalamaz mısın?

,— İmkânı yok.. Bir saat bile kalamıyacağım...

— Fakat ben seni nasıl bırakırım düşünsene? Şiirsiz mağmum bir istasyonda seni birdenbire buluyorum. On beş gün bir memlekette yaşadığımız halde görüşemediğimizi öğreniyorum. Bu, olacak şey değil...

Jermen, kısık bir sesle yavaşça «Nazmi... Dikkat... Eniştem!» dedi.

Galiba, pek garip bir haldeydim. Fakat Jermen'in bu ihtarını üzerine derhal kendimi topladım.

Manastır konsolosu ile birkaç kadın ve memurdan mürekkep bir grup yavaş yavaş yanımıza geliyordu. Jermen, beni eski bir Paris arkadaşı diye kardeşine, eniştesine takdim etti.

Onlar, benimle konuşmağa hazırlanıyorlardı. Fakat j ben, lâkırdılarını ağızlarında

bıraktım ve bir asker selâmı vererek süratle yanlarından uzaklaştım.

48 AKŞAM GÜNEŞİ

Yirmi dakika kadar sonra, hayvanlarını çatlatacak gibi koşturan bir araba, istasyonun önünde duruyor, içinden lâcivert elbiseli bir adam elinde ufak bir çanta ile -atlıyor, bilet almağa lüzum görmeden, kapıları kapanmağa başlayan vagonlara koşuyor...

Teşyiciler vagonların önünde... Yolcular pencerelerde... Mendiller hazırlanıyor... Eller sıkılıyor...

Son bir öpüş için vagon pencerelerine uzatılıyor...

Arkadaşımızı trene bindirdikten sonra kalabalığın içinde beni arayarak dolaşan ibrahim, sivil bir elbiseyle, vagonlardan birine atladığımı görünce koşuyor, basamakta yakama sarılıyor:

— Nazmi... Bu, ne? Ne oluyor?

— İstanbul'a gitmek lâzım geldi.

— Çıldır mı? in aşağı... Vallahi seni kurşuna dizerler... in diyorum... Bırakmam...

ikimiz de tekerleklerin altına yuvarlanırsınız.

Onu bileklerinden sımsıkı yakalıyorum, şapırdatarak yanaklarından öpüyorum.

— Merak etme., in, tren yürüyor... Allahısmarladık... Yine görüşürüz...

Kocaman ibrahim, Makedonya'da kulaklarına kadar uzattığı bıyıklarıyla hırsından çocuk gibi ağlıyor :

~ Bırakmam... Vallahi rayların üstüne yuvarlanırsınız, ikimiz de gebeririz... Seni tardederler, kurşuna dizerler;.. Ben, çevik bir hareketle kendimi kurtarıp onu yere indiriyorum, kahkahalarla Namık Kemal'in meşhur «Vatan» piyesindeki tiradı okuyordum: «Gideceğim. Önüme babamın mezarı çıksa, yine çiğneyip gideceğim!..»

—ı Jermen, Fransa'da bulunduğumuz zaman, sana ekseriya Şark'ı anlatırdım; meselâ Nil nehrinden büyük

bir Göksu deresi... Üzerinde fenerlerle donanmış yüzlerce, binlerce kayık geziyor... Kayıklarda yaşmaklı, feraceli kadınlar, haremağaları... Derenin kenarında büyüklü, küçüklü, kubbeli, minareli bin bir gece sarayları... Bunların benim hayalimin mahsulleri olduğunu, İstanbul'daki bir senelik hayatınla anlamış olacaksınız.. Göksu denen yer, ufacık bir çamurlu dereden ibarettir...

Kenarlardaki saraylar ve bahçeler, muhacir kulübeleriyle gübre tarlaları... Buharlar, amberler ve türlü musiki ahenkleriyle dolu havasında yazın sivrisinek bulutları gezer... Maama-fih, ben, bunlardan bile emin değilim. Çünkü bir İstanbullu için ayıp olmakla beraber ben, bu Göksu deresini henüz görmedim... Ben ki coğrafya derslerinden daima tam numara almış bir zabitim...

Öyle ise Şark'ı ve İstanbul'u niçin sana bu şekilde tasvir ettim? Sebep gayet basit... Sizin muharrirleriniz Şark'ı böyle düşünmüş, böyle sevmiş, böyle yazmışlar. Şarkılar deyince bu dekor içinde yaşamış adamlar aklınıza geliyor ve belki sırf bunun için bizimle alâkadar oluyorsunuz...

Onun için ben de âşıkane ve şairane bir lâkırdı zemini olsun diye sana bu masalları tekrar ettim, İstanbul'u beraber gezeceğimiz nereden aklıma gelirdi? Evet, orada bu şeyleri

bulamayacağız.

Fakat buna rağmen seni ne güzel gezdirip eğlendireceğim, İstanbul'da hatır ve hayale gelmez köşeler var... Kocan için bir hikâye uydururuz... Seni her gün bir yere götürürüm... Göreceksin ne kadar eğleneceğiz Jermen. istersen şu meşhur Göksu'dan başlayalım. Yarın için seni kocana bırakıyorum... Adamcağız, seni özlemiştir. Öbür gün tam ikide Bebek iskelesinde... Oradan sandalla kar- şıya geçeriz olmaz mı?

Tren, İstanbul surlarının arasından Sirkeci istasyonuna yaklaşırken Jermen'e bu sözleri söylemiştim. Zaval-Akşam Güneşi — F: 4

A R.

50

lı kadın, iki gün sonra Bebek iskelesinde kimbilir kaç saat yolunu beklemiş, benim için neler düşünmüştür. Çünkü randevuya gidemedim. Sebebi şu ki, Jermen, Bebek iskelesinde beni beklerken, ben, Bekirağa Bölüğünde mahpus yatıyordum. Sicilimdeki vakalar Divaniharp huzurunda —hep bir arada—> okunurken, yaptığım münasebetsizliklere kendim de şaştım.

Sertlik ve ciddiyetiyle meşhur olan Reis Paşa, birkaç yerde hafifçe gülümsemek-ten kendini alamadı, adamcağız «bu kadar az bir zamana bu kadar vukuatın nasıl sığdırılabileceğine» hayret ediyordu. Muhakemenin cereyan tarzına göre askerden tardım muhakkak görünüyordu. Fakat o esnada bir kabine değişmesi oldu. Babamın eski bir mektep arkadaşı Harbiye Nezaretine geldi.

Onun nüfuz ve yardımı sayesinde yalnız cezadan kurtulmakla kalmıyordum, başıma hiç ummadığım bir devlet kuşu da konuyordu : Yeni Harbiye Nazırı, beni ataşemiliter olarak Fransa'ya göndermeye söz vermişti.

XI

— Amca, artık korkma... Bu sefer muhakkak adam oluyorum... Göreceksin ne büyük bir ihtiyat ile hareket edeceğim. Dünyanın en tedbirli ve temkinli bir adamı olacağım... Tâ ki beni Fransa'dan başka yere atmasınlar... Kozmopolit de... Hamiyetsiz de... Ne dersen de... Ben, behemehal, Avrupa'da yaşamak istiyorum... Ne yapayım? Yatsı ezanında ışıkların söndüğü, kurtların, kuşların uyuduğu yerlerde yaşayamıyorum... Kendimi avutmak için türlü delilik icat ediyorum.

Amcam, artık memnun ve müsterihtir: :

— O da bir vatan hizmetidir çocuğum, diyordu. Elverir ki sen, bu güzel kararında sebat göster...

— Şu emrim bir ayak evvel çıksa diye öyle sabırsızlanıyorum ki...

Emrim, umduğundan çok daha az bir zaman içinde çıktı. Hemen hareket etmeme hiç bir mani yoktu. Fakat küçük bir rahatsızlığı bahane ederek Nezarete müracaat ettim. Eylülün nihayetine kadar izin istedim.

Amcam, bu hareketimin sebebini bir türlü anlayamı-yordu. Ben izah ettim:

— Ailemiz pek fena günler geçiriyor.. Yeni vazifem işten ziyade eğlenceye benzer bir şey... Sizi bu halde bırakıp gitmek içime sinmiyecek.

Amcam, şüphe ile yüzüme bakıyordu. Devam ettim:

— Sen çok muztaripsin. Zavallı Şükran abla ne ya^ pacağmı şaşırılmış bir vaziyette... Her halde size küçük bir faydam dokunacağını ümit ediyorum... Eylül nihayetine kadar

inşallah Naciye iyileşir... Ben de gönlüm rahat olarak sizden ayrılıyorum.

Amcamın Yalnız Servi'deki köşkü hiç hatır ve hayale gelmez bir felâkete uğramıştı. Daha Manastır'da iken bir gün gazetede şu havadisi okumuştum:

«Köstence şehbenderimiz Neyyir Burhan Beyin esrarengiz bir suikasta uğradığını haber aldık.

Neyyir Bey ewelisi gece evinin bahçesinde meçhul bir şahıs tarafından rovelver kurşunu ile göğsünden yaralanmıştır. İfade veremeyecek derecede ağır yaralı olduğu için zabıta, kendisinden hiç bir şey öğrenememiştir. Yalnız, o esnada tesadüfen bahçe kapısında bulunan Neyyir Beyin refikası, yüzü siyah bir paltonun yakası içinde saklı bir şahsın duvardan atlayıp kaçtığını

görmüştür. Zabıta, bunun bir siyasî cinayet olmasını muhtemel görerek, o suretle tahar-riyat ve takibata devam etmektedir.»

Neyyir Bey, amcamın damadı, Naciye'nin kocası olan «ariciye memuruydu. Her gün telgrafla hasta hakkında

52 AKŞAM GÜNEŞİ

malûmat istiyordum. Gelen cevaplar güzeldi. Neyyir Bey kefeni yırtmıştı. Küçük bir operasyondan sonra süratle iyileşmeğe başlamıştı. Fakat ne katil, ne de cinayetin sebebi bir türlü

bulunamıyordu. Neyyir Bey iyileştikten sonra da polise bir ipucu verememişti.

Vakanın tek şahidi olan Naciye'ye gelince, o korku ve heyecan neticesi olarak, garip bir sinir hastalığına tutulmuştu. Kocası iyileştiği nisbette onun hastalığı artıyordu. O kadar ki, Neyyir Bey, üç ay izin alarak onu istanbul'a getirmek mecburiyetinde kalmıştı.

Yalnız Servi'deki köşkte Naciye'yi tanımaz bir halde buldum. Benzinde bir damla kan, vücudunda bir zerre hayat kalmamıştı. Başına ağırlığı geldiği için sarı saçlarını.

kesmişlerdi.

Doktorlar, bir şey söylemiyorlardı. «Sükûn ve isti-rahatten başka tavsiye edilecek devamız yok...

Bir de fazla heyecana kaptırmadan hayata, etrafındakilere alâkadar etmeye çalışın. Belki böyle böyle iyileşir.» diyorlardı.

Yalnız Servi'deki yalnız köşk, zaten bir sükûnet yu-vasıydı. Naciye'yi hayata, etrafındakilere alâkadar etmek meselesine gelince, zavallının gözü çılgınca sevdiği Jülide'yi —dokuz yaşındaki küçük kızını— bile görmüyordu. Eski şen, canlı Naciye'ye daha ölmeden ölümlerin emsalsiz ve müstağni sükûneti çökmüştü. Doktorların tav-ii siyesi üzerine gündüzleri bahçeye çıkarıyorlar, ihtiyar ii bir çınarın gölgesi altında bir salıncak sandalyeye uza-tıyorlardı.

Yüzü böceklerle karşı ince bir tülle örtülü be-ij yaz ince dudakları, sönük yeşil gözleri yarı açık uyuyor. Çocukların parmakları arasında ezip buruşturduktan son- HTlarxöfüm halinde bebekler vardır... Rengi-sizliği bana onları hatırlatıyordu. Eski güzelliğinden yalnız kaşları kalmıştı... Canlı bir kıvrılışla daima yukarı kalkıyor hissini veren uzun ince kaşları...

XII

Bir şeye hayret ediyordum. Şükran'da fazla bir yeis görünmüyordu. Hatta eskisinden daha fazla bir neşe ve faaliyetle çalışıyordu. Bizi durgun gördükçe gülmemizi, söylememizi istiyordu. Şükran gibi hassas bir mahlûk bu muhakkak ölüm karşısında nasıl oluyor da bu

kadar sakin kalabiliyordu? Bir gün bana bir itirafta bulundu:

— Yeis gösterenler, bana Naciye'nin ölümüne inanmış, bu ölümü kabul etmiş gibi görünüyorlar...

Ablamın ölümü bence dünyaların yıkılması gibi bir şey... Bu, olamaz... Ben, buna inandığım dakika yaşayamam, çalı-,şamam.

Durgun bir ağustos gecesi, Şükran'la köşkün önündeki yolda dolaşıyorduk; uzak bir köşkten bir piyano sesi geliyordu. Yorgunluğunu bahane ederek eve dönmek isteyen kuzenimi zorla oraya kadar sürükledim...

Bahçe duvarı önünde durduk. Güzel bir kadın sesi piyano ile beraber ölümden ve ayrılıktan şikâyet eden bir şarkı söylüyordu. Şükran, kendini tutamadı. Yavaş yavaş ağlamağa başladı.

Sonra bilmem nasıl bir ihtiyaç ile bana müthiş bir sır söyledi:

— Sana kimsenin bilmediği bir şeyi söyleyeceğim Nazmi... Eniştem Neyyir Beyi kimin vurduğunu ben biliyorum.

—. im???

"— Naciye ablam... Evet, kardeşim, Neyyir Beyi öldürmek istedi.

!— Sen çıldırdın mı Şükran? Nasıl olur?

;— Geçenlerde bir gece bunu bana Naciye ablam söyledi.

— Sakın, bu, hastalık buhranı bir sayıklama olmasın?

ı— Hayır Nazmi... Bu sır, onun yüreğini kemiriyor-du. Ona benden daha yakın bir kimse olmadığını biliyorsun... Vakayı bütün tafsilâtıyla anlattı. Sonra üzerinden bir yük kalkmış gibi, ilk defa sakin bir uykuya daldı. Bir kıskançlık meselesi... Ablamın ne kadar hisli bir kadın olduğunu biliyorsun... Eniştem Köstence'de bir Rumen kadını sevmeğe başlamış... Çılgın bir aşk... Neyyir Bey, temkinli bir adam olduğu halde mektep çocuklarına dönmüş. Her türlü ihtiyatı, karısına, çocuğuna karşı bütün vazifelerini unutmuş. Geceleri evinin bahçesinde buluşacak kadar cüreti artırmışlar... Ablam, tahammül edememiş... Bilmezsin zavallı kardeşim, Neyyir Beyi ne kadar seviyordu. Yine bahçede onları beraber gördüğü bir gece eniştemin çekmecesinden rovelverini almış, üzerlerine koşmuş... Neyyir Beyin üstüne iki el ateş etmiş... İşte gazetelerin günlerce yazdığı suikastın hakikati... Zavallı kardeşim bunları anlatırken boğacak gibi boynuma sarılıyor, çeneleri kısıyor, gergin şakaklarından terler akıyordu... Ablam, eniştemin yüzünden ölüyor!

Şükran, kollarımda hıçkırığa hıçkırığa ağlıyordu. Teselli edecek bir kelime bulamıyarak saçlarını

okşuyordum.

XIII

Sonbahar geldi. Yağmurlar yağmağa başladı.

Bende yolculuk için hiç bir hareket ve hazırlık yok-: tu... İznimi bir ay daha uzatacağımı söylediğim gün i Şükran'm gözleri yaşardı. Amcam, bana dua ve teşekkür . etti:

— Ne yalan söyleyeyim, senin bu kadar iyi kalbli bir çocuk olduğunu bilmiyordum. Bu günümüzde bizi yalnız bırakmadın... Hepimiz şaşkın bir haldeyiz. Evin içine çok faydan dokunuyor. Var ol, sağ ol!...

Amcam, doğru söylüyordu. Köşke çok faydam dokunuyordu. Şükran'm yorgunluktan, uykusuzluktan sarardığını gördükçe yatmağa gönderiyor, hastanın yanında nöbet bekliyordum.

Amcamın kendisini büsbütün ye'se kaptırmasına ben, mani oluyordum. Küçük Jülide'ye bakacak benden başka kimse kalmamıştı. Jülide, dokuz yaşındaydı. Fakat nihayet yedi yaşında görünüyordu. Merhamet verecek kadar cılız, renksiz, ufak bir kızcağız.. Daima güneşe bakıyor gibi titriyor hissini veren açık yeşil gözleri, yaptığı gizli bir kabahatten korkuyormuş gibi suçlu bir tavrı vardı.

Bahçenin bir köşesinde toz, toprak içinde, kediler, köpeklerle oynayan Jülide'ye âdeta bir dadı

olmuştum. Elbisesini ben değiştiriyor, yemeğini ben yediriyor annesine içlenmesin diye türlü

oyunlar, maskaralıklar icat ediyordum. Sabah akşam atıma binerek onu kucağıma alıyor, civarda, gezmeğe götürüyordum. Bahçenin tâ öbür ucunda kimsenin bizi görmeyeceği, işitmeyeceği yerde bir salıncak kurmuştuk. Beraber sallanıyor, oyun oynuyorduk. Hatta bu minimini kıza bir parça dans öğretiyordum. Kedi yavruları gibi bana alışmıştı. Köşkte bir an peşimi bırakmaz, sokağa çıktığım vakit bahçe kapısı önünde sabırsızlıkla yolumu beklerdi.

Jülide, çok zayıf olduğu için çabucak yorgun düşer, kucağımda uyuyakahrđı. Dizlerimde, onun hafif vücuduyla kitap okuduğumu gören amcam, yanımıza gelir, ba-Şını torununun yüzüne eyer, ağlamağa başlardı. Zavallının buruşuk yanaklarından inen yaşlar çocuğun yüzüne dökülür, Jülide, hafif bir ürperme ile gözlerini açardı. Amcam, o vakit daha büyük bir heyecana kapılırdı : 56 /Mlv^rıvi u v, ..~Y-

—i Bak Nazmi, dikkat et... Gözlerini açınca sanki annesi uykudan uyanıyor, diye çocuk gibi hıçkırmağa başlardı.

— Yok, yok amca... Nişanlıma münasebetsiz şeylerden bahsetme yok... Ağlayacak ne var, annesi iyi olacak... Biz de onunla Avrupa'ya gideceğiz... Öyle değil mi Jülide?

Amcam, gözlerini siler bana yine dualar ederek yanımızdan uzaklaşırdı.

* * * Amcam, dua ettikçe, Şükran, gözlerinde minnet yaş-larıyla yüzüme-baktıkça vicdan azabına benzer bir şey duyuyor, kendi kendimden utanarak: «Ah, ben ne fena adamım!» diye söyleniyordum. Zavallılar, benim aralarında kalmamı sırf bir insaniyet ve merhamet duygusuna, bir akrabalık şefkatine atfediyorlardı. Gerçi bunun da tesiri yok değildi. Fakat asıl sebep başkaydı:

Amcamın köşk komşularından bir eski mabeyincinin kızını seviyordum. Hem de şimdiye kadar hiç bir kadına karşı duymadığım bir zaafı... Her zaman, kadınlara karşı serbest ve küstahtım.

Halbuki bu defa bana, bir garip çekinkenlik arız olmuştu. Aşk ile itiraf arasındaki güzel zamanı

uzatmak için mi? Yoksa çok ehemmiyet verdiğim bu genç kıza yanlış bir hareketle müebbeden kaybetmekten korktuğumdan mıdır? Sebebini pek iyi bilmiyordum. Fakat ona karşı çok mütereddit ve çekingendim. Bu hal, hayatımda ilk defa başıma geliyordu. Demek ki Nâzan'ı

seviyordum.

Nâzan, çok cazibeli bir kızdı. Esmer sedeflere benzeyen bir rengi, parlak siyah gözleri vardı. Yirmi iki yirmi üç yaşlardaydı. Bir türlü kimseleri beğenip evlene-miyordu. Artık ihtiyarlık yaşma girmiş bir adam oldu-

ğum için söylenebilirim Kemal Bey. Ben de o vakit çok güzel, sevimli, zarif bir kurmay subay idim. Nâzan'm muhteşem, mağrur gözlerini bazen yüzümden alamadığını hissediyordum.

Eskiden beri her yaz üç ay Çamlıca'da hava tebdiline gelirlerdi. Nâzan, Şükran'ın eski

bir arkadaşıydı. Onunla beraber Naciye'ye abla derdi.

Şimdi haftada bir iki gün hastayı görmeğe geliyor, bahçede onun salıncaklı sandalyesi yanındaki küçük hasır kanapede saatlerce oturuyordu.

Hasta nöbetçiliği saatlerini ekseriya onun köşkte bulunduğu zamanlara tesadüf ettirirdim. Bazen de Jülide'yi onun yanına gitmek için gizlice kışkırtır,, arkasından giderdim.

Nâzan, daha şimdiden çehresine, haline anasız çocukların bîkesliği çöken Jülide'yi acıyarak sever ve daima onunla meşgul olurdu. Akşam üstleri, küçük kızı kucağımda ata bindirip gezmeğe götürdüğüm vakit, mutlaka onların köşkü önünden geçerdim. Nâzan'ın elinde bir kitapla bizi duvarın arkasındaki kameriyede beklediğinden emindim. Atımın bazen beş on dakika bahçenin önünde durduğu olurdu.

Jülide'nin çelimsiz vücudunu kollarımın üstünde havaya kaldırır, duvarın üzerinden Nâzan'a teslim ederdim. - Bir akşam Nâzan, yine Jülide'yi kollarımdan alırken :

.'— Küçüğünü çok fena alıştırırdınız Nazmi Bey, dedi. Zannederim izniniz bitmiş, bir hafta sonra Fransa'ya gidiyor musunuz... Jülide, bu akşam gezintilerini çok arayacak.

Bunu, akşam gezintilerini arıyacakların sade Jülide' den ibaret olmadığını gayet iyi anlatan bir tavırla söylemişti.

58

AKŞAM

Açık konuşma zamanının artık geldiğine kani idim. Nâzan ile evlenmek istiyordum.

— Jülide beni unutmayacağına söz verirse ilkbaharda mutlaka gelir, onu alıp Paris'e götürürüm.

Söz mü Jülide? dedim.

Ben, heyecanla gülüyordum. Nasıl bir komedyaya alet olduğunu farkedemeyen zavallı Jülide — o daima güneşe bakarak hafifçe titriyor hissini veren açık yeşil gözleriyle — hayran hayran yüzüme bakıyordu.

— Haydi, Jülide, cevap versene...

Nâzan'm esmer yüzünde gizli bir pembelik dalgalanıyordu. Çocuğun şaşkın sükûnundan istifade etti. Başını onun yüzüne eğerek:

— Nazmi Bey cevap bekliyor Jülide, dedi, haydi ona: «Bahara mutlaka geliniz. Sizi sabırsızlıkla bekliyeceğim!»

de.

Duvarın yanından ayrıldığı zaman atımı kısa hamlelerle öyle sıçratışlarım, oynatışlarım vardı

ki, kalbimin ne çılgın bir sevinç içinde çırpındığını mutlaka Nâzan'a i bir lisandan daha açık ve iyi anlatmıştı.

XIV

Londra'ya giden bir hariciye memuru ve iki Belçikalı maden mühendisiyle briç oynuyordum.

Yol arkadaşlarımızdan bir Alman seyyahı telâşla içeri girdi. Bozuk Fransızcasıyla:

— Ekspres Edirne'den hareket etmiyor, dedi, bu gece galiba burada kalacakmışız.

Oyuna o kadar dalmıştık ki trenin bir saatten beri Karaağaç istasyonuna çakılıp kaldığını o zaman farkedebilirdim.

— Neden acaba?

Alman seyyah, dudaklarını büktü:

— Kimse bilmiyor... Herkes başka türlü söylüyor... Ben de konuşulan dilleri pek iyi anlayamıyorum.

Bütün tren halkının rıhtıma döküldüğünü, heyecanlı münakaşalar, gürültüler olduğunu da o vakit farkettiler.

— Bunu olsa olsa siz anlayabilirsiniz Nazmi Bey, dediler.

Trenden indim. Ahalinin arasına karıştım. Almanın dediği gibi hakikaten herkes başka türlü

söylüyordu. Birisi Bulgaristan'dan gelen ekspresin yolda bir marşandiz ile çarpıştığını anlatıyor, hatta ölenlerin sayısını haber veriyordu. Bir başkasına göre trenimizde iki casus vardı: Hükümet, onları tevkif etmek için treni durdurmuştu. Hatta o gün akşama doğru Bulgaristan'ın birdenbire harp ilân ettiğini bile söyleyen çıktı.

Biraz sonra bir inzibat zabıtından hakikati öğreniyordum; Mustafapaşa civarında çeteler bomba ile bir köprüyü sakatlamışlardı ve pek katî olmamakla beraber galiba bir iki gün trenler işlemedi.

Bu münasebetsiz bomba beni de şimendifer köprüsüne yakın bir derecede hırpalamıştı. Fransa'ya denizden gitmediğim için kendime lanetler ederek arkadaşlarımla yanına döndüm; işi anlattım, onlar da asabileştiler.

Vaktiyle bir otele gidip iyice bir oda temin etmekten öaşa yapılacak iş kalmıyordu. Ancak biz briçten başımızı kaldırıncaya kadar bu işi başkaları yapmışlardı. Çarşı başındaki bir ihtiyar Yahudi kadının pansiyonuna razı olmazsam geceyi istasyonun kanapeleri üzerinde geçirmekten başka çare kalmıyordu.

Ben, ekseri avantüriyeler gibi yatacağı yeri ve yi- yeceği yemeği ayırdetmeyen bir adamdım.

Fakat madamın beziryağı kokan yüklü ve kerevetli basık odası bu sinirli gecemde bana pek sıkıcı

göründü. Buraya mümkün olduğu kadar geç girmek için ewelâ meyhane kılıklı "ir gazinoda uzun uzun oturup yiyecek yedim. Sonra

60 ftiv^n»'----- ,

çarşığı devre çıktım. Vakit pek geç olmamakla beraber dükkânların birçoğu kapanmıştı

görenler kendi kendine nargile içen bir tütüncü ile lambasının önünde iki büklüm olmuş, kundura tabanları mıhlayan bir kunduracı... Meşinden, deriden bir yığın karışık eşya arasında, tavana asılmış eyer takımları altında cura çalan bir saraç... Daha ötede iki mahalle kahvesi... Sisli camlan arasından içi pek görünmüyor; sade sarıklı, külâhlı acayip hayaletlerin ellerini, kollarını

salladıkları farkedili-

yor.

Bunlardan birinin önünde durmuşum. Madamın odasıyla bu dumanlı kahve arasında tereddüt ediyordum. Bu esnada bir başkasının, acayip kıyafetli bir adamın da birkaç adım ilerimde durduğunu, kahveden çıkan hafif aydınlıkta çehremi seçmeğe çalıştığını farkettiler. Ben de gözlerimi ona çevirmiştim. Birdenbire ikimiz de bağırıldık:

— Nazmü...

— İbrahim!...

Gözlerime inanamıyarak çehresine, kıyafetine bakıyordum. Arkasında muşamba kaplı bir gocuk, ayağında çizmel[^]ft başında siyah bir kalpak vardı. Uzun bıyıklarına şimdi bir de sakal ilâve olmuştu.

Divanıharpte muhakemem devam ettiği müddetçe çok üzülüyor, mütemadiyen telgrafla havadis istiyordu. Fakat ben, selâmete çıktıktan sonra kafa tutmağa başlamıştım. Güya bana dargındı. Bir daha adımı ağzına almayacaktı. Yağdığım mektuplara cevap vermiyordu.

Fakat yüzyüze gelince bu infialden eser kalmadı. Zaten böyle olacağını evelden biliyordum.

Birbirimizi öptükten sonra:

\uc2— Bu kıyafet ne İbrahim? Neye buradasın? diye sordum.

Gülerek cevap verdi:

— Askerlikten istifa ettim... Artık koyun ticareti yapıyordum.

— İmkânı yok.. Doğlu söyle... İbrahim, bu defa ciddî bir tavırla :

—< Bırak, sonra öğrenirsin... Uzun mesele, dedi. Sen burada ne arıyorsun?

Fransa'daki ataşeliğe gitmek için istanbul'dan hareket ettiğimi, o münasebetsiz bomba meselesi yüzünden bu gece Edirne'de kaldığımı söyledim.

— İsalet oldu, dedi, bir kere daha birbirimizi görmüş olduk. Gel seninle şurada birer kahve içelim.. Bu gece artık bana misafir olursun... Ataşemiliterlere lâıyk bir yerim yok amma... Kusura bakmazsın...

İbrahim'le kahvenin bir köşesinde boş bir masaya oturduk. Arkadaşım, kılığı, kıyafeti kendine benzeyen bazı kimselerle selâmlaştı. Bunlardan birisini Harbiye'de bizden iki sınıf büyük bir eski arkadaşıma benzettim. Ötekinin bir jandarma yüzbaşısı olduğu muhakkaktı. Selanik'ten Manastır'a giderken yolda tanışmıştık.

Beni bir merak sardı. Bu Edirne'de fevkalâde bir şeyler geçtiğini hissediyordum. İbrahim, merak ile sorduğum suallere cevap vermiyor: «Acele etme... Konuşuruz... Sırası var» diyor, garip bir inatla hep eski şeylerden bahsediyordu.

Konuşurken dikkat ediyordum. Eski sakin, yumuşak İbrahim değildi. Bakışlarına, sözlerine garip bir canlılık gelmişti. Birkaç defa hiç münasebeti yokken köşede oturan adamların yanma gidip geldi. Hatta bir defasında sokağa çıktı; beş on dakika kayboldu.

Garip bir vaziyette kalmıştım. Merakım, dakikadan dakikaya artmasa belki de kalkıp gidecektim.

Nihayet İbrahim geldi, «haydi» dedi.

Nereye gideceğimizi, niçin gideceğimizi evelden uzun uzun konuşup kararlaştırmışız gibi peşine takıldım. Mey-

Ç2 /vrvv^rvivx vj^j.-ij^v*

danlıktan sonra dar bir sokağa saptık; büyük, viran bir evin rutubetli taşlığına girdik.

İkinci katta, kırık pencerelerinden bazıları kâğıtla kapanmış geniş bir odada, boş bir ocağın başında kıyafet itibariyle İbrahim'e benzeyen on kişi toplanmıştı.

Bir asma petrol lambasının ışığı odaya esrarlı bir aydınlık veriyordu, İbrahim beni onlara, onları

bana gayet kısa bir surette tanıttı:

— Arkadaşım... Arkadaşlar...

Ocağın yanında kır bıyıklı, ufak tefek bir adam —ata biner gibi bir iskemleye tersine oturmuş—

çubuk içiyordu. Bana, kapının yanında boş kalmış bir yer gösterdi, keskin bir telâffuzla:

«Buyurun!» dedi. Bu bir tek kelime bana, emreden ve mutlaka itaat edilmek lâzım gelen

bir adam karşısında bulunduğumu anlatmıştı.

İbrahim, odada bulunanlardan yalnız onu ismiyle takdim etti: — Kaymakam Nusret Bey...

Vücudumdan bir elektrik cereyanı geçmiş gibi birdenbire sarsıldım : Kaymakam Nusret! Daha sağ iken efsane ve destan şahısları sırasına giren, Makedonya ve Trakya köylerinde ismi masallar içinde söylenen büyük reis, bu ufak tefek ihtiyar mıydı?

Ben, nasıl bir yere gelmişim?

O, zihnimi toparlamama vakit bırakmadı, aynı keskin telâffuzla söze başladı:

>— Sizin için bu çocuk gayet iyi şeyler söyledi... (Bu çocuk derken İbrahim'i gösteriyordu.) Tesadüfü ganimet bildik; sizden memleket için; buralarda çalışan, ıstırap çeken kardeşler için bazı hizmetler istiyeceğiz.

Biraz kısık, derin bir sesi vardı ki, telâffuzundaki sertliğe bir garip halâvet veriyordu.

Bana, öyle geldi ki, bu adam, kafasından ziyade kalbiyle konuşuyor. Yüzü

gölgede kalmıştı. Sadece sincabi, bir çift gözün radyum-lu çelikler gibi için için parlamayıp söndüğünü görüyordum. Tereddüt ve sükûtumun nereden geldiğini galiba anladı.

İskemlesinde vaziyetini biraz değiştirdi. Korkmuş bir çocuğu teskin eder gibi bir parça istihfakâr bir merhametle :

— Merak etmeyin, dedi, sizi yolunuzdan alıkoyacak bir şey değil... Şık zarif salonlarda, hiç

rahatsız olmadan yapılacak bir propaganda işi... Dediğim gibi Trakya'da, Makedonya'da kar, karanlık, kan, ateş içinde uğraşan kardeşlere şöyle uzaktan bir yardım...

Gözlerim kararıyor, kulaklarım uğulduyordu. Bütün kanım beynime hücum etmişti.

— Her ne olursa olsun... Maalmemnuniye... Hayatım pahasına bile olsa, diye kekeleydim .

Bu son sözü söyler söylemez pişman olmuşum. Avrupa'ya iş bahanesiyle eğlenmeye giden parlak üniformalı aalon zabitanın ağzından bu söz kimbilir ne gülünç görünmüştü?

Kaymakam Nusret, bunu işitmemiş gibi devam etti:

— Vaziyeti ve yapılacak işi kısaca söyleyeyim... Görünüşte Balkanlar sükûn içinde... Fakat için için müthiş bir kasırga hazırlanıyor... Beklenen büyük günler, uzak değil... Bulgarlar, Sırp, hatta Rus zabitanları, çubukları ile meşgul... Hudutlarda hiç akla gelmeyen yerlerden topraklarımıza çete şeklinde ordu parçaları giriyor... Bu hareketleri en münevver Bulgar, Sırp, hatta Rus zabitanları idare ediyor... Makedonya'yı, Trakya'yı iyi bilen, talihin şevkiyle şimdiye kadar askerlikten ziyade çetecilik eden bazı arkadaşlar zahiren çekildik... Bir zarurî maceraya atılıyoruz, bir zaman sonra açılacak büyük muharebeye biz şimdiden

girmiş bulunuyoruz... Fakat maalesef iş bununla bitmiyor... Sırp, Bulgar, Yunan gençleri Avrupa Memleketlerinde müthiş bir propaganda faaliyetine de

64 „-„„„- — —

giriştiler. Öyleleri varmış ki, vaktinde bir haber almak, bir rivayeti tashih etmek, lehlerine iki satır yazı neşrettirmek için Avrupa gazetelerinde fisebilillâh amelelik ediyorlarmış... Biz, bu noktada çok zayıfız... Bu, malûm... Fakat büsbütün elimizi, kolumuzu da bağlayıp duramayız... Bazı

teşebbüslerimiz var... Sizin mühim bir merkeze ataşe gittiğinizi, girgin, zeki, malûmatlı bir salon zabiti olduğunuzu haber alınca bu propaganda işinde sizden istifadeyi düşündük... Şüpheyi celbetmeden her yere girip çıkabilir, birçok kimselerle görüşebilirsiniz... Hasılı, isterseniz bize az çok faydanız dokunabilir... Sabaha kadar düşününüz... Yarın İbrahim'le beni görmeğe gelirsiniz, ..

Heyecandan tıkanacak gibiydim. İnsanlığım isyan ediyordu. Kuvvetli bir şeyler söylemek, zannettikleri gibi süslü bir salon zabitinden, Bonmarşedeki asker elbiseli bebekler gibi alelade bir oyuncaktan ibaret olmadığımı anlatmak istiyordum. Fakat bunun onlar için o kadar "az ehemmiyeti vardı ki...

Kaymakam Nusret, arkasında duran tıknaz, yaşlı bir adamla konuşmaya başlamıştı. Sonra, dışardan yeni gelerek ıslak yamçısını kapının yanındaki bir çiviye asan uzun boylu, kıvrıkcık ince sakallı bir gence döndü :

^— Ne haber Yusuf? Bugünkü bomba için yeni bir tahsilat var mı?

O, başıyla «evet» işareti yaptı. Fakat galiba söyleyecek mahrem şeyleri vardı ki göz ucuyla bana bakıyor, tereddüt ediyordu. Aynı mütteredit bakışı ötekilerde de gördüm. Kendimi fazla görerek, parlak üniformamdan utanarak ayağa kalktım.

Reis, hangi duyguyla gitmek istediğimi anlamış gibi:

— İsterseniz kalabilirsiniz, aziz dostum, dedi. Biz, dervişmeşrep insanlarız. Birbirimize biraz fazla emniyet

etmesek, insanlıkta doğruluğun asıl olduğunu kabul eden

hülyaperest olmasak zaten böyle maceralara atılmaz, köşemizde rahat otururduk.

Hiç bir insanda şiddetli mülâyemetin — bu sade ideal askerindeki kadar — müessir bir şekilde imtizaç ettiğini görmemiştim. Bir şey söylemeden tekrar yerime oturdum. Geç vakte kadar onları dinledim.

Lambanın isli ışığı tavanda titrek, bulanık daireler çiziyordu. Söylenen şeyleri vakalar, rüyalar halinde bu bulanık, titrek ışık içinde gözlerimle takibediyor gibiydim : Karlı ormanlar içinde sessiz gece yürüyüşleri, sel sularının, rüzgârların uğultusuyla dolu dağ boğazlarında pusular, kanlı boğuşmalar, takipler, ricatler, alevler içinde yanan köylere muzafferane girişler...

Beni daha çocukken mektep sıralarında çıldırtan, Harbiye'ye sevkeden bu roman ve masal maceraları nihayet hakikat oluyordu.

Paris, bütün ışıklarıyla, çalgılarıyla hayalimde sönmüştü. Hatta istanbul'dan hareketimden beri hiç fasılasız düşündüğüm Nâzan'ı bile artık hatırlamıyordum.

Geç vakit meclis dağılacağı zaman Kaymakam Nus-ret'e yaklaştım, bir sarhoş

teheyyücü içinde :

— Bana verdiğiniz vazifeyi yapamıyacağım, dedim. Avrupa'ya gitmiyorum... Sizinle kalacağım...

İcabederse askerlikten istifayı da göze aldım... Ben görüdüğüm gibi sadece bir salon zabiti değilim... Pek yakında göreceksiniz...

Kaymakam Nusret, hayret göstermedi, fazla bir şey sormadı. Radyumlu gözlerinde sert bir pırıltı

ile elimi sıktı. Bu bakış, hiç bir heyecanın veremediği bir lezzette .ta yüreğime işledi. Arkadaşlar, birer birer elimi sıktılar. İbrahim, en sona kalmıştı. Beni kucaklayıp yanaklarımdan öperken gözlerinden yaşlar akıyordu.

Akşam Güneşi F : 5

XV

Dokuz ay ben, başka bir dünyada, başka bir insan olarak yaşadım. Zarif, şık, çapkın salon zabiti artık ölmüştü.

O sene Balkanlarda emsalsiz bir kış oldu ve çetelerimizi mütemadiyen devam eden çarpışmalardan fazla zedeledi. Arkadaşlarımızdan birçoğu gezdiğimiz yerlerde dökülüp kaldı.

Kimi öldü; kimini ağır hasta olarak memleketlerine gönderdik .

Bu korkunç kış, ne bizi, ne de düşmanlarımızı faaliyetten alıkoyamıyordu. Akınlar, baskınlar günden güne artan bir şiddetle devam edip gidiyordu.

Ben, bu dokuz ayı mütemadi bir vecd ve heyecan içinde geçirdim. Yorgunluğu, soğuğu, ıstırabı

duymayacak hale gelmiştim. Bana öyle geliyordu ki eski hayatım sırf bu günlere hazırlanmak, bu vakaları beklemekle geçmiş sönük bir şeydi ve asıl şimdi yaşıyordum.

İki üç ay içinde âdeta ufak bir şöhret kazanmıştım. En belâlı, en tehlikeli işlere beni saldırıyorlardı. Kaç defa hudutları geçtim. Beş on eski çeteciyle Bulgar, Sırp köylerine saldırdım; bomba ile köprüler attım. Sincabîî renkli, maden parıltılı gözlerinde kin ve hiddet ateşleri tutuştuğu zaman dünyayı görmeyen reisim bana acıyor ; «Benim sağ kolum oldun Nazmi... Fakat gidiyorsun, beni kolsuz bırakacaksın;... İhtiyatlı hareket et!» diyordu.

Üç defa yaralandım. Yaralarımın ikisi hafifti. Yatağa yatmadan savuşturdum. Üçüncü yaram ağır oldu. Yine bir hudut vakasında bir Sırp nöbetçisi beni sağ kalçamdan süngülemişti. On beş, yirmi gün kadar hareketsiz yatmam lâzım geldi. Beni, İbrahim'le beraber bir küçük köyde bir değirmene misafir bıraktılar. Duvarları

67

yosun bağlamış taş bir odada yatıyorduk. Kapının yanındaki küçük bir yalağa görünmez bir yerden mütemadiyen su sızıyordu. Yaram çabuk iyi oldu. Fakat rutubetin tesiriyle kollarımda, bacaklarımda romatizma tutuklukları, sızıları başladı. Tamamiyle iyi olup tekrar işe başladıktan sonra da arasıra bu sızılar beni rahatsız ediyor, sürekli ateşlerle sarsıyordu.

Nihayet, ilkbahar geldi, havalar yavaş yavaş açılmaya, ısınmaya başladı. Biz, teşkilâtımızı ve hareket dairemizi daha genişletmiştik. Dağlar yeşillenirken biz, kanlı maceralara hazırlanıyorduk.

Mayısın ilk günlerinde bir akşam üstüydü. Yirmi beş atlı, taşlık bir yoldan dar bir dağ boğazına doğru ilerliyorduk. Karşımıza birdenbire ihtiyar bir çoban çıktı. Kuvvetli bir Sırp çetesinin boğazı

kestiğini yolumuzu beklediğini haber verdi.

Evvelâ inanmak istemedik. Burası kendimiz için emin zannettiğimiz bir yerdi. Fakat eski bir jandarma olduğunu söyleyen, çete işlerinden gayet iyi anladığı görülen ihtiyar çoban tafsilât verdi. Zaten bizim bildiğimiz bazı şeyler de vardı ki çobanın sözlerini tutuyordu. Sırplar, bizim teşkilâtımızı kökünden yıkmayı düşünmüşler, Kaymakam Nusret'i ne pahasına olursa olsun ortadan kaldırmayı kurmuşlardı. Onların bu maksatla bir zamandan beri gizli gizli hazırlandıklarını haber alıyorduk.

Reis, bir dakika düşündükten sonra :

— Çaresiz döneceğiz, dedi. Bu gece Allah yardımcınız olsun.

Hayretle yüzüne baktım. Onu hiç bir zaman bu kadar bedbin vemütereddit görmemiştim. Geriye dönmüş, süratle atlarımızı sürmeğe başlamıştık. Kaymakam Nus-'t, derin bir düşünceye dalmıştı.

68

AKŞAM GÜNÜŞİ

Ona bazı şeyler sormak ihtiyacıyla yamyordum. Fakat böyle dakikalarında kendisine söz söylenmesini istemez, fena halde asabileşirdi. Tabiatını bildiğim için ağzı--i. mi açmağa cesaret edemiyordum. Mamafih, bir zaman ' sonra o, kendiliğinden konuşmağa başladı. Söylediği şeyler ehemmiyetli değildi. Fakat ben, bu sözlerde âdeta bir vasiyet kokusu sezer gibi oldum.

Yolun bir köşesini dönünce uzakta bir vadi göründü. Onu geçtikten sonra sağ yamaçtaki bir köye varacak, geceyi orada geçirecektik. Güneş, tepelerden birinin üstünde kaybolmak üzere idi. En önde giden reis, atını biraz yavaşlatarak beni bekledi:

i— Şu batan güneşe iyi bak Nazmi, dedi. Bir daha göreceğimiz şüpheli...

Sakin, ılık bir akşamdı. Yeşil yamaçlar günün son aydınlıkları içinde gülümsüyor gibiydi. Etrafta tehlikeye delâlet edecek hiç bir alâmet yoktu. Fakat reisin asabiyetle kaşlarını çatarak söylediği bu bir iki söz beni altüst

etti:

— Ne oluyoruz? diye sordum.

O, doğrudan doğruya cevap vermedi. Hırçın bir pişmanlıkla :

—! Döndüğümüze fena ettik, dedi, bu kadar gafil zamanım olmadı. Kaç şehit vermek lazımsa bırakıp mutlaka boğazı geçmeliydik.. Zaten oradaki kuvvetlerini de ehemmiyetli bir şey tahmin etmiyorum... Anladığıma göre onların vazifesi bir nümayişle bizi geri döndürmek, geceye doğru bu dereye sürmekten ibaretti.

Parmağıyla önümüzdeki yavaş yavaş kararan vadiyi gösteriyordu. Radyumlu gözlerinde garip âlemlerine bakan kâhinlerin esrarıyla kesik kesik devam etti:

— Planlarını şimdi tamamiyle görüyorum... Nere-

leri tuttular, hatta kuvvetleri de ne kadar... Nereden, na-sıl varacaklar?... biliyorum...

Ben de yavaş yavaş vaziyeti kavramağa başlamıştım... Büyük vakalar ve tehlikeler karşısında daima duyduğum — sarhoşluk neşesine benzer — müfrit heyecanla:

— Ne yapalım? Elden geldiği kadar uğraşırız, dedim. Emirlerinizi veriniz...

Sağ tarafımızda dik bir bayır vardı. Kaymakam Nus-ret onu gözleriyle uzun uzun tetkik etti:

— Hemen bu tepeyi tutmalıyız... Burasını hesaplamış olmalarını tahmin etmiyorum... Bir kuvvetleri varsa bile ehemmiyetli olmayacak... İcabında çarpışabiliriz de..

Reis, artık kararını vermişti. Kamçısını sallıyarak arkadaşları topladı. Üç beş sözle vaziyeti anlattı, talimat verdi. Atları bir sel çukuru içinde bir fundalığa bağladık. Omuzlarımızda yalnız silahlarımız ve matralarımızla tepeye tırmanmağa başladık. Kaymakam Nusret'in tahmini "doğru idi. Sırplar, planı anlayacağımızı, bu tepeye sığınacağımızı hesap etmemişlerdi.

Gece sükûn içinde geçti; sabah oldu. Görünürde yine hiç bir tehlike yoktu. Hatta arkadaşlardan biri latife tarzında reisin bu defa bir vehme kurban olduğunu söyledi.

Ortalık iyice ağardıktan sonra atların yanına iki arkadaş gönderdik. Onlar etrafı tarassud edecekler, bir şey yoksa bize işaret vereceklerdi.

Aradan yirmi dakika geçmemişti ki, aşağıdan üst üste sekiz, on silah sesi geldi. Sonra yine ortalığa derin bir sükûnet çöktü. Tepenin aşağıdaki yolları görecektik noktalarına koşuştuk. Fakat meydanda hiç bir şey görünmüyordu. Yollar bomboştu.

Ben, bir başka arkadaşla aşağı inmeyi teklif ettim. Reis:

— Beyhude kendini öldürteceksin, dedi. Derdin çarpış-maksa bugün burada âdeta bir askerî muharebe göreceğiz...

Reisin bu dediği de çıktı. Çeteler, tepeyi çevirmişlerdi. Öğleye doğru bir asker muharebesi intizamiyle hücumla başladılar. Her şeyleri tamamdı. Hatta bir makineli tüfekleri bile vardı.

Buna rağmen biz, geceye kadar bu hücumlara karşı koyduk. Yerimiz müsaitti. Sonra yirmi kişilik küçük kuvvetimiz en cesur, en iyi çetecilerden mürekkepti. Fakat zavallılar birer birer dökülüyorlardı.

Kaymakam Nusret'in bütün ümidi zaman kazanmaktaydı :

— Muhasara edildiğimiz duyuldu... Jandarmanın kuvvetleri yoldadır. Aman vakit kazanalım çocuklar, diyordu.

Gece karanlığı çökünce, çarpışmamız korkunç bir boğuşma şeklini aldı. Arkadaşlarla birbirimizden ayrı düşmüştük. Kimse kimseyi görmüyordu. Ben, İbrahim'le beraber bir kaya kovuğuna siper olmuştum. Sırpçılar iyiden iyiye yaklaşmışlar, aramıza sokulmuşlardı. İki taraf da ateşi kesmişti. Yalnız, arasıra şurada, burada tek bir silah patlıyor, makineli tüfek uzunca fasılalarla bir iki dakika etrafı tarıyordu. Bazen de karanlığın içinde boğuşma sesleri duyuyorduk.

Sonra yine korkunç bir sükût...

Gece yarısına doğru bu boğuşmalardan biri de bulunduğumuz kayanın altında, sekiz on metre derinliğinde bir çukurda oldu. Çukurun kenarından sarkan büyük bir ağacın yaprakları aşağısını

görmemize mâni oluyordu.

İki kişi karanlığın içinde kesik nefesler, kısık hırıltılar, iniltiyle boğuşuyorlardı. Sırpça bir küfrü

mütea kip ağır bir cismin yere yuvarlandığını duyduk. Çetede en genç arkadaşımızın, henüz çocuk denecek yaşta bir jandarma mülâziminin sesi: «Anacığım!» diye inleyip söndü.

Ne yaptığımı düşünmeden yerimden fırladım; kayanın ucuna kadar koştum. Karanlığa doğru ateş

etmeğe başladım. Bu esnada da yakınımızda, gözlerimin içinde denecek kadar yakınımızda bir alev parladı. Ötesini bilmiyorum..

XVI

Gözlerimi açtığım zaman kendimi bir köy odasında buldum. Pencereden parlak bir güneş ışığı

giriyordu. İb-rahim, karşımda bir sedirin üstünde yarı uzanmıştı. Dalgın dalgın pencereden uzaklara bakıyordu.

Kıyırdamak istedim. Olmadı. Vücudum benim değil gibiydi. Hiç bir şey hatırlamıyor, duymuyordum.

Güçlkle «İbrahim» diye seslendim. O, birdenbire ürkmüş gibi titreyerek yerinden fırladı, yanıma geldi:

— Nazmi... Nasılsın?

— Neredeyiz Ne oldum?

— Yaralısın... Yaran ağır değil. Fakat çok kan kaybettin. Konuşma»... Hareket etme...

Yanıma oturdu, bana kaşıkla sıcak bir şey içirmeğe başladı. Vakayı dağınık bir surette hatırlatmağa, sualler sormağa başlıyordum. O, ewelâ cevap vermediği halde yavaş yavaş

söylemeğe başladı : Kurtulmamız mucize kabilinden bir şeymiş... Beni kucağına almış, tanımadığı, bilmediği yerlerde rastgele yürümüş, sürünmüş, yokuşlar inip çıkmış... Gün ağarırken tesadüfen bir çoban kulübesine varmışız...

İbrahim, orada yaramı nasıl sardığını, beni bu köye nasıl naklettiğini anlatırken sözünü kestim :

— Arkadaşlar ne halde?... Reis ne oldu? dedim. İbrahim, hafif bir tereddütten sonra başını

salladı, dudak ucuyla :

;— Bilmiyorum... Nereden haberim olsun? dedi. Hakikati çok sonra Üsküp hastanesinde nekahat devresine girdiğim zaman öğrendim. Arkadaşlardan bizimle beraber beş kişi kurtulabilmiş...

Kaymakam Nusret'i, feci bir surette öldürmüşler. Bu büyük muvaffakiyet şerefine Sırp ve Bulgar köylerinde gecelerce şenlik yapılmış...

Ö gün akşama doğru civar kasabalardan birinden bir doktor geldi. Kurşunun köprücük kemiğinin altından hafifçe ciğeri zedeleyerek geçtiğini, fakat hiç bir tehlike olmadığını söyledi. Bir, iki gün burada tedavi edildikten sonra Üsküp hastanesine nakledilecektim.

İkinci sabah daha iyi uyandım. Hiç bir sıkıntı ve ıstırap duymuyordum. Hatta biraz neşem ve iştahım bile . vardı. Fakat üçüncü gün akşam üstüne doğru müthiş bir üşüme hissettim. Dişlerim birbirine çarpmağa başladı. Vücudum öyle sarsılıyordu ki İbrahim, dizlerime oturmağa, kollarımı

avuçları içinde zaptetmeğe mecbur oldu. Biraz sonra bunu şiddetli bir ateş takibetti ve

artık kendimi kaybettim.

XVII

ibrahim, Üsküp hastahanesinin küçük bir odasında, yatağımın kenarına oturmuş, anlatıyordu :

—> Doktor, artık nekahet devrine girdiğini, birkaç güne kadar büsbütün ayağa kalkacağını

söyledi Nazmi... Artık müsterihim... Sana şimdi istediğin izahatı verebilirim. .. Yaran o kadar ehemmiyetli değildi, fakat bakımsızlık neticesi olarak ağırca bir enfeksiyon yaptı. Onsekiz gün kendini bilmeden bu yatakta yattın... Doktorların ümidi pek zayıftı. «Bünye kuvvetlidir. Belki atlatır.» diyorlardı. Bu onsekiz gün yatağının başucunda ne çektiğimi anlatamam. Kâh ölü gibi sakin yatıyordun, kâh çırpınıp çırpınmaya, sayıklamağa başlıyordun... Daha Edirne'de iken bana Nâzan isminde bir kızdan bahsetmiştin... Bunu senin gelici geçici heveslerinden biri sanmıştım...

Sen, bu Nâzan'ı galiba çok seviyorsun yavrucuğum... Hastalığında mütemadiyen onun ismini tekrar ediyordun... Bir gece çok ağırlaşmıştın. Nöbetçi doktoru : «Galiba sabaha çıkmayacak!»

demişti. O gece bir aralık yatağında doğruldun : «Haydi Nâzan... Bu sefer ayrılmak yok... Bak, ne kadar mesut olacağız. Yaşasın hayat!» diye söylenmeğe, çırpınmağa başladın. Beni çocuk gibi hüngür hüngür ağılattın... Gayret et de bir ayak evvel istanbul'a dön... Arkandan ben de izin alıp düğününe geleceğim.

Bu Nâzan meselesine bir türlü akıl erdiremiyordum. Bu genç kıızı en çok sevdiğim bir zamanda birdenbire unu-tuvermiştim. Kaymakam Nusret'in çetesine girmeğe karar verdiğim gece görünmez bir el, onu benim beynimden silip götürmüş gibiydi. Halbuki hastalığım esnasında Nâzan'dan başka kimsenin adını anmadığımı 'söylüyorlardı. Nasıl ki şimdi de zihnimin anlaşılmaz bir ısrarıyla muttasıl onu düşünüyordum.

Şükran, yaralandığımı haber almıştı. Hemen iki günde bir bana mektup gönderiyordu. Bu mektuplardan birinde diyordu ki:

«Hayatın için hiç bir tehlike kalmamış. Fakat ta-mamiyle iyi olmak için uzun bir tedavi ve istirahat muhtaç imişsin. Sen i İstanbul'da sabırsızlıkla bekliyorum. Yalnız Servi'deki köşkü kiraya vererek şehre inmek üzereydin. Fakat Çamlıca'nın senin için en iyi bir istirahat yeri olacağını düşünerek vazgeçtim. Hem bu sayede ben de ailemizin ve hatıralarımızın bu eski yuvasında son bir yaz geçirmiş olurum. Zavallı Naci'yemin bütün muhabbetini sana veriyorum. Tamamiyle iyi olun caya kadar sana bakmak vazifesi bana düştü.

Hem zaten (Hemşire Şükran) ismini veren sen değil miydin? Mamafih, ümit ediyorum ki bu yaz, sana yalnız has-tabakıcılık ve ablalık etmiyeceğim; ayrıca bir annelik vazifesi de yapacağım. İki gün evvel Köprüde Nâzan'a tesadüf ettim. Seni sordu. Birkaç güne kadar yalnız Servi'deki köşke geleceklerini söyledi... Sana daha başka havadisler vereyim^.. Geçen gün Üsküdar'da...»

Mektubu okuyan ibrahim'di. Fakat, ben artık dinlemiyor, zihnimde eski cümleleri tekrar ediyordum. Kuvvetli ışıklara henüz tahammülü olmayan gözlerimi kapamıştım. Nâzan'ın Köprüde beni sorduğunu gördüm. Sonra onu Yalnız Servi'deki köşkte tahayyül ettim. Duvarın üstünden Jülide'yi uzatıyor : «Gelecek bahara Jülide, sizi sabırsızlıkla bekliyecek!» diyordu.

Hastalık, sinirlerimi çok bozmuştu. Kapalı kirpiklerimden sessiz yaşlar akıyordu.

Mektup bittikten sonra İbrahim'i, üstünde ilâç şişe- . leri duran küçük taş masanın önüne oturttum : — Ben söyleyeyim, sen yaz! dedim.

«Şükran,

«Son mektubun bana çok tesir etti. Doktor izin verir vermez istanbul'a geleceğim. Öyle hissettim ki bu günlerde ben sana nasıl muhtaçsam, sen de bana öyle muhtaçsın. Amcamın ölümünden sonra büsbütün yalnız kaldın... »

İbrahim, kalemi elinden bıraktı, sahte bir hiddetle kaşlarını çatarak:

—ı Amcamın ölümü mü? Bunu da nereden çıkardın? dedi.

Gülümsiyerek yüzüne baktım.

— Amcam sağ, öyle mi?

— Elbette! Neye sağ olmasın?

— Kaymakam Nusret de sağ... Âlâ, âlâ... Memnun oldum.

— ???!!!

Hastaların hırçın istihzasıyla gülüyordum :

(— Pekâlâ, pekâlâ. Al şu kalemi eline, şu mektubu bitirelim.

Kısa bir tevakkuftan sonra tekrar gözlerimi kapayarak devam ettim :

«Şükran! Yanımda Harbiye Mektebinden beri benimle arkadaşlık etmiş, son macerada kendini feda ederek yaralı vücudumu kollarında saatlerce taşımış İbrahim isminde bir arkadaşım var ki şimdi de bana kâtiplik ediyor. Bu İbrahim, Makedonya'da çetelerle çarpıştığımız zamanki kıyafet ve huşuneti ile ezkaza rüyana girse fer- ! yat ederek uykudan uyanırdın. Fakat şimdi mektubumu yazarken aldığı tavırları görsen masum bir kız çocuğu sanırsın. Ben, sana amcamın ölümünden bahsederken bu zavallı saf arkadaş, akli sıra beni aldatıyor : (Amcan neden ölecekmiş efendim?

Elbette sağdır!) diye yalan söylüyor. Mektubu bitirdikten sonra bu arkadaşına yalan söy>lemek ihtiyacını duyarsa bunu ancak karanlıkta yapmasını tavsiye edeceğim. Çünkü gözleri, dudakları, rengi, derhal bu yalanı meydana çıkarıyor. Her ne ise mektuba devam edelim : Şükrançığım, hakikati benden saklamağa

hacet yok. Amcam, Naciye'nin ölümüne tahammül ede- 1 medi, eriyip gitti. Bunu gayet iyi biliyorum. Bundan ev- I velki mektuplarını ehemmiyetle okudum. Amcama dair bir kelime yok, sonra Yalnız Servi'deki köşkten ayrılmak hakkında kararın da gösteriyor ki yapayalnız kaldın Şük-rancığim. Fakat emin ol ki bütün acılarını anlayan bir Tmyük kardeşin var. Nâzan Hanım geldi ise benden selâm söyler misin Şükrançığım? Sana uzun ibir mektup yazmak istiyorum.

Fakat münasebetsiz İbrahim, aksileşmeğe başladı. (Yorulacaksın... İki satırdan fazla yazmam...

Kaçarım.) diyor. Canavarın tabiatını biliyorum. Kaçar mı kaçar. Pek yakında geliyorum Gözlerinden öperim..»

XVIII

Çamlıca'daki ilk akşamım... Şükran ile bahçedeyiz... Bakımsızlıktan büsbütün harap olmuş, baştanbaşa yabanî otlarla, mor çiçekli dikenlerle dolmuş bahçedeyiz... Alem-dağı tepelerinden donuk bir ay doğuyor. Etrafta ağustos-böceklerinden başka ses yok...

Ben, geçen sene Naciye'nin bütün günlerini altında geçirdiği büyük ağacın yanında,

yüzünde böceklere karşı örülmüş bir tül ile bitap yattığı salıncaklı sandalyedeyim... Şükran, karşımda alçak bir bahçe iskemlesinde... Vücudu biraz öne eğilmiş; dirsekleri diz kapaklarına, bilekleri çenesine dayalı, uzun müddet soğukta kaldıktan sonra, nihayet bir ocak başına gelmiş insanlar vaziyetinde... Hissediyorum ki zavallı çocuk, aylardan beri çektiği yalnızlığından bu gece bir parça kurtuluyor... Eleminin derinliğini ancak bu gece anlayabiliyorum... Dünyada en sevdiği iki insanın beş ay fasıla ile öldüklerini gördü. «Hiç olmazsa Jülide'yi birkaç ay bana bırakınız... diye eniştesine yalvarmış... Fakat Neyyir Bey razı olmamış, onu ÇAMAKŞAM GÜNEŞİ

77

lıcadaki köşkte Gülizar kalfa ile yalnız bırakıp Romanya' ya gitmiş... Güzel ruhlu Şükran, ona darılmağa kendinde hak görmüyor: «Ne yapsın?... Onun da şimdilik Jülide' den başka kimsesi kalmadı.» diyor.

O gün beni karşıladığı zaman kendisini çok şen ve sakin görmüştüm. Sade, gözlerinin etrafı biraz kararmış, yüzü solmuştu. Biçarede, geçirdiği büyük fırtınayı gösterecek bundan başka iz yoktu.

Zaman zaman eskisinden daha büyük bir neşe ile gülüyordu. Fakat şimdi anlıyorum ki bu, masum komedyadan ibaretti. Sırf beni bu düşkün zamanımda mükedder etmemek için ihtiyar edilmiş bir yalan... Nitekim artık kendini tutamıyor, gün düz her şeye karşı şen bir kayıtsızlık gösterdiği halde şimdi yavaş yavaş sızlanmağa başlıyor, benden teselli bekliyor. Hakkı yok mu?

Ağırbaşlı bir aile anası gibi görünmesine rağmen henüz çocuk sayılacak bir yaşta değil mi?

Şükran'ın sağ kaşına doğru sarkan beyaz saç demetinin içine nasılsa, bir yıldız böceği girmiş... O, farkında olmadan, alnında bu canlı süsün parıltısıyla devam ediyor : t— Geceden iyiydi. Hatta bana piyanoda sevdiği bir şarkıyı çaldırdı. Aylardan beri yüzüne bakmadığı Jülide' yi yanma aldı. Saçlarını düzeltti. Fakat gece yarısından sonra ağır bir dalgınlık çöktü. Gözlerini bir daha açmadı. Ölünceye kadar iki gün o halde kaldı... Nihayet bir akşam üstü...

Şükran, artık kendini tutamıyarak hıçkırıyor. Fakat derhal büyük bir gayretle kendini zaptediyor, gözlerinde yaşlarla gülerek, benden af diliyor :

— Senin yanında böyle şeylerden bahsetmek doğru değil amma ne yapayım? Üzülme Nazmi...

Elbette, bu günler de geçer...

78

AKŞAM GÜNEŞİ

Amcazadem, sözünü değiştiriyor; uzak akrabalara bildiklerine dair eğlenceli şeyler söylemeğe çalışıyor; bu yapmacık neşenin en acı matem hikâyelerinden daha tesirli olduğunu anıyamıyor.

.....İ.....

— Şükran, bak hava ne kadar güzel... Yavaş yavaş yürümek için kendimde bir arzu duyuyorum...

Haydi seninle bahçeden yola çıkalım...

— Nasıl yürüyebileceksin Nazmi?

— Yürürüm... Hem sen de beni kolumdan tutarak yardım edersin... Gidebileceğimiz kadar gideriz...

Şükran, belki benim cesaretimi kırmamak için razı oldu. Ayağa kalktık. Kapıya doğru yürümeğe başladık. Fakat dizlerimin titrediğini, yürürken çok ıstırap çektiğimi anlıyordu.

Bir vesile ile :

r- Nâzan belki bir iki güne kadar gelir, dedi.

— Nâzan hanımlar daha köşke gelmediler mi? diye sordum.

— Gelmişlerdi... Fakat bir akraba düğünü için iki gün evvel istanbul'a indiler... Galiba pazartesi dönecekler... Nazmi, sen yorulmağa başladın... Haydi, şu gezintiden vazgeçelim... Yerimize dönelim.

Şükran,, bu gezintiyi niçin istediğimi anlamış, Nâ-zan'm Çamlıca'da olmadığını mahsus söylemişti. Mektuplarında birkaç defa ondan bahsettiği halde o gün hiç adını anmadığına dikkat ediyordum.

Şükran'm kolunda bahçe kapısına kadar yürüdüğüm yol beni fazla yormuştu. Geri dönmeğe kuvvet bulamadım. Soluk soluğa yere, kurumuş bir kır lavantası kümesinin üstüne çöktüm.

Şükran, bu genç kızın hayatımda ne kadar ehemmiyeti olduğunu bir kere daha anlıyordu.

Yanıma oturdu.

Ellerini dizlerime koydu. Bana en tatlı, en ümit verici kelimelerle Nâzan'dan bahsetmeğe başladı.

XIX

Ağustos bitmek üzere idi. Ben, Yalnız Servi'deki köşke geleli bir ay olmuştu. Fakat Nâzan, hâlâ gelmiyordu.

Artık ye'simi asabiyetimi saklayamadığımı gören 1 Şükran da benimle beraber üzülyordu.

Bir gün işleri için istanbul'a inmişti. Akşam üstü köşke geldiği zaman çarşafını çıkarmadan odama geldi. Çehresi yorgun ve soluktu. Fakat memnun memnun gülüyordu:

— Müjdem var Nazmi, dedi, Nâzan, yarın geliyor... Bugün, işlerimi bıraktım. Nâzan'm Nişantaşı'ndaki evine gittim. Annesi mühimce bir hastalık geçirdiği için naçar, istanbul'da kalmışlar... Fakat yarın geliyorlar... Hem de kaybettikleri zamanı telâfi için kasıma kadar burada kalacaklar. ..

O gece, bütün ümitlerim ve neşem yeniden doğmuştu, amcazademle geç vakte kadar Nâzan'dan bahsettik. Artık büsbütün açık konuşuyorduk. Hastalığın verdiği zaafı kendimi bırakıyor, ona aşkıma bütün incelikleriyle anlatıyordum.

Geçen sene buradan ayrıldığım vakit Nâzan'ı bu kadar seviyor muydum? Hiç zannetmem. Üç, dört ay evvel ise onu âdeta unutmuşum. Arasına aklıma geldikçe yüzünü gözlerimin önüne getirmek için güçlük çekiyordum. Halbuki şimdi o yalnız çehresinin en ince çizgileriyle değil, giydiği elbiselerin rengine, süsüne varıncaya kadar bütün varlığıyla zihnimde yaşıyordu.

O gece müfret bir teheyyüç içinde olmama rağmen

80

AKŞAM

Şükran'da bir şeye dikkat ettim: Nâzan'dan daima seve seve bahseden amcazadem benim onu bu kadar kuvvetle hatırlamamdan memnun olmuyor gibiydi. Halinde mahzun bir sinirlilik dudağının kenarlarında muztarip bir çizgi vardı.

Üzülüşümü bahane ederek beni susturmak istiyor : ,— Haydi artık yat Nazmi... Bu kadar geç

kalmak senin için iyi değil... Üzülme... Nâzan ile çok mesut olacağına emin ol... Geçen seneden beri kendi derdimden dünyayı görmüyordum... Nâzan'ım sana karşı olan duygularını bilemem...

Fakat ben, Nazmi ağabeyin herhangi bir genç kız tarafından sevilmemesine imkân vermiyorum...

Biliyorsun ki ordunun en güzel zabitisin kardeşim...

Sesi derin bir şefkatle titriyordu. Mavi gözleri günün yorgunluğundan mahmur, ayağa kalktı, bir kabahat için özür diler gibi mahcup bir gülümseme ile boynunu bükerek :

— Müsaade eder misin ben yatmağa gideyim, Nazmi dedi, çok fazla yorgunum...

* * * Şükran, odadan çıktıktan sonra düşünmeğe başladım. Nâzan'ı çok sevip beğendiği, onunla evlenmemi o kadar istediği halde niçin benim ondan bahsetmeme tahammül göstermemiştii?

Ordunun en güzel zabiti olduğumu, her-! hangi bir genç kız tarafından sevillebildiğimi söylerken

«ağabeyim», «kardeşim» kelimelerini kullanmaya neden

lüzum görmüştü?

Kendi kendime düşünmeğe başladım :

«Ben, bu gece ümidimle, fazla neşe ve heyecanımla Şükran'a karşı saygısızlık ettim.

Amcazadem yapayalnız bir çocuk... Bizim saadetimizle kendi ümitsizliğini karşılaştırdı; mahzun oldu..

Dünyada bundan tabiî ne olabi-

xv 9

liir?! Zavallı Şükran, belki de Nâzan ile evlendiğim vakit kendisini büsbütün ihmal etmemden korkuyor... Bu çocuk işuı, mutlaka bir şey düşünmeli... Ah, benim İbrahim'im o kadar fazla altın yürekli olacağına bir parça daha zarif ve cazibeli bir adam olsaydı...

XX

iki üç gün sonra bir akşam üstü Şükran yine istanbul'dan dönüyordu. Elinde paketlerle ahırların önünden geçerken, başını çevirdi, beni gördü.

;— Ne o Nazmi?... Sen giyinmişsin!...

— Neye öyle kapının arkasına siper oldun. Saklanıyor musun?

Gülerek yanına gittim :

—İ Saklanıyordum, fakat olmadı. Aksi gibi buradan geçtin...

Gülümseyerek kaşlarını kaldırdı:

— Bu saklanmana sebep?!

—i Yaramazlığa hazırlanan çocuklar için ilk yapılacak iş saklanmak değil midir? Fakat ben, senin bu kadar erken döneceğini ümit etmiyordum.

Şükran, beni baştan aşağı süzüyor, bilhassa getrlerime, kamçıma bakıyordu. Genç bir anne sertliğiyle :

— Ne oluyor Nazmi? dedi.

— Hiç... Bir parça atla dolaşacağım da... Şükran, hafif bir feryad kopardı:

—! Bu halde mi? Dünyada olmaz! Hakikaten sen yaramaz çocuklara döndün...

Anlaşılan seni evde yalnız bırakmağa da gelmeyecek... Haydi içeri...

Amcazademde öyle âmirane bir tavır vardı ki az

Akşam Güneşi F : 6

82

AKŞAM GÜNEŞİ

daha itaat ediyordum. Fakat bir, iki adım attıktan sonra durdum:

— Rica ederim Şükran, dedim, bugün bana izin ver... Çok mustarip olacağım...

Görüyorsun ki birkaç günden beri iyiyim... Bahçede gezip dolaşıyorum... Hızlı yürüyünce, merdiven çıkınca çarpıntı gelmiyor... Hem şöyle bir gezmek, hem de ne dereceye kadar iyi olduğumu anlamak istiyorum... Görüyorsun ya, hemen hemen bir tecrübe...

Şükran, beni zorla fikrimden döndüremeyeceğini anlamıştı. Biraz evvelki genç anne sertliğini mazlum bir kız kardeş yalvarmasına çevirdi:

«— Nazmi yapma... Yüreğimin ne kadar üzgün olduğunu biliyorsun... Maksadını anlıyorum^..

Geçen seneki gibi atla Nâzan'ı görmeğe gideceksin... Fakat hiç olmazsa bir hafta daha bekle...

Başımı önüme eğdim, önüne geçilmez bir mecburiyetten bahseder gibi:

!— İmkânı yok Şükran abla, dedim, bugün onu gör-

mezsem ölürüm...

Aramızda şiddetli bir mücadele başlamıştı. Şükran, kolunda paketleriyle, yorgun ve mustarip, yalvarıyordu:

— Nazmi, bana da günah... Bak, bütün üzüntülerim, evdeki meşguliyetlerim yetişmezmiş gibi bir de sokaklarda koşuyorum... Dairelerde, avukat yazıhanelerinde sürünüyorum... Üzme beni.

Ne bu yalvarmalar, ne de onun cezaya kaldırılmış bir mektep çocuğu gibi yüzünü duvara çevirerek, gözlerini bileğine dayıyarak hüngür hüngür ağlaması beni kararımdan vazgeçiremedi:

— Çok yanılıyorsun Şükran abla... Ben, zannettiğin gibi değilim... Tamamiyle iyi oldum artık...

Hem bineceğim at kuzu gibi usludur.. Sonra, benim nasıl bir sü-UUJNEŞİ

83

vari olduğumu bilirsin... En azgın bir atın sırtı benim için bir koltuktan, bir karyoladan daha emindir... Göreceksin Şükran.

Canlı, çevik, seri hareketlerle atı ahırdan çıkardım. Kahkahalarla gülüyor, Şükran'la şaka ediyor, ıslık çalıyordum. Yabancı bir göz, beni iyileşmiş zannedebilirdi. Fakat kendimi böyle göstermek, Şükran'ı teskin etmek için sarfettiğim gayret beni çok yoruyordu.

Nekahet zamanım doktorların tahmininden fazla uzamıştı. Hâlâ akşamları ateş geliyordu.

Sabahları başım ağır, gözkapaklarım şiş, akşamlardan daha yorgun uyanıyordum. Kollarımda, dizlerimde bir dermansızlık vardı ki bir türlü geçmiyordu. Uykularım da intizamsızdı. Uyku ile uyanıklık arasında, kâbuslu uyuşukluklardan sonra havasızlıktan tıkanarak gözlerimi açıyordum.

Bindiğim at, (M ...) deki çiftliğimin kiracısı tarafından hediye gönderilmiş genç bir İngiliz - Arap melezi idi. Yumuşak bir hayvan görünüyordu. Efendisinin şakaya gelir bir adam olmadığını

derhal hissetmiş gibiydi.

Şükran, hâlâ elleri atımın dizgininde, beni bırakmıyor, lâkırdıya tutuyordu. Hayvanın yüzünü

arasına öyle bir okşayışı vardı ki, âdeta ondan benim için merhamet istiyordu.

— Ben artık gideyim Şükran, dedim, görüyorsun ya geçen seneden hiç farkım yok... Sade, bir şey eksik... Küçük Jülide... Onun da kollarımda bulunmasını isterdim.»

Yolun etrafındaki büyük ağaçların gölgesi içinde ya-vaş yavaş ilerlemeğe başladım. At, ikide bir silkiniyor, kuvvetimi tecrübe etmek ister gibi zayıf hırçınlıklar ya-Ptyor, beni yoruyordu.

Dizlerimde bir tutukluk, bileklerimde bir titreme vardı. Sol kolum ağrımağa başlamıştı.

Göğsümden sıcak bir helecan dalgasının kabardığını, bütün vücuduma yayıldığını duyuyordum.

Aklıma gelen fe-

84

ıs. q>

VJ ***> -i-^ J

na ihtimalleri defetmek için : «Nâzan'a yaklaşıyorum. Bu teheyyücün sebebi odur,» diye düşünüyordum. Kulaklarımda uzak bir değirmenin sesine benzeyen uğultular vardı. Birdenbire güneş tutulmuş gibi yola karanlık basıyor, bu karanlığın içinde kıvılcım gibi bir şeyler uçuşuyordu. Kuruyan dilimde bir pas acılığı hissediyordum.

Karşımdaki manzara — bir dürbünün ters tarafından görülmüş gibi — uzaklaşıyor, dünya, gözümün önünde korkunç bir vüsat ve derinlik alıyordu. Bu esnada at mı şiddetle sarsıldı, yoksa bana mı öyle geldi? Kollarım, bacaklarım birdenbire çözüldü, bir bahçe kenarındaki bir çalı

yığınının üstüne yuvarlandım. Ötesini bilmiyorum.

XXI

— Bir ay evvel, daha doğru, dürüst yürüyemediğim bir zamanda ata binmekle büyük bir hata işlediğimi biliyorum azizim doktor... Cezamı ağır surette çektim... Bir daha emirlerinizden çıkmayacağımı kafiyen va'dediyo-rum... Niçin üç günden beri kendimi gayet iyi hissettiğim halde bahçeye bile inmekte tereddüt ediyorum. Fakat ben de sizden bir şey

isterim... Ne vakit büsbütün iyi olacağım?... Artık o kadar sabırsızlanıyorum ki...

Çamlıca'da beni Vefik Halil isminde bir Paris arkadaşım tedavi ediyordu. Vefik, yirmi gün evvel bir kon. sülasyona lüzum gördüğünü söyleyerek albay rütbesinde bir askerî doktoru davet etmişti. Albay, bugün de onunla beraberdi.

Bu sualim üzerine iki meslektaş birbirlerine baktılar. Vefik, başını pencereye çevirerek dışarısını

seyretmeğe başladı. Öteki, hafif bir tereddütten sonra :

— Aslanım! Sıhhatiniz hakikaten düzelmiştir, dedi. Artık gezip dolaşmanızda bir mahzur kalmadı... Yalnız şu

var ki..- Oldukça uzun bir zaman istirahat edeceksiniz... Sonra, bazı tedbirlere ihtiyaç var.

Bu sözlerden sonra odaya ağır bir sükût çöktü. Albay, susuyor, ben, bir şey sormağa cesaret edemiyordum.

Vefik, sinirli bir hareketle ayağa kalktı, yanıma gelerek elimi tuttu :

— Nazmi, dedi, seni çok iyi tanıdım... Ne kadar ruh kuvvetine sahip bir genç olduğuna biliyorum... Onun için açıkça konuşmamızı tercih ediyorum... Sen üç beş sene dinlenmeğe, hatta tedavi edilmeğe muhtaçsın...

İçimde birdenbire bir şey burkuldu. Heyecanımı zap-tedemiyerek :

.— Anladım, dedim, vahim bir hastalığım var... Öleceğim...

Bu «öleceğim» kelimesi dudaklarımdan bir feryat gibi çıkmıştı. Ölümü ilk defa ürpertici dehşetiyle karşımda görüyor, çocuk gibi titriyordum. Ben ki ölümle aylarca yüzyüze yaşamış, hayatımla oyuncak gibi oynamıştım.

Fakat teessürüm uzun sürmedi, gururum galebe etti, kendimi zapta çalışarak devam ettim :

— Ne beis var, söyleyiniz... Ölümünden pek fazla çekinen bir adam olmadığımı zannederim ki gösterdim.

Bu defa, albay cevap verdi:

— Hastalığınız zannettiğiniz kadar vahim bir şey değil aslanım... Hattâ buna hastalıktan ziyade bir nevi sakatlık diyeceğim... Tarz-ı hayatınızı değiştirmek lâzım gelecek... Şimdi beni dikkatle dinleyiniz... Vefik Bey ile vardığımız neticeyi size hulâsa edeyim : Kavi bir bünyeniz var... Biraz nevrasteniyeye müsait olmasından başka kusuru olmayan bir vücut... Küçük yaşınızdan beri miza-Clnızda pek fazla ittirat bulunmaması, müfrit faaliyetlerinizi büyük dimağ ve adale yorgunlukları takip etmesi

gibi haller bunun alâmetidirv.. Fakat makul bir derecede kalmak şartıyla bu asabiyet bilâkis sizin için bir kuvvet ve faaliyet menbaı idi... Bu güzel sıhhatinizle oyuncak gibi oynamışsınız aslanım...

Sürmenaj neticesinde nevrasteniniz artmış... Mamafih, bunun ehemmiyeti yok, bugünkü hastalığınızın asıl âmili Makedonya'da, bataklıkların rutubeti içinde aldığınız hâd ve umumî

romatizmadır... Romatizmanın bu nevi çok kere kalbi bozar, (andökardit) yapar... Romatizma geçer, fakat kalp örselenmiş kalır... Sizde böyle (andökardit) başlamış aslanım...

Vefik, tahammül edemedi, meyus bir asabiyetle :

— Henüz başlangıç Nazmi, dedi, çok hafif bir derecede... Temin ederim ki korkulacak bir şey değil...

Acı acı gülümseyerek onu susturuyordum:

— Çocuk değilim Vefik... Bırak, beyefendi devam etsinler.

Albay, alnında parlayan ter damlalarını mendiliyle silerek devam etti:

—ı Bugün şikâyet ettiğiniz nefes darlıkları, çarpıntılar, halsizlikler, ayaklardaki şişlet bundan ileri geliyor... Sinirlerinizin yorgunluğu da tabiî bu marazı artırıyor... Yaranızın bu nokta- nazardan bir tesiri olduğunu zannetmiyoruz... Yalnız, yaranın intan ile karışması sizi fazla zayıf düşürmüştü, avarız-ı asabiyeyi artırmıştı... Hastalık için müsait bir inkişaf zemini hazırlamıştı... İşte hastalığınızın hulûsatülhulâsası aslanım... Tekrar ediyorum ki hastalık, şimdilik çok hafif bir derecede. Eğer kendinize iyi bakarsanız, tarz-ı hayatınızı değiştirirseniz hiç bir tehlike yok.. Tabiî bir insana mukadder olan ömrü yaşar, ihtiyar olursunuz... Fakat bundan sonra heyecan ve hareket katiyen yasak...

Çılgın bir isyan içinde kıvranıyordum.. Teessürümü belli etmemeğe çalışarak:

— Her halde birdenbire götüren hastalıklardan çok korkunç, doktor bey, dedim.

Hayatta heyecan ve hareketten başka ne var ki? Tavsiyenizin açık manası şudur: «Diri diri mezara gireceksin;... Ellerin hasta kalbin üstünde, on sene, yirmi sene, dünyayı görmeden yaşayacaksınız...»

Dünyanın neşesi, gürültüsü kulağına geldikçe elinle bu hasta kalbe basacaksın...»

Vefik, başını pencereden dışarıya çevirmiş, uzaklara bakıyordu. Albay:

— Sizin gibi canlı ve hassas bir insan için bunun ne kadar elîm bir mecburiyet olduğunu anlıyordum, dedi, fakat nevmiit olmayınız. Sakin, ihtirassız, mütevazi bir aile hayatı vardır ki onun da kendine göre zevkleri ve saadetleri yok değildir aslanım...

.— Ben askerim, doktor bey... Dediklerinizi nasıl yapabilirim?

iki doktor, birbirlerine baktılar. Albay, biraz sıkılarak :

— Aslanım, netice malûm oluncaya kadar size söylemeğe lüzum görmedik, dedi, fakat ben, Vefik Beyin sadece konsültasyon için davet ettiği bir meslektaş değilim.. Sıhhiyenin «Teftiş-i insanî»

komisyonundan geliyorum... Yaşayabilmeniz için askerliği bırakmanız lâzım...

—t Demek, ben artık tekaüt ediliyorum? Bu defa Vefik cevap verdi:

— Beyefendi senin tekaütlüğüne lüzum gösterdi... Ben de kendilerinin fikrindeyim...

Hayatın için bu, katiyen elzem bir şeydir

Ağzımda bir zehir acılığı vardı. Yerimden kalkmak ister gibi bir hareket yaptım.

Dizlerim tutmadı. Düşkün bir tavırla kendimi bıraktım. Uzun mücadelelerden sonra nihayet mahkemenin kararını dinlemiş, ölümü kabul et-nü bir mahkûm tevekkülüyle başımı önüme eğdim. Ar-oo

tık isyanlarım da bitmişti. Bütün dünyayı düşman gibi görüyor, kendimle acı acı eğleniyordum :

— Bu yaşta tekaütlük ne güzel! diyordum. Üsküdar mahallelerinden birinde dar bir sokağa yerleşirim... Basma bir entari yaptırırım... Bu entarinin üstüne yazın bir pike hırka, kışın bir avniye kaput giyip kahveye çıkarım. Beni mahalle heyet-i ihtiyariyesine âza

yaparlar... Kocası

dışarıda olan komşu kadınlarına mektup yazarım... Mahallelinin önüne düşüp mahalledeki uygunsuz kadınları şikâyet için karakola, viranedeki süprüntülerin kaldırılmasını rica için belediyeye giderim... Nikâhlar, düğünler, cenaze alayları gibi meşgaleler de eksik olmaz... Bu sakin, ihtirassız, mütevazı hayatın işte böyle kendine göre doyulmaz zevkleri ve saadetleri olacak doktor bey...

Albay, görgülü, filozof bir adamdı. >— Aslanım, siz bana âdeta darılıyorsunuz içinizden, dedi, bu halet-i ruhiyeyi altmışını geçmiş, parmağını kımıldatmağa hali kalmamış alil zabitlerde de gördüm... Ağzımdan tekaüt sözünü işittikleri gibi bana garaz oluyorlardı. Şimdi, yaranız pek yeni. Fakat bir zaman sonra bana hak vereceksiniz.. Gençsiniz. Bu arızaya rağmen iyi bir bünyeniz var. Hakikaten mesut seneler geçirebilirsiniz. Vaziyetiniz hakkında Vefik Beyle uzun uzun konuştum. O, sizi ikna etmeğe çalışacak... Fakat ben de fikrimi söylüyeyim: (M...) adasında bir çiftliğiniz varmış... (M...)’i bilmiyorum. Fakat Rodos’ta epeyce bulundum... Oraya çok benziyormuş... Hemen hemen yaz, kış değişmeyen ılık, güzel bir havası varmış.... istanbul’dan behemehal uzaklaşıp oraya gitmelisiniz... istanbul, hem havasm-daki ittıratsızlık itibariyle iyi gelmeyecek, hem de sizi olmayacak hatıralar ve arzularla üzecek. Size tam manasiyle inziva lâzım... Bu şehirden kaçmaktasınız. Birkaç ay sonra, gelecek baharda kendinizi çok daha iyi bulacaksınız.- Yorulmadan çiftliğinize ait işlerle meşgul olabilirsiniz.- Sonra bir aile teşkil etmeniz de mahzur yoktur... Hattâ kuvveimaneviyenizi, tarzı hayatınızı düzelt-me’k itibariyle çok iyi olur diyeceğim... Kendi halinde, sakin bir kızcağızla evlenirsiniz...

Albay, buna benzer daha bazı nasihatlerden sonra gitmek için kalktı. Vefik, o gün beni yalnız bırakmak istemiyordu :

— Sen de git Vefik, dedim, biliyorum sen de nasihatler vermek isteyeceksin. Teşekkür ederim.

Fakat bunları sükûnla dinleyebilmem için sayın albayın dedikleri gibi ilk tesirin geçmesi lâzım...

Bu darbeyi hazmetmek için elimden geleni yapacağım... Hadi kardeşim, git...

Şükran, doktorları teşyi ettikten sonra sessizce odama girdi, söz söylemeğe cesaret edemiyerek kapının yanında durdu. Dikkatle yüzüne baktım. Yanaklarında henüz kurumuş göz yaşlarının izi vardı. Sakin bir gülümseme ile :

— Doktorlarla konuştun mu Şükran, dedim, sana da söylediler mi?

Başını önüne eğdi, tekrar ağlamağa başladı. Hafifçe çenesini okşayarak :

— Üzülme Şükran... Ne yapalım? Kader, dedim.

O, bir şeyler bulup söylemeğe, beni teselli etmeğe hazırlanıyordu. Ben, sakin bir gülümseme ile :

— Beni bugün yalnız bırak Şükrançığım, dedim, saklamağa ne lüzum var?... Bugün benim en kara günüm..: Ümitsizlik, insanı fena ruhlu yapıyor... Bugün göreceğim her şeye düşman kalacağımı hissediyordum... Hadi Şükrançığım, bugün beni yalnız bırak..

XXII

— Beyefendi evdeler mi?

— Hayır, hanımefendi ile beraber istanbul'a indiler.
— Demek hanımefendi de yok.
— Köşkte Nâzan hanımdan başka kimse yok efendim.
— O halde Nâzan hanımefendiye geldiğimi haber veriniz.

— İçeri buyurmaz mısınız?

— Hayır, kendilerini burada, kameriyede bekleyeceğim.

Hizmetçi, benim geldiğimi Nâzan'a söylemeğe gitti.

Ben, yavaş yavaş kameriyeye doğru yürüdüm.

Bir sene evvel Nâzan, her akşam beni burada beklerdi. Şu taşın kenarından uzanarak Jülide'yi kollarımdan alırdı. «Küçük, size çok alıştı Nazmi Bey... Gelecek bahara sizi sabırsızlıkla bekleyecek,» diyen sesini hâlâ işitiyor, köşeyi dönmek üzere olan süvariye bir kere daha görmek için şu dalı tutarak hafifçe sarktığını görüyordum.

Parlak üniformalı genç ve güzel zabitin beklendiği yere bugün — ölmekten başka bir şey istemeyen — zebun bir hasta geliyordu. Bu ziyarete ne tereddütlerden, ne mücadelelerden sonra karar vermiştim. «Nâzan'ı son bir defa görmeden istanbul'dan ayrılamm», diye çocuk gibi ağlıyordum. Sonra, içimde kendi kendime bile itiraftan utandığım bir ümit vardı: Hakikatle rüyanın birbirine karıştığı buhran gecelerinde bazen Nâzan'm bir tayf gibi etrafımda dolaştığını, üzerime eğildiğini, «Her şeye rağmen seni bırakmıyorum Nazmi... (M...) ye beraber gideceğiz»

diye fısıldadığını işitiyor, baştan başa râşeler içinde kalıyordum.

Civarımızdaki köşkler birer birer boşalmağa başla-

mıştı- Nâzan'm birkaç güne kadar gideceğini biliyordum. Ö gün, babasıyla annesi

istanbul'a inmişlerdi. Bu fırsatı kaçırırsam ömrümün sonuna kadar yanmaktan korktum.

Şükran, beni giyinmiş görünce nereye gideceğimi sordu.

—ı Nâzan Hanımlara uğrayacağım, dedim, hastalığım esnasında beni birkaç defa ziyaret etmişler... Teşekkür etmek lâzım.

Amcazadem, kısa bir tereddütten sonra :

— Ben senin yerinde olsam, Nâzan ile açık konuşurdum, dedi.

— Neyi?!!

Bu «neyi» sualini haşin bir asabiyetle sormuştum. Şükran, şaşırıldı, korktu. Ben onu azarlayarak devam ettim.

— Her şeye rağmen, hayatını bir hastaya vakfetmesini mi? Hem razı olsa bile sen beni bir aşk sadakasını kabul edecek kadar haysiyetsiz bir mahlûk mu sanıyorsun?..

Kameriyenin yanında Nâzan'ı beklerken gayet kuvvetli olmağa, zaafımı hiç hissettirmemeğe azmetmişim îcap ederse biraz cüretkâr ve küstah bile görünecektim. Bu genç kız karşısında lakayt bir sükûn ile söz söyleyen adam için bu dakikaların ne kadar kıymetli olduğunu anlamayacaktı.

— Nazmi Bey, bonjur.

Hafifçe titreyerek döndüm. Nâzan, sessiz, sadasız yanıma gelmişti. Biraz hayretle gülümseyerek yüzüme bakıyordu.

'ı — Beybabanıza ve size teşekkür geldim efendim, dedim, hastalığım esnasında birkaç defa köşke uğradığınızı, hatır sorduğunuzu söylediler... Ancak bugün sokağa

çıkmağa, teşekkürle gelmeğe kuvvet buldum.

Güzel bir sükûn içinde söze başlamıştım. İki yabancı gibi resmî kelimelerle konuşuyorduk. Bir aralık Jülide' den bahsetti; ;bu küçük kıızı çok göreceği geldiğini söyledi, «Her halde büyümüş

olacak. Bu sene burada olsaydı, ihtimal, onu duvarın üstünden almağa kuvvetim yetmezdi.» dedi.

Bu hatıra, bizi biraz daha birbirimize yaklaştırmıştı. Nâzan'ın uzaklara bakan gözlerinde hafif bir tahassür ve rikkat sezer gibi oldum. Gözlerimi çehresinden ayırmıyordum. Bu kadar ısrarla bakmak doğru değildi; Nâzan'ın dikkatini celbedebilirdi. Fakat biraz sonra bu yüzü, bu gözleri kaybedecektim. Belki bir daha onu görmek yoktu.

Bu fikir, beni çıldırtmağa, bütün metanet ve tahammülümü almağa kâfi geldi. Ye'simi, heyecanımı gizlemek için yavaş, renksiz bir sesle kesik kesik söylüyordum Söylediğim sözler alelade şeyler, eski günlere ait küçük, ehemmiyetsiz hatıralardı: Hatta bunlar arasında ufak tefek latifeler bile vardı. Fakat bu küçük, ehemmiyetsiz şeyler onun hayatımdaki ehemmiyetini en açık itiraftan 1 daha iyi anlatıyordu :

Nâzan, bir ihtiyatsızlık etti; bana Avrupa'daki ataşemi ligimden bahsetti:

; — Ne şık bir memuriyetti Nazmi Bey?.. Acaba tekrar ! tayin edilmeniz ihtimali yok mu? dedi.

Sonra cevabımı beklemeden gülererek devam etti: — Küçüklüğümden beri bende bir fikir vardı:

«Erkek olsam acaba ne olurdu?» diye düşünürdüm. İlk aklıma gelen şey tabii askerlikti...

Üniformalı, nişanlı, kılıçlı bir zabıt olmak.. Fakat bir cihetten de diplomasi mesleğine merakım vardı.. Şık Avrupa payitahtlarında güzel giyinmiş zarif bir diplomat... Sahiden erkekmişim gibi bu iki meslek arasında bir türlü karar veremez, üzülürdüm.. Sonra ataşemiliterlik diye bir memuriyet olduğunu öğrenince bu tereddütlerden kurtuldum...

Ataşemiliterlik askerle diplomatı — cazibelerinden hiç bir şey kaybettirmeden —' birleştiriyordu.

Tekrar böyle bir memuriyet almak için niyetiniz yok mu?

Küçükken bana bir masal söylemişlerdi: Bir köyde veremden bir genç kız ölmüş>.. Tabutunu kapıyacıkları zaman kapalı kirpikleri arasında hafif bir pırıltı dudaklarında tebessüme benzer bir râşe görmüşler... Evin içi birbirine girmiş... Cenazeyi almağa gelen cemaatin içinSe ihtiyar bir derviş varmış... «Akşam oluyor, kafileyi beyhude yolundan alıkoymayalım, demiş, çocuk, hakikaten ölmüştür. Gözündeki ışık ile dudağımdaki hande «ümit» ten başka bir şey değildir.

İnsan ölür, ruh_j_bedendea ayrılır. Ümit denen lâhuti şule bir müddet daha devam ve sebat"

gösterir... Geceleri mezarların üstünde yanıp sönen ö ışıklar ,dağılmış vücutlardan ayrılan ümit ışıklarıdır.»

Nâzan ile ben birbirimiz için ölmüştük. Sonra sözleri en küçük bir vehim ve şüpheye yer bırakmayacak kadar açtı. Böyle olduğu halde el'an kalbimde bir ümit bakıyesiyle devam ediyordum :

— Maalesef, benim için her şey bitti Nâzan Hanım... Galiba bilmiyorsunuz... Beni tekaüt

ettiler...

Bende kalp hastalığı varmış... Senelerce yaşayabilirmişim. Fakat heyecan ve hareketi tamamiyle menediyorlar... (M...)'deki çiftliğe çekileceğim, sakın bir köylü hayatı geçirmeğe başlayacağım...

Artık mücadeleden yorulmuş, mağlûbiyetimi kabul etmişim. Biraz evvel kuvvetli görünmek istediğim bu genç kıza bir hasta çocuk zilletiyle baş eğiordum.

Nâzan, bir kelime söylemeden beni dinliyordu. Yüzüne bakmağa cesaretim yoktu. Fakat tereddüt içinde olduğunu hissediyordum. .

94

AKŞAM GÜNEŞİ

Nihayet sözüm bitti. Aramızda uzun bir sükût hüküm sürdü. Nâzan, çardaktan kopardığı bir sarmaşık dalını sinirli parmakları arasında buruşturup attıktan sonra.: — Çok teessüf edilecek şey Nazmi Bey, dedi, sizin gibi bir genç için ıssız bir adada köylü hayatı geçirmek çok hazin; fakat ne yapalım?... Her şeyden evvel sıhhatiniz lâzım. Bahtiyar olmanızı temenni ederim.

Bana öyle geldi ki Nâzan, bu dakikada görüldüğü kadar tereddütsüz ve sakın değildi. Bu sözleri, kalbinden gelmiyordu. Hatta bana güzel bir ümit sözü söylemek için bir tereddüt ve mücadele dakikası geçirdi. Fakat yapacağı fedakârlıktan korktu, kendini zaptetti.

Gözlerimi yüzüne kaldırdım. Yanılmamıştım. Nâzan müteessirdi. Dudaklarında, gözlerinde hafif titremeler vardı. Bu maceranın böyle bitmesine o da teessüf ediyordu. Artık birbirimize söyleyecek sözümüz kalmamıştı. Ölünceye kadar göremeyeceğim bu yüzü bir dakika daha fazla seyretmek için bir bahane bulmak, bir şeyler söylemek istiyordum. Fakat beynimin içi bomboştu. Kulaklarımda o uzak değirmen uğultusunu, dilimle o acı pas lezzetini duymağa başlıyordum. Bir buhrandan korkarak:

— Müsaade eder misiniz, ben gideyim? dedim. —> Nasıl arzu ederseniz, efendim.

!— Hanımefendi validenize, babanıza arz-ı hürmet ederim.

— Siz de lütfen Şükran Hanıma selâm söylersiniz.

Artık birbirimize bir kelime söylemeden bahçe kapısına kadar yürüdük. Onun tekrar kameriyenin yanma dönerek duvardan bana baktığını, son bir selâm beklediğini hissediyordum. Fakat başımı

kaldırmadım... Çünkü zebunluğun, zilletin son derecesi olarak gözümünden çocuk gibi yaşlar akıyordu.

XXIII

Aradan iki ay kadar bir zaman geçti. Fennin beni mahkûm ettiği manevî ölüme yavaş yavaş razı

olmuş gibiydim. Buhranlarım seyrekleşiyor, sıhhatim yavaş yavaş düzeliyordu. Artık mütemadiyen Nâzan'ı düşünmüyor, başka şeylerle de alâkadar olabiliyordum.

(M...) deki çiftlik, bana mart iptidasında teslim edilecekti Kış Şükran'la beraber Çamlıca'da geçirecektim. İlkbahara doğru ben (M...) 'e giderken o da köşkü kiraya verecek, dadısıyla beraber İstanbul'a inecekti.

Aralık ayı yaklaştığı halde yaz hâlâ devam ediyordu. Sakin, ılık bir sonbahar... Arasına

yağmurlar yağıyor, fakat arkasından hemen güneş açıyordu. Yalnız Servi'de bizden başka kimse kalmamış

gibiymi. Bazı günler Şükran'la gezmeğe çıkıyor, tarlalar arasında uzun uzun dolaşılıyor, yol kenarında oturuyorduk. Bir akşam üstü Nâ-zan'm köşkü önünden geçmek lâzım gelmişti. Bahçedeki ağaçlar bütün yapraklarını dökmüştü. Köşkün pancurları baştan başa kapalı idi.

Başımı önüne eğerek hızlı hızlı yürümeğe başlamıştım. Bilmem nasıl bir hisle Şükran bir parça geride kalmıştı. Duvardan sarkan bir sarmaşık dalını şemsiyesinin sapıyla tutup çekti. Minimini bir mor çiçek kopararak bana verdi.

Kasım ayının ilk haftalarında bir gün emekli maaşıma ait bir muamele için Harbiye Nezaretine inmek lâzım gelmişti. Hastalıktan sonra bu, benim istanbul'a ilk misim, denizaşırı bir yolculuğumdu.

Akşam üstü vapurdan Üsküdar'a çıkınca Şükran'a tesadüf ettim. Amcazadem, sahte bir hayretle:

— Ne güzel tesadüf, beraber döneriz, dedi. Sonra, İhsaniye'deki bir mektep arkadaşını ziyaret için Üsküdar'a indiğine dair uydurma bir hikâyeye anlatmağa başladı. Zavallı Şükran, bu masum yalanı beceremiyor, şaşırıp kekeliyordu.

Dikkatle yüzüne bakıp güldüm :

ı— Bense vapurda başka türlü düşünüyordum. Şükran abla ilk defa sokağa çıkan hastasını merak eder, Üsküdar'da beklemeğe gelir, diyordum. Seni iskelede görmesem etrafı arayacaktım.

Amcazadem, büyük bir günah işlerken yakalanmış gibi kıpkırmızı oldu; dudaklarını ısırırdı.

Geniş, rahat bir fayton hazırlamıştı. Arabacı, Çamlı-ca'ya gidecek adamın sarsılmadan götürülmesi lâzım bir hasta olduğunu evelden biliyormuş gibi ağır ağır hayvanlarını sürmeğe başladı.

Yorgun ve sinirli olmama rağmen arabada da Şük-ran'la şakalaşmağa devam ettim.

ı— Öyle zannediyorum ki ben, (M ...) adasında da bir gün sana tesadüf edeceğim Şükran abla...

«Ay ne güzel tesadüf... Burada işim vardı da işte onun için geldim» diye diller dökmeye başlayacaksın... Fakat hiç böyle bahanelere hacet yok... Ağabeyinin evine her istedikçe gelebilirsin. Gelecek yaz seni orada beklerim, olur mu Şükran abla?... Ne güzel bir şey olur...

Madem ki dünyada şimdilik Nazmi ağabeyinden yakın kimsen yok. Kim-bilir belki ben de birkaç

sene sonra hiç tehlikesiz istanbul'a gelip gidebilecek bir hale gelirim... Böylece sık sık birbirimizi görürüz Şükran ablat..

Araba Üsküdar çarşısından geçerken bir köşe başında durmuştu. Birdenbire biraz ilerimizde bir mızıka başladı. Başımı uzattım. Önde mızıka olduğu halde bir süvari taburu geliyordu. Gözlerim kararına, kulaklarım uğuldamağa başlamıştı. Vücudumu arabanın arkasına bırakarak gözlerimi yarı kapadım. Boruların, trampetelerin sesi, nal ve kılıç şakırtıları kalbimi ağrıtabilecek derecede çarpıtırıyordu. Arabamızın yanında bir at azdı; şaha kalk-tj Pembe bir toz gibi serpilen akşam aydınlığı içinde üniformasının nişanları parlayan

genç bir yüzbaşı güzel bir musikiden daha ahenktar hareketlerle atı zaptetti, ilerledi.

Araba, tekrar yürümeğe başladığı zaman Şükran, korka korka sordu :

— Ne oldun Nazmi, yüzün sarardı? Halsiz bir gülümseme ile :

— Bir şey yok, geçti, dedim.

Sonra bir bahane uydurmağa lüzum görmeyerek ilâve ettim:

— İçimde can çekişen alil askerlik şimdi son nefesini verebildi. Artık korkulacak bir şey yok.

Yalnız Servi'ye kadar ne o, ne ben, birbirimize bir tek kelime söylemedik. Bahçeye girdiğimiz zaman gece olmuştu. Yukarı çıkmağa takatim yokmuş gibi kapının yanında bir bahçe iskemlesine oturdum.

— Şükran, sana büyük bir zahmetim var, dedim, şimdi yukarı çıkacaksın... Asker elbiselerimi toplayıp getireceksin.

Amcazadem, korkarak yüzüme baktı, bir adım geri çekildi.

Ben, bu defa hırçın bir sesle âdeta emrettim : *— Hemen dediğimi yap Şükran... Yorgun yorgun beni yukarıya çıkarma...

öyle, garip bir asabiyet içinde idim ki Şükran, fazla bir şey. söylemeğe cesaret edemedi, başını

önüne eğerek içeri girdi.

On dakika sonra amcazadem, kolunda kocaman bir

Akşam Güneşi F : 7

bohça ile geri geldiği zaman beni havuzun yanında bir çalı ateşi yakmakla meşgul gördü :

—ı Ne yapıyorsun Nazmi? Bu gece beni korkutuyorsun kardeşim...

— Korkacak bir şey yok Şükran Abla... Bu gece kendi kendimize bir şenlik yapacağız.

Evvelâ siyah bir dumanla için için yanan çalılar, yongalar birdenbire parlamıştı. Bohçayı açtım, asker elbiselerimi çıkarıp birer birer ateşe atmağa başladım.

Elbiseler evvelâ boğucu bir dumanla ateşi bastırır gibi oluyor, fakat sonra parlıyor, nişanlar, sırmalar isyan eder gibi kıvranıyor, bükülüyor, kararlıyordu.

Köşkün soluk boyalı cephesinde, ihtiyarlamış ağaçların gövdelerinde kızıl akisler yanıp sönüyordu.

Şükran, karşımda şakakları elleri içinde, yavaş yavaş ağlıyordu. Buna rağmen son yaptırdığım binbaşı üniformasını ateşe atarken tereddüt ettiğimi, iç cebinden bir şey almak ister gibi elimi uzatıp çektiğimi farketmişti.

— Bir şey mi var? diye sordu.

Acı bir tebessümle cevap verdim: —ı Onun bir gruptan kesilmiş minimini bir resmi vardı, dedim.

— Niçin yaktın?

— Artık lüzumsuz bir hatıradan ibaret kaldı da onun için...

ı Alevler yavaş yavaş söndü; bahçe, tekrar karardı.

ı Havada hafif bir kül kokusundan başka bir şey kalmadı.

O gece, yemekten sonra sofrada Şükran ile karşı karşıya oturuyorduk. O, bir

mendil kenarı

işlemekle1

meşguldü.

Ben, iskambil kâğıtlarıyla bir pasyans açıyordum.

— Bana verdiğin sözü mutlaka tutacaksın ya Şükran?

— Hangi sözü?!

.— Yazın bir iki aylığına bana misafir geleceksin değil mi?

!— Sen istersen elbette...

— Seni pek fazla sıkı mamağa çalışırım. Şükran abla..

— Senden bir ikinci vaat daha isteyeceğim. Hangi zamanda olursa olsun «Şükran gel» diye bir telgraf çekersem hemen, geleceğine söz verir misin?

Bunu söylerken önümdeki iskambillerden başka bir şeyle meşgul değil gibi görünüyordum. Fakat gözlerim? önümde olduğu halde Şükran'm başını kaldırdığını, dikkatle bana bakmağa başladığını farkettim.

—ı Doktorlar uzun müddet yaşayabileceğimi söylüyorlar... Fakat hastalığın durmaması ihtimâli de var, değil mi Şükran abla?... Hem bu nevi kalb hastalıkları birdenbire öldürmezmiş Haftalarca, aylarca süren halet-i ne-ziler olurmuş... Hastanın vücudu şişermiş, nefesi daralır-mış... Bazen bu havasızlıktan boğulan göğsüne su da dolarmış... İnsanlık bu, Şükrançığım... Eğer böyle bir akıbeta uğrarsam beni yalnız bırakmazsın, değil mi?

Şükran, ağlayarak ayağa kalktı:

— Zulmetmekten niçin bu kadar zevk alıyorsun? dedi. Bir şeyin kalmayacağı muhakkak. Fakat biliyorsun ki ben, evhamlı bir kızım.

Yine başım iskambiller üstünde :

— Bunu sade zulüm ihtiyacıyla söylemiyorum. Şükran abla, dedim, ben tekaüt olduktan sonra ölümden korkmağa başladım... İnsanların hayatla bu kadar az alâkası kaldıktan sonra ölümü

daha fazla istemesi lâzım... Öyle değil mi? Halbuki büsbütün aksi oluyor... Evet, bunları teselli istemek, hem de kendime biraz acındırmak ih-

tiyacılıyla söyledim... Fakat maksadım sade bundan da ibaret değil Şükran abla...

Aklımca bir ufak tuzak ku. rarak seni avlamağa çalışıyorum. Madem ki ölümüne bu kadar üzüleceksin, benimle bütün bütün (M ...) adasına gelmeni rica etsem ne dersin?

Şükran'm gözleri sık sık açılıp kapanıyor, dudakları titriyordu. Yerimden kalkmıştım.

Yavaş yavaş

yanına git tim. Arkasında durdum.

— Fakat böyle daima beraber yaşayabilmek için iki yakın akraba olmamız kâfi değil... Sen fedakârlık için dünyaya gelmiş bir kızsın... Hayatını bir alile vakfemek kuvvetini kendinde hissediyor musun? Benim karım olur musun Şükran?

Amcazadem, halsiz bir tavırla başını önüne bıraktı. Nefes gibi hafif bir sesle :

— Ben mi Nazmi? dedi. Elimle saçlarını okşuyordum:

— Beni yalnız bırakmazsan belki daha uzun müd det yaşarım... Fedakârlığına, göreceksin, ne kadar muhabbetle, minnetle mukabele edeceğim... Sakin adamızda birbirimiz için yaşayacağız... Seni elimden geldiği kadar mesut etmeğe çalışacağım... Bu fedakârlığa

razi oluyor musun Şükran?

Amcazadem, başını daha ziyade önüne eğerek «evet» işareti yaptı. Bir elimle çenesinden tutarak bu başı kaldırdım. Öteki elimle sağ kaşının üstüne doğru inen beyaz saç demetini tutup öptüm. O

vakit Şükran'm yaşlı gözleriyle bana öyle bir bakışı vardı ki bir şeyi anlattı: Bu kız uzun zamandan beri beni seviyordu.

XXIV

Şubatın ilk günlerinde amcazademle evleniyordum. Düğünümüze gelenler uzak akrabalarından iki, üç ihtikardan ibaretti.

101

Gündüz, nikâhtan sonra misafirlerimizden bir iki saat müsaade istedik. Şükran'la bir arabaya atlayarak Kara-ahmet mezarlığına indik. Naciye ile amcamın mezarlarına birer demet çiçek bıraktık. Akşama doğru köşke döndüğümüz zaman Gülizar kalfa Şükran'a muhteşem bir buket ile bir mektup getirdi: Nâzan, evlenmemizi tebrik ediyordu.

Şükran, hafifçe sarardı, göz ucuyla bana bakarak dudağını ısırıldı. Ben, lakayt görünmeğe çalışarak:

— Cevap yazarsan benim tarafımdan da teşekkür et Şükran, dedim.

Sonra ne yapacağını bilmiyor gibi kollarında tuttuğu bukete alıp köşeye bıraktım.

Biz Karacaahmet'te iken yeni bir misafirimiz gelmişti : Eyüpsultan'da oturan ihtiyar bir yenge, yanında gelini ile sekiz, dokuz yaşlarındaki torunu vardı. Küçük kız, ikide bir annesinin eteğini çekiyor, bir şeyler soruyor, hırçınlaşıyordu.

Şükran, dikkat etti: «Küçük bir şey mi istiyor efendim» diye sordu.

Annesi, kızarak başını önüne eğdi. Onun yerine ihtiyar yenge cevap verdi:

— Biz düğüne geldik... Hani duvaklı gelin... Bana gelin ablayı gösterin, diyor.

Şükran, gülümseyerek çocuğun çenesini okşadı:

— Gelin abla benim cicim...

Küçük kız, onun siyah elbiselerine bakıyor, inanmıyordu. Şükran, bugün her zamankinden daha sade giyinmişti. Belki gelin olmağa özenmiş görünmekten utanıyordu. Belki de bu düğünün benim için pek sevinçli bir şey olmadığını düşünüyor, hüznüme hürmetsizlik etmekten korkuyordu. Her şeye rağmen o da ötekiler gibi emelin, hevesleri olan bir genç kız değil miydi?

Hem de seven bir genç kız..

fi

102

AKŞAM OULUNU*

AKŞAM GÜNEŞİ

103

Şükran'm bana olan aşkının derecesini şimdi takdir edebiliyordum. O, beni tâ küçükten beri sevmeğe başla-mıştı. Fakat bu ele avuca sığmayan hafif, çapkın zabitten hiç bir şey ümit edemezdi. Belki bu kadar küskün bir genç kız olarak yetişmesine benim de tesirim olmuştu. Ona bu evlenmenin bir oyuncaktan ibaret olmadığı, kendisinin sevilen bir gelin olduğu hissini vermek bana bir vazife gibi göründü. Sade>onun işitebileceği bir sesle

kulağına:

— Gelini yadırgayan sade küçük değil Şükran, de-dim. Doğrusu ben de öyleyim...

Beni, sadece bir alil, kendini bir hastabakıcı addetmek hiç doğru değil... Ben, artık sade bir akraba, bir kardeş gözü ile görmüyorum.

Şükran, hafifçe sendeledi, yanındaki kapıya dayandı. Ben küçük kıza doğru yürüyerek:

— Sen üzülme cicim, dedim, şimdi sana gelin ablayı istediğin şekilde getireceğim...

Hadi Şükran, böyle olmaz... Senin giyinmene ben yardım edeceğim.

Onu kolundan tuttum, hemen yarı zorla karanlık merdivenlerden çıkarmağa başladım.

Bir an içinde eski şen, ateşli Nazmi olmuş gibiydim. Zavallının bir yerde, heyecandan takati kesildi, titreyerek durdu.

Onu hafifçe belinden tuttum, sağ kolunu zorla boynuma geçirerek:

—! Hasta diye çekinme Şükran, dedim, lâzım gelirse seni taşıyacak kadar kuvvet bulurum...

Görüyor musun bu evlenme ne güzel alâmetlerle başladı... Kendimi öyle iyi, öyle iyi hissediyorum ki...

Bu sözler, Şükran'ı yeniden canlandırdı. Karım, sakat vücuduma yük olmamak için kendini bir kuş kadar hafifletti.

(M ...) e gitmemiz yaklaştığı için birkaç haftadan beri yol hazırlığına başlamıştık.

Bağlanmış

denkleri, kapalı sandıkları açtık.

— Ne aksilik Şükran... Sana beyaz bir gelin elbisesi bulamayacağız, diye üzülüyorum, hiç beyaz elbisen yok mu?

Karım, mahzun mahzun gülümseyerek cevap verdi:

— Şükran ablanın kaç senedir hep koyu renkli elbiseler giydiğini bilmiyor musun?

— Böyle bir günün gelebileceğini hiç mi tahmin etmiyordun?

— Hiç, Nazmi... Seninle evleneceğimi nasıl ümit edebilirdim.

Ah, Şükran abla! Meğer senin sade, sakın görünüşün arkasında neler gizli imiş?...

«Seninle evleneceğimi nasıl ümit edebilirdim?» derken ellerini çenesinin altında öyle bir kavuşturması, boynunun öyle bir bükülüğü, açılan mavi gözlerinin uzaklara doğru öyle bir dalıp gidişi vardı ki onda bu hali bir kere de bana Nâzan için ümitler verirken: «Sen ordunun en güzel zabitisin kardeşim!» dediği zaman görmüştüm.

— Peki, dünyada benden başka insan yok muydu Şükran? Başkasıyla evlenemez miydin?

Yorgun bir gülümseme ile başını salladı:

— Elimde değildi Nazmi?

Şükran, bu masum itirafı ağzından kaçırır kaçırılmaz şaşırıldı, pişman oldu. Ağlayacak gibi bir tavırla:

— Nazmi, ben, fena ruhlu bir kız değilim, dedi, bir felâket, bir mecburiyet neticesi seninle evlendiğim için fazla seviniyorum zannetme,.. Keski ben, senin için daima Şükran abla kalsaydım. Seni Nâzan ile evlendirmek için bilsen ne kadar çalıştım... Nâzan, ne katı kalbli bir kız... Evelâ o da sana karşı hissiz değildi... Fakat senin istikbalini tehlikede

görünce birdenbire döndü.. At kazasından sonra iki defa ona yalvarmağa gittim. Onu kaybedersen yaşıyamıyacağımı

söyledim, olmadı.

Şükran, ağlıyordu.

104

AKŞAM GÜNEŞİ

Ben, ciddî bir tavırla :

ç— Nâzan Hanıma hak vermek lâzım, dedim, hayatını bir alile bağlayamazdı. Bana gelince, onu kaybetmeme rağmen pekâlâ yaşiyabileceğimi, hatta mesut olacağımı sana ispata hazırım Şükran... Haydi, şimdi vakit geçirmeyelim...

Şükran'm beyaz tuvaleti yoktu. Fakat uzun araştırmalardan sonra bir konsol çekmesinde krem rengi sadakordan bir bluz ile bir eteklik keşfettik. Ben tül den uydurma bir duvak yaptım. Sonra kendim de smokinimi giydim.

Sofrada, Şükran'ı gelin elbisesiyle görmek isteyen

küçük kızı aramıza almıştık. Kendimi eski günlerimdeki

kadar şen buluyor, türlü türlü gevezelikler yapıyordum.

Misafirlerimizin hepsi erken yatmağa alışmış eski

ihtiyarlardı. Yemekten sonra onları odalarına gönderdik,

Bizimle sade küçük kız kalmıştı ki, o da biraz sonra başı.

Şükran'm dizinde uyudu.

— Bir düğün gecesi için davetlilerimiz çok mu az Şükran? dedim. Karım, bu sözden bir şey anlayamıyarak yüzüme baktı. Ben, gülerek devam ettim:

>— İstiyorum ki başkalarından bir eksiğimiz olmasın... Şimdi bizim de davetlilerimiz gelecek...

Hem de alelade düğünlerin kuru kalabalığına hiç benzemeyen davetliler... En sevdiklerimiz...

Aileye ait resim çerçevelerini bir gün evvel bir tahta sandığa doldurarak çivilemiştik. Sandığı

kırdım. Levhaları sıra ile etrafımıza dizdim. Sonra, odadaki bütün lâmbaları, şamdanları yaktım.

Jülide'nin suluboya bir resminden başka bütün resimler ölmüşlerimize aitti. Annem, babam, amcam, Naciye, bütün akrabalar, büyükbabalar, büyükanneler, teyzeler, amcalar — mezarların ötesinden bakan gözleriyle — bizi seyrediyorlar, gülümsü-yorlardı.

— Düğün akşamımızı onların içinde geçireceğiz Şükran, dedim. Ekserisinin hayatlarını biliyoruz.

Hangisine tam saadet nasip oldu? Benim içimde bu gece bir ümit uyanıyor. Seninle hayli mesut olacağız. Bu saadet, belki kısa sürecek, belki seni çok uzak olmayan bir zamanda yalnız bırakacağım fakat...

Şükran, küçük eliyle ağızımı kapadı. Gülerek :

,—c Senden eski gelinler gibi bir yüzgörümlüğü isteyeceğim, dedi. Bu gece bana söz vereceksin...

Yaşadığı mız müddetçe bana ölümden bahsetmek yok.

Karımın, ağzımı kapayan elini ellerimle hapsettim, parmaklarına küçük küçük öpücüklerle istediği vaadi verdim.

XXV

İ Adaya ılık bir bahar günü geldik. Vapur, limana demir atar atmaz etrafımız irili ufaklı sandallarla dolmuştu. Şükranla kollarımızı güvertenin parmaklığına dayayarak onları seyrediyorduk.

Sandallardan vapura çıkanlar arasında süt gibi beyaz sakallı, uzun boylu bir ihtiyar, dikkatimi çekti. İri yapılı bir jandarma çavuşu bu adamı kolundan tutuyordu. Merdivenin yanında duran bir kamarotla bir şeyler konuştular. Kamarot, etrafına bakındı beni gösterdi.

İhtiyarın çehresini hayal meyal tanıyor gibiydim İlerledim. Beni daha iyi görmek için gözlerini kıstı. İhtiyarlıktan mı, yoksa heyecandan mı titrediğini anlamadığım bir sesle.

— Nazmi Bey... Ben, merhum pederinizin pek aziz arkadaşıyım, dedi, kendileri mutasarrıf iken ben ceza reisi idim. Merhumla kardeş gibi sevişirdik... Uzun müddet burada beraber çalıştık.

Çiftliğe döneceğinizi haber

106

AKŞAM GÜNEŞİ

aldım..T Gurbetten bir evlâdım gelecekmiş gibi sabırsızlıkla yolunuzu bekliyordum. Bende bir ikinci baba bulacak-1
siniz.

Titreyen elleriyle ellerimi tuttu, alнімndan, gözlerimden öptü. Biraz arkamda duran jandarma çavuşu hafifçe omuzumu okşadı:

— Velinimetzadem, beni tanımadın mı? Hacı İsmail Çavuş...

Jandarmaya dikkatle bakınca hafif bir feryat kopardım. Çocukluğumun tamamen unutulmuş bir parçası hayalimde canlandı. Bu ihtiyar jandarma, babamın adamıydı. Çocukluğumda beni midilli ile Ayazma çiftliği yollarında gezdirirdi.

Hacı İsmail, heybetli çehresinden umulmayacak bir rikkat ve muhabbetle yüzüme bakıyordu :

— Hey gidi beyim hey... Parmak kadar çocukken bü-yüdüñ... Binbaşı oldun da tekaüt bile oldun ha... Sağ olana yıllar bir gün bile gelmiyor... diye söyleniyordu.

— ' Arkadaşım Şükran kızınız, dedim

Lûtfullah Efendi, Şükran'ın omuzlarını okşayarak dualar etti. Onun da bize takdim edilecek kimseleri vardı : Ondört yaşlarında bir erkek çocukla daha küçük yaşta tombalak, şirin bir kızcağız...

— Torunlarım İhsan ile Necmiye... Onlar da sizi karşılamak istediler... Anneleri de evde bekliyor... Şimdi doğru bize ineceğiz. Eşyaları Hacı Çavuş çiftliğe nakleder.

Şükran'ın yüzüne baktım. Karım iyi insanları bir bakışla anlayan hassasiyetle onlara ısınmıştı.

Necmiyenin siyah saç örgülerinin birinden sarkan bir kurdelayı düzelterek :

— Adamıza gelir gelmez bir baba ve bir aile bulduğumuza çok memnun olduk efendim...

Teşekkür ederim, dedi..

Lütfullah Efendi ile dul kızı bizi birkaç gün alıkoymak istediler. Hele Necmiye, Şükran'a yalvarırken âdeta ağlıyordu.

Fakat karımda da, bende de, büyük bir sabırsızlık vardı. Bir an evvel çiftliğimizi görmek istiyorduk. Bundan sonra bir arada olduğumuzu, bir aile gibi her zaman birbirimize gelip gideceğimizi söyleyerek izin istedik.

XXVI

Araba, değirmenleri geçip çiftliğe giden yokuşu saptığı zaman güneş, batmıştı. Hava çok sakindi.

Etrafta bir yaprak bile kımıldamıyordu. Enginde hafif bir vapur dumanından başka bir şey görünmüyordu. Nihayetsiz bir çöl hissini veren durgun, renksiz, donuk bir deniz. Gurubun ışıkları sularda hiç bir akis yapmadan geliyor, etrafımızdaki küçük sakız korularına tozlu bir pempelik veriyordu.

Araba, yokuşu tırmandıkça ağaçlar sıklaşıyor, gölgeler büyüyordu. Çiftliğe âdeta bir gece karanlığı içinde girdik.

Eşyalarla beraber denizden giden Gülizar kalfa bizi kapıda bekliyordu!... Yıkık taşları arasında dikenler, otlar bitmiş bir duvardan sonra açılan çifte kanatlı bir tahta kapı... Kapının bir tarafında uzun bir servi.

Gülizar kalfanın uzaktan burasını bir kabristana benzetmesi ne kadar doğruydü. Hem zaten bu eski Rum manastırında birkaç mezar da vardı.

Kapıdan gireceğim zaman garip bir hisle durdum. Uzun uzun arkama baktım. Bana böyle geliyordu ki eski hayatımla yenisinin ayrıldığı nokta bu kapı eşiğidir.

Ömrümün sonuna kadar burada kalacaktım. Alışmağa ve sevmeye mecbur olduğum bu yere ne fena bir saatte geliyordum.

J.UÖ ^.^Vx»x.»-----T_

Kapıdan asıl binanın bulunduğu iç bahçeye girildi. Babam bu kısımda hemen hiç bir şey değiştirmemişti. Servilerle dolu loş bir bahçe... Zemin katı kırmızı tuğladan örülmüş eski, ahşap bir bina...

Babam, bu binanın içini oturulabilecek bir ev haline getirmek için bazı küçük değişiklikler yapmıştı. Buna rağmen o, yine alçak tavanlı uzun odaları ve dehlizleri minimini, loş hücreleriyle bir manastır kalmıştı. Havasına sinmiş bir günlük kokusu vardı ki bir türlü gitmiyordu. Şükran, burada her şeyi hoş görmeğe azmetmiş olduğu halde ye'sini saklayamadı:

>— Öyle bir yer ki, hızlı yürümekten, yüksek sesle konuşmaktan insan gayri ihtiyarî korkuyor, dedi.

—ı Gündüz gözüyle görürsen umarım ki, seversin Şükran, dedim, hem biz burada inkılâp yapmağa gelmedik mi? Yavaş yavaş değiştiririz.

Akşam yemeğini kemerli pencereleri kalın tahta ke-penklerle kapalı büyük bir odada sükût içinde yedik. Babamın zamanından kalma bir asma saatin sesinden başka gürültü yoktu.

Yemekten sonra Şükran'a bahçede bir parça dolaşmamızı teklif ettim. Evelâ razı olmadı; havanın sertliğini bahane etti. Bu yabancı yerde karanlıktan korktuğunu hissediyordum. Bende bilâkis bahçeyi gece haliyle görmeğe, etrafımızdaki mezarlık yalnızlığının ;! acısını bütün derinliğiyle duymağa bir arzu uyanmıştı. ii — Buraların havası

insana dokunmaz, dedim.

Ma-

mafih, istersen gelme. Ben, hava almak istiyorum. :;! O, böyle zamanlarımda beni inadımdan döndürmeğe çalışmanın beyhude olduğunu artık öğrenmişti; istemeye istemeye arkamdan geldi.

Şükran'ı ewelâ bahçenin ön tarafındaki serviler arasından geçirerek etrafı tuğladan alçak bir duvarla çevrilmiş büyük havuza götürdüm. Bir köşesindeki taş yığınının üstüne çıkarak içini seyre başladık. Yağlı gibi görünen durgun, karanlık sular, sazlar ve yosunlarla kaplıydı. Birdenbire ayağımın altından iri bir taş düştü. Sular boğuk, derin bir ses vererek açıldı.

Bu taş, ölü havuzda garip bir hayatın başlangıcı olmuştu. Eski sükûn bir türlü geri dönmüyor, sularla donuk parıltılarla içice daireler, müphem resimler çiziliyor, yosunlar acayip şekilli deniz mahlûkları gibi canlanıyordu. Duvarın kenarlarından havuza mütemadiyen taş ve toprak kırıntıları akar gibi sesler işitiyor, suyun yüzüne yakın yerlerde kurbağalara, su yılanlarına benzer gölgelerin dolaştığını) görüyorduk.

Şükran, ellerini omuzumda kilitlemişti. Korkak bir çocuk vaziyetiyle bana sokularak :
— Artık gidelim mi Nazmi? dedi ve yürüdük.

Biraz ötede gittikçe çoğalan ve ayaklarımızı sarmağa başlayan çalılar arasından geçecek bir yol ararken ayak seslerine benzer bir gürültü işittik. Şükran, yine ürktü Ben:
— Bir köpek olacak, korkma, dedim.

Sesin geldiği tarafa dikkatle bakıyordum. İlerideki taş yığınları arasında beliren iki çocuk gölgesinin sürüne sürüne bahçe duvarına doğru kaçtığını gördüm ve : I— Kim o! diye seslendim.

Onlar, yakalandıklarını anlayınca birdenbire koşarak kedi gibi bir ağaca tırmandılar ve duvarın üstünden kendilerini öte tarafa attılar.

— Yemiş hırsızlığına çıkmış çocuklar olacak, dedim.

Servilerin ve karanlığın Şükran'ı fazla sıktığını görerek daha ileri gitmekten vazgeçtim ve binanın arka bahçesine geçtim.

Burada manzara birdenbire değişiyordu. Tahta parmaklığı asma dallarıyla sarılı terasın önünde, ön tarafın kasvetine mukabil aydınlıkla dolu bir meydan. Bu meydanın biraz ilerisinde başlayan bir sakız korusu yumuşak meyilli bir bayır üstünden denize iniyordu.

i

Biraz evvel omuzuma sarılarak titreyen Şükran, geniş bir nefes almıştı. Çocuk kandırır gibi bir sesle :

— Bak bu taraf ne parlak, ne alçak, dedim, zaten hayatımız burada geçecek. Haydi şimdi şu sakızlar arasından denize doğru gidelim. Seni çocukluğumdan beri çok sevdiğim bir yere götüreceğim. Burası denizden en aşağı bir minare boyu yüksek bir kayalığın tepesidir. Eski kale burçlarına benzeyen bir çıkıntılı tarafı vardır ki babam, etrafına tel çektiirmiş, çocukların öte tarafa geçmelerini yasak etmişti. Bilmem hâlâ duruyor mu? Ben, ferman dinlemez bir âsi idim.

Kimse olmadığı zaman telin üstünden atlayıp geçerdim... Orada kendimi gökyüzüyle deniz arasında asılmış gibi görür, lezzetli bir korku ile titrerdim. Şimdi artık yaşlı başlı insanlar olduğumuz için bir köşesinden engini seyretmemizde hiç bir tehlike kalmamıştır.

XXVII

Şükran ertesi sabah beni, yatağında bulamayınca hayret etmiş, hatta galiba bir parça da korkmuştu.

Ahırların önündeki tahta peykelerden birinde, elimde kocaman bir süt bardağıyla oturduğumu, şen ve memnun, kiracılarla konuştuğumu görünce geniş bir nefes aldı.

Kiracılarımız 313 Yunan muharebesinde (M ...) adasına gelmiş Girit muhacirleriydi. Temiz ve çalışkan insanlardı. Burada arttırdıkları para ile Bayındır'da epeyce arazi satın almışlardı. Şimdi artık orada yerleşmeğe gidiyorlardı.

Aile reisi yetmiş yaşlarında dinç, zeki bir ihtiyardı. Çocuklarını eşyası ile beraber bir hafta evvel Bayındır'a göndermiş, kendisi devir muamelesi için büyük oğlu ile beraber çiftlikte kalmıştı.

Aşağıdaki koyda bekleyen yelken kayığı ile biraz sonra o da gidecekti.

Burası uğurlu bir topraktır, diyordu. Allah binbir bereket versin, bizim emeğimiz boşa gitmedi...

Bir yurt sahibi olduk... Siz de çalışırsanız memnun kalırsınız. Biraz acemisiniz amma ziyarı yok...

Bir ihtiyacınız olursa hemen koşar gelirim.

İhtiyar Giritlinin çiftlik hakkında verdiği izahatı can kulağıyla dinliyor, toprak işlerine daha şimdiden büyük muhabbet duymağa başlıyordum. Bu muhabbet, devam ettiği ve arttığı nispette ben, burada mesut olabilirdim.

Yanımıza gelmekten çekinerek biraz uzaktan bize bakan Şükran'ı çağırdım ve :

— Çiftliğin yeni bacısı; diye takdim ettim.

Baba oğul ayağa kalktılar. Önlerine bakarak temenna ettiler.

— Bak, kiracılarımız ne diyorlar, dedim, burada adetmiş... Çiftliğin bacısı her sabah bu ahıra gelir, erkeğine süt sağarmış...

İhtiyarın oğlu — ki ellilik bir adamdı —' âdeta mahcup olarak:

— Aman estağfurullah... O, sizin gibi hanımefendilere mahsus değil! diye Şükran'a kompliman yaptı.

Biraz daha oturduktan sonra hep bir arada deniz kenarına indik.

Yelkenli, tahta bir iskelenin ucunda ağır ağır sallanarak yolcuları bekliyordu. Bindiler.

İhtiyar Giritli, bize veda ederken :

—Bayındır şu kadarcık yer.. Komşu sayılır. İnşallah sık sık birbirimize misafir gider geliriz, dedi.

Hafif dalgaların üstünde biraz yana yatarak uzakla-Şan sandalı bir zaman mendillerimizle selametledikten sonra geri döndük.

Babamın eski kâhyası Halim Ağa, hürmetkar bir ta-vırla beş, on adım arkamızdan yürüyordu.

Sonradan bir-

kaç kere de istanbul'a gelip gitmiş olan bu adam, benim ^ (M ...) de yerleşmeğe karar verdiğimi öğrenir öğrenmez bana mektup yazmış ve bizden sonra kasabada açtığı küçük bir dükkânı

tereddüt etmeden kapıyarak eski vazife-sine dönmüştü.

Yavaş yavaş yokuşu çıkarken Halim Ağaya:

— Çocukken farketmemiştim. Bu, ne kadar güzel yol

böyle, dedim, insanı hiç yormuyor.

İhtiyar kâhya, derin bir göğüs geçirerek:

,— Nur içinde yatsın... Rahmetli büyük bey yaptırdı, bey! dedi.

Şükran'a dönerek, zaman zaman biçareyi yok yere üzen münasebetsiz şakalarımın birini yaptım:

!— Zavallı babam... Oğlunun bir gün kalb illetine tutularak yokuş çıkamıyacağını o zamandan keşfetmiş... Öğle vakti yaklaşıyordu. Çiftlikte biraz daha dolaştıktan sonra eve dönüyorduk.

Kapının yanında sefil kıyafetli iki çocuk gözüme ilişti. Birisi dokuz, on yaşlarında bir erkekti.

Yanlarında, içine keçe, kilim parçalarına benzer bir şeyler doldurulmuş bir el arabası duruyordu..

Erkek çocuk, bizi görünce vahşileşti, kaçmak istedi Kız, onu bileğinden yakalamağa çalışıyordu.

Fakat sert bir hareketle kendini kurtardı ve bir keçi yavrusu gibi sıçraya sıçraya kaçıp gitti.

Şükran'a: — Dün gece bahçede gördüğümüz hayaletler bunlar olacak, dedim.

Kızda, bilâkis bize yanaşıp konuşmak istediği halde | cesaret edemiyor gibi bir hal vardı.

Zaten yolumuz o tarafta olduğundan yanına gittik. Başını önüne eğiyor, çıplak ayaklarının ucuna bakıyordu.

Şükran, onun önünde durdu, eliyle çenesini kaldırarak yüzüne baktı: Sefaletten yıpranmış

renksiz bir çehre ki, billur gibi iki parlak gözü olmasa âdeta ihtiyar çehresi denebilirdi. Yer yer bez parçalarıyla tutturulmuş elbiseleri üstünden dökülüyor sol omuzunu açık bırakıyordu. Şükran'la konuşmağa başladılar.

— Senin adm ne kızım?

— Ayşe!

— Sen kimsin?

Çocuk başını önüne eğdi, cevap vermedi.

— O, senin kardeşin mi?

— Kardeşim.

— Niçin kaçtı?

— Amca döğer diye korktu!

Korkarak bir baş işaretiyle gösterdiğine göre amca bendim.

Şükran, hayretle sordu :

— Peki amma, amca ne diye dövsün onu?

Küçük kız, ne buna, ne de Şükran'ın sorduğu başka suallere cevap vermedi.

Meseleyi Halim Ağa'dan öğrendik. Bu iki kardeş kimsesizmiş... Fakir bir balıkçı olan babaları

vaktiyle bir Rum kızını sevip almış. Koyun öte yakasında bir kulübede altı, yedi sene beraber yaşamışlar... Bu iki çocuk dünyaya gelmiş... Balıkçı, ailesini beslemek için yaz, kış

denizlerde didinip kendini öldürürken kadın, günden güne açılıp güzelleşiyormuş... O da kocasını çok severmiş amma, ne yapsın fakirlik canına yetmiş... Şeytana, daha doğrusu aylarca peşinde dolaşan paralı bir Rum delikanlısına uyarak Şira adasına kaçmış*... Balıkçı, bir zaman deli gibi olmuş... Çocuklarını kulübesinde aç bırakarak haftalarca tek başına deniz kenarlarında dolaşmış... Sonra bir gün izini kaybetmişler, kara sevdaya düştü, boğazına taş bağlayıp kendini denize attı, demişler... Sekiz, on ay sonra Şira'dan gelen bir yolcudan balıkçıya dair haber almAkşam Güneşi — F: 8

114

AKŞAM GÜNEŞİ

İ

S

İ

miş. Meğer o, ne yapıp yapıp Şira'ya kadar gitmiş... Karısını kaçırın Rumu bulmuş, koyun boğazlar gibi öldürmüş... Şimdi prangada yatıyormuş... Halim Ağa devam etti:

— Oğlan namuslu delikanlı idi.... İyi yaptı velâkin bu çocukları düşünmedi. Bunlar öksüz kaldılar... Katil çocukları diye kimse de yüz vermiyor. Ayşe, kardeşini elinden tuttu, çiftlik çiftlik dolaşmağa başladı. Merhamet sahipleri acıyıp biraz yemek veriyse yediler, bulamadıkları gece aç yattılar. Böyle üç beş ay süründükten sonra bir seneden beri burada karar kıldılar... Giritliler merhametli insanlardı... Ahırın bir köşesinde yatmalarına müsaade eder yemeklerinin artıklarını onlara verirlerdi.

iş anlaşılıyordu. Çiftliğin yeni sahipleri gelince zavallı çocuklar artık istenmiyeceklerini, ekmek bulamayacaklarını düşünmüşler; yolculuğa hazırlanmışlardı.

Küçük kızı elinden tutup sordum :

— Şimdi nereye gidiyorsunuz? Uzaklara bakarak cevap verdi:

— Sazlı Pınar'a.

— Orada size bakacak kimse var mı?

— Bu arabada ne var?

— Benimle Yusuf un çamaşırları...

Ayşe, ellerini ellerimden kurtardı, arabanın içindeki eşyayı ortaya döktü. Keçe, kilim, eski bir yorgan, yırtık bir muşamba, bir iki yemek sahanı, bir bez bebek ki başına iliştirilmiş uzun kumral saçlardan başka bebeğe benzer yeri yok...

— Bunları neye yolun ortasına döktün Ayşe? dedim-

Garip bir saffetle cevap verdi:

— Göresiniz diye amca... Çiftlikten bir şey çalıp türdüler demeyesiniz sonra...

Ayşe, cesaretlenmişti. Küçük yaşta sefalet çekmiş

AKŞAM GÜNEŞİ

115

söylü

kü-

ha-

cuklarm vakitsiz olgunluğu ile umulmaz şeyler yordu :

— Bu muşamba babamındı... Gece balığa giderken giyerdi... Herkes bilir...

Kız, yerdeki eşyayı bana, birer birer gösterdikten sonra tekrar arabaya yerleştirirken

Şükran, yerdeki bez bebeği almıştı.

— Sen bebek oynuyor musun Ayşe? Çocuğun renksiz yüzü gülümsedi:

—> Ben çocuk muyum hanım teyze... Bu bebeği çükken anam dikti... Saçlarını kendi başından kesti.

Bebeği Şükran'm elinden almıştı. Okşar gibi bir reketle saçlarının dağınık tellerini düzelterek keçelerin arasına yerleştiriyordu. Karımın gözünde bir damla yaş gördüm.

— Bu yolcuları yollarından çevirsek iyi olur mu acaba? dedim, evimizin bir köşesinde yaşarlar.

Çocuklarımız yetişinceye kadar" onlara evlât gibi bakarız.

Şükran, sevincinden çıldırdı. İki kardeşi önüne katıp eve götürürken insan onu senelerden beri kaybolmuş öz Çocuklarını bulan bir ana zannedirdi.

Ben, Halim Ağa ile bahçede dolaşmağa devam ediyordum. O sabah yeni üniformamı giymiştim: Yakası kapah boz bir ceket, dizlerimde dolaklar, başımda yüzücü yarı yarıya örten bir güneşlik.

Bu toprak adamı kıyafetini artık ölünceye kadar değiştirmiyecektim.

Birkaç adım arkamdan yürüyen kâhyam, boyuna an-tyordu. Ben onu dinlemiyerek düşünüyordum :

— Arkada bıraktığım hayatın bütün buhranlarını yavaş yavaş unutmaya uğraşacağım. Basit bir toprak ada-v 1 olacağım. Alil vücudumun dayandığı kadar çalışaca-..//1- balıkçının yetimleri bana, hayatın yeni bir sırrını Jettiler: Acımak ve sevmek... Öyle sanıyorum ki, eski İsların bir gün tekrar uyanması tehlikesine karşı çâ-lışmak, sevmek ve acımdan daha iyi çare yok. Hele acımak. Tâ ki kendime acımağa vakit bulamıyayım.

O gün çiftlikte kâhyam ile dolaşırken düşündüğüm şeyleri yaptım. Kendi halinde sade, çalışkan bir toprak adamı, herkesin iyiliğini isteyen, iddiasız, mütevekkil bir insan oldum. Bu adada mesut yaşıyacak ve ölecektim. Fakat...

Nazmi, cümlesini bitirmedi, yorgun bir tavırla başını yanındaki yastığa bıraktı:

— Kemal Bey, hayatımın ilk kısmı burada bitiyor... Asıl hikâyem, asıl derdim adada sekiz senelik bir hayattan sonra başlar... Onu size yarın çiftlikte anlatacağım... Bir daha oraya ayak basmamağa azmetmişim; fakat yarın sabah nasıl bir ruh ihtiyacıyla sizi oraya sürüklemek istediğimi sonra anlıyacaksınız.

İKİNCİ KISIM I

Ertesi sabah ılık bir bahar havası içinde uyandım. Yağmur bitmiş, bulutlar dağılmıştı. Etraf güneş

içindeydi. Yanımdaki odada yatan hasta uyanmasın diye gürültü etmekten çekinerek giyindim, ayaklarımın ucuna basa basa merdivenlerden indim. Fakat hayret!

Nazmi, benden evvel uyanmış, bahçe kapısında ev sahibimle konuşuyordu. Gülümseyerek yanıma geldi:

— Dün gece çok yorulunuz. Geç yattınız, dedi, rahatsız olmanızdan korkuyordum... Keski biraz daha uyu-saydmız...

Dikkatle yüzüne baktım. Anlaşılmaz bir mucize, adanın havası gibi, onu da birkaç saat içinde değiştirmişti. Nazmi, üç sene evvel tanıdığım adamdı. Yalnız, renginde hafif bir

solgunluk, gözlerinin etrafında siyah bir halka vardı. Gözleri eski tatlı sükûnetiyle gülümsüyordu. Bir gece evvel namazgahtaki çeşmenin siperi altında, yağmur ve karanlık içinde titreyen, sayıklayan, ellerime sarılan hastayı rüyada görmüş gibiydim.

Sözlerinden öyle hissettim ki, kendisinden bahsedilmesini istemiyor, belki hatta söylediği şeylere pişman oluyor. |

Bahçe kapısının önündeki çardakta bir saat kadar ko-nuştuk. Şark vilâyetlerinde geçirdiğim ikibuçuk seneyi bana baştanbaşa anlattırdı ve alâka ile dinledi. Sonra 0 da bana (M ...) hakkında birçok havadisler verdi. Fa-llö

kat eskiden olduğu gibi şimdi de kendisi için bir söylemiyordu.

— Kemal Bey, sizi tamamıyla kendime hasretme^ fazla hodkâmlık olur, dedi. Adada elbette işleriniz, görüle-cek dostlarınız vardır. İkindiye kadar onlarla meşgul olunuz. Sonra Ayazma'ya gideriz, olmaz mı?

Evvelâ razı olmak istemedim. Fakat o, inat etti, ken-dişinin de bazı işleri olduğunu söyledi.

İkindiye doğru belediye bahçesinin önünde arabaya bindiğimiz zaman Nazmi, yine sakindi.

Yanımda şen te lakayt konuşuyor, akşamki vakalara dair küçük bir imada bulunmaktan çekiniyordu. Fakat akşamla beraber ona da bir durgunluk çöktü. Başını yavaşça arkaya bıraktı.

Artık söz söylemiyor, sorduğum şeylere dalgın bir tavırla karışık cevaplar veriyordu.

—' Burada arabadan inelim mi? diye sordu, yürüye yürüye çiftliğe çıkarız. Zaten çok yolumuz kalmadı.

Sakız ağaçları arasında gittikçe darlaşan yokuşu ağır ağır çıkmağa başladık. Evvelâ konuşuyorduk. Fakat sonradan ikimiz de kendi düşüncelerimize dalmış olacağız ki farkında olmadan birbirimizden epeyce ayrılmışız. Başımı arkaya çevirdiğim zaman onun benden hayli uzakta büyük bir taşın kenarına oturmuş olduğunu gördüm ve geri döndüm.

Dirsekleri dizkapaklarma dayalı, başı ellerinin içindeydi. Beni ancak yanma gittiğim zaman farketti ve sil-kinerek ayağa kalkmak istedi.

İki elimle hafifçe omuzlarına basarak buna mâni oldum; sonra profesyonel bir hareketle bileğini tuttum-Başını kaldırarak gülümsedi:

_. Hiç bir şeyim yok, dedi.

Çehresi gene bir akşam evvelki halini almıştı. Yanakları sararıp çöküyor, gözleri bambaşka bakışlarla parlıyordu.

— Biliyorum bir şeyiniz olmadığını, dedim, yalnız biraz yoruldunuz. Doğrusunu isterseniz ben de aynı haldeyim. Galiba arabayı savdığımızıza fena ettik... Biz, artık yaşlı insanlarız.

Meslek itiyatlarından kurtulmak güçtür. Biraz evvel bileğini tutuşum gibi bu sözlerim de o kadar doktorca idi ki, aldanmadı ve itiraf etti:

— Evet, yine biraz nöbet var. Akşamları bu saat oldu mu başlıyor... Bazen bir, yahut birkaç gün ara veriyor. Seviniyorum : «Artık geçti» diyorum. Fakat çok geçmeden gene bir akşamüstü

ensemde ürpermeler, şakaklarımda uğultularla... İnanır mısınız koskoca adam «gene geliyor»

diye titreyerek: «Kemal Bey, hastalığımı kendimle beraber mezara götürecektim.

Fakat şimdi onu size olduğu gibi söylemek lâzım gelecek...» diyor.

II

Bir akşam atla kasabadan geliyordum. Yine bu yolda belki de bu şimdi oturduğumuz taşın kenarında Ayşe'yi gördüm. Beni görünce yerinden kalkarak koşmağa başladı; atımı başından tutup durdurdu.

— Beybaba, hoş geldin... iki gündür çok göreceğim geldi seni, dedi.

— Ne o, beni beklemeğe mi çıktın?

Ayşe, bana doğru koşarken başörtüsünün kenarından kurtulan ince saç örgülerini düzelterek güldü :

— İki saatten beri beybabam. Bizi artık unuttun sen. İki geceden beri kasabadaydım : Eşraftan birinin dü-günü, belediye, gümrük ve hükümette takip edilecek bazı işler.

Ayşe, tabîî işlere ehemmiyet vermiyor, iki gündür yalnız düğünle meşgul olduğumu sanıyordu.

Bu küçük köy, lüyü fazla şımarttığım için bir kere suallerine başladı mı arkasını kesmezdi.

Yakamı kurtarmak için :

— Hiç merak etme kızım, dedim, düğünü gördüm.. Tıpkısını sana da yapacağım. '

Derhal atın dizginini bırakarak elini yüzüne kapadı. Zavallı Ayşe, geçen birkaç sene içinde büyümüşü de nişanlanmıştı bile.

Şimdi onyediy yaşındaydı. Uzun boylu, parlak gözleri ve tatlı esmer çehresiyle çok güzel, çok kıvrak bir genç kız olmuştu. Şükran da, ben de onu kendi kızımız gibi seviyorduk. Adaya geldiğimiz ikinci senesi bir kızımız doğmuş, fakat onbeş aylıkken kızamıktan ölmüşü. Ayşe'nin erkek kardeşini İstanbul'da Darüşşafaka'ya gönderdiğimiz için çiftlikte Ayşe'den başka çocuk kalmıyordu. Bunun için onunla oynıya oynıya âdeta şımarık bir şehir çocuğuna çevirmiştik.

Kızın gittikçe güzelleştiğini gören Şükran :

— Anası her halde çok güzel bir kadındı Nazmi... Balı kçınm bu kadın için katil olmasına yavaş

yavaş hak veriyorum, derdi.

Ayşe'nin nişanlısı bellibaşlı bir çiftçinin oğluydu. İzmir'in Yeni Kale'sinde askerliğini yapıyordu.

Terhis edilince onları hemen evlendirecektik.

—ı Çiftlikte ne var, ne yok Ayşe? dedim.

—' İyilik sağlık. Hepimiz iyiyiz.

— Annen ne yapıyor?

Ayşe, şaşırır gibi oldu, sonra tereddütle :

— Hiç, dedi, ne yapsm?..

Dikkatle yüzüne bakıyordum. Çocuk, kısa bir sükûttan sonra aynı mütereddit tavırla devam etti: vj rs

121

— Anneye bu sabah bir mektup geldi.. Okuduktan sonra ağladı, sonra odasına kapanıp yattı.

— Sana bir şey söylemedi mi? —i Hayır.

Ayşe, Şükran'ın niçin ağladığını belki biliyor, fakat nedense söylemek istemiyordu. Şükran, beni her zamanki sakin tebessümüyle karşıladı. Fakat yüzü solmuş, gözleri kızarmıştı, —

Sende bir şey var, dedim.

O, yalancı bir hayretle gözlerini açtı, gülmeğe başladı :

— Bende mi? Hiç bir şey yok...

— Hele hele... Bilirsin ki benden bir şey saklamak kabil değildir. Görüyorum ki bugün adamakıllı ağlamışsın...

Şükran, Ayşe'nin küs küs kaçmasına dikkat ederek : — Kız bir gevezelik etti galiba? dedi. r—

Cevabını bekliyorum...

— Nazmi, hakikaten o kadar ehemmiyetli bir şey değil... Yorgunsun... Yarın sabah konuşuruz.

— Beni birdenbire heyecanlandırmaktan korkuyorsun/... Demek ki, bir felâket var.

Söylemezsen ne kadar fena ihtimaller varsa hepsini birer aklımdan geçireceğim.

Doğrusunu söylemek lâzım gelirse merakım görüldüğü derecede büyük değildi. Hele çocuğun ölümünden sonra, dünyada sevdiğim, yakından alâkadar olduğum kimse kalmamıştı. Artık hastalığım da hemen hemen kendini unutturmuştu. Kalbim ılık ve biraz nemli havada uslu uslu Çalışıyordu. Sevdiğim bir iki insan arasında mümkün °eg'duğu kadar çok yaşamaktan başka hırslım kalmamıştı. *aşım arttıkça biraz şişmanlamağa bile başlamıştım. Yal-l2> babam gibi benim de saçlarım çok çabuk ağarıyordu.

122 A A. ^ n m vjw*,^v_

Evet, hastalığım bir zaman için tamamıyla durmuştu. Artık hiç bir şey beni fazla müteessir etmiyordu. Araşır a halimden şikâyet edişim sırf Şükran'a nazlanmak içindi.

Karım, bu gece belki uykusuz kalacağımı düşününce dayanamadı; hakikati söylemeğe mecbur oldu :

;— Üzülme Nazmi... Ne yapalım, dünya bu... Hepimiz öleceğiz... Enişten Neyyir Bey vefat etmiş...

Bir zaman ewel aldığım bir mektupta apandisitten yattığını, doktorların ameliyata ihtiyaç

gösterdiklerini söylüyordu Belki üzülürsün diye senden sakladım. Zavallı eniştem ameliyat masasında ölmüş.

Şükran, artık kendini tutamıyor, ağlaya ağlaya bu ölümün tafsilâtını anlatıyordu. Neyyir Bey, senede ancak iki üç kere aklıma gelen bir akraba idi. Aramızda nedense bir kaynaşma olmamıştı.

Sonra, Naciye'nin ölümünden biraz da onu mesul tutuyordum. Buna rağmen ben de az çok teessüre kapılmaktan kendimi alamadım.

Şükran'la konuşa konuşa deniz kenarına kadar gelmiştik. Karım korkak bir tavırla :

!— Nazmi, hayatımız bir parça değişecek galiba? dedi.

Hayretle yüzüne baktım:

— Niçin? Nasıl?

— Biliyorsunuz ki, Jülide ortada kalıyor... Eniştem bana yazdığı son mektupta...

Şükran'ın maksadını derhal anlayarak:

— Tabii yanımıza gelecek, dedim, onu kendimize evlât yapacağız.

Gözlerimi kapadım; kendimi birdenbire Yalnız Servi deki köşkün bahçesinde gördüm.

Jülide, sarışın, ince yüzü ve daima güneşe bakıyor hissini veren açık yeşil gözleriyle, bir yaramazlığın cezasını çekmekten korkuyor gibi g°eg" rünen suçlu tavrıyla gözümün önüne geldi. Kim bilir bell (İUNEŞİ 123

ki kaybettiğim çocuğun yerini de bir dereceye kadar tutacaktı.

III

Naciye'den sonra Neyyir Bey evlenmemişti. Senelerden beri kızıyla beraber memleket memleket geziyordu. Son memuriyeti Peşte konsolosluğu idi. Orada hastalanmış ve ölmüştü.

Jülide acaba ne haldeydi? Onun hakkında pek az şey öğrenebilmiştik. Küçüklüğünde ona Romanya Türklerinden bir ihtiyar kadın bakmıştı. Sonra gezdikleri memleketlerde muhtelif gece mekteplerine girip çıkmıştı. Bu maceralar acaba bu küçük kızda nasıl tesirler yapmıştı?

Neyyir Beyin ameliyattan evvel Şükran'a yazdığı mektup Jülide hakkında endişelerle dolu bir nevi vasiyetname idi: «Doktorlar ameliyatın ciddî olduğunu saklamıyorlar. Kendimden ziyade Jülide için korkuyorum. Ben ölürsem o, ne olacak? Zavallıya birkaç kuruş yetim maaşından başka bir şey bırakamıyorum. Sonra, onu fakir ve kimsesiz bir genç kız hayatının mahrumiyeti ve tehlikelerine mukavemet edecek bir tarzda terbiye edebildiğime de kani değilim. Her şeyi açıktan açığa itiraf edeceğim. Ben, affedilmez bir hodkâmlık yaptım, Şükran Hanım. Naciye'yi kaybettiğimiz zaman bana âdeta yalvarmıştınız : «Jülide'yi bana bırakınız. Onu bir evlât gibi bağırma bastırayım, iyi, temiz bir genç kız olarak yetiştirmeğe çalışayım.» demiştiniz. Ben, buna razı olmadım. Çok muztarıptım. Naciye'nin ölümü beni umduğumuzdan Çok fazla sarsmıştı.

Jülide, bana ondan kalmış tek yadigârdı. Mamafih, sizin ergeç evlenmeğe namzet bir genç kız olduğunuzu da düşünmemiş değildim. Jülide'yi evlât binmekle üzerinize ağır bir vazife almış

olacaktınız. Bu Vazife, belki sizi istediğiniz bir kimse ile evlenmekten, bir 124 AKŞAM GÜNEŞİ

aile teşkil etmekten menederdi. Yahut da evlenirdiniz ve yeni ocağınızda kızım müşkül bir vaziyette kalırdı. Mamafih, ne de olsa ben, size emniyet etmeliydim. Her halde onu benden iyi yetiştirecektiniz. Bu sözlerimden «Jülide' yi ihmal ettim» gibi bir mana çıkarmayınız. Bilâkis bekâr bir adamın çocuğu için ne kadar fedakârlık yapması mümkünse yaptım. Onu hiç bir şeyden mahrum etmedim. Fikrî terbiyesine de az çok ihtimam ettim. Kızımın ahlâkından, tabiatından memnun olmadığımı söyleyemem. Fakat madem ki onu ev sahibi, aile anası

görmeden bırakıp gitmem mukadder görünüyor; isterdim ki daha sade, mü-tevazi ve kuvvetli bir genç kız olsun. Halbuki Jülide'yi şimdiki haliyle ben, canlı bir süse benzetiyorum. Şükran Hanım, şimdilik ümidim sizde ve Nazmi'dedir. Korktuğum olursa bu çok sevildiği için biraz fazla şımarmış, narin ve hoppa çocuğu acıyarak seviniz. Jülide'de bir parça , Naciye'yi

bulacağınız için bundan şüphe etmiyorum.» .i Mektup böylece uzayıp gidiyor, bize Jülide için bir i! çok ehemmiyetli malûmat veriyordu.

Şükran, onu okuyup bitirdikten sonra yüzüme baktı. Biraz ewelki sevincime rağmen çehrem biraz çatıktı.

— Elimizden geldiği kadar bu çocuğa ihtimam ederiz Şükran, dedim, bu suretle yetişmiş bir genç

kızı idare etmenin kolay olmayacağını tahmin ederim. Fakat her halde biz, hissemize düşen akrabalık ve vasilik vazifesini yapmağa çalışacağız.

IV

Jülide, onbeş gün sonra küçük bir Alman vapuruyla (M ...) e geliyordu.

O gün, çiftliğin arabasıyla erkenden kasabaya inmiştik. Vapur, hesapça öğleye doğru limanda olacaktı. Fakat tam on iki saat rötâr yaptı.

Şükran'la beraber deniz kenarında yosun kokan bir gazinonun bahçesinde bekliyorduk. Vakit gece yarısını geçiyor, rıhtımın ışıkları yavaş yavaş sönüyordu. Sular karanlık ve sakindi.

Önümüzde demirlenmiş balıkçı kayıklarının ağır ağır sallanmalarından başka denizde hareketi gösterecek bir alâmet yoktu.

Şükran'ı bir türlü kasabadaki ahbaplardan birinin evinde beklemeğe razı edememiştim. Karım, hem vapurun gecikmesini merak ediyor, hem Jülide'yi bir an evvel görmek için asabileşiyordu.

— Garip şey değil mi Nazmi? Senelerce sabrettim. Hatta onu bir daha görmekten ümit kestiğim zamanlar oldu. Şimdi, ki onu görmek bir saat meselesidir, öyle sanıyorum ki bir gün daha gecikse hasretten öleceğim.

Gece yarısına doğru o da ümidini kesti. «Ben daha beklerim amma sen rahatsız olacaksın.» diye atkısını, çantasını aldı.

Fakat daha biz bahçeden çıkmadan liman fenerinin önünden bir havaî fişeği atıldı. Şükran, karanlığın içinde kandil kandil dökülen bu ışıklar karşısında heyecandan tıkanıyordu. O vakit, gece gelen vapurlar kasabaya havaî fişeğiyle haber verilirdi.

Biraz sonra fener burnundan geminin ışıkları göründü. Fakat bu defa da başka bir dert çıktı. Gece yansından sonra liman muamelesi tatil edilir, yolcular ancak sabahleyin kafaya çıkabilirdi.

Jandarma ismail Çavuş, benimle arası pek iyi olan mutasarrıfın evine koştu. Jülide için hususî

müsade aldı. Yarım saat sonra polis sandaliyle limanın uzak bir yerine demirleyen' vapura yanaşıyorduk.

İçeride hiç bir hareket yoktu. Güverte yolcuları uykudaydı. Şükran'la beraber kamaralar tarafına yürüdük, karşımıza çıkan kamarot kıyafetli bir adama Jülide'yi sorduk. Almandan başka dil bilmiyordu, fazla olarak sarhoştı da. Derdimizi anlatamadık.

Aşağı inen bir merdivenin başında ışık görünüyor, oynak bir vals çalan bir piyanonun sesine kahkahalar, el şakırtıları, tabak, bardak gürültüleri karışiyordu.

Merdivenin üstünden eğilip baktım. Burası vapurun salonu idi. Kenara çekilmiş masalarda içki içiliyor, yemek yeniyor, ortada dansediliyordu.

<— Jülide'yi burada bulacağımızı zannetmem. Fakat belki soracak bir adam buluruz, dedim.

Şükran'la çekine çekine merdivenlerden indik Salon, bir duman bulutuyla dolmuştu. Göz gözü görmüyordu.

Hayli zamandan beri kalabalık meclislere girmediğim için korkak bir tavırla merdivenin yanında yolculara bakıyor, kimseye yaklaşmağa cesaret edemiyordum.

Yanımızdaki piyanoyu çalan mavi elbiseli bir genç kız bir aralık yüzünü bize çevirmişti. Şükran, boğuk bir sesle : «Jülide..» dedi. Genç kız, Şükran'ı görür görmez piyanoyu bıraktı.

Yerinden fırlatarak onu, ellerinden tuttu : «Abla... Şükran abla!»

Piyanonun birdenbire durması dikkati çekmişti. Herkes bize bakıyordu. Şükran, etrafı unutarak ağlamağa başlamıştı. Titreyen elleriyle Jülide'yi göğsüne çekmeğe çalışıyordu. Fakat o hafif bir hareketle geri çekildi:

— Ablacığım, bize bakıyorlar, dedi, gülünç olacağız... Biraz sonra...

Sonra, etrafına bakınmağa başladı:

— Eniştem nerede? Gelmedi mi?

Jülide, beni tanııyordu. Hakkı da vardı. Aydınliğa çıkmaktan korkuyor gibi bir direğin gölgesine gizlenen boz elbiseli, beyaz saçlı toprak adamı on sene ewelki üniformalı, zarif, küstah salon sabitine o kadar az benziyordu ki...

— Beni tanımadın mı Jülide? diye sordum.

Genç kız, bir adım geri çekilerek, hafifçe haykırdı. Bu feryatta sade hayret değil, biraz da hayal inkisarı vardı. O, benim elimi öptü, ben de onun saçlarına hafifçe dudaklarımı dokundurum.

Yanımızda şişman göbeği yeleğinden taşan smokinli, çıplak başlı, kıpkırmızı yüzlü bir ihtiyar peyda olmuştu. Jülide, ona Almanca bir şeyler söyledi. Sonra Şükran'la bana döndü :

— Geminin başkaptanı... Eski bir bahriye albayı... Bu gece isim gecesi. Bu vesile ile gemi arkadaşları ve yolcular için bir ziyafet veriyor... Arkadaşları hediyeler verdiler... Benim verecek bir şeyim yoktu... Vergimi piyano ile ödemem lâzım geldi... Çünkü bu kadar kalabalık içinde geminin doktoru ile benden başka piyano çalan yok..

Jülide, gece yarısından sonra bizi beklememişti. Salonda bu sarhoş kalabalığının içinde piyano çalmasını hoş görmediğimizi anlıyor, bu sözleri mazeret olarak söylüyordu.

İhtiyar kaptan, galiba Jülide'yi kendisinden bahsediyor sanmıştı. Yerlere kadar eğilerek Şükran'm elini öptü. Sonra benim elimi alıp sarsmağa, omuzlarımı okşamağa, sarhoş şakaları yapmağa başladı. Bir zaman Almanca söyledikten sonra parmağını şakağına koydu, gürültülü bir kahkaha koyuvererek gayet bozuk bir Fransızca ile:

— Hatırladım, hatırladım, dedi. Vaktiyle ben, biraz Fransızca da biliyordum. Ya? Siz «Sensir» de okumuşsunuz. Kızınız bana anlattı. Sizden çok bahsetti. Siz müt-hış bir salon adamı imişsiniz.

Yarın sabah çıkarınız. Bu Şece isim gecem olduğundan haberiniz yoktu... Giyiniş Selmemişsiniz amma ehemmiyeti yok... Burası vapurdur. 4t*et aranmaz,..

Bunaliyordum. Gülerek Jülide'yi çağırdım: «Kızım beni bunun elinden kurtar, dedim,

şimdi çıkmamız lâzım..»

Jülide, başkaptanı güçlkle ikna etti ve hazırlanmak için kamarasına çıktı.

On dakika sonra arkasında siyah bir çarşaf, elinde küçük bir çanta ile yanımıza dönüyordu.

— İlk defa çarşaf giyiyorum Şükran abla... Gazetede gördüğüm bir model üzerine yaptırdım.

Bilmem sizin çarşaflarınıza benzedi mi Artık bundan sonra hep çarşaf, la mı gezmek lâzım gelecek?

— Elbette Jülide.

—* Feci... Çok feci... Ne yapalım, katlanacağız.

Jülide'nin bir kocaman bavuldan ibaret olan eşyasını sandala indirmişlerdi. Fakat o, ihtiyar kaptana ve ba zı yol arkadaşlarına veda etmeden vapurdan ayrılmak istemedi.

.Tekrar aşağı

salona indi. Biz, Şükran'la merdiven başında bekliyorduk. Jülide; kadın, erkek birçok kimselerle

—senelerden beri tanıdığı ahbablar gibi— konuşuyordu. Bu veda; belki on, onbeş dakika sürdü.

Nihayet Jülide, ihtiyar kaptanla konuşa konuşa yukarı çıkmağa başlamıştı. Fakat merdivenin yarısında kaptan birdenbire geri döndü : Fransızca «bir dakika, bir dakika» diye bağırarak tekrar aşağı indi.

Jülide, bizim yanımıza gelince izahat verdi:

— Bir dakika daha bekleyeceğiz. Kaptan, bana, yadigâr olarak bir nota kitabı hediye etmek istiyor... İçindeki bir iki parçayı çok beğendim de...

— Yolculuğunuz pek güzel geçmişe benziyor Jülide J Hanım? dedim.

AKŞAM GÜNEŞİ

— Evet efendim. Pek eğlenceli. Mütemadiyen piyan" çaldım.

129

Kp gelinceye kadar birbirimize başka bir şey söylemedik.

Merdiven başında, karanlıkta uzun boylu bir Alman duruyordu. O da Jülide'yi, bir dakika alakoydu ve hafifçe eğilerek yavaş bir sesle bir şeyler söyledi. Ben, Şükran'la daha ewel sandala inmiştim. Jülide, uzun boylu adamın elini sıkarak bizi takip etti.

Sandala Şükran'la benim arama otururken gülüyordu. Yavaş yavaş vapurdan ayrılmaya başladık. Jülide'nin gülmesi hâlâ devam ediyordu. Nihayet izahat verdi :

„Seyahatler âdeta roman vakalarına benziyor, dedi, insan, yolda tesadüf ettiği insanlarla çabuk dost oluyor, sonra ayrılırken âdeta acı duyuypr. Acı duyduğumdan bahsederken gülmeme hayret edersiniz... Fakat bunun sebebi başka... Yukarıda merdiven başında duran uzun boylu genç, vapurun doktorudur... Temiz, saf bir adamcağız. Vapurda herkes biraz ona takılır...

Doktor aynı zamanda sanatkârdır da... Piyano çalıyor... Fakat eğer doktorluğu piyanistliği kuvvetinde ise bu temiz ve namuslu [adam pek çok insanların kanına girer... Bana birkaç defa memleketinin havalarını çaldı... Kendi musikisi kendine öyle tesir ediyordu ki, piyanonun önünde başı okşanan Van kedileri gibi, anlatılmaz bir haz ile vücudunu arkaya bırakıyor, saçları

kabarıyor, iri mavi gözleri kapanıyor... Dedim ya tıpkı ocak başında keyifle mırıldayan bir kedi...

Mamafih, gülüşümün sebebi bu değil... Bala bu akşam yemekte bu doktor ne teklif etti biliyor musunuz? Kendisiyle evlenmemi... Hem de şaka tarzında Enetmeyiniz. Kemal-i ciddiyetle.

Anlaşılan hayatımızı enizlerde gezmek ve gemi süvarelerinde piyano çalmak-a geçireceğiz. Şimdi merdivenden ineceğimiz zaman tek-Akşam Güneşi __ F: 9

130 AKŞAM GÜNEŞİ

lifini bir daha tekrar etti: «Matmazel, sizi bir daha gor&

miyeceğim için belki etikete mugayir bir tarzda söz söy.

İtiyorum. Fakat beni bırakmayınız. Size karşı hislerim çok ciddî.» dedi.

Jülide, bu sözleri Şükran'a söylüyor, bana arkasını dö» nüyordu. Ben, küreklerin karanlık sulardan yaptığı ya, kamozları dalgın bir sükût içinde seyrederek düşünüyordum.

Bu ilk kavuşma saatini böyle mi tahayyül etmiştim? Vapura bindiğimiz zaman güvertenin bir köşesinde peçe-sinin altında için için ağlayan bir genç kız görecektik. Jülide ile Şükran titreşerek, hıçkırarak birbirlerine sarı-lacaklardı. Birkaç dakika içinde bütün mazi, ölümler de dahil, hep bir arada olacaktık. Sonra ben de onu eskisi gi. bi kollarıma alacak yanaklarından öpecektim. Bu gecedен itibaren yetişmiş bir kızımız olacaktı. Şükran'la bütün hayatımızı bu çocuğun saadetine vakfedecektik. Halbuki beklediğimiz evlât yerine bize yabancı bir misafir geliyordu.

Jülide'nin bende bıraktığı ilk intibalar çok fena idi. Vapurun sarhoşlarla dolu salonunda piyano çalmasını beğenmemiştim. Heyecandan yarı baygın bir halde kendisini kucaklamak isteyen teyzesini hafifçe itişini, «biraz sonra, herkes bize bakıyor. Gülünç olacağız!» deyişini unutamayacaktım. Sonra, yabancı insanlarla, birkaç günlük ahbablarla bu kadar laubali olması

doğru muydu? Hele o gemi doktoru vakası, bu vakadan bize bu kadar fütursuz bir tavırla bahsetmesi bana, âdeta bir yüzsüzlük gü" görünüyordu.

İskeleden çiftliğin arabasına bindiğimiz zaman doğ*

- da hafif bir sabah solgunluğu başlamıştı. Jülide, Şükran ile beraber arabanın içindeydi. Ben, arabacının yarı'n0'

oturmuşum. Onun asabî bir neşe ile mütemadiyen fc°eg

nuştüğünü, güldüğünü işitiyordum. Bu kahkahalar bana ıstırap ile karışık bir hiddet veriyordu.

Fakat kasabadan çıkarken arkamda hıçkırığa benzer bir ses işittim, başımı çevirdim. Birkaç

dakika ewel kahkahalarını işttiğim Jülide, yüzü teyzesinin dizlerine kapalı, tıkana tıkana ağlıyordu.

Şükran, telâşa düşmüştü. Onu teskin etmeğe çalışıyor, birdenbire ne olduğunu soruyordu. Uzun müddet cevap alamadı. Nihayet Jülide'nin yavaş sesle : «Bilmiyorum Şükran abla, senin dizinde ağlamaktan zevk alıyorum..», dediğini işittim. Bu çocuğun ne garip bir mizacı vardır?

Ertesi gün kasabadan çiftliğe bir akın oldu.

Dışarıklar merasime çok riayet ederler. Lûtfullah Efendi ailesi başta olduğu halde (M...) deki bütün ahbablarımız bize gözyayma ve Jülide'yi görmeğe geldiler.

Mamafih, o, kimseye çıkmadı. Şükran, onun yol yorgunluğundan hasta düştüğünü, yataktan kalkamayacak halde olduğunu söylüyor, misafirlerden af diliyordu.

Bu hastalık, galiba bahaneydi. Şükran'da teessürden ziyade mahcubiyet hissediyordum.

Lûtfullah Efendiyi kızı ve torunu Necmiye ile gece yatısına alıkoyduk. Sekiz seneden beri onlarla âdeta akraba olmuştuk. Şimdi ondokuz yaşında güzel bir kız olan Necmiye, Jülide'yi kaç gündür heyecan ve sevinçle bek-üyordu.

Gündüz benimle bile görüşmeyen Jülide Hanım, ak-Şatn yemeğe inmek lûtfunu esirgemedi. Bir mükellef davete gider gibi giyinmişti. Yemek odamıza öyle bir vakar ve resmiyetle girdi ki seksenlik Lûtfullah Efendi bile gay. ri ihtiyari ayağa kalktı .Gülmemek için dudağımı ısırarak resmi bir takdim yaptım. Sofraya oturduk.

Basık tavanı sararmış Embiya Tarihi resimleriyle dolu olan bu dar, uzun manastır odasında mutlaka eskiden papaz içtimaları aktedilirdi. Öyle tahmin ediyorum ki, o içtimalarda ancak bu geceki kadar soğuk bir merasim havası eserdi. İçimde bir garip kasvet vardı. Odanın ışığını az gördüm; eski bir avizenin bütün mumlarını yaktırdım. Jülide'yi görmeden seven Necmiye, şimdi mahzun ve mahcup bir sükût içinde başını önüne eğiyor, ondan âdeta korkuyordu.

Doğrusunu söylemek lâzım gelirse Şükran da dahil olduğu halde hepimiz hayal kırıklığına uğramıştık. Hele şimdiye kadar evde hemen hemen bir küçük hanım muamelesi gören zavallı

Ayşe, birdenbire bir hizmetçi menzilesine düşüyor, ürkmüş kedi yavruları gibi kapı aralarından bakıp kaçıyordu.

Evet, hepimiz ona içimizden dargındık. Biz, sevilecek ve teselli edilecek bir evlât bekliyorduk.

Bize resmî bir misafir gelmişti. Bu akşamki halinden, konuşmasından anlıyordum : Jülide; ne burasını, ne de bizi beğenmemiştir. Bu, bir dereceye kadar tabî idi. Kızının istikbalinden korkmakta Neyyir Beyin hakkı vardı. Dünyada hiç bir şey ana terbiyesinin yerini tutmuyordu. Bu çocuk, Avrupa memleketlerinde, ne olduğu bilinmeyen karışık muhitlerde pek başıboş

birakılmıştı. Bir akşam evvel âdi bir bar şeklini almış bir vapur salonunda, bir alay serseri ve sarhoş arasında piyano çalarken ne kadar memnun ve kendi muhitinde görünüyordu. Bu gece, bu sessiz, neşesiz, fakat temiz aile ocağını nasıl yadırgıyordu!...

i Arasına sözü, babasıyla gezdiği memleketlere nakle-

_T__*. * *_» *_ / n .o ij> J. 100

diyorduk. Kendiliğinden bize söz söylemeğe lüzum görmeyen, sorulan suallere dudak ucuyla cevap veren Jülide, oralardan bahsedilince dayanamıyor, gayri tabî bir neşe ve canlılıkla konuşmağa başlıyordu.

Belli etmeden bütün mazarlarını araştırmağa çalışıyordum. Gezdiği memleketlerin hepsi onda kıymetli tesirler ve hatıralar bırakmıştı. Yavaş yavaş en eski maziye, ara* mızda yaşadığı günlere indim. Uzak ve karışık bir manzaraya bakar gibi dalgın dalgın düşündü, hiç

bir şey bulamadı, dudaklarını bükerek sükût etti.

— Anneniz aklınıza geliyor mu Jülide Hanım? Nedense ona sadece «Jülide» demek, «sen» diye hitap

etmek içimden gelmiyordu.

— Pek hayal meyal efendim. Bir gün görmek mümkün olsa zannederim ki tanırım.

— Maşallah, kuvvetli hafızanız var!

Sözümdeki istihzayı anladı, fakat anlamamazlıktan geldi.

— Ya beni... Beni de hatırlıyor musunuz?

Bu ikinci sualim üzerine başını kaldırdı. Bir an gözlerimiz karşılaştı. Bakışından, gülüşünden mukabeleye hazırlandığını hissettim:

— Tuhaf bir şey söyleyeceğim, dedi, sizin için büsbütün aksi bir hal oldu... Siz hayal meyal değil, gayet iyi kalmıştınız zihnimde... Fakat dün akşam, kendiniz de gördünüz ya, hiç tanıyamadım.

— İnsan, hatırladığını nasıl tanımaz?

— Evet, amma çok değişmiş almalı efendim...

— Bu cihetten hakkınız var. O vakit genç bir zabıttım... Sırmalı apoletlerim vardı...

Dansederdik, ata bi-nerdik. Halbuki şimdi ak saçlı; aptal tavırlı, kaba saba bir Çiftçi oldum...

Bu söz üzerine sofraya derin bir sükût çöktü. Artık kimse bir şey söylemiyordu.

Kendi kendime düşünüyordum:

— Bu çocuğa galiba ısmamıyacağım... Fakat ne ya. palım, başa gelen çekilir...

Eniştelik ve vasilik vazifemi yapmağa çalışırım... Zaten aramızda ancak bir iki sene kalabilecek... İyice bir adam bulur, evlendiririz... Daha ahlâkını pek iyi anlamadım... Fakat hem mutaazzım, hem havaî bir çocuğa benziyor. Bunların ikisi de bu vaziyette bir genç kız için tehlikedir... Jülide fakirdir...

Fevkalâde bir tesadüf olmazsa istikbalden bir şey bekleyemez... Onun için şimdiden sade ve sakin bir hayata alışmalıdır. Sonra havailiği bırakması, temkinli, ağırbaşlı bir kız olması lâzımdır...

Ona sade vasilik değil, biraz da mürebbilik, muallimlik etmek icap edecek.. Sakat fikirlerini, yanlış gö-rüşlerini, tehlikeli temayülleri merhametsizce baltalayacağım. Bu çocuğun hatta biraz benden korkup çekinmesini istiyorum,.. Ne söylesem, ne yapsam Şükran'ı ona karşı fazla zaaf göstermekten menedemiyeceğim... Hasılı, bu çocukta mazinin fena tesirlerini boğmak için kuvvetli bir el lâzım... O kuvvetli el, ancak ben olabilirim... Jülide'nin bir parça daha ciddî ve hassas olmasını ne kadar isterdim... Fakat acaba gördüğüm, zannettiğim kadar hissiz mi?

Dün geceki vaziyet iyi bir şeye delâlet etmiyordu. Bu muhakkak. Fakat sabaha doğru arabada şen ve lakayt kahkahalarla gülerken niçin birdenbire teyzesinin eteklerine kapanıp dakikalarca ağladı?

VI

Jülide'yi pek az görüyordum. Tahminim gibi birbirimize hiç ısmamamıştık. Bana karşı mağrur ve muhter bir tavır vardı. Ancak yemek saatlerinde yanıma geliyor*

i Buna bir dereceye kadar memnundum. Çünkü yüzgöz İniak eniştelik ve vasilik nüfuzumu kırabilirdi.

Hayatımızda korktuğum derecede bir değişiklik olmamıştı. Aramızda bir yabancıнын yaşadığını

günlerce unuttuğum oluyordu.

Böyle olmakla beraber vazifemi ihmal etmiyordum. Jülide ile yalnız bulunduğum zamanlarda ona ağır bir ciddiyetle uzun uzun nasihat veriyordum.

Bir akşam, yemekten sonra ben gazete okuyordum; ü pencerenin yanında teyzesiyle konuşuyordu. Bir aralık gazeteyi bırakarak kulak misafiri oldum. Jülide, Macaristan'da sefarethanelerden birinde verilen bir balodan bahsediyordu. Öyle dalgın bir vecd içinde söz söylüyor, o gecenin hatıralarını öyle canlandırıyor ki, kendimi tutamadım, gayri ihtiyarî güldüm.

Jülide, birdenbire sustu, bana baktı ve güldüğümü görünce sapsarı kesildi.

— Eniştemi güldürecek bir şey mi söyledim acaba? Sesinde hırçın bir ihtiraz vardı.

Ben, saf bir tavırla

cevap verdim:

— Size değil. Aklıma bir şey geldi de...

j— Güzel bir günün hatıralarından bahsetmek acaba yasak mı?

Ben, gülmeyi kesmeden :

— Öyle bir şey söylemedim, dedim, hem bilirsiniz ki insan, yasak olan şeyi meneder.

Halbuki, ben, gülüyorum.

Jülide, bu defa hiddetten çıldırdı. İsyân etmemek için kendini zor zaptederek:

!— Ben, söylediğim şeyleri gülünç bulmuyorum, diye kekeledi.

Çocukla çocuk olmak ayıp bir şeydi. Fakat nedense bu gece inat damarım tutmuştu.

Yine gülmeye devam ederek cevap verdim :

ı— Bu, bir telâkki meselesidir. Jülide Hanım... İnsan söylediği şeyi gülünç bulsa

söylemekten vazgeçer, mesele de biter, öyle değil mi? Fakat kızmayınız. Size niçin güldüğümü anlatayım... Siz, daha çok gençsiniz... Ben ihtiyar bir adam, dünyadan elini, eteğini çekmiş bir çift. çiyim...

Zevklerimizde, görüşlerimizde çok fark var... Si-zin hasretle hatırladığınız o eğlenceler bana öyle gülünç görünüyor ki... Tiyatro sahnelerini bilirsiniz... Dışarıdan baktınız mı zengin, muhteşem bir salon görürsünüz... Bir-çok güzel yüzlü, güzel elbiseli kadınlar, erkekler... Kimi nazır, kimi milyoner, kimi dâhi, kimi peygamber... Herbirinde ulvi fikirler, ilâhî hisler... Bir de şimdi bu sahneye iç tarafından bakınız... Salondaki süsler ve servetler bir sürü müflis, aptal, ahlâksız, serseri,».. İşte siz, bu sahneyi seyirciler içinden türlü ziya oyunları arasında hayran hayran seyreden, gülen, ağlayan, meftun olan bir çocuksunuz... Ben, ona iç tarafından bakıyorum. İkimiz de haklı değil miyiz?

Jülide'nin yüzünde bir damla kan kalmamıştı. İtiraz etmek, bir şeyler söylemek istiyor, sesi çıkmıyordu.

Bu, hayatı bilmeyen hafif genç kıza ciddî bir ders vermek zamanı gelmişti. Artık gülmüyordum.

Sevdiği, istediği hayatın izyüzünü acı bir lisanla teşrihe başladım. Sonra ona tevekkül ve sükûn içinde geçecek temiz bir aile hayatının saadetlerini anlattım. Fakat o, beni

dinlememeğe azmetmiş gibi başını çeviriyor, kaşlarını çatarak sükût ediyordu. Sözümün nihayetinde dedim ki:

— İnsan için bundan başka selâmet yolu yoktur kızım.

Jülide, müstehzi ve mağrur bir büyük insan tavrıyla başını kaldırdı:

— Bir şeye hayret ediyorum enişte, dedi, vaktiyk minimini bir çocukken bana akran muamelesi ettiğim²¹

hatırlıyorum... Aradan on sene geçti... Öyle sanıyorum jji bu on senede on yaş büyüyecekken on yaş küçüldüm... Bana âdeta bir bebek muamelesi ediyorsunuz.. Şükran, şaşırıldı. Ben, yine gülmeğe başladım: — Jülide Hanım, kendisini her türlü kusur ve noksandan münezzeh, ermiş, yetişmiş bir kocaman hanım mı zannediyor acaba? Yaşlı başlı bir eniştenin nasihatleri niçin bu kadar ağır ve acı geliyor?

—< Nasihate bir dereceye kadar tahammül edilebilir.. Fakat buna bir de istihza ilâve edilirse...

Söze devam ederse ağlayacağını hissetti. Titreyerek ayağa kalktı. Kapıya doğru yürüdü. Fakat çıkacağı zaman, birdenbire durdu.

Şükran, onun acı bir şey söyleyeceğini anlayarak «Jülide» dedi. Fakat o, şimdi sakindi. Kapıya dayandı: küçüklüğündeki o gizli bir kabahatin cezasını çekmekten korkuyor gibi görünen suçlu tavrıyla başını biraz sola meylettirdi:

— Ben, belki çok fena bir kızım, dedi, sayılamıyacak kadar kusurlarım var. Bunlara karşı

kendimde bir tek meziyet görüyorum : Yalan söylemeği bilmemek. Duyduğumu, düşündüğümü

saklayamıyorum. Onun için size bir şey daha söyleyeceğim. Aranızdaki misafirliğim zannettiğinizden çok daha az bir zaman sürecektir.

Şükran'la şaşırıp kaldık. Zevcem, hafif bir feryat ile :

— Bizi istemiyor musun Jülide?... Niçin? dedi. Ben ayağa kalktım :

— Kızım, bilmeyerek belki hatırını kıracak bir şey yapmışızdır. Fakat bu evde bir evlâttan başka bir şey olmadığınızı bilmeniz lâzım gelir.

Jülide, yavaş yavaş odanın ortasına geldi. Ellerini basanın kenarına dayadı:

— Maksadımı yanlış anladınız... Sizden ayrılıp başka bir yere misafir olmayı hatırımdan geçirmedim... Bi. raz evvel üstü örtülü bir tarzda söylediğiniz gibi ben fakir ve kimsesiz bir kızım. Vaziyet ve istikbalimi siz lütfen izah etmeden evvel de biliyordum... Misafirliğimin kısa süreceğini söylemekten maksadım başkaydı...

Jülide, küçük bir tereddüt geçirdi. Sonra dudağının ucunda acı bir gülümseme ile devam etti:

— Memleketimizde genç kızların evlenmeden bahsetmeleri biraz ayıptır sanırım... Fakat ben vaziyette bir genç kız için bu, istikbal ve maişet meselesi olduğundan açık konuşabiliriz... Artık münasebetsiz bir şey de söylersem affediniz... Macaristan'da babamın maiyetinde genç bir kâtip vardı. Biraz saf amma, iyi namuslu bir çocuk... Babam öldükten sonra bu genç, benimle evlenmek istedi... ikimizin de kimsemiz olmadığı için maksadını gayet ciddî ve namuskârane bir lisanla bana söyledi)... Reddetmedim, fakat birdenbire «evet» demedim... Çünkü zavallının memuriyeti daha pek küçük... Onun şimdiki aylığıy le geçinemeyiz... Benim de doğrusu öyle pek sefalete yüzüm yok... Burhan Bey, yakında terfi

edeceğini umuyor. Hatta, galiba bir küçük şehbenderlik vaadetmişler. Avrupa'nın neresinde olsa razıyım... Buraya geldikten sonra da uzun uzadıya düşündüm. Yüzde doksanbeş bu genç ile evlenip gideceğim...

Şükran ile birbirimizin yüzüne bakıyor, söyleyecek söz bulamıyorduk. Jülide, Şükran'a dönerek devam etti:

!— Bunları bu saatte size böyle açıktan açığa söylemek belki münasebetsiz oldu... Fakat buna lüzum vardı teyze... Vasilik vazifesi eniştemi fazla yorup üzüyordu..-Sevgili topraklarını, ahırlarını, ineklerini, tavuklarını ihmal edip Jülide'ye vaazlar, nasihatlar vermek mecburiyeti her halde kendisi için sıkıcı bir şeydir... Onun içi¹¹

artık müsterih olabilir... Akşamları yemekten sonra rahat rahat uyumalarına mani hiç bir düşünceleri kalmıyor Müsaadenizle ben de yatayım... Bonne nuit.

Jülide, yavaşça odadan çıkıp gitti. Şükran ağlayacak gibi bir halde idi. Ben, sükûn ile :
— Bu çocuk nafile, dedim, inşallah mesut olur... Fakat bu ahlâk ile hiç ummuyorum...

Jülide, buraya geldiği zaman Burhan Beyle evlenip evlenmemekte müteredditmiş. Fakat buraya geldikten sonra, uzun uzun düşünmüş. Karar vermiş. Ona bu güzel kararı anlaşılabilir biz ilham ettik.. Ne yapalım Allah mübarek etsin. Keski şu Burhan Bey için elimden bir şey gelse de bir ayak evvel bir şehbenderliğe tayin ettirsem...

O günden sonra, Jülide'ye karşı büsbütün lakayt oldum... Topraklarla uğraşmak, onunla uğraşmaktan daha ecirli bir işti.

VII

Bir yelken kayığıyla Bayındır'dan dönüyordum. Üç günde bitirmeyi ümit ettiğim bir iş tam üç hafta sürmüştü.

Kayıpta Bayındır müftüsü ile askerlik şubesinden bir teğmen, hava tebdilinden dönen bir nefer, bir iki de Rum balıkçı vardı.

Yola çıktığımız zaman güzel bir rüzgâr esiyordu. Fakat yarı yolda birdenbire rüzgâr kesilmiş, yelkenler sönmüştü.

Müftü aziz ahbablarımdandı. (M...) eşrafından biri-nin gelini olan kızma on beş günlüğüne misafir geliyordu

O gece bende kalacak, ertesi sabah çiftliğin arabasıyla kasabaya inecekti.

O gün geleceğimizi bilmedikleri için iskelede kimseler yoktu. Müftünün heybesini bir balıkçı

çocuğunun omu. zuna yükledik ve eve çıkan yokuşu ağır ağır çıkmağa başladık.

Kâhya Halim Ağa, yolun ortasında, en güzel bir yerde küçük bir çardak kurmuştu. Bu fikri ona veren Şük-ran'dı. Karım, kalp hastalığından korkuyor, bu yokuşu çıkarken mutlaka beş, on dakika dinlenmem için ısrar ediyordu. Müftü, çardağın altında bir sigara içmek istedi. Zorla bir tane de bana yaktırdı. Öteden, beriden konuşurken birdenbire kulağıma, buralarda hiç

işitilmemiş buses, bir keman sesi geldi.

Müftü Efendi, kulaklarını dikerek :

— Bu ne? dedi.

Ben de şaşırılmıştım. Sesin geldiği istikameti tayine çalışarak :

— Ben de anlamıyorum, dedim, belki kasabadan bir misafir gelmiştir... Şimdi anlarız... Asıl yolu bırakmıştık, ağaçların arasındaki patikalara saparak bu sese doğru gitmeğe başladık...

Yol, bizi yavaş yavaş tepenin dik kayalar halinde denize indiği yere doğru götürüyordu. Bir aralık keman durmuştu. Fakat biz yine yolumuza devam ediyorduk. Müftü Efendi:

— Bizi periler mi aldattı, nedir? Galiba çalgıcıyı bu-lamıyacağız...

Diye gülüyordu. Fakat bir iki dakika sonra tâ yakınıımızda keman tekrar başladı. Bu sefer fazla olarak gülüşme sesleri de geliyordu.

— Biraz şuraya ilişelim mi Kâzım Efendi? dedim. —i Galiba yoruldunuz. Çehreniz biraz sarardı.

— Evet, yokuş beni yordu.

141

Kalbimde bir çarpıntı, kulaklarımda hafif bir uğultu vardı. Fakat bunun sebebi yokuş değildi.

Keman, «Sensir»e gittiğim sene Paris'i kudurtan çıl-gm bir vals çalıyordu.

Hiç bir şey geçmiş bir musiki parçası kadar kuvvetle canlandıramaz. O zamanların bütün emeli, bütün ihtirası sert bir rüzgâr hamlesi gibi göğsüme doldu; nefesimi tıkamağa, kalbimi ağrıtmaya başladı.

Bu parça bana gençliğimin, ümidimin sesi gibi geliyordu. Şam'da, Kudüs'te, Makedonya'da ne vakit onu işit-sem barut kokusu duymuş cenk atları gibi çıldırıp kudurdum. Ne vakit hasta olsam, nöbet ve ateş içinde kendimi kaybetsem bu musikiyi uzaktan uzağa kulağımda işitmeğe başlardım.

Niçin saklamalı? Ben, buradaki sakin hayata alışm-caya kadar çok azap çekmişim. Kendi kendimle mütema-.di bir mücadele halindeydim. Hem Şükran'ı, hem de kendimi avutmak için mütemadiyen saadetimden bahsediyorum. Diyebilirim ki hiç bir insan, hiç bir mihnete benim kadar güler yüzle tahammül etmedi. Geceleri arka bahçedeki servilerin karanlığı içinde dolaşırken, taşların kenarına oturup düşünürken bu sesi duyardım. O vakit, eski hayatım bütün ihtiraslarıyla içimde uyanırdı. Bazen saatlerce devam eden bu aşk, ümit, sarhoşluk rüyalarından uyanır, vücudum baştan başa soğuk titremeler, yüzüm gözyaşları içinde evime dönerdim.

Hangi tesadüf, hangi mucize benim masum sakızlarıım arasına bu hain musikiyi getirdi?

Kayalığın biraz berisinde etrafı sakız ağaçlarıyla ve «i uzun çamla çevrilmiş bir meydancık vardı.

Onu görececek bir noktaya geldiğimiz vakit, müftü, gayri ihtiyari ^Herini yüzüne kapadı. Bahçenin bu sessiz köşesi âdetâ ** Panayır yerine dönmüştü. Ağaç dallarından yeşilli.

142 /v r^ »j /ı wı vj w .i.-» *-> v *

kırmızılı kâğıtlardan kurdelalarla oymalar sarkıyordu. Jülide, kısa etekli bir eflâton elbise ile keman çalıyor, ortada Rum balıkçı kızları dans ediyordu. Bunların arasında Ayşe ile Necmiye'yi de görünce şaşırıdım. Kenarlarda toprağın üstünde çiftlik hizmetçilerinden birkaç köylü kadın oturuyordu. Daha fenası ağaçların arasında birkaç da erkek rençber vardı ki, sırita sırita bu sahneyi seyrediyorlardı. Kızlar, dansetmesini bilmiyorlardı. Jülide,

iki-de bir kemanı keserek onlara koşuyor, hareketlerini tashih ediyor, ayağını yere vurarak, haykırarak emirler veriyordu.

Bilhassa Ayşe onu üzüyordu. Bir defasında bU çare kızı sert bir hareketle çevirdikten sonra yere yuvarlandı. Oynayanlar da, seyredenler de el çırpıyor, gülmeden kırılıyorlardı. Biz, kendimizi göstermeden, iki ağaç arasından bu maskaralığı seyrediyorduk. Jülide, ortalığı

nizama soktuktan sonra tekrar eski yerine çekildi, aynı parçayı çalmağa başladı.

Ona, güzel ve sanatkârane keman çalıyor denemezdi. Fakat yayında Romanya senelerinden, Romen musikisinden kalmış tesirler vardı. Paris'in çılgın ve şakrak valsini hafif bir hüznle gölgeliyor, ona, yaz geceleri, durgun sular üstünde ağır ağır kayan sandallarda kitara ile çalman eski romansların melûl halâvetini veriyordu.

Mücadeleden yorgun düşmüştüm. Gözlerimi kapıyor, uzun müddet çırpındıktan sonra ölüme razı

olan bir deniz kazazedesi gibi kendimi bırakıyordum. Müftü Efendinin kaza ile ayağıma düşen şemsiyesi beni bu dalgınlıktan uyandırdı. Tekrar gözlerimi açtım.

Jülide, iki ağacın arasında küçük bir toprak yığınının üstünde durmuştu. Narin silueti deniz tarafındaki sakızları tarayıp gelen renkli güneş ışıkları içinde mütemadiyen hareket ediyordu.

Alnını açan, şakaklarının cildini gs-

AKŞAM GÜNEŞİ

143

ren pembe bir kordelâ ile zaptedilmiş saçları dağınık bükümlerle ensesine, omuzlarına dökülüyordu.

Dikkat ettim, Müftü Efendi de ona bakıyordu. İhtiyar arkadaşım hayretle :

— Fesuphanallah, dedi, bu ne renk mahlûktur böyle bukalemum gibi değişiyor. Kara saçlı mıdır, ak saçlı mıdır, kırmızı mıdır, kumral mıdır, belli değil...

Gayri ihtiyari güldüm. Müftü, haklı idi. Akşam güneşi Jülide'nin saçlarında büyümlü ışık oyunları ile eğleniyor, onlara saniyeden saniyeye renk değiştirtiyor gibiydi.

Şimdi, sakız yaprakları arasından sızan güneşle kumral görünen bu saçlar, bir an sonra gölgede esmerleşiyor, sonra geniş, parlak bir ışık içinde açık sarı, yaldızlı beyaz oluyor, nihayet, kızıl pırıltılarla yavaş yavaş koyula-şarak kurumağa başlayan gül yaprakları rengine dönüyordu.

Ayşe, beyaz, açık elbiseler, beyaz keten iskarpinler giyinmişti .

Bizi ağaçların arasında ilk gören o oldu. Zavallı çocuk, gözleri gözlerime tesadüf edince korkunç

bir feryat kopardı, ellerini yüzüne kapıyarak kaçmağa başladı.

Küçük meydanlığa birdenbire semavî bir âfet uğramış gibiydi. Rum kızları, köylü kadınlar, genç

rençber-ler sudan, ateşten kaçır gibi etrafa dağılıyorlardı. Bir çocuk, koşarken ağaca takılıp düştü, avaz avaz bağırmağa başladı.

Jülide'nin de ilk hareketi hafif bir çığlıkla kaçmak olmuştu. Fakat nedense birdenbire durdu, bize doğru döndü. |

Bir eliyle saçlarını düzeltirken öteki eliyle kemanım arkasına saklamak ister gibi bir hareket yapıyordu. Yadımıza gelmeğe cesaret edemiyor, fakat kaçmağa da tenezzül etmiyor görünüyor, bLzi bekliyordu.

Jülide'nin benden bir takdir beklediğini, meydan oku-mağa hazırlandığını hissettim. Dimdik yüzüme bakmak istiyordu.

Fakat karşı karşıya geldiğimiz zaman birdenbire cesareti kırıldı. Başını önüne eğdi. Sakin ve biraz alaycı bir tavırla:

— Bilmeden eğlenenizi bozdum; cemiyetinizi dağıttım, dedim; bir kır balosu mu tertip ettiniz?..

Başını sallayarak ancak işitilebilir bir sesle : «Evet efendim.» dedi.

— Benden çekinip kaçışacaklarını bilsem öteki yoldan gelirdim.

Jülide, benden beklediği sertliği görmeyince biraz şaşırmişti. Ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilemiyerek tereddüt ediyor, gözlerini yüzüme kaldırıp indiriyordu.

On sene evvel Yalnız Servi'deki köşkün bahçesinde hayli zaman bana arkadaşlık eden küçük Jülide'den, sade bu azarlanmaktan korkan suçlu bir çocuk tavrıyla, güneşe bakıyor hissini veren mütereddit yeşil gözler kalmıştı.

Sükûtum karşısında bana bir parça izahat vermek lüzumunu hissetti; bir mazeret arar gibi:

— Bugün benim isim günüm efendim, dedi, Avrupa' da her sene bugün bir küçük eğlence yapmayı âdet etmiştik de...

Ben, tasvip ediyor gibi görünmemek için ağır bir tavırla : 1—1 Evet, böyle fevkalâde zamanlarda böyle eğlenceler olabilir, dedim.

Jülide'yi yanımızda duran Müftü Efendiye takdim etmek lâzım gelmişti. İhtiyar adam, mütemadiyen öpülme-ğe alışık elini uzattı. Fakat Jülide, küçük bir tereddütten sonra bu eli sıktı.

Müftü, Jülide'ye bir şey söylemiş olmak için :

AKŞAM GÜNEŞİ

145

dedi.

— Mektebe gidiyor musunuz bakalım küçük hanım?

— Okumanız, yazmanız elbette vardır. Maşallah güzel de çalgı çalılıyorsunuz... Ancak bu, kâfi değildir... Öyle değil mi?

Jülide gülmek için dudaklarını ısırıyor, cevap vermiyordu.

Müftü Efendi, müşkül bir vaziyette kalmıştı; bana döndü :

— İşte buranın da o müşkülâtı vardır, dedi, çocukları mektebe göndermeğe imkân yok... (M....) buradan bir yıllık yol... Öyle değil mi, Nazmi Bey?

Naçar, cevap verdim: — Evet efendim... Hakkınız var... Mamafih, kasabada da Jülide için mektep yok... Tahsili oldukça ileridedir :

— Ya... Maşallah, maşallah... Eh, araya siz de biraz okutuverirsiniz. Jülide Hanım kızım, size bir sual sorayım bakayım... İsminizin manasını söyleyiniz. Jülide ne demektir?

1__ 1 t !

— Oldu mu ya? Jülide, perişan, dağınık demektir... Jülide perişan demek olunca

«jülide mü» ne manaya gelir?... «Bü» daha doğrusu «mü» ne demektir?

i ___ t | J

— Tüy, kıl, saç demek değil mi? «Jülide mü» yani dağınık saçlı...

Müftü, bir nükte yapmak isteyerek güldü :

— Sual de tam hal ve şanınıza muvafık düştü, hanım iöi... Sizin saçlarınız gibi perişan... Fakat sizin saçla-neden öyle kısa kalmış ya... Benim kızımın saç diz-

Akşam Güneşi — F: 10

146

A Js. > A M

lerini döver... Ferhunde ablanız gerçi sizden büyüktür. Onbeşini bitirdi, onaltıya bastı amma saç

meselesi pejj yaşa bakmaz... Bu saçları böyle bırakma kızım... iki ör-gü yap ki uçları kırılmasın, uzasın...

Kâzım Efendi, tekrar bana döndü :

— Bu hanım kıza artık bir de çarşaf yapıvermeli. Mü-kellefiyet sinnine girmiş maşallah.

Müftü, onu kısa elbisesiyle, dağınık saçlarıyla çocu]Ş sanıyordu. Yaşını bilmesem bu saatte ben de öyle zanne. decektim. Çok kere yaşlı başlı kadınlara mahsus ağır ve vakur tavırlar alan Jülide, şimdi bu haliyle afacan bir mektep çocuğuna benziyordu.

Müftü Efendinin son sözü üzerine Jülide, kendini zap-tedemedi, yaramaz bir tavırla:

— Zannederim ki, Efendi Hazretleri, çarşaf giymek yaşını dört, beş sene geçtim...

Kerimeniz ablamın iki, belki de üç yaş büyük bir ablasıyım... On sekizi bitirdim, on dokuza bastım...

Müftü Efendi, şaşkınlıktan bir kere daha şemsiyesini düşürdü. Adamcağız, bu dağınık saçlı, kısa elbiseli, narin çocuğun on dokuz yaşında olmasını, bahusus bunu hiç çekinmeden söylemesini aklına sığdıramıyordu.

Başını iki yana sallayıp gülerek :

— Fesuphanallah, dedi, demek siz âdeta gelin olacak bir sinne gelmişsiniz..

Jülide, dudaklarını bükerek cevap verdi:

— Orası muhakkak. Kızları on dört yaşında evlendirmek âdet olduğuna göre dört, beş sene hakkı yenmiş mağdur bir kız vaziyetindeyim. Ben yaşta kızlara buralarda, zannederim, evde kalmış kız derler.

Müftü Efendinin nutku tutulmuştu. Evelâ Jülide ye, sonra bana, nihayet gökyüzüne baktı ve şemsiyesin"1 tozlarını sile sile yanımızdan uzaklaştı.

UUNÜŞİ

147

Bu gülünç kır balosuna itiraz etmeyişim Jülide'ye cebret vermişti. Hele Müftü Efendi ile konuşurken beni Ae âdeta bir müttelik hissediyor, adamcağızın hayretine kendisiyle beraber için için gülüyorum sanıyordu.

Kâzım Efendi, yanımızdan uzaklaştığı zaman, Jülide, gülümseyerek yüzünü kaldırdı. Fakat çehremi ciddî ve hatta biraz çatkın görünce gülümsemesi dudaklarında dondu.

— Jülide Hanım... Müftü Efendiye pek iyi cevap vermediniz.

Çehresi birdenbire sarardı, gözkapakları titremeğe başladı:

— Zannederim ki Müftü Efendi de benimle lâzım geldiği gibi konuşmadı.

— Müftü Efendi mazurdur. Sizi bir yaramaz kız çocuğu halinde görünce, izzetinefis işlerine pek titiz, ermiş^ yetişmiş bir küçük hanım olduğunuzu anlayamadı',...

— Enişte...

—ı Mamafih, Müftü Efendiyi kabahatli da farzetsek, o, ihtiyar, saf bir dışarılık adamıdır....

Fikirlerine, görgülerine uymayacak şeyler söylemek doğru olmaz, değil mi? Siz, Avrupa salonlarında yetiştiniz... Bu noktaları her halde kaba saba bir çiftçiden başka bir şey olmayan eniştenizden daha iyi bilirsiniz.

Bana, öyle geldi ki, bu dakikada Jülide'nin titreye tit-reye açılıp kapanan gözlerinin yeşili bile soldu. Soğuktan donan bir insan gibi titreyerek, dişlerini birbirine çarparak :

— Dersinize teşekkür ederim enişte dedi, bugün isim Sönümdür... Böyle fevkalâde günlerde sevgili akrabalar u*ak tefek hediyelerle çocukların gönlünü alırlar... Sizin "e gönlünüzden hediye olarak bu güzel iltifat doğdu... unu sevgili eniştemin ellerinden nedide bir buket gibi a"P kabul ediyorum... Mersi enişte...

Tek bir söz söylememe meydan vermeden arkasını dönüp kaçtı.

O güne kadar Jülide hakkında hissim lakayt bir is. tihfafdan ibaretti. Fakat çiftliğimin sükûnunu bozan bu çocuğa karşı bu akşam hafif bir hiddet ve kin duydum..

VIII

Bu hiddet ve kin, günden güne büyümeğe başladı. Jülide, gittikçe afacanlaşıyordu. İlk günlerde her şeye dudak bükmesini, sürgün bir kraliçe edasıyla sessiz, sedasız evin içinde dolaşmasını

beğenmemiştim. Fakat şimdi de yaramazlığına tahammül edemiyordum.

Sahildeki Rum balıkçı kızlarını, çiftliğe dadandır-mıştı. Hele ben, uzakça bir yere gittiğim vakit, derhal sakızların altında kır baloları tertip ediliyor, bahçe panayır yerine dönüyordu. Zavallı

Şükran, sesini çıkarmağa cesaret edemiyor, kâhya Halim Ağa'nın yüzünden düşen bin parça oluyordu.

Benim ansızın çıkıp gelmem ihtimaline karşı mükemmel tedbirler alıyorlar, yollara gözcüler koyuyorlardı. Her halde buna nihayet vermek lâzımdı. Fakat nereden, nasıl başlayacağımı

bilemiyordum. Beni, en ziyade düşündüren şey Ayşe'nin, benim kır menekşelerine benzeyen masum Ayşe'nin yavaş yavaş değişmesiydi. Jülide, ilk zamanlarda ona bir hizmetçi muamelesi ediyordu. Fakat şimdi aralarından su sızmaz iki arkadaşılar. Ayşe'nin güzel, uzun saçları yavaş

yavaş kesilmişti. Giyinişi, hal ve tavrı günden güne değişiyordu.

Bir akşam, yemekte yine Ayşe'ye takılmak istedim:

— Belki gelecek üzüm mevsiminde gelin olursun, dedim.

Küçük köylünün her zamanki gibi elini yüzüne kapamasını, utanarak şikâyet etmesini bekliyordum. Halbuki o, dalgın dalgın uzaklara baktı, düşünceli bir tavırla: __ Bizim evlenmemiz birkaç sene gecikse iyi olacak, dedi.

Ayşe'nin ağzından böyle bir söz işiteceğimi dünyada aklıma getirmezdin. Şükran, kahkahalarla gülmeğe başladı. Ben, bilâkis derin bir ıstırap hissettim. Bu sözler, bu tavır,

banı korkunç bir ruh hastalığının başlangıcı gibi geldi. Bu zavallı köy kızma bu mikrop, Jülide'den sirayet ediyordu.

Hastalığın derecesini anlamak için sakin bir sesle sualler sordum.

— Nişanlın birkaç aya kadar geliyor... Düğününüzün gecikmesi için bir sebep var mı ya?

Ayşe, aynı mahzun tavırla kollarını yanına bıraktı :

— Hüseyin'in iş sahibi olması lâzım değil mi? Hiç olmazsa birkaç sene çalışmalı ki...

— Hüseyin'in işi hazır değil mi Ayşe? Babasının tarlasında çalışacak...

,—t Hüseyin'in çiftlikten başka bir iş tutmasını istedim.

— Niçin?

— Bir kere ne kazanacağı belli değil mi? Babam gibi sefalet içinde yaşayacak...

— Sonra?!!

— Çoluk çocuğunu sefalet içinde yaşatacak... Kaba saba bir adam olacak, çoluğuna çocuğuna tatlı muamele etmesini bilmeyecek...

Ayşe sözüne devam etmedi. Gözleri dalarak, dudakları titreyerek başını önüne eğdi.

Hiddetimi yenmeğe muvaffak olamayarak :

— Buraya gel Ayşe, dedim, şöyle daha yakın... Bu ?ehir gibi fikirler sana nereden geldi?

Sen, fakir bir hayata razı olmak istemiyorsun öy-

'— Mademki insanım, biraz iyi yaşamağa hakkım yO]j mu?..

Hiddetimi zaptetmek, bağırılmamak için dişlerimi sı-kıyordum.

— İyi yaşamak, temiz ve sade bir hayat geçirmek-ten ibarettir... Bu sözümü kulağına küpe et kızım... Hüseyin'in kaba saba bir adam olmasından korkma... o belki salon adamları gibi nazik ve ince değildir. Fakat namuslu bir çocuktur... Sen o zarif adam, nazik adam, kibar adam dediğimiz maskaralara bakma kızım. Onların bir parça yıldızlarını kazıyan altından ne çıkacağını anlayamazsın... Sen, beni şimdiye kadar baba bilerek hürmet ettin... Yine de öyle bil çocuğum... Bir daha senin ağzından böyle münasebetsiz sözler işitmeyeyim.

Sözlerimi ağır bir sükût takip etti. Sofrada kimse birbirine bakmıyor, herkes kendi tabağıyla meşgul oluyordu. Jülide'yi konuşturmak için bir soru tasarladım. Fakat ağzımı açacağı zaman Jülide bunu hissetmiş gi-bi birdenbire :

— Ayşe., kardeşim... Eniştemin hakkı var... Sen cunun ekmeğiyle büyüdün... O olmasaydı

açlıktan ölecektin... Başkalarının merhemetiyle, başkalarının ekmeğiyle büyümüş bir yetimsin...

Ne verirlerse onu yemeğe, ne emredilirse onu yapmağa mecbursun...

Jülide, titrek bir sesle, âdeta çekinerek başlamıştı. Fakat yavaş yavaş açıldı; tavır ve hareketleri serbestleş-ti; monolog okuyan bir artist gibi kâh gülüp eğlenerek, kâh hırçınlaşarak devam etti:

— Köydeki kulübende mesut bir hayat geçireceksin,.. Kocan gündüzleri tarlaya, akşamları kahve, yahut mey' haneye gidecek. Evinizde güzel güzel çalışacaksınız... ^e tatlı meşguliyetlerin olacak...

Birer birer doğan minimi111' lerine babalarının eski çamaşırlarından gömlekler dite-

eksin.-- Tırnakların tencere diplerinde kırılacak... Ocaktaki ıslak odunları üflerken gözlerin yanacak... Gece, ço-uklarım uyuttuktan sonra kendi kendine türküler söyleyerek erkeğini bekleyeceksin... Gece yarısından sonra yOrgun, yahut sarhoş, eve gelecek... Yemeğini soğuk bulduğu için homurdanacak... Yahut daha başka bir hiç için kavga çıkaracak azarlayacak, belki de daha ileri gidecek.. Fakat ne ziyanı var? Namuslu bir adamın her şeyi iyidir... Namuslu bir kocanın her emrine baş eğmeyi Allah emrediyor. Görüyorsun ya Ayşe... Senin için velinimetinin nasihatlerini dinlemekten başka çare yok...

Bu, bana karşı açık bir isyandı. Şiddetle mukabele edecektim. Fakat gözlerim Şükran'a tesadüf etti; onun, boynunu bükerek masum mavi gözleriyle öyle sessiz bir yalvarışı vardı ki...

Odada ağır bir sükût hüküm sürdü. Jülide; çatalını, bıçağını tabağının kenarına bırakmıştı.

Şükran* korkak bir tavırla:

— Niçin yemek yemiyorsun Jülide, dedi.

O, birdenbire ayağa kalktı, tutuk bir sesle:

— Hastayım abla... Başım ağrıyor... Ne fena hava... Ne fena hava diye söylenerek sofradan kalktı.

— Nereye Jülide?

— Yatmağa ihtiyacım var.

Ayşe, bu rahatsızlığın sebebini pek anlayamamıştı.

— Küçük hanım, bir şey ister misiniz?

Diye yanma gidiyordu. Jülide, sert bir tavırla onu itti .

— Yanıma yaklaşma Ayşe... Hastalığım sana da ge-Çer, dedi ve dışarı fırladı.

Bu gece, Şükran ile aramızda ilk defa bir ihtilâf çıktı. Karım, biraz sustuktan sonra, beni gücendirmemeğe çalı-Şan bir sesle :

— Çocuğu fazla hırpalamadın mı? dedi. 1 Ben, asabiyetle cevap verdim:

— Her hareketini hoş görebilirim. Fakat biçare Ay, şe'yi zehirlemesine tahammül edemeyeceğim... Ben, şirn, di bir karar verdim. Ayşe'yi (M ...) ye, Lütfullah Efendinin evine göndereceğim. Ayşe, evleninceye kadar bu sade ve temiz ailenin içinde kalacak...

!— Bizim evimiz sade ve temiz değil mi Nazmi?

— Sen, üzerine alınma Şükran... Her zaman söylediğim gibi, sen bir meleksin... Belki sana karşı

kusurlarım oluyor... Duygularımı ifade edemiyorum... Fakat emin ol, seni zannetiğinden çok seviyorum...

Şükran'ı kollarımın arasına aldım, başını hafifçe göğ. süme yatırarak gözlerinden öpmeğe başladım. Biraz sonra dudaklarımın yaşlarla ıslandığını hissedince hiddetim büsbütün söndü.

— Seni çok seviyorum Şükran'cığım, dedim... Fakat bu çocuğu bütün hüsnüniyetime rağmen sevemiyorum... Fakat onun iyiliği için ne lazımsa yapacağım.

— Ayşe'yi (M ...) ye göndermekten vazgeç Nazmi.,. Çünkü Jülide, bunun sebebini anlayacak...

Belki artık aramızda durmak istemiyecek...

— Mademki Öyle istiyorsun, peki... Ammaşunu açık söyleyeyim ki bu Jülide Hanım gelin edip evine göndereceğimiz gün âdeta bayram edeceğim... Tekrar ediyorum Şükran bütün gayretime rağmen bu çocuğu sevemiyorum

IX

Jülide'yi sade sevmemekle iktifa etsem kolay olacak ti. Fakat ondan nefret de ediyordum. Ne yapsa, ne söylese bana fena geliyordu. Neşesine, hüznüne, usluluğuna, ya' ramazlığına, hasılı, her şeyine kızıyordum.

Kinimi, nefretimi gizlemeğe karar vermiştim. Küçük bir çocukla uğraşmak ben yaşta bir insan için ayıptı. Fakat bir türlü bu kararım da duramıyor, Jülide'yi arası-ra azarlıyordum. Hatta bazen azardan daha acı istihzalardan bile kendimi alamıyordum.

O geceki vakadan sonra Ayşe'nin yakasını bırakmıştı. Onun yerine şimdi iki Rum balıkçı kızı

bulmuştu. Mütemadiyen Rumca konuşuyorlar, Rumca türküler söylüyorlar, hele ben olmadığım zamanlar çiftliği altüst ediyorlardı.

Bazen koydaki iskelede daima bağlı duran sandala binip engine açılıyorlar, bazen dik bir yar halinde denize inen kayalarda yaramaz keçi yavruları gibi koşuyorlardı.

Şükran, merak ve heyecandan âdeta hasta idi. Bir gün kâhyadan fena bir havadis aldım : Kayalıkta bir tek çam ağacı vardı ki, denizin üstünde asılmış gibi görünür dü. Jülide, taşların arasında bitmiş sert dikenlere tutuna tutuna bu ağaca kadar inmiş... Orada kendisini gök-ile deniz arasında görünce birdenbire bir korkuya tutularak ağlamağa başlamış... Şükran bayılmış.

Rençberler yukarıdan uzun bir ip salıvererek Jülide'yi çekmişler... Yukarı çıktığı zaman o da yarı

baygın bir halde imiş... Dikenlerin ve ipin yaraladığı avuçlarından kanlar akıyor-muş..

Bunlar, âdeta beş yaşında söz anlamaz, tehlikeden korkmaz bir çocuğun yaramazlıklarıydı. Zayıf vücudu bu yorgunluklara uzun müddet tahammül edemiyordu. Güneşin altında pul pul yanıp dökülen cildinde bazen bir damla renk kalmıyor, bitkin bir halde kanepeye serilip saatlerce yatıyordu.

Evet, bu çocuğun bir dakikası bir dakikasına uymuyordu. Şimdi: «Yemek niçin geç kalıyor?»

diye hizmet-

çilere bağırıp çağırıyor, biraz sonra sofraya hazır olduğu zaman bir lokma yemeden havlusunu atıyor. «İştahım yok, uykum var!» diye odasına kaçıyor.

Kayalıktaki vaka, Şükran'ı fena halde korkutmuştu. «Nazmi, hiç istemiyorum amma, senin yine bir parça eniştelik etmen lâzım gelecek, dedi, pek kalbini kırmadan onu bir parça zorla. Bir daha böyle delilik yapmasın.»

O akşam, bir bahane bulup Jülide'yi yanıma çağır-dim. Geçirdiği kazayı haber aldığımı, çok müteessir olduğumu söyledim. Jülide, bu mukaddemeden sonra tekdir ile karışık bir nasihat dinleyeceğini anladı. Fakat her zaman yaptığı gibi haşin bir müdafaa vaziyeti almadı. Merhamet ister gibi bir tavırla avuçlarını gösterdi:

— Çok acıyor enişte. .

Bu vaziyette, bir an için bana on sene evvelki küçük Jülide'yi hatırlattı. O vakit ne iyi

dosttuk.

Yalnız Servi' deki bahçede ne güzel arkadaşlık ederdik.

Yüreğimin o dakikada merhametle sızladığını hissettim. Hazırladığım sert sözleri söylemekten vazgeçtim.

Fakat büsbütün boş da bırakamazdım : —ı Hayatınızı göz göre göre tehlikeye attınız, dedim, bu, affedilmez bir çocukluktur. Ya Allah esirgesin, düşeydiniz ne yapardık.

Jülide, yapmacık bir saffetle cevap verdi:

— Şükran ablam ağlardı... Siz birkaç gün rahatsız olurdunuz. Fakat sekiz on gün içinde çiftlikte her şey eski halini alırdı. Yaptığım şey doğrusu fazla çocukça Fakat ne yapalım... Bir iştir oldu...

Çocukluğu sade çocuklar yapmıyor ki... Meselâ siz de bir gün ağır hasta iken ata binmişsiniz...

Birkaç adım gittikten sonra taşların üstüne yuvarlanmışsınız;... Az kalsın parçalanıyormuşsunuz... Siz de her halde o vakit çocuk değildiniz.

— — -ı — V

155

Jülide'nin ağzından eski günlere dair hemen ilk defa bir söz ısıtıyordum.

Şaka eder gibi bir tavırla:

- Ne biliyorsunuz? Belki ben o vakit canımdan bezmiştim, dedim.

Jülide, kaşlarını kaldırarak güldü :

- Dünyada muhterem eniştemden başka canından bezmiş insan tasavvur edilemez mi?

Bunu söyler söylemez yanımdan kaçtı. Arkasından «Julide» diye seslendim. Döndü.

Uzaktan ağır bir tavırla

- Efendim, artık müsterih olunuz, çiftliğinizin ten hkeli taraflarında dolaşmamı menetmek sizin hakkımız-

***; Tab" bu emrinize itaat «derim, dedi. Avuçlarını oğuştura oğuştura uzaklaşıp gitti.

Jülide'ye karşı duyduğum nefret ve hiddete bu gece bir parça merhamet karışmıştı, Nazlı, mazlum- bir kızım olsaydı. Amma Jülide gibi yabancı, nankör bir kalp değil, sevgiye muhtaç bir kız çocuğu... Bir gün yaralanmış ellerini bana uzatarak: «Çok acıyor baba?» diye şikâyet etseydi ne kadar bahtiyar olacak, onu ne derin bir rikkatle "kalbime bastıracaktım... Halbuki ben, bir zaman Jülide' ye de aynı baba sevgisiyle kollarımı açmağa hazırdım...

Jülide'nin bir sözü daha beni düşündürüyordu. Eğlenir gibi bir tavırla : «Dünyada muhterem eniştemden başka canından bezmiş insan tasavvur edilemez mi?» de-oişti. Bu yaşta bir çocuğun canından bezmesi için ciddî bir sebep olabilir miydi; Fakat ihtimal ki, bu romanesk hikâye kitaplarından kapma bir şeydi. i O günkü vaka çok sinirlerime dokunmuştu. Yatakta uyumak için gözlerimi kapadıkça Jülide'yi görerek tekrar uyanıyordum : Uçurumun dibindeki kayaların arkasında yatıyor... Yavaş yavaş

sahili yalayan sular kısa eflâtun elbisesiyle, dağınık saçlarının büklümleriyle oynuyor... Kucağıma alıp kaldırmak istiyorum... Başu, yaptığı kabahatin cezasını çekmekten korkuyor gibi görünen o suçlu tavırla omuzuna düşüyor, deniz yeşili gözleri aralık kirpiklerinin içinde güneşe bakar gibi hâlâ titriyor... Evet, Jülide'den nefret ettiğime şüphe yoktu. Fakat bu çocuk ölseydi çok acıyacaktım.

Jülide'yi o günden sonra kayalık tarafında hiç görmedim. Fakat tehlikeli yaramazlıkları hâlâ

devam ediyordu.

Bir gün kasabaya inmek için arabayı hazırlamalarını söylemiştim. Ahırların yanında Jülide ile kâhya Halim Ağa arasında geçen bir muhavereyi işittim. Aramızda küçük bir tahta perde olduğu için beni görmüyorlardı.

Jülide i— Halim Ağa, sen ne günü dünyaya geldiğini biliyor musun?

Halim Ağa — Fesuphanallah... Doğduğum aklımda kalmadı ki, gününü bileyim... Ne çocuk çocuk sözlerin var senin küçük hanım...

'— Ben biliyorum Halim Ağa... Sen bir şeker bayramı günü dünyaya gelmişsin...

Halim Ağa, kahkahalarla gülmeğe başladı:

— Nereden anladın?..

— Şekerler gibi tatlı, iyi bir adamsın da ondan. Halim Ağacığım... Biliyor musun, ben bu çiftlikte teyzemden sonra en çok seni seviyorum... Sen öyle iyi bir adamsın ki... Dünyada ben, senin kadar uysal, iyi huylu arkadaş görmedim.

157

— Anladım küçük hanım, anladım... Beyhude çeneni yorma... Yine senin bir isteğin var... Söyle bakalım... Olacak bir şeyse yaparız...

.— Ben, seni sade iyi adam sanıyordum Halim Ağa, maşallah sen zekisin de... Dediğimi yapacağına yemin et bakayım...

— Yooo, işte bu, olmadı... Ben bilmeden yemin edemem...

— Sevgilinin başı için et...

,— Tövbe tövbe yarabbi... Senin ağzında böyle ayıp şeyler ne geziyor, küçük hanım?

Jülide, kahkahalarla gülmeğe başladı:

— Bunun ayıp neresinde?... Sen insan değil misin?

— Yoo... Küçük hanım... Bak böyle sözler istemem Çocuk esvapları giyip de çocuğum diye adam mı aldatıyorsun?... Künyen kim bilir kaçtır? Maşallah erkek olsan seni askere çağırırlardı... Ben, öyle yakışsız lâkırdılar istemem.

Jülide sahte bir tazallümlle :

— Ah, yarabbi, dedi, bu çiftlikte fazilet beni öldürecek... Bunlar ne melek gibi insanlar...

Muhterem eniştem çiftlikteki işçilerini embiya ve evliya haline getirmeğe karar vermiş. Sana bir şey söyleyeyim. Halim Ağa... Kırk, elli sene sağ kalırsam ve kalben istememekle beraber bu adaya yolum düşerse çiftlikte ne göreğim biliyor musun? Deniz tarafından bu ahırların bulunduğu yere kadar bir sıra evliya türbesi. Hepsinin tepelerinde kandiller yanıyor, bez parçaları bağlı parmaklıklarına gece sabaha kadar kandil kandil nurlar iniyor... Ağustosböcekleri tempo tutarken' melekler ilâhiler okuyor...

— Küçük hanım... Günah şeyler söyleme "— Ne yapalım Halim Ağa... Bu tekke beni bir türlü

uslandırmıyor... Ağzımdan çıkan her söz mutlaka ya yahut da günah oluyor... Hemen Allah yakın zamanda bu mübarek toprakları biz gibi günahkârlardan kurtarsın... Her ne ise... Sana derdimi söyleyeyim... Enis. tem bugün kasabaya gidiyor... ^- Evet...

— Öyle yemeğinden sonra iki saat için eniştemin atını isteyeceğim. Sen de kendi atma binersin...

Seninle bir parçacık dolaşırız...

Halim Ağa, birdenbire kızdı:

— Haydi işine be küçük hanım, Allahını seversen... Geçen gün yaptığını unuttun mu? Yarım saat diye binip gittin... Akşama kadar gelmedin... Ya maazallah beyefendi gelseydi, ben ne halt ederdim?... Allah bana acıdı da o gün kasabada arabanın tekerini kırdı, beyefendi de o gece çiftliğe gelmedi.

i— Vallahi geç kalmam Halim Ağa... Hem zaten beraber gideceğiz. Seninle Sazlı Pınar yolundan gidip Freskomillo köyünden döneriz!...

Halim Ağa, ellerini birbirine çarptı:

— Şimdi büsbütün olmadı... Derdini anladım küçük hanım... Bugün pazar... Freskomillo köyünde sonbahar panayırının üçüncü haftası... Sen yine oraya gidip gâvur karıları içinde gazinoya oturacaksın... Çalgı dinleyeceksin... Halim Ağa bir kere aldanır küçük hanım... Ya ewelki- hafta balıkçı kızlarıyla oraya gittiğimiz, gâvurun, çiftin içinde gazinoya oturduğumuzu bey haber alsaydı... Sağlam bana mükemmel bir sopa çekerdi ya... Hakkı da yok mu?

Jülide, bu sefer bir isyan ve yeis çılgılığı kopardı: : —ı Ay, eniştemin adam dövmek huyu da mı var?

Onun elinde kocaman bir sopa ile bir hamal kâhyası gibi gözümün önüne getiriyorum da... Zarif bir kılıçtan sonra sopa... Ah, ne feci akıbet... On sene ewelki zarif, şık kurmayın bu hale düşmesi ne fena... Her ne ise Halim Ağa— Sen, şimdi benim ricamı kabul ediyorsun ya?

ı üUNtşi 159

.— Ben başımdan korkarım küçük hanım...

Jülide, mutlaka, onu kandırmak istiyordu. Küçük bii çocuk yaltaklığıyla yalvarmağa başladı. Bu yalvarışla her zamanki muntazam tavırları, asabı konuşması arasında ne büyük bir tezat vardı.

Kelimelerini, telâffuzu daha düzelmemiş bir bebek gibi ağzında ezip uzatarak :

— Kuzum Halim Ağa, diyordu, güzelim Halim Ağa... Cicim Halim Ağa... Bugün gezmek için öyle içim titriyor]d... Vallahi bu, sana ettiğim ricaların onda birini enişteme etsem, edebilsem, o bile insafa gelir, izin verirdi.

Halim Ağanın inadı tutmuştu. «Olmaz. Ben başımdan korkarım» dan başka cevap vermiyordu.

ı— Ben misafirim Halim Ağa... Belki pek yakında gideceğim.

— Allah selâmet versin! Yine de gelirsin inşallah... Ben başımdan korkarım.

— Sana darılıyorum.

— Yine barışıyoruz... Amma ben başımdan korkarım.

— Bir daha konuşmam.

— Böyle yakışıksız şeyler konuşmaktansa, hiç konuşmamak evlâdır... Ben başımdan korkarım.

— Halim ağa, belki ben ölürüm... Arkamdan acırsın İçine dert olur.

— Tövbe de, ölüm kim sen kim; ben başımdan korkarım. ..

— Peki, öyle ise vazgeçtim... İstemiyorum.

Jülide, dargın ve mahzun, gidiyordu. Halim Ağa kısa, derunî- bir mücadeleden sonra

arkasından seslendi:

— Gel! Başımın cezası gel... Lâkin bu, sondur... İyi bil... Bir daha gözümün önünde ölsem, nafile...

Ben ba-ŞMadan korkarım...

Jülide, bir sevinç çılgılığı kopararak ellerini çırpı. İS-160

AKŞAM

lıkla «hescot» un finalini çalarak zıplaya zıplaya oradan uzaklaştı.

«Bu ettiğim ricaların onda birini enişteme etsem, edebilsem, o bile insafa gelirdi!»

Ne iyi etmiş de o çocukla fazla yüzgöz olmamıştım. Halim Ağa gibi beni de kandıracaktı. Mamafih, şimdi de bir dereceye kadar kandırmıyor muydu? Evimde kendi adamlarımı iğfal ediyor, bana itaatsizliğe alıştıırıyordu.

Öğle yemeğinde Jülide'nin bir şey söylememekle be^ raber için için sevindiğini hissettim.

Yemekten kalktıktan sonra pencerenin önüne gittim. Kâhyaya seslendim:

— Halim Ağa, bugün arabadan vazgeçtim. Atımı hazırla. Sen de çabuk işini bitir.

Benimle beraber gideceksin.

Göz ucuyle Jülide'ye baktım. Asabileşmesini, hırçın tavırlar almasını bekliyordum.

Fakat o, sadece sarararak başını önüne eğdi.

Bu hareket intikamımın bütün zevkini kaçırdı. Ona yine acımiştım.

Şimdi, ne vakit onu bir azar, yahut küçük bir istihza ile incitsem yüreğimde gizli bir merhamet sızısının uyandığını hissediyordum.

O gün, kasabada Jülide'nin bundan daha ağır bir kabahatini öğrendim. Belediye gazinosunda istanbul gazetelerini okuyordum. Jandarma İsmail Çavuş, yanıma geldi. Şuradan buradan biraz konuştuk. Dilinin altında bir şey vardı. Fakat söylemeğe cesaret edemiyordu.

Nihayet korkak bir tavırla:

— Beyefendi, dedi, sana bir şey söyleyeceğim. Belki İcizarsm amma... Sana gelen söz bana gelmiş demektir.

— Ne var Çavuş?..

— Efendim, bu senin yeğen hanım biraz çocukluk ediyor.

— Düzelir Çavuş, çocuktur.

— Aman beyim, kerem et... Koca gelinlik kız maşallah.

— Ne yaptı? Bir kabahati mi var?

— Hâşâ... Demem o demek değil. Ancak bilirsin ki yerliler dedikoducu insanlardır.

Kendilerinin yemedikleri halt kalmaz, velâkin yabancıların ufacık bir kusurunu gördüler mi, tefe koyup çalarlar. .

— Jülide'nin ufacık bir kusuru nedir Çavuş?

— Ufacık dediğim söz temsili. Hayli mazarrattı bir kusurdur ya. Efendim, bu küçük hanım, arasjra postahaneye gidiyor.

— Peki, bundan ne çıkar?

— Aman, beyim. O yaşta kızın postahanede ne işi olur ki?..

— Bu kadar bildiği var, ahbabı var. Belki mektup gönderiyor, yahut alıyor.

İsmail Çavuş güldü :

— Ah, benim melek huylu beyim... Bak, o kadar söyledim de yine aklına fenalık gelmiyor... Bu mektuplar gizli bir şey olmasa küçük hanım ne diye postahaneye gelir?... Çiftliğe her gün birkaç

kişi gidip geliyor... Küçük hanım ne diye bu mektupları onlarla aldirtmaz? Demek ki bu işte bir bityeniği var.

O akşam, Çavuşun sözlerini Şükran'a anlattım : «Jü-lide istediği bir kimse ile muhabere edebilir, dedim... Biz, b mani olacak değiliz. Yalnız, daha açık hareket et-Akşam Güneşi '—

F. 11

Ibd

sin... Gizli gizli postahanelere giderek herkesin şüphesini uyandırmak doğru değil... Böyle şeyler, böyle küçük yerlerde dedikoduya sebep olur... Sen, artık ne lâzım gelirse söylersin.»

Şükran, içeriki odada keman çalan Jülide ile konuş, maya gitti. Keman, bir iki dakika kadar durdu. Sonra birdenbire kapı açıldı, Jülide, sakin ve mağrur tavırla içeri girdi:

— Efendim, şimdi teyzem bir şey söyledi, tarafınızdan bazı emirler verdi. Vasıta ile konuşmayı

doğru bul-muyorum... Esasen gizleyecek bir şeyim de yok... Ben, belki fena bir kızım. Fakat bir meziyetim var ki, onunla iftihar ederim : Yalan söylemeğe tenezzül etmemek...

Ellerini arkasına kilitleyerek kapının yanındaki büfeye dayanmıştı. «Yalan söylemeğe tenezzül etmem!» derken ayaklarının ucuna basarak vücudunu yükseltiyor, Mağrur bir tavır alıyordu :

— Daha ilk günlerde size bir tasavvurdan bahsetmiştim... Belki hatırlarsınız... Genç bir şehbenderlik kâtibinin benimle evlenmek istediğini, kat'i cevap vermemekle beraber red de etmediğimi söylemiştim. Geçinecek bir maaş ve iyice bir mevki temin ederse onunla evlenmek fikrinde olduğumu da saklamamıştım... Hemen hemen bir nişanlı demek olan bu genç, tabî

bana vaziyetini, işlerinin aldığı şekli bildirmek mecburiyetindeydi. Nasıl ki ben de ona cevap vermeğe mecburdum... Bunun için ara-sıra onunla mektuplaşıyoruz. Bunda bir fenalık yok zannediyorum... Fakat anlıyorum ki kabahat etmişim... Bu genç ile mektuplaşmak için sizden müsaade almayı düşünmedim, daha doğrusu buna sebep görmedim... Bunun çok fena bir neticesi oldu... Çünkü komşu delikan-lılarıyla korte eden, mektuplaşan,

dedikodulara sebebiyet veren, kabahatleri çok büyük olduğu için yüz yüze ko-nuşulmayarak vasıta ile azarlanan bir mahalle kızı vazi-vet kaldım. Mektuplarda yazılan şeylere gelince, ihtimal siz bunu merak ediyorsunuz... Olabilir ki birbirimi-ze yazdığımız şeylerde ocağımızın ciddiyet ve şerefine muhalif bir şey vardır... Sonra bir vasi ve enişte sıfatiyle belki beni mütemadiyen nezaret altında yaşatmayı bir vazife bilirsiniz...

Düşüncelerinize, karışmağa hakkım yok.-- Bir misafir, daha doğrusu evinize sığınmış bir fakir akraba kızı olduğum için nasıl isterseniz öyle hareket etmeğe mecburum... Bir dakika beni beklemenizi rica ederim.

Jülide, koşa koşa odadan çıktı ve söylediğinden daha az bir zamanda yanımıza döndü. Hızla merdivenleri inip çıkmaktan nefesi kesilmişti. Elinde dört, beş mektup zarfı vardı.

Jülide, koşa koşa odadan çıktı ve söylediğinden daha az bir zamanda yanımıza döndü. Hızla merdivenleri inip çıkmaktan nefesi kesilmişti. Elinde dört, beş mektup zarfı vardı.

Jülide, koşa koşa odadan çıktı ve söylediğinden daha az bir zamanda yanımıza döndü. Hızla merdivenleri inip çıkmaktan nefesi kesilmişti. Elinde dört, beş mektup zarfı vardı.

Jülide, koşa koşa odadan çıktı ve söylediğinden daha az bir zamanda yanımıza döndü. Hızla merdivenleri inip çıkmaktan nefesi kesilmişti. Elinde dört, beş mektup zarfı vardı.

Jülide, koşa koşa odadan çıktı ve söylediğinden daha az bir zamanda yanımıza döndü. Hızla merdivenleri inip çıkmaktan nefesi kesilmişti. Elinde dört, beş mektup zarfı vardı.

Jülide, koşa koşa odadan çıktı ve söylediğinden daha az bir zamanda yanımıza döndü. Hızla merdivenleri inip çıkmaktan nefesi kesilmişti. Elinde dört, beş mektup zarfı vardı.

Jülide, koşa koşa odadan çıktı ve söylediğinden daha az bir zamanda yanımıza döndü. Hızla merdivenleri inip çıkmaktan nefesi kesilmişti. Elinde dört, beş mektup zarfı vardı.

Jülide, koşa koşa odadan çıktı ve söylediğinden daha az bir zamanda yanımıza döndü. Hızla merdivenleri inip çıkmaktan nefesi kesilmişti. Elinde dört, beş mektup zarfı vardı.

Onları

masanın üstüne, önüne attı:

— Burhan Beyden gelen mektuplar bunlardan ibarettir... Onları okuyunuz... Bunların, akla geldiği gibi yeni yetişmiş mahalle çocukları namesi olmadığını göreceksiniz... Yüreğiniz rahat edecek.

Acı bir gülümseme ile bir şey söylemeden Jülide'nin yüzüne bakıyordum. Kenarları ağarmış kısık dudaklarında, titrek kirpikleri arasında küçülmüş gibi görünen yeşil gözlerinde ne korkunç bir kin vardı.

Ben, bir şey söylemedim. Fakat Şükran, isyan etti:

— Jülide, dedi, enişte, insanın bir parça babası sayılır... Ona bu lisan-ile söz söylemek doğru mu?

.....-.....

— Enişten sana karşı bir şüphe gösterdi mi? Dedikoducu küçük bir memlekette yaşadığımızı, her hareketinde olduğu gibi tanıdıklarıyla mektuplaşmakta serbest bulunduğunu, bunun için hiç

bir gizli tedbire hacet olma-öğmü söylemek bir kabahat mi Jülide?

— Eniştenin önüne attığın mektupları onun okuya-bileceğine nasıl ihtimal verdin?..

— Bir enişte ki, annen bir bahçe köşesinde sessiz sedasız ölürken seni, bağrına bastı, göğsünde uyuttu... Bu güzel eski dostluğun neticesi bu mu olacaktı Jülide?

Üşüyor gibi kollarını göğsü üzerinde kavuşturup titreyerek, küçüklüğündeki suçlu tavrıyla başını

omuzuna doğru eğerek teyzesini dinleyen Jülide, birdenbire kendini Şükran'ın kollarına attı:

«Teyze... Teyzeciğim» diye hıçkırmağa başladı. Sonra, birdenbire başını kaldırdı, yaptığından utanmış gibi koşa koşa dışarı çıktı.

Ben, masanın üstündeki misafir sigaralarından birini yakarak, ellerim cebimde dolaşmağa başladım. Şükran, mahzun mahzun pencereden bakıyordu. Etrafta büyük asma saatin sesinden başka gürültü yoktu. Bu sükût, Şükran'ı korkuttu:

— Şimdi gelirim Nazmi... Jülide'de çok garip bir asabiyet vardı. Merak ediyorum, dedi. Odadan çıktı.

Pencerenin soğuk camına başımı dayıyarak geceyi seyretmeğe başladım. Jülide'nin bu geceki hali, muamelesi çok çirkindi. Buna kızmak lâzımdı. Fakat içimde yine o manasız merhametin sızısını duyuyordum.

Merdivende Şükran'ın ayak sesleri kesilmeden, yukarıda, Jülide'nin odasında keman başladı. O

vakit hiddetle sigaramı yere atıp ayağımla ezdim:

— Bu çocuğa acımak ne gülünç şey... Bende galiba ihtiyarlığın zaafı başladı... Ne manasız, ne gülünç adam oluyorum, diye düşündüm.

İ6Ö

XII

Ertesi sabah, Jülide, bahçede yanıma geldi. Yüzüme bakmadan bana tarziye verdi: __Rahatsızdım... Size hürmette kusur ettim... Beni

affetmenizi rica ederim.

Bunu söyledikten sonra cevabımı beklemeden dönüp gitti.

Jülide'yi her halde Şükran zorlamış olacaktı. Kendiliğinden böyle bir şeye tenezzül edeceğini ummuyordum.

O günden sonra Jülide'ye bir ağırlık geldi. Yaramazlığı bırakmıştı. Bahçeye bile pek seyrek çıkıyordu. Fakat ona şimdi başka bir delilik arız olmuştu : Her gün, her gece saatlerce keman çalıyordu.

Eskiden daima Jülide'yi bana karşı müdafaa eden Şükran da şikâyete başlamıştı:

—'—Bu, ne kararsız bir çocuk yarabbi! diyordu, musiki bir genç kız için en güzel bir eğlencedir...

Fakat bu, harap oluncaya kadar keman çalıyor... Nihayet yüzü soluyor... Keman elinden düşüyor... Bütün vücudu titremeler içinde bir kanapenin veya postun üstüne seriliyor... Saatlerce bitap, dalgın yatıyor... O vakitlerde nasihat vermek değil, yanına yaklaşmak bile imkânsız... Ya isyan ediyor, ya ağlıyor... Nesi var bu çocuğun yarabbi?... Onu kurtarmak için ne yapacağız?

Ben, omuz silkerek cevap veriyordum: — Ben, kendi hesabıma bu titizliklerin sebebini gayet iyi anlıyorum, rahmetli Neyyir Beyin ona Avrupa'da verdiği fena terbiyenin neticeleri. Jülide, fena bir muhitte büyüdü, safahate benzeyen eğlenceler içinde gözünü açtı. Fazla olarak ana şefkatinden de mahrumdu. Bu ço-cuğun masum gözlerine hayat eğlence ile, çalgı ile, süs ve elektrikle dolu bir sefahet gecesi gibi görünürdü. Ömrünün daima gürültülü ve ışık içinde geçeceğini umarken günün birinde bu sessiz, sakin adaya düşünce hayal kırıklığına uğradı.

Buralara bir türlü alışamıyor. Fakat sen korkma Şükrancığım, Jülide, ne de olsa bir çocuktur.

Belki yavaş yavaş alışır.

— Benim başka bir endişem var, Nazmi... Acaba bu Burhan Beyi fazla mı seviyor?

— Sen onun teyzesisin, hem bir ana, hem bir abla sayılırsın. Bunu hiç kendisinden anlamağa uğraşmadın mı?

— Çok çalıştım. Fakat bir şey söylemedi.

— Benim fikrimce bu asabiyetlerde belki onun da tesiri var. Fakat her halde pek sathi. Keşke Jülide'de ciddî bir surette sevmeğe istidat olsaydı. Ben, bunu onun istikbali için çok daha hayırlı

bir alâmet sayardım.

— Olmadığını ne biliyorsun?

— Benim anladığıma göre Jülide'de bir şey eksik: Vefalı değil... Maziye karşı ne kadar alâkasız olduğunu görmüyor musun?!... Anasını hemen hemen hatırlamıyoi gibi... Halbuki o zaman dokuz, on yaşında bir çocuktü... Yalnız Servi'deki büyük ağacın gölgesinde, yüzünde böceklerle karşı örtülmüş bir tül ile yavaş yavaş sönüp gi-

' den genç, güzel bir ana, vefalı bir çocuk hayali için unutulur şey midir? Jülide, sade annesini değil, o zamanki bütün çehreleri, teyzesini, büyükbabasını, hastanın etrafında dolaşan hizmetçileri, ayağının dibinde yatan altın gözlü siyah bağ köpeğini bile unutmuyacaktı. Şimdi bu dakikada yukarıda çaldığı parçayı hatırlıyor musun Şükran? Bu, bir çılgın valstir ki o vakit benden öğrenmişti. O senenin hatıraları içinde sade bunu muhafaza edebilmiş. Babasını hemen hemen hiç anmıyor. Belki onun ölümüne sırf kendisini fakir bıraktığı, bu sakin adada yaşamağa mecbur ettiği için acıyor.

10Y

— Jülide'yi ne kadar fena tanıyorsun?

— Ona fena demiyorum. Sadece vefasız olduğunu söylüyorum. Ben, genç ruhlar için vefa kadar temiz ve yüksek bir meziyet düşünemem. Bir insana, bir hayvana bir fikre gönül bağlamak güzel bir şeydir, Şükran... Sel gibi akıp giden hayattan sevgililerimizin hatırasından başka bir şey kalıyor mu? Jülide, bu Burhan Beyi de belki sırf kendisini buradan, bizim aramızdan kurtaracak bir vasıta jiyeye istiyor... Evet, Şükran, Jülide, belki iyi bir kız... Fakat onda vefa ve his yok...

— En ehemmiyetsiz bir imadan incinen, manalı bir bakış üzerine birdenbire sararıp solan Jülide'ye mi hissiz diyorsun?

— Zavallı Şükrançığım, ona his değil, sinir derler... En ehemmiyetsiz bir imadan incinen, manalı

bir bakış üzerine sararıp solan Jülide Hanımın ilk geldiği gece gemi doktoruna ettiği muameleyi hatırlıyor musun Şükran? Karanlıkta yüzünü bile seçemediğim bu adam, belki çok çirkin, çok kıymetsiz, çok budaladır. Fakat ona izdivaç teklif etti. Bunu yaparken belki hiç ümidi yoktu. Fakat yaptığı şeyin gülünçlüğünü ve zavallılığını idrak edemeyecek kadar meyustu. Jülide, bu belki çirkin, kıymetsiz, budala ecnebinin teklifini elbette kabul edemezdi... Fakat, velevki kısa bir zaman için bedbaht ettiği bu zavallıya gü-lümseyecekti. İstirabına hürmet etmeğe mecburdu...

İşte bunun için Jülide'yi biraz kalbsiz buluyorum Şükran...

XIII

Kasabadan yorgun ve biraz hasta döndüğüm bir ka-Sım akşamıydı. Kalbimde hafif bir çarpıntı, vücudumda müphem bir ıstırap hissediyordum.

Yapılacak bazı ehemmiyetli hesaplarım olduğunu söyleyerek kapının yanındaki küçük iş odama kapandım, lambayı kıstım. Kanapenin önüne serilmiş

bir ayı postunun üstüne boylu boyunca uzandım. Böyle zamanlarda bana karanlık ve sükûnetten iyi ilâç olmadığını tecrübemle bili-yordum.

Dışarıda rüzgâr ve yağmur vardı. Kuru bir sarmaşık dalı hafif hafif pencereye çarpıyor; kuşların kar fırtınalarında gagalarıyla aydınlık ve sıcak evlerin camlarına vurmalarına benzer sesler çıkarıyordu.

Bu sesi dinleyerek yavaş yavaş dalıyordum. Karşı odalardan birinde Jülide'nin kemani başladı.

İrademe sahip olduğum saatlerde, evin, bahçenin uzak köşelerine kaçıyor, göğsümde bir deniz gibi yavaş yavaş kabaran heyecan dalgalarını zorla boğup zapt ediyordum. Fakat

bu gece kendi kendimle uğraşmağa tahammülüm yoktu. Uyku ile uyanıklık arasında bitap, bitkin bir haldeydim. Vücudum, artık irademin tasarrufundan çıkmıştı. Keman, birbirini takibeden çılgın valsler, oynak bar şarkılarıyla beni dalgalara kapılmış bir gemi enkazı gibi, oradan oraya sürüklüyordu. İstanbul'u, Paris'i görüyordum. Tanıdığım kadınlar, kabile kabile önümden akıp gidiyorlardı. Ben burada, karanlıkta serilip yattığım yerde kıvranırken milyonla insan, çılgınca eğleniyor, benim istediğim hayatı yaşıyordu. Çocuk gibi ağlayarak yerimden kalktım: «Ben yanlış, çok yanlış hareket ettim, diyordum, bu korkaklığı yapmıyacaktım. Üç ay mı, beş ay mı, geberip gidinceye kadar insan gibi yaşayacaktım.»

Kurumuş sarmaşık dalı hâlâ yavaş yavaş pencereye vuruyor ve keman devam ediyordu.

On senelik bir gayretten sonra bu iflâsla karşılaşmak feci idi ve bundan Jülide mesuldü. İçimdeki isyan ve hiddetin mecrası birdenbire değişti. Bir an içinde verilmiş bir kararla gözlerimi sildim ve karşı odaya yürüdüm.

Şükran, masanın önünde, abajurlu bir lamba ışığında bir el işiyle meşguldü. Jülide, pencerenin yanında, dışarıdaki karanlığa bakarak, kemana devam ediyordu.

İçeri girdikten sonra kapıyı hızlıca kapadım, durdum. Jülide, birdenbire kemani kesti, başını

çevirerek hayret ve korku ile bana baktı.

Bu zamana kadar en nefret ettiğim bir düşman karsısında bile bu kadar haşin bir tavır aldığımı

bilmiyo rum.

— Jülide Hanım, vücudunuzun ve ruhunuzun sıhhati namma artık bu kemana nihayet vermenizi rica ediyorum.

Şükran'm elinden örgüsü düşmüştü.

— Nazmi, dedi.

Bir şeyler söylemek istiyor, fakat sesi çıkmıyordu.

— Zannederim sebep sade benim sıhhatim değil, dedi.

Bu itiraz, beni büsbütün çıldırttı. Aynı huşunetle :

— Olabilir, dedim, evin içinde gürültüden rahatsız olanlar da bulunabilir. Sonra, bu adi bar havalarına musiki denilemeyeceğini de pekâlâ takdir edersiniz.

Jülide, bu dakikada bir deliden farkım olmadığını anlayıp her zamanki suçlu tavnyle başını

önüne eğseydi belki birdenbire pişman olacaktım. Fakat o da kendinden geçmiş gibiydi. Acı bir istihfaf ile omuzlarını silkerek :

— Zevkim sizinki kadar yüksek değil... Ne yapayım?.. Söyleşinden anlıyorum, dedi.

Elinde kemaniyle kapıya doğru gidiyordu. Yay sandalyelerden birine takılarak yere düştü. Ondan evvel ye-re eğilip yayı aldım. Fakat nasıl oldu bilmiyorum. Bu yay, asabı parmaklarım arasında birdenbire çatırdadı, iki parça oldu.

Bu vakadan sonra Jülide, benimle aylarca dargın durdu. Ben de ona söz söylemiyor, hatta yüzüne bakmıyordum.

Kemanını yemek odasındaki raflardan birine atmıştı, Artık yaramazlık etmiyor, türkü söylemiyor, hatta gülmüyordu. Bu eski manastırın duvarlarındaki Meryem resimleri gibi sessiz, durgun bir genç kız olmuştu. Bahçeye bile nadiren çıkıyordu.

Arasına koridorlarda bana tesadüf ettikçe bir gölge sessizliğiyle kenara çekiliyor, başını önüne eğerek yol veriyordu.

Onu yalnız yemek saatlerinde görüyordum. Teyzesiy-le konuşurken sesini yükseltmeğe cesaret edemiyor gibi mütereddit bir hali vardı.

Yemeklerden sonra beş on dakika odanın karanlık bir köşesinde oturuyor, sonra hiç gürültü

etmeden yatmağa gidiyordu.

Bu tebeddülden çiftlikte herkes memnundu. Fakat gün geçtikçe içimde anlaşılmaz bir eza uyanmağa başlamıştı.

Bütün hüsnüniyetime rağmen sevemediğim, hatta nefret ettiğim bu çocuk için eskiden arasıra içimde uyanan müphem merhamet derinleşiyor, bir yara gibi sızlıyordu. Nihayet bir zaman geldi ki, Jülide'nin haşarılıklarını, hatta kemanını arar oldum. Hâsılı, bu dargın sükût bana çok tesir ediyordu.

Bazen yemekte belli etmeden göz ucuyla ona bakıyordum. Belki bir vehimdi. Fakat çehresi bana günden güne solup inceliyor gibi geliyordu.

Bu durgunluğun sebebi acaba yalnız bana karşı olan infiali miydi? Yoksa hasta mıydı? Güneşli bir kış günü onu bahçede büyük bir gürgen ağacının altında gördüm. Salıncaklı bir sandalyeye uzanmış başını, bir hasta vaziyetiyle bileğine dayamıştı. Gözleri kapalıydı. Seyrek yaprakların arasından geçen güneş ışıkları yüzünde titriyor, hafif bir rüzgâr alnına dökülen, boynuna doğru dağılan sarı saçlarıyla oynuyordu.

Uyuyor muydu? Yoksa beni gördü de mahsus mu yaptı? Bilemiyorum. Fakat hiç hareket etmedi.

Bu manzara bana bindenbire anasını, Naciye'yi hatırlattı. Onun Yalnız Servi'deki bahçede, yüzünde böceklerle karşı ince bir tül ile, yavaş yavaş öldüğünü görür gibi oldum. Jülide'nin annesine bu kadar benzediğini o zamana kadar farketmemiştim.

Bu vaziyet, bu benzeyiş bende manasız bir vehim ve büzün uyandırıyordu? Yoluma devam ederken kendi kendime «Jülide galiba hasta, diyordum, ya o da annesi gibi ölürse...»

Dünyada bundan daha gülünç bir fikir ve korku olamazdı. '

Nitekim üç beş dakika sonra bunu kendim de tasdik ederek güldüm.

Fakat şu var ki bu vehmi bir türlü zihnimden söküp atamıyordum. Vakıtlı vakitsiz Jülide'yi ölmüş

görüyor acıyordum.

Birkaç kere onu bir doktora muayene ettirmesini Şük-ran'a söyleyecek gibi oldum. Fakat ağzımı

açacağı zaman vazgeçiyordum. Bunun için hiç bir ciddî sebep yoktu.

Mayıs gibi parlak ve ılık bir şubat gecesiydi. Erkenden odama çıktım. Fakat uyukum yoktu. Açık pencerenin yanında sigaramı içerek geceyi seyrediyordum.

Terasta Şükran'm aşağıda bulunan Jülide ile konuştuğunu işittim:

— Hava bu gece çok güzel Jülide, diyordu, omuzuna: bir atkı al da yanıma gel...

— İstemem teyze... Yatacağım... Uyukum var. —| Yalan söylüyorsun...

— Her gece bu saatte yatmıyor muyum?

ı— Her gece bu saatte odana kapanıyorsun... Fakat uyumuyorsun Jülide... Lambanın

bazı geceler sabahlara kadar yandığını görüyorum.

Jülide, pencerenin kenarına oturmuştu. Gülerek cevap verdi:

— Kâh uyukluyorum; kâh düşünüyorum teyze... Başka ne yapabilirim?

—, M!

— Sana Fransızca bir masaldan aklımda kalmış iki mısra teyze : Un lievre en son gite songeait

Car que faire en un gîte, â moins que l'on ne songe

Şair birinci mısradada: «Tavşanın birisi bir gün yuvasında düşünüyordu.» dedikten sonra ikincide :

«Çünkü bir tavşan yuvası içinde düşünmekten başka ne yapılabilir?» diye soruyor.

Allahm türlü

güzelliklerine batmış bu çiftlikte düşünmek ve uyulamaktan başka ne yapılabilir teyzeceğim?

Sen söyle...

Jülide, kesik ve acı kahkahalarla gülüyordu.

Şükran, yavaş yavaş yanına gitti. Onun başını elleri arasına alarak göğsüne doğru çekti:

—! Niçin böyle yapıyorsun çocuğum?

Jülide'nin kenarına oturduğu pencerenin ışığında gölgelerini görüyordum. O, evvelâ çırpınarak geri çekilmek istedi. Fakat sonra yavaş yavaş başını teyzesinin omuzuna bıraktı:

— Ne yapıyorum teyze?... Bilâkis kimse rahatsız olmasın, kimse darılıp şikâyet etmesin diye evinizde ne-AKijfAM GÜNEŞİ

173

feS almaktan çekiniyorum. Eğer bu da makbule geçmiyorsa. .

— Jülide, bunlar acı sitemler... Teyzeni bu kadar üzmen doğru mu?

O, hafif bir asabiyetle şikâyetini tekrar etti:

— Ne yapıyorum teyze? Şükran, ağlıyacak bir haldeydi :

'!— Asıl bu hiç bir şey yapmamam bana dokunuyor Jülide... Eniştene dargınsın, biliyorum...

Fakat o, hemen hemen senin baban sayılır... Bu evde bir misafir tavrı alarak çekindiğini gördükçe biliyor musun ne kadar üzülüyorum?

Şükran, galiba ağlıyordu. Jülide'nin ona daha ziyade yaklaştığını, kollarını boynuna sararak yüzünü yüzüne sürdüğünü gördüm.

Dargınlık değil abla, diyordu. Sığındığım bir evin sahibine darılmak pek mahalle çocuğu işi olmaz mı? Daha başka bir sebep var... Enişttem ne söylerse bana batıyor... Ben de kusurlarımı

biliyorum... Ben de senin gibi: «O benim için hemen hemen bir babadır... Ona hürmet lâzım»

diyorum... Fakat ne yapayım elimde değil.. Nasihatlerine, tekdirlere dikkat etmiyor musun?

Ben, onun gözünde kabahatli bir çocuk değil, küçük, ehemmiyetsiz, sefil bir şeyim...

Şükran, hafif bir feryat ile sözünü kesti:

— Bunlar, hep senin boş vehimlerin Jülide... Eniştenin ne iyi ruhlu bir insan olduğunu bilsen...

Genç kız, onu dinlemiyor, aynı asabiyet ve ateşle devam ediyordu :

— Beni yalnız tahkir etmekle de kalmıyor... Her sözünde bir himaye, bir alay var... Dediğim gibi ben, onun gözünde hiç ehemmiyeti olmayan küçük bir şeyim... İn-Saf et ablacığımı İnsan, kendi küçüğü ile, doğduğunu gördüğü bir çocukla eğlenir mi?

Şükran, terasta pencerenin kenarına ilişmiş, onu bii çocuk gibi hemen hemen kucağına almıştı.

Jülide'nin narin vücudu, yüzü gölgelerin içinde kaybolmuştu; sade dağınık saçları, pencereden süzülen ışık içinde parlıyordu. Şimdiye kadar onun hiç bu derece zayıf ve samimî bir dakikasını

görmemiştim.

— Ablacığım, eniştemin hareketleri beni çıldırtıyor. Ona darıldığım için böyle çekingen duruyorum zannetme. Beni azarlamasından, eğlenmesinden korkuyorum ablacığım... Gezmem, gülmem, türkü söylemem, hâsılı her şeyim onun gözünde bir günah oluyor...

— Bütün gayretime rağmen seni mesut edemiyorum Jülide... Yazık... Böyle istemezdim...

— Yanaklarını öperek bir şey rica edeceğim ablacığım,... Artık bu bahsi kapayalım... Farzet ki mesudum... Mesut olmamak için ne sebep var? Çiftlikte süt, yumurta, her şey bol... Benden neyi sakladığınız var ki?...

Biraz evvelki hüzne mukabil şimdi hafif kahkahalarla kesik kesik gülüyordu :

— Haydi yatalım abla... Başka yerlerde hayatın yeni başladığı bu saatlerde burada sabah yaklaştı.

Yıldızlara karşı şiir inşadede gibi bir tavırla kolunu kaldırdı:

— Denizlerde balıklar, kümeslerde tavuklar, dağlarda tavşanlar, yukarı odada sevgili eniştem mişıl mişıl uyurken bize uyanık kalmak yakışır mı, benim melek ablacığım?... Haydi biz de yatalım...

Yüzünü pencereye doğru kaldırmıştı. Kendimi göstermemek için geri çekildim, karanlıkta bir koltuğa oturdum.

Şükran, yavaş bir sesle Jülide'ye işitmediğim bir şeyler söyledi. Sonra onun: «Ablacığım

.anlatamam, a0" latamam!» diye hafif hafif hıçkırdığımı işittim.

175

XIV

iki gece sonra, kandildi. Çiftlikte bir âdet vardı. Kandil geceleriyle bayram günlerinde civardaki hemen bütün çocuklar bir atraya toplanırlar, benimle Şükran'm ellerimizi öpmeğe gelirlerdi.

O akşam, karım akik yüzükler, renkli camdan bilezikler hediye etti; ben, kâğıtlar içinde şeker dağıttım.

Küçükler gittikten sonra odama çıkıyordum. Yukarı sofada Jülide'ye tesadüf ettim. Muhteriz bir tavırla yanıma yaklaştı, gayet yavaş bir sesle :

— Müsaade eder misiniz ben de elinizi öpeyim, dedi. Teşekkür ettikten sonra, gizleyemediğim bir rikkatle:

i— Jülide Hanımın elimi öpeceğini tahmin etseydim, akik yüzüklerle şekerlerden ona da saklardım, dedim.

— Zıyanı yok enişte... Gelecek seneye inşallah, dedi ve gölge gibi yanımdan silinip gitti.

Elimi öpmek fedakârlığına ihtimal teyzesinin hatırı-için razı olmuştu.

Fakat ne olursa olsun, Jülide ile aylarca süren dargınlığımızın böyle bitmesine memnundum.

Yine birbirimizi pek seyrek görüyor, az ve resmî konuşuyorduk.

Bir akşam, yemekten sonra, Şükran: — Jülide'nin eniştesinden bir ricası var, dedi. O, nedense birdenbire utanarak yerinden fırladı, kaçmak istedi.

Ayaktaydım, bir, iki adım atarak açık kapının önü-ne siper oldum, gülümseyerek :

!— Jülide Hanımın eniştesiyle konuşmak için tercü-mana ihtiyacı var mı? dedim.

— Çok ehemmiyetli bir şey mi Jülide Hanım?

O, yine asabileşmeğe başlamıştı. Dudakları, kirpik, leri titreyerek başını önüne eğiyor ve sükût ediyordu. Ben, sakin bir tavırla devam, ettim :

— Jülide Hanımın eniştesinden istemek için bu kadar merasime lüzum gördüğö şey ne olabilir?

O, birdenbire başını kaldırdı:

— Daha uzun müddet benimle eğlenmemeniz için ne rica ettiğimi hemen söyleyeyim, dedi, kabul ederseniz memnun olurum... Vakit geçirmek için kütüphanenizden birkaç kitap istiyorum. Yırtmadan kirletmeden iade ederim.

Bu kitap sözünü işitince birdenbire ciddîleştim :

— Salonda resimli mecmualar, gazeteler filân var... Onları okudunuz mu?

Jülide, hafifçe omuz silkerek :

— Ele alınacak şeyler değil ki, diye cevap verdi. Kısa bir mücadele ve tereddüt devresi geçirdim.

Ben,

bu adaya geldikten sonra, müthiş bir kitap düşmanı kesilmiştim. İnsanlara bütün zehrin ondan geldiğine kanaat ediyordum. Kitap, bizi hiç bir zaman hakikat olmayacak rüyalar, arzularla zehirleyip çıldırtıyordu. Etrafımızdaki sakin hayata razı olamıyor, ömürlerimizin mütevazı

nasibine kanaat etmiyorduk. Benim fikrimce insanlara kitap okutmak, kanadları kesilmiş, ayaklan bağlanmış kuşlara geniş ufukları göstermek nev'inden bir zulümdü. Jülide gibi mariz bir anadan doğmuş, bulanık ve karışık bir muhitte büyümüş bir buhran çocuğu için kitaptan daha korkunç bir tehlike olamazdı. Fazla gerilmiş keman telleri gibi en küçük bir temasa karşı

dakikalarca boğuk ihtizazlar içinde kalan, küçük bir hava değişmesi üzerine renkten renge giren bu narin genç kıızı, kitap sahifelerinden esecek sert rüzgârlara maruz bırakabilir miydim !

AKŞAM GÜNEŞİ

177

Ne de olsa onun vasisi, hâmisii idim, tsvanlarma. dargınlıklarına rağmen onu, bütün

tehlikelerden korumak, be-nim~vaÉlfemdi. Bu saatte Jülide'yi darıltmayı hiç-^gönlüm istemiyordu. Çaresiz bir şeyden bahseder gibi meyus bir tavırla !"

— Eniştenizden en imkânsız bir şeyi istediniz Jülide Hanını, dedim, benden meselâ bir sandal, bir at isteyin... Tehlikelerine rağmen onları bulmağa hazırım... Fakat kitap olmaz...

Jülide, renkten renge girerek :

— Peki... Nasıl isterseniz... Siz bilirsiniz, dedi. Dışarı çıkmak için kapının önünden çekilmemi bekleyerek duruyordu.

Gülümseyerek devam ettim :

—i Eczanelerin zehirlere mahsus olan yerlerini nasıl kilitlerlerse ben de kütüphane odasını öyle kilit altına alırım... Vasiyetnamemde bir madde var, Jülide Hanım..

Ölümünden sonra, kitaplarımı bahçenin ortasına döküp yakacaklar.

Jülide, bu sözlerin hangi elem ve ıstırabın ilhamı olduğunu anlasaydı bana gücenmeyecekti.

Fakat o, ne de olsa bir çocuktur. Kırgın bir tavırla :

— Hakkınız var, dedi, zaten anlıyacağımdan filân değil... Müsaade eder misiniz ben gideyim?

Şükran :

— Çok erken değil mi Jülide, dedi.

1— Hastayım abla... Yine başım ağrıyor. Yatmağa ihtiyacım var.

Yavaşça kapının önünden çekildim. Ağır ağır uzaklaştı. Eskiden merdivenlerden kuş hafifliğiyle uçan ayakları-nm âdeta basamaklarda sürüklendiğini işitiyordum.

Akşam Gfiaeşi — F. 12

Eski infialleri, isyanları, cürümleri bu sakit ve maz. lum itaate ne kadar tercih ediyordum.

Sevmediğim bu çocuk içip hissettiğim merhamet ve hastahETşeklini almağajbaglamıgtı. Onu incittiğim, .vakit saatlerce, günlerce geçmeyen bir pişmanlık ve hüzne ka.-çılıyordum. Onun için artık son derece ihtiyat ile ona söz söylemeğe karar vermiştim. Fakat ne çare ki, vakalar tesadüfler beni daima onu üzmeğe, darıltmağa sevkedi-yordu.

XV

Bulutlu bir dağ başında balta ile odun kesen bir adam görüyordum. Çehresini seçemediğim yorgun bir oduncu ki, arasıra nefes almak için duruyor, sonra yine ağır ağır işine devam ediyor.

Bir gece böyle bir rüya ile uykudan uyandım. Bitmek üzere olan mumun ışıkları bulanık harelerele tavanda, duvarlarda titriyordu. Şükran, karşımdaki küçük karyolada sakin bir uyku içinde idi.

Etrafa derin bir sessizlik vardı.

Odanın havasındaki rutubetli serinlikten, belli belirsiz küf kokusundan anladım ki sabah yakındır.

Niçin böyle sebepsiz uyandığımı düşünürken rüyada işittiğim hafif balta sesi birdenbire tekrar başladı. Dirseğimin üstünde doğrularak etrafı dinledim. Rüzgâr çıkmıştı. Yukarı sofada açık bırakılmış tahta kepenklerden biri çarpıyordu.

Şükran'ı uyandırmamak için hiç gürültü etmeden kalktım. Kapının yanında asılı duran

bir paltoyu omuzlarıma alarak sofaya çıktım. Fakat koridorda birkaç adım atmadan elimdeki mum söndü. Karanlıkta dehlizi geçtim. Etrafımı elimle yoklayarak birkaç adımlık bir merdivenden sofaya çıktım. Pencerenin sade kepengini değil, camını da kapamayı unutmuşlardı.

AKŞAM GÜNEŞİ

179

Gecenin rutubetli serinliği, arkadaki servilerin ağır kokusu içeri dolmuştu.

Yavaş yavaş ilerledim, tahta kepengi çekmek için dışarıya doğru uzanıyordum. Binanın hemen hemen metruk bıraktığımız sol kanadında, kilitli kitap odasının penceresinde hafif bir ışık gördüm ve şaşırıdım. Bu saatte hizmetçilerden biri oraya girmiş olamazdı. Acaba bir hırsız, bir serseri mi idi? Ayaklarımın ucuna basarak odaya doğru yürüdüm ve aralık duran kapıdan girdim.

Jülide idi. Kütüphanenin yüksek rafları için kullanılan merdivenin orta basamaklarından birine oturmuştu. Omuzları siyah bir atkı ile sarılıydı. Yanındaki basamağın üstüne, şamdanın yanma, bir kitap açmıştı.

Kütüphanede onun mumundan başka ışık yoktu. Babam çiftliği papazlardan satın aldığı zaman burası bir dua odası imiş... Duvarlarının üst kısmında koyu renkli çini bakiyeleri, kubbeli tavanda sızan yağmurlardan silinmiş dinî resimler vardı..

Havasında yıllarca tütmüş buhurdanlar ve balmumla-rından kalma bir koku vardı ki, kullanılmayan odalara mahsus küf ve toz kokusu ile karışıyor, buraya kapalı bir türbe hali veriyordu.

Jülide'nin yüzü, atkısının içinde yarı yarıya kaybolmuştu. Dirseklerini dizkapaklarma dayamış, yanaklarını avuçları içine almıştı. Arasına atkısının düşen uçlarını düzeltirken oturduğu yerde üşüyor, titriyerek büzülüyor gi- bi görünüyordu. O vakit, bana öyle geliyordu ki, geniş, karanlık odanın yaldızlı gibi görünen hafif ışığı, önündeki mumdan değil, onun saçlarından kaynıyor.

Jülide'nin o geceki şaşkınlığını, korkusunu unutamayacağım. Beni görünce feryadmemek için elleriyle ağzı-ni kapadı. Kolu telâşla yanındaki raflardan birine iliş-" Karanlığın içinde yere kitaplar döküldü. Yavaş yavaş

yanma gidiyordum. Görünmez bir el muttasıl dokunuyor gibi birer birer ciltler düşüyor, kâğıtlar hışırdıyordu.

Fena bir vaziyette yakalandığına, ağır şeyler işiteceğine o kadar kani idi ki, her vakitki mağrurane başım kaldırmağa, bana meydan okumağa cesaret edemedi. Yüzünü elleri içine sakladı.

Öteki ciltler dökülürken önündeki kitap da yere düşmüştü. Eğilip aldım, Fransızca bir «Verter»

di.

Ağır bir sesle:

— Bu kapalı yere nasıl girebildiniz Jülide Hanım, dedim.

; —i Kütüphanede «Verter» den başka okunacak kitap bulamadınız mı?

Bu sualime cevap vermeyerek ayağa kalktı, şamdanı eline aldı. Yavaş yavaş, titriye titriye merdivenlerden inerek karşımda durdu. Darılmamı, takdir etmemi bekliyordu, artık isyan etmemeğe, ne söylersem baş eğmeğe razı olmuş gibi mazlum, mahzun bir tavrı vardı.

Bu gece enişteliğimin, vasiliğimin icabettirdiği ciddiyet ve vakar ile konuşmağa, bu saatte rutubetli odalarda en zehirli kitaplarla kendini öldüren bu çılgın çocuğa nasihat vermeğe kuvvetim yoktu. Yüreğim merhamet ve rikkatten eziliyordu.

Jülide, sükûtumu acı bir şeyler söylemeğe hazırlanışıma hamletti, yalvaran bir çocuk tavrıyla :

— Enişte, pek büyük bir kabahat yaptım, dedi, beni affediniz... Bir daha deniz kenarındaki kayalığınız gibi buraya da ayak basmayacağıma, kitaplarınıza el sürmeyeceğime söz veririm... Bu gece beni azarlamayınız.

Yarı kapalı kirpiklerinin yaşla dolduğunu görüyordum. Bu ses, bu yalvarış^ bana bir gece terasta Şükran' in göğsüme dayanarak : «Eniştem ne söylerse bana acı geliyor... Azarlarına, alaylarına tahammül edemiy0'

uin...» diye için için ağladığını hatırlattı. Şimdi anlıyordum. Ben, bu biçareyi hiç anlamağa çalışmamıştım. En mâsum kusurları, hafiflikleri gözüme batmıştı. Ondan, çok yaşamış ve çok ıstırap çekmiş büyük insanların va-kar ve melalini beklemiştim. Babalık vazifemi sade sahte bir ciddiyetle kaşlarımı çatmaktan, ağır, vakur, sabır ve feragat nasihatleri vermektan ibaret addetmiştim. Ancak igitilebilecek kadar yavaş bir sesle : — Birbirimizi yanlış anlıyoruz Jülide, dedim, hemen hemen kucağımda büyüdün. Seninle en iyi iki arkadaşlık- On sene birbirimizden uzak yaşadık.. Bu on sene içinde benim hayalimde hiç büyümedin, seni Yalnız Servi'de-ki bahçede salıncakta salladığım zaman ne isen, zihnimde yine o kaldın.. Halbuki senin çocuk hafızan bu uzun zaman içinde beni büsbütün kaybetmişti. Ben, karşımdaki genç kızda hâlâ o eski çocuğu görüyor, ona sırf kendi selâmeti ve bahtiyarlığı için arasına darılıyordum. Sen ise

.artık hatırlamadığın bu eski dostu bir yabancı sayıyor, her sözüne güceniyaordun... İşte anlaşamamamızın sebebi Jülide... Sana söz veriyorum... Artık hiç bir şey için danl-mayacağım...

Elverir ki sen, mesud ol...

Jülide, derin bir hayret ve heyecan içindeydi. Hâlâ elimde tuttuğum «Verter» i uzattım:

—ı Al kitabını Jülide... İstersen onu okuyabilirsin... Dediğim gibi sana hâlâ minimini bir çocuk gözüyle baktığım için seni böyle acı kitapların zehrinden muhafaza etmek vehmine düşmüştüm...

Jülide, kitabı almakta tereddüt ediyordu. Ben, hüzünle gülümseyerek İsrar ettim :

— Bunu bir sitem zannetme.. Görüyorum ki, küçük ruhunda vakitsiz bir hüzün ve tahayyül istidadı uyanmış., ihtimal, benim göremeyeceğim, bilemeyeceğim ıstırapla-rın, yaraların da var...

Seni tamamıyla serbest bırakıyo-ruin... Yarın sabah kütüphanenin anahtarını sana teslim edeceğim... İstedığın kitabı okuyabilirsin kızım... Elverir ki sen şikâyet etme, mesudol!...

Geldiğim gibi sessiz, sedasız kapıdan çıkıyordum. Jü, lide, garip bir heyecanla arkamdan seslendi:

— Enişte, bana çok mu dargınsınız? Gülümseyerek döndüm :

— Hayır, dargın değilim... Yalnız şunu senden sak-layamayacağım ki, biraz müteessir ve meyusum...

— Niçin?

t— Jülide'min şen, sade ve bahtiyar bir genç kız olarak yetiştiğini görmek isterdim... Henüz çok genç olduğun için anlayamazsın... Bu küf, günlük ve toz kokan rutubetli yerde, çürümeğe ve dökülmeğe başlamış olan eski şeyler arasında sabah aydınlığı gibi taze bir çocuğun sa-rarıp solduğunu görmek çok hüznün verici bir şeydir...

Jülide, hayretle bana bakıyor, ıslak kirpikleri sık sık açılıp kapanıyordu. Mütereddit bir tavırla:

— Bu sözleriniz için teşekkür ederim enişte, dedi, fakat burada kitap okumaktan daha iyi ne yapabilirim?

— Merak edersen kendine, çok eğlenceler bulabilirsin... Adamızda, çiftliğimizde az güzellikler mi var?

t Jülide, elindeki şamdanın titrek alevine gözlerini dikerek acı acı gülümsedi:

— Evet, hakkınız var... Adamız güzelliklerle dola... Çiftlik, cennet bahçelerinin bir numunesi...

Guruplar, tu-lûlar, mehtaplar birbirini takipeder... Akşamla beraber evlerde insanlar, dağlarda tavşanlar uyur... Uyumayanlar için tabiatın en güzel konserlerini dinlemek mümkündür..

Buranın, bahara, yaza, kışa mahsus ayrı ayrı musikisi var... Gerçi biraz monoton bir musiki...

Fakat yazın tarla kuşları, sonbaharda ağustosböcekleri, kışın çakallar bu musikiye refakat eder..

Burada mesudolmak için ne lazımsa hepsi var...

Başka bir yerde, başka bir zamanda bu sözlerin beni, fena halde kızdıracığı muhakkaktı. Fakat bu saatte bana nihayetsiz bir rikkat veriyordu.

Yanımda duran tozlu bir koltuğa oturdum; bu acı alayı hiç anlamamış gibi görünerek bir çoban saflığıyla cevap verdim:

— Elbette Jülide!... Mesudolmak için burada her şey var... Bizim gibi, benim gibi mesudolmalı...

Fakat ne çare ki, senin saadetin uzun sürmeyecek kızım... Bir genç kızın ne olacağı bilinmez...

Bir sene, nihayet iki sene sonra bu güzel manzaraları, konserleri terkedip gideceksin... Daha on sekiz yaşında bir çocuksun... Yaşamak için dünya kadar zamanın varl.. Bu senelerin belki çoğunu benim, hiç istemediğim, sevmediğim memleketlerde geçireceksin... ^İpkQt1f»rri9 İri, pıHrrnn hatırası bile şimdi benim' gözlerimi yakıyor... Eniştene gelince, onun saa-detnybtididlr kmmr.. Hiç bir şey bu saadeti ihlâl etmeye-'cek... Gerçi hastalığı durmamıştır. Ancak birkaç

senelik ömrü kalmıştır... Fakat ne zararı var? Buj=a<ia günle-rin, altı ay süren kutup günleri kadar hükmü vardır..." Biraz suiira dönük ziyalar içinde gün başlar Gönlüm rahattır. Çünkü

bugünün hiç bir heyecan, hiç bir korku, hiç bir tehlike getirmeyeceğinden eminim. Güneş, ağır ağır yükselir, ağır ağır inip enginde kaybolur... Sonra gecelerin konseri başlan.. Belki benim de erkenden kapandığım odada bu musikiyi dinlediğim geceler vardır... Sen, er-geç bu mesut yerlerden mahrum kalacaksın küçük Jüli-de'm, eniştenin saadeti daha bir sene, iki sene, belki de üç sene devam edecek...

Küçük bir çocuk karşısında bu kadar açılıp saçılmak niçin? Yaşlı başlı adam gururum, sefaletimi bu kadar aÇığa vurmama nasıl müsaade etti? bilmiyorum. Fakat bu, belki de önüne geçilmez bir zaruretti ve tesadüf karsıma bu küçük kızı çıkardığı için şikâyetimi, çaresiz, ona yapıyordum.

Şakaklarımda uğultular, ensemde nöbet ürpermele-riyle kâh yanıp kâh üşüyerek ve kesik kesik gülerken by son sözleri söylerken Jülide, birdenbire çırpındı ve fer. yadetti. Narin vücudu omuzlarına ve göğsüne sımsıkı sardığı siyah atkı içinde ıstıraptan kıvranıyordu. Sonra ağlamağa başladı.

Ekseri ağlıyanların yaptığı gibi gözlerini saklamağa lüzum görmüyordu. Boynunu biraz yana meylettirerek sabit bir bakışla gözlerini gözlerime dikeyor, kirpiklerinin ucunda damla damla toplanan yaşlar birer birer onun yanaklarına, benim kalbime dökülüyordu.

Beyaz saçlarımla ben de ağlamamak için gülerem :

— Mersi Jülide, dedim, seni ağlatmak feci bir şey Fakat anlaşmamız için bu galiba zaruriydi.

; Jülide, asabî, hıçkırıklarla sarsılarak cevap verdi: 1— Ne bileyim?... Sizi memnun sanıyordum. Bilmiyordum, 1 Birdenbire ayağa kalkarak :

,— Yanılıyorsun Jülide, dedim, ben, bu sevdiğim yerde, sevdiğim insanlar arasında çok memnun ve mesudum.

Jülide, atkısının ucuyla ıslak yanaklarını silerek yüzüme bakıyordu. Dudaklarından soluk bir tebessüm uçtu.

— Zahmet etmeyiniz enişte... Görüyorum.

— Seni temin ederim ki...

Eliyle sözümü kesti:

!— Üzülmeyiniz enişte... Artık ne söyleseniz kabul edeceğim.. Gözlerimden ziyade size inanacağım... Biraz evvel bana söylediğiniz gibi elverir ki memnun olunuz...

— Mademki artık sözümü dinliyeceksin Jülide... He1 men yine nasihatlerime başlayayım... Vakit çok geç., hadi artık yat.. «Verter» ini de istersen yastığının altına koy---

—ı Peki enişte... Şimdi gidiyorum.

—. Bonsuvar Jülide>...

Hâlâ kurumayan gözlerini pencereye çevirerek güldü:

— Bonjur enişte...

Servilerin karanlık tepelerinde hafif bir sabah aydınlığı titremeğe başlamıştı. Jülide, gürültü

etmemek için ayaklarının ucuna basarak koridorda kayboldu.

Bir zaman daha kütüphanede kaldım. Bir yere çarpmamak için elimle etrafımı araştırarak hiç

maksatsız dolaşım, sonra tahta merdivenin ayağına oturdum. Muvazenesi bozulan raftan hâlâ

arasına kitaplar, kâğıtlar dökülüyordu.

Evet, küçük bir çocuğa hayatımdan şikâyet etmek, ' aksaçlı bir adama yakışmayacak bir zaaftı.

Fakat gariptir ki, bunun için hiç bir pişmanlık duymuyordum. Ağır ağır odama döndüm. Yatağıma uzandım ve senelerden beri ilk defa anlaşıldığını görmüş bir insanın

sükûnetiyle uykuya daldım.

XVII

Ben, artık bir baba idim. Yetişmiş bir kızım vardı. Ona ait vazifelerimin son senelerim için oyalayıcı bir meşguliyet olacağını anlıyor ve seviniyordum.

Jülide, ilk zamanlarda tahmin ettiğim gibi kararsız bir mizaç, bir hamlede en derin hüznlerden en çılgın neşelere atlıyan mariz bir hassasiyet ve asabiyet manzumesinden ibaret değildi. Hafif, yaramaz ve cüretkâr görünüşü altında ruhunun çok nazik ve renkli köşeleri vardı.

Artık eskisi gibi benden çekinmiyordu. Şen ve ya. ramaz, konuşup dururken kendini bıraktığı, ruhunu par-ça parça tevdi ettiği dakikalar oluyordu.

O geceden iki gün sonra belediyedeki bir iş için kasabaya inecektim. Baharın ilk açık günlerinden biriydi. Jülide'yi bahçe kapısının önünde buldum. Kâhya Halim Ağanın hazırladığı ata avucunun içinde bir şeyler yediri-yor, yüzünü okşuyordu. Zavallının bir zamanlar bu at ile kırlarda dolaşmak için ne kadar içinin titrediğini hatırladım.

‘—’ Halim Ağa, arabayı koşsunlar, dedim, bu akşam kasabadan misafir getirmem ihtimali var.

Sonra ilâve ettim :

— At kaç zamandır kapalı kaldı.. Biraz etrafta dolaştırılsın.

Araba, değirmenlere giden yolu inerken arkadaki sahneyi düşünerek gülümsüyordum: bu dakikada Jülide, Halim Ağaya kim bilir ne diller döküyordu. Şımarık bir bebek haliyle kelimelerini ezip büzerek yalvardığını duyuyordum :

— Kuzum Halim Ağa.. Cicim Halim Ağa.. Ne olur bir parça şu atla gezeyim... Eniştem ne bilecek? Vallahi bu ricanın onda birini enişteme etsem, edebilsem o bile acırdı.

Halim Ağa, kaşlarını çatarak : «Ben başımdan korkarım!» diye nazlanıyordu.

Nihayet anlaşıklarını, Jülide'nin ıslık çalarak sıcı-ya sıcıya hazırlanmağa gittiğini görüyordum.

Kâhyam, benim aleyhime bu âsi çocukla ittifak ediyordu. Fakat ben, artık bir türlü kızmıyor, bu masum komedyaya gülümsemekte devam ediyordum..

Araba, bugün garip bir sarsıntı ile sola eğiliyor gibiydi. Nihayet, değirmenleri geçtikten biraz sonra bir köşeyi

dönerken arka tekerleklerden biri fırladı, epeyce bir kazaya uğrayacaktık.

Arabacı, yarım saate yakın bir zaman tekerleği ta-jnirle uğraştı. İpler kesip sardı, kocaman taşı

çekiç gibi kullanarak çiviler çaktı. Nihayet: «!— Hazırız Bey... Haydi buyurun!..» dedi.

Arabayı ağaçtan kurtarmak için hayvanı başından tutarak birkaç adım geri sürüyordu. Fakat o kadar zahmetle takılan tekerlek tekrar birdenbire çıktı ve boş araba bu sefer büsbütün yana yıkıldı.

— Nafile Bey... îple filân olacak şey değil.. Sen biraz sabret... Ben varıp çiftlikten öteberi getireyim.

Arabacı, daha çabuk gidip gelmek için ceketini çıkarıyordu. Canım sıkılarak: t— Bırak Abdullah, bekleyemem... Kasabaya inmekten vazgeçtim... Sen dur... Ben çiftliğe dönüyorum.. Çocuklardan biriyle istediğini gönderirim, dedim ve ağır ağır „ geri döndüm.

Çiftliğin kapısında kimseye rastlamadım. Hizmetçilerden birini bulmak için ahırlar tarafına doğru yürüdüm.

Kendi atımı göremeyince içimden bir gülme geldi.

— Gitmişler, diyordum. Jülide afacanını cürmümeş-hut halinde yakaladım. Halim Ağa benim geldiğimi görünce mutlaka yüreğine iner.

Ahırların yanında kimseyi göremeyince biraz ilerideki hizmetçi odasına doğru gidiyordum.

Ayaklarımın dibine bir küçük meşin top düştü ve biraz öteki duvarın arkasından kahkahalar yükseldi.

Topu yerden alarak geri dönüyordum. Birdenbire Jülide ile karşılaştık. Arkasında yakası açık mavi bir ma-ren gömleği, belinde sıkı bir kayış kemeri vardı. O kadar süratle koşuyordu ki az daha bana çarpacaktı. Arkadan Ayşe göründü. O da hemen hemen o kıyafette idi, ikisinin de ellerinde raket biçiminde iki kaba tahta vardı.

Jülide, gülerek raketini arkaya sakladı. Ben, bir hafif hayret nidasını zaptedemedim:

— Sen niçin buradasın Jülide?

Jülide, artık eskisi gibi benden çekinmiyordu. Bir ço. cuk tavrıyla gözlerini süzerek :

— Niçin mi buradayım enişte? dedi, havuzdaki balıklara : «Niçin buradasınız?» diye sorsak, onlar da: «Ne rede olalım? Tavşanlarla dağda gezecek, kuşlarla havada uçacak halimiz yok ya...

Elbette havuzda olacağız!» diye cevap verseler acaba ne deriz enişte?

Beni cevap vermeyecek bir halde bıraktığına seviniyor, yapmacık bir saffetle açtığı gözlerinin içi yaramaz bir neşe ile doluydu.

Gülerek kaşlarımı çattım. Onu azarlamağa hazırlanır gibi bir tavrıyla:

— Jülide! dedim..

O, gözlerini kısarak, dudaklarını uzatarak, benim ciddiyetimle eğlenir gibi, garip bir çocuk jesti yaptı; sonra Ayşe'ye anlatmamak için Fransızca olarak :

— Nafile enişte... Boşuna zahmete giriyorsunuz. . Bugün korkmuyorum, dedi.

Komik bir hayretle protesto ettim: (— Ne dediniz? Vasinizden korkmadığımızı söylemeğe cesaret ediyorsunuz, öyle mi?

Jülide, bugün heyecanlı bir neşe içindeydi. Bu, ihtimal, ilk defa bütün parlaklığıyla açan ilkbahar güneşinin tesiri idi. Aynı alaycı tavrıyla :

— Yanlış anladınız, dedi. Vasilik vakarınızı incitecek bir şey yok ortada muhterem eniştem..

Cesaretim; sade suçsuzluğumdan, vicdanımın bugünkü harikulade temizliğinden ileri geliyor.

AKŞAM GÜNEŞİ

189

— Yani?

Gülümseyerek dilini çıkardı:

— Maalesef daha açık izahat veremeyeceğim. Fakat Jülide bugün müthiş bir tecrübe geçirmiştir. Bir münasebetsizlik yapmak istiyordu. Bu hevesine mağlubolma-sına bıçak sırtı kaldı... Fakat neticede galip geldi...

Vücudunu ayakları üstünde yükseltiyor, muvaffakiyetli bir muharebeden dönen bir

asker tavrı

alıyordu.

Jülide'nin öyle bir dakikasıydı ki, sorsam, ihtimal, bana her şeyi itiraf edecek, ben yokken atımla gezmek hevesine karşı koymak için kendi kendisiyle nasıl mücadele ettiğini anlatacaktı.

Fakat ben, bu nokta üzerinde durmayarak bir papaz tavrıyla parmağımı kaldırdım:

— Göreceksin ki Allah bu hayırlı fillinden dolayı sana parlak bir mükâfat gönderecek

Jülide...

Sözüme nişan koy,

' dedim:

Ayşe, bizim Fransızcamızı hayretle dinliyordu. Juli-de, onun yüzüne bakıp güldükten sonra tekrar Türkçeye başladı:

— Demin bana sorduğunuz suali ben de, izin verirsiniz, size sorayım... Siz, niçin buradasınız enişte?... Bu saatte belediye dairesinde mühim ticaret meselelerinin münakaşasıyla meşgul olmanız lâzım gelmez miydi?

— Yolda bir kazaya uğradım... Arabanın tekerleği kırıldı.

— Ya.... Vah, vah,... Geçmiş olsun enişte... Size kendime ve Halim Ağaya...

Son sözleri yine gülerek söylüyordu.

— Niçin Jülide? dedim.

— Eğer deminki zaferi kazanmamış olsaydım vakitsiz çiftliğe dönüşünüz Halim Ağa ile beni de ağırca bir hazaya uğratabilirdi d».,..

9 i

Gülerek :

— Anladım! dedim.

Jülide, galiba, bir gün at ile yapmak istediği bir kaçamağı nasıl evelden haber aldığını ve menettiğini hatırladı. Gözlerinden hafif bir bulut geçti, kaşları çatıldı. Hâlâ gülmekle beraber eski asabiyetlerini hatırlatan bir infial ile ve üzülerek :

— Eniştemin bazı ne kadar... amma ne kadar zalim tarafları vardır, dedi. Hatırladıkça tüylerim ürperir..

Fakat nedense cevap vermemi istemedi. Sözü değiş, tirmek için raketini uzatarak :

— Lütfen imzanızı koyar mısınız? dedi.

— Niçin?

imzanızın üzerine de : «Bu oyun müzik ve dans gibi zararlı değildir. Çocuklarca oynanması

caizdir.» diye yazacaksınız.

i— Bir şey anlamıyorum ki Jülide?

— Anlaşılmayacak bir şey yok... Ayşe ile sözüm ona tenis oynayacağız... Müsaadeniz olmadan bir şey yapmak caiz olmayacağı için sizden izin istiyoruz. Bir mahzur görmezseniz...

— Artık anlaştık sanıyorum. Yine mi sitem Jülide?

— Zannederim ki birinci defa... Ben, gülmeğe başladım :

— Bu şekilde evet... Her halde ben, bu şekli eskisine tercih ederim.

:— Eskiden ne yapıyordum?

!— İzzetinefsine dokunulmuş prenses tavırları alıyordun!... Gözlerin muhteşem bir istihfaf ile bakıyor, dudaklarının etrafında bir tenezzül sayarak susan ağızlara mahsus çizgiler belirliyordu...

Şunu ilâve etmeme müsaade et ki, minimini bir küçük hanımın aksaçlı eniştesine karşı bu vaziyeti janti olmuyordu.

AKŞAM GÜNEŞİ

191

Jülide, ümitsiz bir tavırla kollarını kaldırdı, derin bii Üzüntü ile :

— Ah, yarabbi, yine eğleniyorsunuz, dedi. Mamafih, gülmekte devam ediyordu, ben de öyle yaptım:

— İnsaf et Jülide dedim, sen deminden beri başka ne yapıyorsun?... Enişten de insan değil mi?

— Bilmiyor musunuz enişte... Kızdığınız zaman aldığınız çatkın çehre böyle eğlenmenizden çok daha iyi...

—^ Zıyanı yok kızım... Mademki kırgınlıklarımızı birbirimize söyleyecek kadar samimiyiz, hiç

ehemmiyeti yok.. Sen, şimdi bana şu garip raketi izah et...

ı — Söyledim ya, bir yaramazlık düşündüm... Ondan vazgeçmek için başka bir şey icat etmek lâzımdı.. Ayşe ile beraber çamaşırlıktan iki tokaç çaldık... Kenarlarını biraz yontarak raket haline getirdik... Tenis oynuyoruz.. - — Gayet güzel bir eğlence... Fakat niçin hâlâ onu arkanda saklıyorsun?

Jülide, kahkaha ile gülerek raketi çıkardı: — Eski göz yılgınlığının tesiri... Müsaade ederseniz size Türkçe bir beyit okuyayım.. Zavallı babam daima tekrar ettiği için ezberimde kaldı...

Türkçede bildiğim hemen tek şiir olduğu için dikkatli dinleyiniz : Meclis-i vasilmda giryan olduğun* mâzûr tut, Bir tabiattır ki kalmış gam zamanından bana Beni ne kadar korkuttuğunuzu anlıyorsunuz ya muhterem eniştem.. İftihar ediniz..

— Yaramazları korkutmak ihtiyar babalar için zaruridir Jülide...

Çapkın bir serkeşlikle elini salladı:

— Yazık ki muvaffakiyetiniz çok devam etmedi...

Çatık kaşlı heykel artık yıkıldı... Biliyor musunuz artık sizden korkmuyorum.

— Çok fena!...

— Fakat üzölmeyin... Şimdi elinizde çatkın yüzünüzden, acı sözünüzden daha kuvvetli bir silâh var.

Afacan bir neşe ile gülen yüzü, üzerimizden görün-mez bir bulut geçmiş gibi, birdenbire mahzunlaştı. Ayşe' ye işittirmemek için yüzünü yaklaştırarak hafif bir sesle:

— Hadi onu da itiraf edeyim, dedi, beni, hastalığınızla tehdide başladınız. Artık kuzu gibi itaatli olmak lâzım gelecek... Ah, ne fena... Sizin ne kadar zalim taraflarınız var enişte...

> Jülide, birdenbire elimdeki topu alarak havaya attı, sonra çamaşır tokacından bozmak raketiyle vurarak tâ uzaklara gönderdi ve koşa koşa onu takibetti.

XVIII

Jülide'nin vasisi olduğum zaman vazifemi çok ağır ve nazik görmüştüm. Bu narin ve

sindirli genç

kızda gördüğüm temayüller beni hem kızdırıyor, hem korkutuyordu.

Çok hafif ve hoppa idi. Fakat, bu, fikirsiz, basit ve masum bir çocuk hafifliği değildi.

Öyle olsa hiç

korkmağa lüzum görmez, bu afacanlığı yaşının icabı sayar, sayılı fırtınalar gibi zamanla sükûn bulmasını beklerdim. Bu hafiflik, daha ziyade bir emel taşkınlığına, hiç bir şeyden memnun olmayan, daima ele geçmeyecek şeylerin hasretiyle yanan mariz ruhların hırçınlığına benziyordu.

Çok hassas olduğu muhakkaktı. Fakat bu da bir içli çocuğun tabii hassasiyeti değildi. Böyle insanlar rikkat, şefkat, merhamet fakirlerine benzerler. Elemlerinin membaı az çok bellidir. Bir hâtıra, bir samimî kelime, muhabbetli bir bakış onları mağlûbeder. Etraflarında sevecek şey ararlar, yoksa icadederler. Ben vaktiyle mektepte yedi yaşında i bir öksüz tanımıştım. Uykuya kanamamış kü-iik gözünde nasıl bir mahmurluk olursa onun gözünde de kanılamamış bir anne muhabbetinin mahmurluğu vardı.' Teneffüs bahçesinin velveleli hayatına karışamaz, ayak altında ezilmemek için köşelerde dolaşırdı, paha hüznü ve elemi manasını bilmediği için güler yüzlü idi. Sevecek kimsesi olmayan bu minimini öksüz, güneşli bir yere oturur; gülümsiye gülümsiye parmaklarıyla konuşur, onları küçük buseleriyle öperdi.

Evet, Jülide'nin hassasiyeti böyle zalim şefkat ve rikkate karşı yüzü olmayan masum ve mazlum bir hassasiyet değildi.

İlk geldiği gece Şükran gibi nazik ve müşfik bir teyzenin, bir anne yarısının on senelik hasretle yanan göğsünde rahatsız olduğunu, bu muhabbetten taciz olmuş gibi onu hafifçe ittiğini gözümle görmüştüm. Eski hatıralara karşı lâkayttı. Annesinin çehresini bile hatırlayamadığını söylemişti.

Babasını binde bir ağzına alıyordu. Acınacak birçok şeyler karşısında onu lakayt, hatta zalim görmüştüm.

Fakat onun kâlbsiz insanlara mahsus olan bu şeylere mukabil derin bir rikkat ve heyecan ile hatırladığım halleri de vardı :

Geldiği gece sabaha doğru çiftliğe dönerken birdenbire teyzesinin dizlerine kapanarak ağlayışı...

Yine bir gece terasta onun kollarında: «Anlatamam teyze... Anlatamam!» diye inleyerek kıvranışı... Sonra, kütüphanede zehir gibi acı bir kitabın yaprakları karşısında onu bir hasta humması içinde bulduğum gece...

Nihayet, yine o gece istemeden halimden şikâyet ettiğim, «Ben, rüzgârın konserini nihayet bir, iki sene içinde, daha yakından, servilerin altından dinlemeğe gidecek Akşam Güneşi — F. 13

bir bahtiyarım!» dediğim vakit melûl bir sebat ile yüzü. me dikilen gözlerinden damla damla inen yaşları unutrnu. yordum. Bu çocuğun belki muayyen bir emeli ve derdi bile yoktu. Belki mariz uzviyetinin bir ihtiyaciyle görül, mez, bilinmez şeyler için ağlıyordu.

ilk zamanlarda ona karşı ne kadar yanlış bir terbiye sistemi düşünmüştüm. Bu çocuğu saf, sade, kısa emelli bahtiyar bir köy kızı gibi yetiştirmek istiyordum. Nasi-hatle, takdirle, sakın bir hayat yaşamağa cebretmekle maksadıma varacağıma vehmediyordum. Bu ılık sakız ko-kularıyla dolu sessiz ve masum adanın ondaki muzır temayülleri boğacağını umuyor, tabiat manzaralarının nasıl herkese ayrı ayrı lisanlarla söylediğini unutuyordum.

Belki Jülide'nin bize düşman olması, şimdi geçen sene aramıza geldiği zamandan daha bedbaht ve hasta bir çocuk manzarası göstermesi bundan ileri geliyordu.

Artık vazifemi başka türlü görüyorum. Onun için çatkın çehreli bir enişteden ziyade munis bir büyük kardeş, bir arkadaş olacaktım. Jülide, bundan sonra kendini yalnız bulmayacaktı. On senelik bir inziva ve feragat hayatının alelade bir köylüye benzettiği eniştesinin görüldüğü kadar sönük, manasız bir adam olmadığını anlayacaktı. Benimle düşündüğü, sevdiği şeylerden bahsedebilecekti. Hatta bu çocuk kalbinin bir mahremi bile olabilirdim. Belki bu mânevi nüfuz sayesinde temayüllerini, sevgilerini, hüznlerini daha iyi bir mecraya sevkeder, onu derin ruhlu, rakik bir genç kadın haline getirirdim.

Bu çocuğun bana ne kadar çok benzeyen noktaları vardı. Yaşamak ihtirasını en kuvvetli sadmeler halinde kalblerimizde duyduğumuz bir zamanda beni hastalık, onu kimsesizlik bu hüznün ve sükût adasına atmıştı. Bir anne gibi üstüme titreyen, her gün benimle gülüp ağlaya11 müşfik bir zevcem olmasına rağmen tesellisiz bir yalnız-195 i &a düşmüştüm. Zaman ile uyuşan, fakat bir türlü tama-mıyle şifa bulmayan bu derdi nasıl unutmuş, aynı yerlerde aynı cezayı çeken bu zavallı küçük dert arkadaşımın halini niçm bu kadar geç anlamıştım? Evet, Jülide, bir oarça on sene ewelki ben demekti.

Onu mesut görmek, kendi erişemediği hedefe bir baş-jja silah arkadaşının eriştiğini, düştüğü

yerden seyreden bir yaralı askerin hazin tesellisine benzeyecekti.

Artık şahsî mağlûbiyetimi kabul ediyor, kızımın hatırı için hayal ile barışıyordum. Ona bütün sevdiği, istediği şeyleri verecektim. İleride evleneceği genç ile yaşayacağı yerlerden bana uzun mektupları gelecekti. Saadetinin hikâyesi vaktiyle gördüğü, gezdiği, seyrettiği, sevdiği yerlerden bahsedildiğini işiten bir kör gibi dimağımda rengin tahayyüller, gönlümde tatlı rikkatler uyandıracaktı.

' Evet; Jülide, benim son senelerim için en güzel ve rengin bir meşgale olacaktı.

XIX

Bahçenin bir köşesinde Anadolu'lu bir rençberin mektubunu yazıyordu.

— Jülide, buraya gel! diye seslendim.

Elindeki kâğıt ile kalemi havaya kaldırarak gösterdi:

— Mektubun en firaklı yerindeyiz enişte... Bir par-Ça müsaade eder misiniz?

— Hayır, hayır! Hemen gel!

Canı sıkılmış gibi bir tavırla kâğıdı işçiye teslim etti, ağır ağır yanıma geldi. Topuklarını birleştirerek bir asker selâmı verdi.

—! Neye öyle asker selâmı veriyorsun Jülide?

Eı 9 I

!— Bilmem! Siz emirlerini çağırın bir subay tavrıyla çağırdınız da.,.

Bir parça sert bir tavırla çağırmmam ona tesir etmiş,

Gülerek:

— Erkek doğup asker olmayı istemez miydin Jülide? dedim.

—! Zannetmem. Amirlerimin sert tavırları bana acı gelecekti.

— Öyle amma güzel bir atın olurdu... Sen ki atları o kadar seversin.

Jülide, bedbin bir edâ ile dudaklarını büktü:

— Bende bu talih varken beni... yine piyadeye ayı-rırlardı.

— Geçen günkü usluluğunu Allah'ın mükâfatsız bırakmayacağını söylemiştim... Aklında mı?

— Arkamdan gel Jülide...

Onu ahırlardan birinin önüne götürerek kapıyı açtım. Jülide, içeride uzun, kumral yelesi boğum boğum renkli kordelâlarla, boynu iri boncuklardan süt mavisi bir kolye ile süslenmiş güzel bir kısrak gördü. Gözlerinde, aldanmaktan korkan bir ümit ile :

— Bu, ne enişte? dedi.

— Usluluğunun mükâfatı Jülide... Onu senin için aldım... Canın sıkıldıkça gezmeğe gidersin!

Jülide, hâlâ inanamıyor, parmağıyla göğsünü göstererek :

— Ben mi enişte... Ben mi? diye gülüyordu. Bilmem neden, gülerken ağlamaya başladı. Fakat bu defa göz yaşlarını göstermek istemiyor, atın yüzünü seviyor gibi yaparak başını saklıyordu, Onu güneşte daha iyi seyretmek için dışarı çıkardı. Rüya görmekten korkuyor gibi atın başını, sırtım bacaklarını eliyle yokluyordu-197

— Demek sade at değil... İstedğim zaman gezmek müsaadesini de veriyorsunuz, öyle mi?

— İfrata vardırıp kendini hasta etmemek şartıylei... yoksa hemen izni geri alırım..

— Artık benim için dedikodu yapmalarından korkmuyor musunuz?

— Seni Ada zenginlerinden iyi bir çocukla evlendir-meyi ümit ettiğim müddetçe korkuyordum...

Fakat şimdi artık bana itaat etmeyeceğine emin bulunuyorum... Onun için istediklerini söyleşinle^... Ne yapalım? Bugün hava çok güzel Jülide... İstersen ben de atımı hazırlatayım...

Seninle «Freskomilo» ya kadar gidip gelelim.

Jülide, sevincinden çıldırdı. Yerinde duramıyor, bir taşkınlık yapmak ihtiyacıyla yanıyordu. Atm mavi boncuklu boynuna kollarını sararak iki gözünden öptü :

,— Bu birincisi senin için daha ismi olmayan atım... Bu ikijicisi fena tarafları kadar da iyi, janti tarafları olan eniştem için...

Hazırlanmak için sıçraya sıçraya eve doğru koşmağa başladı. Kapının önündeki taş merdivenden çıkarken hâlâ elindeki kâğıt, kalemle bekleyen işçiye elini sallayarak bağırdı:

— Mektubun arkasını artık başkasını bulup yazdırırsın, bir iki gün benden hayır yok.. Kusura bakma...

* * * Jülide, evde giyinirken kısrığına bir isim bulmuştu : Aslıhan.

— Aslıhan'ın masalını pek küçükken bana annem söy-krdi, diyordu. Kısrığıma bir isim bulduktan sonra onu 'ki kat sevmeğe başladığımı hissediyorum.

Atının saçlarını okşayarak ve gülerek ilâve etti:

— Zannederim ki Kerem de Aslıhan'ını bundan fazlH sevmezdi.

Çiftliğin arka kapısından çıktıktan sonra sağa sap. mış, «Freskomilo» köyüne giden ince yolu tutmuşuk.

Jülide, kapının önünden bize mendil sallayan teyzesine bağırdı:

— Merak etme abla... Eniştem bana teslim... Ona çocukluk ettirmem, sağ salim geri getiririm.

Fakat Şükran'a bakmak için bir ikinci defa arkasına dönerken, muvazenesini bozdu; kuzu gibi uslu ve masum bir hayvan olan Aslıhan'ı titizlendirdi.

Kısrak, şaha kalkacak gibi bir iki hareket yapınca Jülide, fena halde korktu, hayvanın boynuna doğru kapanarak bir eliyle yelesine, öteki eliyle eyere sarıldı. Bu esnada kamçısıyla mendilini düşürmüştü.

Çevik bir hareketle atımdan indim. Mendil ile kamçıyı ona teslim ederken kendimi tutamayarak gülüyordum.

Jülide, kıpkırmızı kesildi. Gülüyor, fakat aynı zamanda kızılıyordu.

Ben, tekrar atıma bindim. Birbirimize bakmadan birkaç dakika yolumuza devam ettik. Sonra birdenbire bana dönerek bir şey sordu. Ben, ciddiyetle cevap verirken yine gayriihtiyari gülmeğe başladım.

Jülide, hırçın bir feryatla:

— Enişte, dedi, ah, ne fenasınız... Yine eğleniyorsunuz... Bütün neşemi kırdınız... Hâlâ gülüyorsunuz... Eğer bu gülmenin arkası gelmezse geri döneceğim...

Asabi hareketlerle hayvanı geri çevirmeğe çalışıyor, fakat Aslıhan, kulak vermeden kös kös benim hayvanı takip ediyordu.

Bilmem niçin, on beş yaşındaki bir mektep çocuğu gibi afacanlığım tutmuştu.

— Zannederim onu beceremeyeceksin çocuğum, dedim-

Jülide, kısrakın saçlarını çekerek :

— Hain Aslıhan... Artık seni de sevmiyorum, diyordu, haline göre sen de alaycının birisin. Beni gülünç ettin... ismin Aslıhan olmasa şimdi geri verirdim.

— Bu, bir büyük enişteye karşı ne ayıp söz Jülide Hanım?..

— Güzel amma bir büyük enişte küçük bir bebek gibi eğlenmez ki... Bakınız dudaklarınız durdu...

Gözlerinizin içi hâlâ gülüyor...

— Jülide, pek iyi biliyorsun ki daima ilk başlayan sen oluyorsun... Haydi kızımı gezmeğe götürüyüm diye uslu uslu atıma bindim... Sen yine şeytanlığa başladın... Şükran teyzene «Eniştem bana teslim... Ona çocukluk ettirmem!» diye beni himayen altına aldın... Beni kaza ve balâlardan koruyacağını va'dederken Aslıhan'm bir iki fena cilvesi üzerine kendin onun boynuna sarılır, mendilini, kamçını düşürürsen, sonra ben de kendimi tutamayıp gülersem kabahat mi? Bilmem sen ne dersin buna?

Jülide, dilini çıkardı. Biraz mahcup bir tavırla:

— Eniştem başa çıkılamayacak zalim bir eniştedir derim ve şu güzel yolda atını doludizgin sürmesini rica ederim.

— Niçin?

*— Benim de koşmağa: hevesim var da...

— Sen, pek ifrata gitmemek şartıyla koşturabilirsin.

— Olamaz. Siz önden gitmelisiniz. —ı Bundan ne çıkar?

— Acemilikle kimbilir ne yanlış jestler yapacağım... Arkamdan yine güleceksiniz...

Biliyor musunuz, enişte? Ben, iyi bir süvari oluncaya kadar yirmi-otuz gün Halim j Ağa ile

gezmeğe çıkmalıyım... Halim Ağa ne açık kalbli bir insandır... Hiç bir kimse ile, hiç bir şeyle eğlenmeyen gayet iyi bir adam... Ben, onun kadar iyi bir tek adam tanıdım.

— Kim?

Jülide, dilini çıkardı. Biraz mahcup bir tavırla :

— Başlamak münasebetsizliğini yaptıktan sonra arkasını getirmemek olmayacak... Şu beni isteyen şehbenderlik kâtibi Burhan Bey...

I— Ay, sen, nişanlıyı Halim Ağa ile mi mukayese ediyorsun? Vah zavallı çocuk!...

Jülide, ciddî bir tavır alarak kaşlarını çattı:

— Muhterem eniştem benimle bir dereceye kadar alay edebiliri... Fakat muhterem dillerini nişanlım biçaresine kadar uzatırlarsa bütün kuvvetimle isyan ederim...

Birdenbire hayvanını mahmuzladı:

— Gülerseniz, gülersiniz... Ne yapayım canım sağ olsun... Aslıhan'ı koşturmak arzusunu yeneceğim diye ku-duracak halim yok yat..

Düşmemek için kısrağın yelesine sarılıyor, beyaz ve düz yolda tozu dumana katarak uçuyordu.

(M...) de hiç bu seneki kadar güzel bir bahar olmamıştı. Güneş ışıklarının ılık sakız kokularıyla dolu havanın boşluğundan mücevher pırıltılarıyla damla damla titrediği görülüyor gibiydi.

Yeşeren topraklar, çiçeklenen ağaçlarla beraber benim küskün kalbimde de yeni bir hayat uyandırmaktaydı.- Zaman zaman on beş yaşındaki mektep çocukları gibi sebepsiz sevinçlerle ve heyecanlarla dolup taşıdığım oluyordu. Adanın etrafındaki engine bakarken daima duyduğum ümitsizlik hissi kaybolmuştu. Sevdiğim şeyler ve insanlar arasında kendimi eskisi gibi yalnız bulmuyordum.. (M ...) deki dostlarımla, çiftlikteki işçilerimin bende görmeğe alıştıkları biraz mahzun vakar ve sükûneti muhafaza için âdeta güçlük çekiyordum.

Etrafımdaki şeylere artık yabancı ve lakayt değildim. Her şeyle alâkadar oluyor, her şeyi seviyordum. İyilik etmek, gönül almak benim için derin bir ihtiyaç haline gelmişti.

Ömrümün hiç

bir devrinde bu kadar merhametli bu kadar müşfik ve rakik, bu kadar güzel ahlâklı bir insan olduğumu hatırlamıyordum.

İçimde sarhoşluk iptidalarının hafif teheyyüçlerine benzeyen tatlı bir neşe vardı ki hiç sönmüyordu.

Eski oynak ruhlu, şen, cesur, hassas Nazmi, on senelik kâbuslu bir uykudan uyanıyor gibiydi. Bu uyanış, beni daima en büyük bir tehlike gibi titremişti. Fakat şimdi bunun korkulacak bir şey olmadığını görüyordum. Çünkü artık mağlûbiyetini kabul etmiş bir insandım. Eski büyük ihtiraslarım, hudutsuz emellerim kalmamıştı. Her şeyden memnun oluyor, her şeyi seviyordum.

Bilhassa sevgili Şükran "ımı...

Onun yanında, senelerce sessiz ve ümitsiz bir aşk ile sevilmiş yeni nişanlılar yanında duyulan rikkatlere, tereddütlere benzer zaafklar hissediyordum.

Bazı akşamlar, enginde güneşin battığını seyretmek için kayalığa giderdik. Başımı garip bir ihtiyaçla yavaşça Şükran'ın omuzuna bırakırdım. O, beyaz ve yumuşak elleriyle

saçlarını okşardı.

Jülide, daima biraz ilerimizdeki bir kaya parçasının üstüne otururdu. Kızımın açık kumral saçları

gecenin içinde kararmaya kadar orada kalırdım.

Jülide, gittikçe bana alıştıyordu. Bazı günler kâhya Halim Ağa ile meşgul olduğumuz sırada yanımıza geliyordu :

— Yardımcıya ihtiyacınız var mı enişte? Çok sıkıldım da... Çalışmak istiyorum.

— Var Jülide amma, sana teklife cesaret edemiyeceğim.

— Niçin?

— Nazlı, nazik bir küçük hanımın meselâ şu çuvalları dikmesini, yahut şu sandıklara etiket yapıştırıp üstlerini yazmasını nasıl teklif ederim? Bu, kaba saba çiftçilere ait bir iş...

Eskiden olsa bu kadarcık bir şey Jülide'yi isyan ettirmeğe kâfi gelirdi; fakat şimdi hafifçe dudak bükmeyle iktifa ediyor, müstehzi bir tevekkülle :

— Ne yapalım? İnsan her şeye alışır, diyordu, enişte-min insafsız istihzalarına alıştıktan sonra çuval dikmek, etiket yapıştırmak işten değildir... Bakalım bir tecrübe edelim...

Eline bir çuvaldız alarak işçi kadınların arasına karışıyor, toprakların üstüne oturup bacıklarını

uzatıyordu. Arasına göz ucuyla bakıyordum. Onlardan geri kalmamağa gayret ediyor, inanılmaz bir sabır ve tahammül göstererek çalışıyordu.

Jülide'yi toprak işlerini seven, mütevazi, sade işçileri hakir görmeyen bir insan olarak yetiştirmek bir zamanlar benim için gaye olmuştu. Velez ki geçici bir heves saikasıyla onların arasına karışması en isteyeceğim, hoşlanacağım bir şeydi... Böyle olduğu halde içime gayriihtiyari bir hüznün çöküyor, su çiçeklerine benzeyen bu narin, pürhoyal çocuğu zorla çalıştıyormuşum gibi kalbimde bir azap ve nedamet uyanıyordu.

Bir aralık parmaklarının yorulduğunu, çuvaldızı geçirmeğe kuvveti yetmediği için ucunu bir kiremit parçasına dayadığını görüyordum.

— Jülide, mutlaka çalışmak istiyorsan, daha mühim bir iş var kızım... Gel, etiketleri yapıştır...

Yorulduğunu itiraf etmeden kurtulduğu için memnun, yerinden fırlıyor, suya dalıp çıkmış martılar gibi çırpınarak ellerinin, eteklerinin tozlarını silkeliyor, sonra sandıkların başına geçerek etiketleri yazmağa başlıyordu. Fakat çok geçmeden bundan da usanıyor, ewelâ bir hat-adresler gitgide

tat ihtimamiyle özene bezene yazılan okunmaz hale geliyordu.

İşçi kadınların birbirlerini dürterek gülüşlerinden anlıyordum ki arkamda bir komedyaya başlamıştır. Ben, öte tarafa dönünce Jülide, kimbilir ne maskaralıklar yapıyor, belki de beni taklit ederek eğleniyordu.

— Jülide, biraz atla dolaşacağım kızım. İstersen sen de bana arkadaşlık et!...

Jülide, hafif bir tereddütle nazlanıyor : — Evet bir parça işim vardı amma... Bilmem, ki... Fakat biraz dolaşmak fena olmayacak...

Potinlerinin ucuyla yoldaki taşları sektirerek ağır ağır giyinmeğe giderken arkasından gülümsüyordum: bu naz ve istiğna yapmacıktı. O, bu at gezintisini heyecanlarla bekliyordu.

İşçilerin arasında çalışmak istemesi, çuval dikmesi, etiket yazması hep bunun içindi.

Jülide ile aramızda hâlâ tam bir baba kız samimiyeti ve teklifsizliği teessüs edememişti.

Arasına birbirimizi ince ince iğnelemekte devam ediyorduk.

«Freskomilo» köyünün alt başında deniz kenarında küçük bir balıkçı kahvesi keşfetmiştik.

Atlarımızı bir ağaca bağlayarak bazen yarım saat, bir saat deniz kenarında otururduk.
Burası

bodur çam ve sakız ağaçlarından bir fundalık haline gelmiş, iki dik bayır arasında küçük bir koydu. Sade sabahleyin güneş görür, öğleden sonra bir akşam loşluğuna boğulurdu.

Bir akşam, yine burada otururken ihtiyar kahveci, Jü-Hde'nin benim nem olduğunu sordu : i—'

Kızım, dedim. Jülide, acele acele tashih etti.

Ben, gülererek «kızım» diye ısrar ediyordum. Jülide kızıyordu.

Kahveci, bir şey anlayamadı, bu garip kavgaya güle-^k yanımızdan ayrıldı.

—' Jülide, bundan sonra senin bana «baba» demeni isti, yorum, dedim.

— İmkânı yok.

—ı Ben, her yerde senin, benim kızım olduğunu söylüyorum... Yetişmiş bir çocuğum var, diye iftihar ediyorum.

— Keşke onu yapmasanız enişte...

— Bana, babalık şerefini çok mu görüyorsun Jülide?

— Değil, vallahi değil... Yalnız... Rica ederim ısrar etmeyiniz enişte...

Jülide, beni darılmaktan korkuyor, için için üzülerek yüzüme bakıyordu :

— Söylersem, anlayamayacaksınız... Belki güleceksiniz...

ı— Zannetmiyorum Jülide...

Derin bir hüznle dolan gözlerini önüne indirdi, kü-çüklüğündeki gibi boynunu bükerek :

— Belki pek çocukça bir şey... Fakat babam darılacak

sanıyorum...

Birdenbire eliyle ağızını kapadı. Hafif bir feryatla:

— Enişte, bu çocukça sözüme gülerseniz, size çok kırılacağım, bu dargınlık hiç bir dargınlığa benzemeyecek, dedi.

Ağızını kapayan küçük eli avuçlarımın içine alarak

okşadım : :

— Enişteni ne kadar yanlışı tanıyorsun Jülide, Ben, bu duyguyu bilâkis çok temiz, çok takdire lâyıık buluyorum... Bana darılmaz mısın çocuğum? Bu kadar vefayı senden beklemiyordum..

Babandan ve geçmiş günlerden bahsetmediğin, yahut pek zayıf bir lisanla bahsettiğin için ben, sana içimden kırgındım bile...

Jülide, uzaklara bakarak rikkatle gülümsedi: ı— Ne bileyim enişte... İnsanda böyle duyguları

zaaf addediyorlar... Bir sevgimizi, nazik bir hissimizi anlamadıklarını, hatta onunla

eğlendiklerini görmektense onu içimizde gizlemek daha iyi... Annemin ölümünden sonra babamla yalnız kalıyorduk... Birbirimizden başka sevecek kimsemiz yoktu...

Babam, beni çok seviyordu enişte... Beraber yaşadığımız müddetçe pek farkında değilmişim1,...

Şimdi onu öyle seviyorum, öyle seviyorum ki...

Jülide'nin derin bir zaaf ve rikkatle kendini bıraktığı bu dakikayı unutamayacağım.

Başını

omuzuna eğiyor, kolunu yanına bırakıyordu. Uzaklara bakan gözleri yaşlardan daha tesirli, mahzun bir vecd ile titriyordu.

— Bu acı, zamanla geçer mi acaba enişte?

— Her yara gibi o da kapanır kızım,.. Bahusus sen, hemen hemen çocuksun... Önünde bütün bir hayat var... izi bile kalmaz...

Bu teselli sözleri onu bilâkis daha ziyade meyus etti.

— Ne fena bir şey söylediniz enişte... -t- Niçin?

— Çünkü ben, bu yarayı çok seviyorum.

Jülide, bu sözleri söylerken mustarip gözlerini gözlerime diyor, yarasını kalbinden zorla söküp alacaklarmış gibi ellerini göğsü üstünde kavuşturuyordu.

— Beni ayıplamıyorsunuz değil mi enişte?

— Seni bu sözlerinden sonra bilâkis eskisinin iki misli seveceğim...

'—ı Biraz gülümsüyor gibisiniz.

— Yanlış mana vermemek için sebebini söylüyeyim... Sen, hayli güzel bir kız olmuşsun

Jülide...

Hem de hayli dediğime bakma... Çok güzel... Bunu şimdi farkediyorum.

Jülide, evvelâ hayretle yüzüme baktı, sonra birdenbire çingiraklı bir kahkaha kopardı.

— Yalmz Servi'deki hasta ağaç tırtıllarına benzeyen

miniminicik renksiz çocuktan bu kadar güzel bir genç kız doğacağını hiç ummazdım.

Jülide, gülmekten katılıyor, kahkahaları etrafımızı saran sessiz kayalarda billur akisleriyle titriyordu..

—ı. Bunu daha yeni keşfedişime ben de senin gibi hay. ret ediyorum Jülide... Fakat biliyor musun kabahat: sadece benim görüşümde değil... Sende bir garip hususiyet var... Çehren ruhuna çok benziyor... Mâneviyetinin güzel, nazik taraflarını nasıl saklıyorsan, yüzünün maddi güzelliklerini de öyle saklıyorsun... Seni temin ederim ki yüzüne ilk bakan bir göz için hiç bir hususiyetin yok...

Güzel malzeme ile, güzel renklerle yapılmış zarif, şeffaf bir bebek çehresi... Alelade bir göz, bu bebekte tashih edilecek kusurlar bile görür. Fakat zihninden güzel bir fikir geçmeğe, kalbin güzel bir duygu ile titremeğe başladığı zaman çehren birdenbire değişiyor, yabancı gözlerden sakladığı

sırları yavaş ifşaya başlıyor... Yüzünü biraz daha aydınlığa çevir Jülide...

Jülide, dirsekleri aramızdaki tahta masaya dayalı, hafifçe kızaran küçük yüzünü, ince çenesini gülümseye gülümseye bana doğru uzatıyordu.

Meraklı bir oyun icat ederek eğlenen iki çocuğa ben-zemiştik.

Kızımı bir resim tetkik eder gibi tâ yakından seyrediyor, daima güneşe bakarak titriyor

hissini veren açık yeşil gözlerindeki gizli parıltıları, yüz çizgilerindeki en ince hususiyetleri nazik cildindeki hafif güneş yanıklarına kadar hiç bir şeyi ihmal etmeden gülerek anlatıyordum.

Sözümün nihayetinde :

— Fakat bunlar Öyle hafif, uçucu şeyler ki hırçın ve zalim olmağa başladığın anda kayboluyor, anlıyor musun Jülide?... Daima güzel şeyler düşünmek senin içi*1 en mühim menfaat meselesi, dedim.

_____ ~-^ üs>x 207

— Beni fazla şımartacaksınız enişte, diye gülüyordu. Ben pişman olmuş gibi: ı— Farkındayım amma iş işten geçti kızım, dedim, gonra daha ciddî bir tavırla ilâve ettim:
— Biliyor musun, ben, sonradan görmelere benzedim. Baba olmaktan ümidimi kesmiştim.

Kendimi birdenbire senin gibi güzel bir kızın babası mevkiinde görünce sevindim mi nedir? Geç

baba olmuş bütün yaşlı insanlar gibi galiba ben de seni fena şımartacağım...

:— O kadar korkmayınız enişte... İlk zamanlarda beni öyle korkuttunuz ki tesiri daha çok zaman gidecek.,.

— Artık barıştık değil mi?

— Kavga etmeden konuşabilmemize göre öyle olacak... Fakat doğrusunu isterseniz bir hicranım var ki ölsem yüreğimden çıkmayacak.

*— Hangisi Jülide?... Sakın bir gece... Jülide, eliyle ağzımı kapadı :

:— Devam etmeyiniz enişte... Çünkü yine hatırladım.. Ah, sizin ne fena taraflarınız var... Haydi gidelim artık...

Biraz sonra kısrağın dizginini ağaçtan çözerken bana döndü :

— Bin Aslıhan o geceki zulmünüzü bana unuttura-mayacak enişte, diye şikâyet etti.

XX

Necmiye'yi, kardeşi îhsan'ın arkadaşlarından genç bir mühendise nişanlamışlardı. Jülide ile beraber nişan merasiminden dönen Şükran:

— Lûtfullah. Efendilerle hemen hemen bir aileden gibiyiz, dedi, Necmiye elimizde büyüdü. Biraz kendi çocukunuz sayılır... Bu vesile ile çiftlikte bir davet yapmayı düşündüm... Cuma gecesini çiftlikte geçirmelerini senin tarafından rica ettim, darılmazsın ya?

— Bilâkis memnun oldum Şükran, dedim, bizim için de bir eğlence olur. Zaten yalnızlıktan bunalıyoruz.

Davet gecesini soframızda on kadar misafir toplanmıştı. Başta artık çok ihtiyarlayan Lûtfullah Efendi oturuyordu. Sağında gelini, solunda «ikinci gelinim» dediği Şükran vardı. İki kadm artık elleri tutmayan bu seksenlik ihtiyarın yemek yemesine yardım ediyorlardı.

Sofranın karşı tarafını yeni nişanlılara vermiştik. Jü-lide, Necmiye'nin sağına geçmişti. Ben, yeni damat Refik Beyin solunda oturuyordum. Arada kardeşinin nişanı için Aydın'daki memuriyetinden bir ay izinle ayrılıp gelen îh-san ile Lûtfullah Efendilerin akrabalarından birkaç

ihtiyar kadın ve erkek vardı.

İhtiyar büyükbabanın gerçi elleri tutmuyordu. Fakat buna mukabil çenesine harikulade

bir kuvvet gelmişti.

Zayıf, titrek sesiyle muttasıl söylüyor, yetmiş sene evvel nasıl nişanlandığını, evlendiğini anlatıyordu. Galiba bu eski sergüzeşti, sofrada Ayşe'den başka dinleyen yoktu. Bizim tarafta gizli bir komedyaya başlamıştı. Nişanlıların ikisi de birbirinden saf ve mahcup çocuklardı. Konuşmağa utandıkları için dargın gibi birbirlerine arkalarını dönmüşlerdi. Jülide'nin mütemadiyen Necmiye'yi dürtüş-lediğini, nişanlısiyle konuşmağa kışkırttığını görüyordum. Biçare Refik ise bu müşkül vaziyetten kurtulmak için bana belediyeciliğe ait bir proje anlatıyordu. Nihayet Jülide dayanamadı:

— Necmiye, Refik Beyin niçin kendisiyle konuşmadığını anlıyamıyor, üzülüyor, şikâyet ediyor, dedi.

Genç kız, kıpkırmızı kesilerek ellerini yüzüne kapadı, gayet yavaş bir sesle : zuy ,— Vallahi yalan... Neye yalan söylüyorsun Jülide, diye şikâyet etti. Bu defa ben, azizliğe başladım. Ciddî bir tavırla:

(— Necmiye'nin darılmağa hakkı yok, dedim, Refik gey bana mütemadiyen ondan bahsediyor...

Nişanlısının güzel siyah gözlerine bakarken neler duyduğunu anlatıyor... Necmiye'nin ince kaşlarından öyle hoşlanıyormuş]ii onların şakaklara doğru biraz tenasüpsüz uzanışlarını

kendisinin bütün tenasüplerine ve ahenklerine değişmi-yormuş...

Bu defa zavallı Refik utandı. Renkten renge girmeğe başladı :

!— İstirham ederim beyefendi, ayaklarınızı öpeyim, bendeniz şehir sokaklarının ıslahına ait bir projeden bahsediyordum ki...

Ben, saf bir tavırla beyaz saçlarımı göstererek:

— Yalan mı söylüyorsunuz? insaf ediniz Refik Bey, diyordum. "

Şeytan Jülide, bunu tükenmez bir eğlence mevzuu olarak yakaladı ve Necmiye'nin ağzından söz yapmağa başladı:

— Necmiye çok müteessir... Refik Beyin böyle fevkalâde bir gecede sokak projelerinden bahsetmesine üzülüyor.

Necmiye, ağlıyacak bir halde yalvarıyordu.

Jülide, yapmacık bir hiddetle :

, — Hayır, hayır... Arkadaşım namına Refik Beyden gayet kuvvetli bir tarziye isterim... Mutlaka nişanlısının gönlünü alacak çok tatlı bir şeyler bulup söylemeli...

Bu defa yine ben, Refik'in ağzından söylemeğe başlıyordum.

— Necmiye'ye söyleyeceği şeyler öyle nazik, öyle na

Akşam Güneşi — F: 14

zikmiş ki, kalabalıkta mümkün değil söylenemezmiş... Ya تنها bir deniz kenarı, ya serv-i sîmînler içinde yüzen bir sandal lazımmış... Bu sahneye yıldızların gözlerinden başka kimse şahit olmamalıymış...

Lútfullah Efendi öteden:

—ı Çocuklar, demin merhum kaymvaldemin ismini bir kaç defa söylemiştim.. Şimdi yine unuttum... Neydi o? diye bağılıyor, fakat yetmiş sene evvelki sergüzeşti sof. rada kimse dinlemediği için merhum kayınvaldenin ismi bir türlü bulunup çıkarılamıyordu.

Jülide ile saygısızlığı öyle arttırdık, yeni nişanlılara birbirlerinin ağzından öyle şeyler

söyledik ki biçareler nihayet utanıp sıkılmayı bıraktılar. Yavaş yavaş konuşmağa başladılar. Fakat zannederim ki Refik, alçak sesle ona, yine sokaklardan bahsetti.

Yemekten sonra yaşlılar kahve içmek için terasa çıktık. Gençler, içeride kalmışlardı.

Bir aralık onların toplandıkları odaya uğradım. Nec-miye lambanın yanında Ayşe'ye yeni bir dantel öğretiyor, İhsan, bir köşede gazete okuyor, Refik Bey, resimli mecmuaları karıştırıyordu.

Kapının yanında duran Jülide'ye:

— Ne yapıyorsunuz? diye sordum. Hafifçe omuzlarını silkti, mahzun bir tebessümle :

— Böyle fevkalâde bir gecede ne yapılır? Delicesine eğleniyoruz, görmüyor musunuz? dedi.

Her nedense Jülide'nin yine bir acı ve asabi dakika-sıydı. Fakat bu sözleri bir arkadaşla dertleşir gibi bir hal ile söylüyordu.

Ben de aynı tavırla gülümsedim :

U J N ü Ş I

211

— Biz yaşlılar da terasta tıpkı sizin gibi eğleniyoruz, dedim-Jülide, gayriihtiyari ağzından kaçırılmış gibi: «Za-vallı eniştem» dedi.

Ben, bu sözü işitmemiş gibi görünerek devam ettim :.— Ben, terasta Kısas-ı Embiya parçaları, keramet hikâyeleri anlatarak yaşlı misafirlerimi eğlendirmeye gayret ediyorum Jülide... Sen de genç arkadaşların için bir eğlence icad etmelisin...

O, aynı mahzun tebessümle odayı gösterdi:

— İlâhi, yahut mevlût okumasını bilseydim ne iyi olacaktı!...

Biraz mahcup tavırla sesimi alçaltarak:

— Onlara bir parça keman çalmalısın, dedim. Jülide, hayretle yüzüme baktı. Yüzü sararmağa, dudakları titremeğe başladı:

— Bunu siz mi bana teklif ediyorsunuz, enişte? Soğuk bir huşunetle kemanının yayını kırdığım ge^-

ceyi görüyor, yaptığım kaba hareketi bu kadar unutmuş görünerek keman çalmasını istememi aklına sığdıramıyor-du. Gözlerinde derin bir kinle bana acı acı bir şeyler söylemeye hazırlanıyordu. Fakat, beni, sözden daha çok üzecek bir şey düşündü.

Asabiyetini gizleyerek hafif bir reveransla :

— Pek güzel enişte, dedi, kabul ediyorum. Buyurunuz kemanı alalım. .

Nezaketle eğilerek kemanın durduğu odaya doğru bala yol verdi. Keman, hâlâ atıldığı rafın üstünde toz toprak içinde duruyordu, jülide, ayaklarının ucuna basarak onu aldı, mendiliyle tozlarını sildikten sonra akord etmeye başladı :

Yüzüme bakmıyor, kırık yayı elime alınca nasıl Mahcup olacağımı düşünerek derin bir intikam zevkiyle ıtriyordu. Hiç sükûnumu bozmadım, iki hafta evvel Rodos'a göndererek iyi bir sanatkâra tamir ettirdiğim ona uzattım. Jülide, bir an için ne yapacağını, ne söyleyeceğini şaşırıldı. Fakat neticede kin ve teessürü galip ge_ di. Kemanı elinden atarak :

— istemiyorum... Çalmayacağım, dedi. Odadan çıkıp gitmek istiyordu. Yolunu kestim:

— İmkânı yok Jülide... Söz verdin... Çalacaksın! inatçı bir çocuk tavrıyla ayağını yere vurdu:

— Çalmayacağım.

— Mutlaka çalmanı istiyorum, dedim, seni buna mecbur edeceğim.

Sakin bir tebessümle verdiğim bu emir onu çıldırttı, artık her şeyi göze alarak:

— Hangi kuvvetle enişte? diye isyan etti. Ben, aynı sükûnla:

— İnadın beyhude küçük Jülide'm, dedim, bu gece belki çalmayacaksın... Fakat her halde bir gece mutlaka çalmağa mecbur olacaksın...

ı— Ne bu gece)... Ne başka gece... Hiç bir zaman...

I— Seninle bahse giriyorum Jülide... Bir gece mutlaka... İki, nihayet üç sene içinde...

İstersen nasıl olacağını da anlatayım... O gece, belki böyle bir yaz, yahut da rüzgârlı bir kış gecesi olacak...

Bu odada artık eşya bulunmayacak... Yalnız yerde bir iki bağlanmış yük... Şükran teyzen elbisesi ve ağlamaktan harabolmuş gözlerinin etrafı simsiyah, elindeki şamdanı dolaplarda, raflarda, gezdirerek unutulmuş son eşyayı arayacak... O vakit, rafın bir köşesinde bu kırık yaylı keman gözüne ilişecek. Kendi kendine diyeceksin ki: «Yarın eniştemi sevgili adasındaki ebedî saadeti için bırakıp gidiyoruz. Belki bir daha buralara yolumuz da düşmeyecek... Bir gece benden keman çalmamı istemişti. Reddetmiştim. Onunla bahse girdik.-Ben, bu bahsi kaybetmemek için ölmeğe razı olacak ka' dar inatçı bir çocuğum... Fakat bütün toprak adamları-ııa, köylülere mahsus olan huşunetine rağmen beni kendi çocuğu gibi seven enişteme karşı bu bahsi kaybetmeyi tercih ediyorum. Bu, onun vasiyetidir...» işte küçük Jülü-de'm> kendi kendine bu şeyleri düşündükten sonra, kemani alacaksın... Böylece ben de bahsi kazanmış olacağım.

Benim bir lâtife tavrıyla gülerek söylediğim bu sözler Jülide'yi ağlattı: Beş dakika sonra kızım, içerideki odada misafirlerine keman çalmağa başlıyordu.

* * * Hafif bir batı rüzgârı esmekle beraber yazın en güzel gecelerinden biriydi. Vakıt gece yarısına yaklaşıyordu. Erken yatmağa alışmış olan adalı misafirlerim, terastaki sandalyelerinde uyukuyorlardı. Şükran, onları odalarına götürdü. Ben, kendi kendime bahçede dolaşmak istedim.

- Parlak bir mehtap vardı. Sakız dallarının hafif hafif hareket eden gölgeleri içinde kayalığa doğru ilerliyordum. Birdenbire kulağıma deniz kenarından Jülide'nin kahkahaları geldi. Yolumu değiştirdim. Koydaki iskeleye inen ince yolu yavaş yavaş takibe başladım.

Deniz kenarında evvelâ kimseyi görmedim. «Belki başka bir yoldan tekrar yukarı çıkmışlardır.»

diyordum. Fakat Jülide'nin gölgesini tanıdım. Tahtaların üstüne oturmuş, ayaklarını denize sallamıştı. Niçin yalnızdı? Biraz evvel elbette kendi kendine gülmüyordu.

Yavaş yavaş ilerlemeğe devam ediyordum. Yüzünü denize çeviren Jülide, beni iskelenin yanma varıncaya kadar farketmedi. Nihayet ayaklarımın tahtalarda çıkarttı sesi duyarak döndü; hafif bir çığlıkla yerinden fırladı.

mum JüHde?

tek başına ne

işin

Jülide, korkmuş gibi bir tavırla :

— Felâket enişte, dedi, yakalandık... Kimbilir ne kadar azar işiteceğiz... Ne yapalım

Allah yardımcımız olsun!...

Son sözleri söylerken dua eder gibi ellerini açarak gülüyordu.

!— Bir yaramazlık mı ettiniz?

;— Maalesef öyle enişte... Onların nerede olduklarını biliyor musunuz?...

— Kimler?

— Yeni nişanlılar...

— Nerede olduklarını nasıl bileyim?

— Birkaç dakika sonra hakikati öğreneceğiniz için itiraf edeyim... Onlar, sandalla denizde dolaşmağa gittiler... Necmiye ile Refik Bey ne utangaç çocuklar... Faziletin bu derecesi insana âdeta ıstırap veriyor... Birbirlerine söz söylemeğe çekmiyorlardı. Ben olmasaydım bu saatte birbirlerine «Allah rahatlık versin!» deyip odalarına çekilmiş olacaktı. Halbuki bu gece onların hayatında en mühim bir tarih... Öyle değil mi enişte? Zavallılara acıdım... Bir iyilik etmek istedim... Bir bahane ile ötekilerden ayırarak bahçeye çıkardımj... Buraya kadar geldik...

Sandal, iskelenin ucunda ağır ağır sallanıyordu. Belki bana darılacaksımz amma bir fesatlık yaptım, yeni nişanlılara dedim ki: «İhtimal, bu kadar güzel bir geceyi bir daha göremeyeceksiniz. Haydi, şu sandal ile biraz dolaşın... Mehtap ve yalnızlık, göreceksiniz size ne güzel şeyler ilham edecek.»

Jülide, gülümseyerek uzakları gösterdi: — Onlar gittiler... Ben burada kendi kendime dönmelerini bekliyorum...

— Sen niçin onlarla beraber gitmedin Jülide? SadediUiğimle eğlenir gibi dilini çıkararak güldü:

— Aralarında ben fazla olmaz mıydım enişte?

215

— Ümit ederim ki Allah bu iyiliğini de mükâfatsız bırakmayacak Jülide.

Jülide, maksadımı anlamak ister gibi dikkatle yüzüme baktı.

— Küçük Jülide'm, çok geçmeden, belki gelecek ya-zm yine bu gecesinde, hatta belki de daha evvel buradan ben de seni Burhan Beyle aynı sandala bindireceğim... Böyle senin gibi iskele ucuna oturarak ayaklarımı denizde sallayacağım... Kızımın bu saatte nasıl bir rüyaya daldığını

düşüne düşünce yolunuzu bekleyeceğim... Bunu sana katiyen va'dediyorum.

Jülide'den bir kahkaha, alaylı bir cevap, yahut bir sevinç hareketi bekliyordum. Fakat o, gözlerini önüne indirerek sükût etti.

Yeni nişanlılar iskeleye dönüncüye kadar konuşmadık. Jülide, Necmiye ile beraber yürüdü. Ben, sandalı bağlamakla meşgul bulunan Refik'le arkada; kaldım.

Jülide, kolunu Necmiye'nin boynuna geçirmiş, yüzünü yüzüne yaklaştırmış, ona, galiba sandal gezintisinin nasıl geçtiğini soruyor, arasına hafif, heyecanlı kahkahalar atıyordu.

Yokuşun alt başında Necmiye ile beraber durarak bizi bekledi. Nişanlıları, tekrar yalnız bırakmak için bir .şeytanlık düşünmüştü :

— Refik Bey, şimdi bir yürüyüş müsabakası yapacağız... Ben, eniştemle bu yoldan çıkıyorum...

Siz, Necmiye ile beraber şu patikaya sapacaksınız... Hangi taraf evin önüne daha geç

varırsa o kazanacak...

Necmiye, arkadaşının maksadını anlamadı, saf bir tavırla :

*— Jülide, bazen sen, sahiden bebek gibi oluyorsun, bî2ini patikalara tırmanacak halimiz var mı?
dedi.

Jülide, Necmiye'yi omuzlarından tutarak sarsıyor, saçlarını karıştırıyor, yanaklarını öperek kahkahalarla gülüyordu :

— Görüyor musunuz enişte, ne temiz çocuk?... Refik Bey, siz, çok bahtiyar bir insansınız efendim... Necmiye' den daha güzel ve uslu bir arkadaş bulmak mümkün değildi... Benim gibi deli bir kıza tesadüf etmediğinize çok şükrediniz... Meselâ Necmiye ben ahlâkta bir kız olsaydı bu saatte bu deniz gezintisinden dönmeğe imkân olur muydu? Size: «Muhterem nişanım kasaba sokaklarını ölçüp biçmekten artık usanmıştır. Bu gece de mühendis Ay Beyin denizlerde açtığı şu bembeyaz caddelerde, gü. müş kaldırımı şoselerde dolaşalım!» derdi... Belki bu saatte karşığı ıssız adaya doğru gidiyor dunuz...

Küçük koyun iki yandan ilerleyen tepeler arasında kapalı kalan, ay ışığını ve hafif batı rüzgârını

görmeyen suları sakın ve karanlıktı. Fakat hafif dalgalı açık deniz; parlak bir yıldız yağmuru için kaynıyor gibi bembeyazdı.

Jülide'nin bu gece bu denizin hasretiyle yandığını, çıldırdığını hissediyordum. Biraz evvel karanlıkta iskelenin ucunda nasıl mahzun bir ümitsizlikle onları beklediğini hatırladım. İçimde garip bir hüzün uyandı.

—< Haydi istersen ben de seni biraz sandalla gezdireyim, dedim.

Bu, onun için öyle güzel bir şeydi ki inanmadı, hafifçe boynunu bükerek :

— Şakanın en zalimi hangisidir, bilirmisiniz enişte? dedi. İnsana evvelâ ümit, sonra bir zaruri hayal kırıklığı vermek...

Ona doğrudan doğruya cevap vermeyerek yavaş yavaş yokuşu çıkmağa başlayan nişanlılara seslendim :

— Biz de Jülide ile beraber biraz denize çıkıyoruz. Fakat teyzesine bir şey söylemeyiniz... Merak eder.

Jülide'yi sandala bindirmek için elini tuttuğum ^ man biçarenin heyecandan, sevinçten titrediğini hissettin1'

Jülide'de bir tereddüt hissediyordum, bir aralık : |— Siz yorulacaksınız enişte, dedi. Acaba ben sizin yerinize kürek çekemez miyim?

— Kalbim için korkuyorsun değil mi? O kadar ehem-miyeti yok Jülide)... Gerçi daha az yorulmak için bir çare var amma...

— ???

— Belki sen korkarsın diye tereddüt ediyorum.

— Ben mi? Siz benim ne deli tabiatlı bir çocuk olduğumu anlamadınız mı enişte?

Ben, kürekleri bırakarak gülmeğe başladım :

— Acaba enişten derecesinde mi dersin Jülide?

— Askerken yaptıklarınızı bana anlattılar!... Onlar romana benzeyen sergüzeştler

enişte... O

vakitleri bir parça ben de hatırlıyorum, fakat...

— Zavallı çocuğum... İnsanın vücudu hastalanmakla, saçları ağarmakla ahlâkı değişir mi sanıyorsun?

Jülide, hayretle yüzüme bakıyordu. Ben, sözü değiştirdim :

—ı Eniştten yaşlı ve hasta olmasına rağmen hâlâ çılgın bir çocuktan başka bir şey değildir...

Meselâ şimdi ne yapmak istiyorum bilir misin?... Sandalın ortasında gördüğün direği takmak, sahilden uzaklaştıkça şiddetini arttıran şu rüzgâra karşı yelken açmak, kocaman bir deniz ' kuşu gibi ıssız engine doğru uçup gitmek... Böyle bir arzunun yangını yüreğime düşsün, sonra velevki hayatım pahasına onu hemen fiil haline getireyim; bu, mümkün değil...

Sebebini bilmediğim bir sarsıntı içindeydim. Bu heyecan, Jülide'ye de sirayet ediyordu. Kızım, güzel bir hayal kaybetmekten korkanlar gibi gözlerini kapadı:

— Ah, ne güzel!...

— Ne çare ki yanımda sen varsın... Senin hayatından ben mesulüm...

— Ne ehemmiyeti var?..

Bir şey söylemeden kürekleri iskarmozdan çıkardım, yelken direğini taktıktan sonra arkaya, Jülide'nin yanına geçtim:

—ı İsteddiğini yapıyorum küçük... Zannediyorum ki pişman olacaksın... Korktuğun zaman bana haber verirsin...

Kızım, teşekkür için kolumu okşayarak güldü :

ı— Onu beklerseniz seyahatimiz hayli uzun sürer enişte.

— Bakalım, görürüz.

Yelken, bir iki çırpındıktan sonra rüzgârla doldu, sandal, biraz yana yatarak süratle dalgaların üstünde sekmeğe başladı.

Öyle sanıyorum ki, Adalar denizinin mağmum yalnızlığında şimdiye kadar bu derece kuvvetli bir neşe dolaş-mamıştır. Deniz, rüzgâr ve mehtap Jülide'yi çıldırtıyordu. Başını kollarıma dayıyor, rüzgârla uçan saçları yüzümde, hiç beklemediğim bir emniyet ve saffetle, mütemadiyen söylüyor, gülüyordu.

Bu çocuğun bir seneden beri aramızda ne kadar sıkıldığını bu gece anlıyordum. Çiftlikteki hayat ile eğleniyor, tanıdığı insanların taklidini yapıyordu. Fakat sözlerinde hiç acılık hissetmiyordum.

Hatta geçmiş felâketlerden, bir daha görülmeyecek insanlardan bahseder gibi biraz müsamaha ve şefkat bile vardı. Arkamızda bıraktığımız kıyılara bir daha dönmeyecek, mehtabın denizdeki izlerini takip ederek müebbeden gidecek gibiydik.

Karadan uzaklaştıkça büyüyen dalgalar bazen sandalın kenarına çarparak dağılıyor, toz halinde bir su ser-pintisiyle yüzümü ıslatıyordu. O vakit, Jülide, hafif çılgınlıklarla başını geriye çekiyor, yüzünü omuzuma siper ediyordu.

— Korktun mu küçük?... Dönelim mi?

yanan

is-bir

Kızım, mehtabın içinde kurşuni pırıltılarla gözlerinde baygın bir haz yalvarıyor:

— Biraz daha enişte... Zaten siz de dönmek istemiyorsunuz...

— Ne biliyorsun küçük?..

— Korktun mu diye soruyorsunuz... İzzetinefsime dokunarak beni: «Hayır, daha gidelim,»

demeğe icbar ediyorsunuz.

Ben de onun gibi gülmeğe başlıyorum. Jülide, sebebini soruyor. Saffetle cevap veriyorum:

— Darılma küçük... Bir çocukta bu kadar azamet, bu kadar vakar biraz tuhafıma gidiyor... Hani bir zamanlar bayramlarda minimini erkek çocuklarına kordonlu, nişanlı paşa elbiseleri giydirelerdi.

Jülide, yalancıkıktan bir hiddetle mukabele etmek tiyor, fakat sandalın bir sarsıntısı, yüzüne savrulan su serpintisi onu tekrar hafif çığlıklarla haykırtıyor, babını arkama saklamağa mecbur ediyor. O vakit daha kuvvetle gülüyorum.

Bu gülüşün manasını anlıyan Jülide :

— Korktuğumu saklamıyorum enişte, diyor, fakat bu korku ne tatlı bir şey... Aklım «korkulacak bir şey yok» diyor... Fakat sinirlerim ürküyor, hırçınlaşıyorum... öyle sanıyorum ki bu dakikalarda yaşamaktaki zevki daha kuvvetle duyuyorum. Nasıl anlatayım bilemem ki?

— ' Anlıyorum küçük, diyorum, maalesef çok iyi anlıyorum... Şunu dasöyliyeğim ki sendeki bu meyiller beni korkutuyor!...

— Niçin enişte?..

— Tafsilât veremiyeceğim Jülide... Her ne ise... Bu bahis bir mehtap gezintisi için çok fazla ağır ve ciddîdir... Gülünç tefessüflerle neşeni kırmayayım... Biz, yine eski bahsimize dönelim... Demin çiftlikte ve kasabada tanıdınız insanların taklidini yapıyor, ciddiyetleriyle eğleniyordun... Bunların en mühimini unuttun... Çiftliğin ağırbaşlı, çatık çehreli efendisi... Hadi, onun taklidini yap Jülide...

Jülide, utanarak ellerini yüzüne kapıyor, hafif çığlıklarla gülüyordu :

— İmkânı yok... İmkânı yok...

— Bu kadar utanmandan anlıyorum ki benim taklidim hepsinden daha fena, acı ve gülünç...

Fakat ehemmiyeti yok Jülide... Bu Ebüssuud Efendi ile arasıra benim de eğlendiğim oluyor...

Haydi...

Jülide, elinin ancak hissedilebilecek hafif bir dokunuşu ile kolumu okşadı. Bu dakikada bu çocuğun bana acıdığını hissediyordum. Fakat buna rağmen yine bir şeytanlık düşündü.

Gülümseyerek.

ı— Peki, hatırlınız kalmasın enişte... Size meşhur bir facianın bir küçük sahnesini tekrar edeyim, dedi.

Yüzüne dökülen saçlarını toplayarak arkaya attı. Haşin bir tavırla başını kaldırdı, kaşlarını

çatarak sert bir sesle başladı:

— Bu kemana bir nihayet vermek zamanı geldi zannederim... Belki bu saatte evde rahatsız olanlar da vardır. Hem adi bar havalarına bir musiki de denemez.

Bu defa da utanmak sırası bana gelmişti:

ı— Yetişir yaramaz, dedim.

O, yine gülererek omuzlarını kaldırdı:

;— Ne kabahatim var? Taklidimi yap diye ısrar ettiniz.

1— O geceyi sana unutturmak kabil olmayacak... Bir dereceye kadar hakkın var...

Fakat mazeretimi bilsen bana da hak verecektin... Fakat bunları anlamak için daha pek fazla çocuksun...

Jülide, gözlerimin içine bakarak :

— Anlamadığımı nereden biliyorsun enişte? dedi. Anlamasaydım o acı hareketi unutacak, size bu vakadan

böyle güle, eğlene bahsetmeğe kuvvet bulabilecek miydim. O gece kapanmağa yüz tutmuş bir yarayı açtığımı bih-jniyordumj... Bu saygısızlığımı bir gün mutlaka itiraf etmek ihtiyacımdayım enişte... Çok iyi oldu...

Bu sözler, bende bir mucize heyecan ve haşyeti uyandırdı. Cevap vermedim. O da bir şey söylemedi. Yüzünü denize çevirerek uzakları seyretmeğe başladı.

Gece, gittikçe serinleşiyordu. Kızım bir iki kere hafifçe öksürdü. Bir şey söylemeden padesürnü

çıkardım, nahif omuzlarına sardım. Reddetmedi; sadece :

— Siz üşümeyecek misiniz? dedi. ı—ı Ehemmiyeti yok...

— Şimdi artık geri dönmek isterseniz itiraz edemeyeceğim...

Karadan hayli uzaklaşmıştık. Çocuk kandırır gibi bir tavırla :

— Üşümek için değil Jülide, dedim, fakat her halde daha fazla gitmek ihtiyatlı bir şey olmaz...

Bu, korkulacak bir hava değil... Sade her şeyi düşünmek lâzımlı... Bak etraf bomboş...

O:

— Siz bilirsiniz, diye razı oldu.

Sert bir volta ile Jülide'yi korkutmak için uzunca bir kavis çizerek sandalı çevirdim. O, muttasıl başını çevirerek engine bakıyor, kesik kesik konuşuyordu :

— Dönüşler daima hazin şeylerdir enişte... Belki pek çocukça bularak güleceksiniz...

Gülünüz...

Yola çıktığımız zaman bana bilmediğimiz bir yerlere gideceğiz, yeni bir Şeylere.kavuşacağız gibi geliyordu... İnsan ne kadar gitse, aynı sular, aynı manzara...

Yelkenin idaresi gittikçe güçleşiyordu : — Sen işin sade şiir tarafıyla meşgulsün Jülide, dedim, dönüş sade hazin değil zahmetli de olacak... Rüzgâr

sandalımızı Yalnız adaya götürmeğe azmetmiş gibi görü-nüyor... Deniz kuşlarından başka sahibi olmayan bu adaya bu gece misafir olmamızdan korkmağa başladım.

Jülide, heyecanla ellerini çırparak:

— Ne güzel, dedi, âdeta bir Robenson sergüzeşti... Hakikaten sular bizi yavaş yavaş

(M...) in iki mil-açığmdaki küçük bir adaya doğru atmıştı. Külrenginde bir kaya yığınınından ibaret olan bu çıplak adayı ay ışığı bir masal memleketi büyüü ile güzelleştiriyordu.

Tepelerde kale burçlarına, oymalı

kulelere, muhteşem kubbelere benzeyen gölgeler çiziliyor, aşağılarda karanlık bahçeler arasından geçen yollarda, akarsulara benzer beyaz izler belirliyordu.

Jülide, yine omuzlarımı okşayarak bana yalvarmağa başladı:

— Enişte... Sizden bir büyük ricam daha var... Bu adaya biraz daha yaklaşıalım...

Zaten o kadar yakınız ki...

— Maksudını anladım yaramaz, dedim, biraz daha yaklaştıktan sonra oraya çıkmamızı

isteyeceksin.

— Ne olur?

— Çok geç kaldık Jülide... Teyzen, kimbilir, ne merak içindedir.

— Bu adayı gece haliyle mutlaka görmek istiyorum enişte...

— Arzunu gelecek seneye sakla küçüğüm... Va'dimi hatırlıyorsun ya?... Seni bir gece behemehal Burhan Beyle beraber buralarda gezmeğe göndereceğim...

Jülide, gülmeğe başladı:

ı— O halde bana, bu adayı görmek nasip olmayacak. Çünkü Burhan Bey, koydan çıkmağa pek taraftar olmaz sanıyorum... Bilseniz ne ciddî, ne temiz, ne güzel ahlâklı bir çocuktur, enişte...

Benim dediklerimi şüphesiz yapacak... Fakat o kadar ihtiyatlı bir insanı bu açık denizler-___ -u^eiii 223

je gezdirmek mümkün olamaz... Biz, yine sizinle bir gece yalnız gezeriz olur mu enişte?

Kızım, bin dereden bin su getirerek gönlümü etmeğe muvaffak oldu. Sandalı adaya doğru çevirdik. Biraz sonra mehtabın hududunu geçiyor, denizin, tepelerden inen kurşuni gölgelerle kararmış kısmına giriyorduk.

Açıklardaki hırçınlık, mehtaptan ileri geliyormuş gibi buralarda sular daha sakindir. Yalnız biraz ilerimizde denizin bazı sabit noktalar etrafından birdenbire ağanp köpürdüğü, fosfor ışığına benzeyen hafif mavimsi daireler çizdiği görülüyordu. Bunlar, sularla bir hizada kaya parçalarıydı. Yelkeni indirerek tekrar küreklere geçtim. — Sen, ön tarafa geç Jülide, dedim, gayet yavaş gideceğiz... Dikkatle denizin içine bakarsın... Bir taşa tesadüf edersen haber verirsin...

Bu oyun, Jülide'yi çok eğlendirdi. Kızım, sandalın burnuna uzandı, bileklerini sıvayarak ellerini suya soktu. Biraz sonra taşlar öyle çoğalıyordu ki sandalı benim küreklerimden ziyade kızımın küçük elleri sevkediordu. Kayalarda billur akisler yapan kahkahalarıyle gülerek:

-
;— Vapurların ucundaki deniz kızlarına benzedim enişte, diyordu.

- — Yalnız dikkat et, dedim, gölge ve yosunlar arasında bir yengece elini sürersen karışmam...

Adanın aks-i sadaları ah ü figan ile dolar.

Jülide, bir çığlık kopararak yerinden fırladı:

— Ah, ne fenasınız enişte... Haydi şimdi benim yerime başka bir kılavuz bulun...

Parmaklarını açarak ellerinin sularını silkiyordu. Sonra denize eğilerek ıslanmış bir

tutam saçını

avuçları 'Cinde burarak suyunu sıktı.

Zaten artık kılavuza ihtiyaç da kalmamıştı. Sandalı kayalardan birine bağladım. Taşların üstünden atıyarak çıktık.

— Oturmaktan dizlerim ağrıdı enişte, bir parça yürümez miyiz? diyordu.

Bu gece icadettiği okşama usulü ile yavaş yavaş kolumu seviyor, beni uzaklara doğru sürüklemek istiyordu. Arasına nazlanmakla beraber onu takibediyordum. Bir yerde önümüze oldukça dik bir yokuş geldi. Jülide, tereddütle yüzüme baktı:

ı—> Şu mağara kapısı gibi görünen yere kadar gitmek istiyordum... Fakat sizi oraya tırmandırmak fazla olacak, dedi.

Ben, bu sefer güler yüzle razı oldum:

>— Gideriz... Ehemmiyeti yok.

Jülide, küçük bir vicdan mücadelesi geçiriyor gibiydi:

— Hayır, hayır;... Sizi, bu kadar yorduktan sonra bir de yokuş çıkartmak doğru değil...

Kızım, kalbimi düşünüyordu. Bu, beni âdeta sevindirdi.

— İki adımlık yer Jülide, dedim, gideriz.

Yokuşu çıkarken kolumdan tutuyor, bana daha ziyal de yardım edemediğine müteessir gibi görünüyordu. Jüli-de'nin, mağara kapısına benzettiği; büyük bir kaya kovuğuydu. Orada yan yana oturduk.

— Enişte, bu taş yığınları bana nasıl bir his veriyor bilir misin? Kendimi zelzeleyle yıkılmış, bütün insanları ölmüş bir eski memleket harabesinde sanıyorum... Bu geceki gezintiyi hiç

unutmayacağım. Siz, belki çok iyi bir enişte değilsiniz... Fakat ne iyi, ne uysal bir arkadaşsınız...

Bu gece kimse bana böyle arkadaşlık etmeyecekti.

Yanımda yere oturmuş; elleriyle dizimi okşuyor, gözlerinde derin bir minnetle gülümsüyordu.

Kızımın saçlarını okşadım:

_____v»»ir» UU11EJ1 225

— İhtimal, benim de buradaki çok ciddî, çok ağırbaşlı arkadaşlarım arasında senin gibi bir parça heves ve ^ayalden ibaret bir yaramaz arkadaşta ihtiyacım vardı.

— Hem de hayli eski bir arkadaş enişte... Yalnız gervi'de ne oyunlar çıkarırdık, aklınızda mı?

— Zannederim... Mademki eskisi gibi arkadaş olduk... Mademki şimdi gayet iyi anlaşılan iki arkadaşız... İfiçin uzun zamanlar bana yabancı durduğunu söyler misin?

— Sizi tanınmayacak kadar değişmiş buldum... Sonra bana karşı mektep muallimleri kadar soğuk, sevimsiz, haşin bir tavır aldınız...

Cevap vermeme vakit kalmadı, kayanın içinde garip bir hışırtı oldu; iri, siyah bir kuş hemen hemen başımıza sürünerek uçup gitti.

Jülide, birdenbire korktu, bir çocuk sevk-i tabîsiyle başını göğsüne sakladı. Tekrar saçlarını, çenesini okşa-- yarak :

— Korkma küçük, dedim, korkulacak bir şey yok... Ben, şimdi yalnız bir şeyden korkuyorum.

!— Şükran teyzeye vereceğimiz cevap... Biçare, kim bilir ne kadar üzülmüştür?

Bir zamandan beri bu endişeyi Jülide de hissediyordu. Fakat onu ancak ismini andığımız dakikada hatırlamışız gibi ikimize de bir telâş geldi. Koşar gibi bir süratle sandalı bağladığımız kayalığa indik...

Çiftliğin iskelesine yaklaştığım; z vakit Jülide tereddütle sordu:

— Te.yzeme ne cevap vereceğiz? ^- Tabii hakikati söyleyeceğiz...

— Şu halde kabahatli ben olduğum meydana çıkacak!

Akşam Güneşi — F. 15

— Teyzenin sana ciddî surette darılacağı zannetmem.

— Belki azarlamaz; fakat zannederim ki sevgili has-' tasını bu saatlere kadar denizde dolaştırdığım için bana kırılacak. Hele adaya kadar gittiğimizi duyarsa... Sonra da ne vakit gezmeğe gitsek bizi merak edecek...

c— Hakkın var, küçük, teyzeni beyhude heyecana düşürmemeliyiz.

Çiftlikte kimseye rastgelmedik. Bize, kapıyı Gülizar kalfa açtı, Şükran'm biraz başı ağrıdığı için erkenden yattığını söyledi. Geniş bir nefes aldık. Jülide, yavaşça bana : «Geçmiş olsun!» dedi.

Akşam üstü kırlardan dönen iki mektep kaçağı gibi gizli bir gülümseme ile birbirimizden ayrıldık.

XX

Jülide, gittikçe tatlı ve uysal bir çocuk oluyordu. Eski huysuzlukları, hırçınlıkları tamamiyle geçmişti. Evvelden müfrit yaramazlıklarla kendini harabeder, sonra etrafındaki insanlardan kaçarak vahşi bir sükûna gömülürdü. Herkesi, her şeyi istihfaf ederdi. Bu çocuğu çaresiz bir surette yalnız ve bedbaht gördükçe hem. kızar, hem acırdım. Şimdi artık kendini aramızda yabancı görmüyordu. Evimizin şen, sıcak bir kızı olmuştu.

Çiftlikte herkesle, her şeyle alâkadar oluyordu. Eskiden yaramazlığı ile bizar ettiği, huşunetiyle kalblerini kıldığı hizmetçiler ve işçilerin şimdi dertlerini dinliyor, gönüllerini alıyordu. Onlar da Jülide'yi derin surette sevmeğe başlamışlardı. Hâsılı, bir sene evvel bu genç kızın bizimle yaşamağa geleceğini haber aldığım zaman onu nasıl tahayyül ettim ve istedimse Öyle olmuştu.

Onunla şimdi bir baba kızdan ziyade iki arkadaşa benziyorduk. Gündüzleri o, bir küçük köylü kızı

sadeliğiyle benim işlerime yardım ediyordu. Ben de onun hatın için yavaş yavaş yeniden şehirli olmağa, kalabalık cemiyetleri sevmeğe, etrafta dostlar, ahbaplar aramağa basıyordum. Jülide'ye kasabada hoşlanacağı gibi arkadaş-jâr da bulmuştum : (M...) deki birkaç ecnebi ailesinin Kızları... Arasına Jülide'yi onlara gönderiyordum. Bazen (je onları çiftliğe davet ediyorduk.

,— Seni (M ...) yerlilerinden birisi ile evlendirerek yanımda alıkoymaktan ümidimi kestim Jülide... Aramızda nihayet bir iki senelik bir misafirsin. Onun için sıkılmanı istemiyorum diyordum.

Jülide'nin tuvaletleriyle kendim meşgul olmağa başlamıştım. (M...) in tek terzi olan Madam Efterpi'yi saatlerce modeller üstünde terletiyordum. Beni alelade bir verfi zengin sanan terzi bu işlerdeki zevkimi aklına sığdıramıyor; o, şaşırıldıkça Jülide, kahkahalarla gülüyordu.

Ben, kızım ile iftihar ederken onun benden utanması doğru olmazdı. Onun için de giyiniş tarzımı

değiştirmeğe mecbur olmuşum. Bu davetlere giderken gençliğimdeki merak ve dikkatle giyiniyordum.

Jülide'nin teyzesine olan sevgisi de çoğalmış gibiydi. Şükran'a bazen öyle sokuluşları, kedi yavruları gibi boynuna tırmanarak dudaklarını çenesine, yanaklarına süre süre onu öyle okşayışları vardı ki görenler onları hemen hemen bir anne kıza benzetirdi. Jülide'nin teyzesine bağlılığını göstermek için misal olarak şu vakayı nakledeceğim : (M...) de Mösyö (Mariyüs Bon) isminde bir ihtiyar sakız tüccarı vardı. Mösyö Bon her yaz, karısı ve kızı Janet ile beraber (Freskomilo) köyü civarındaki bahçesinde birkaç ay geçirmeğe gelirdi.

Bu namuslu ve zarif ihtiyarı senelerden beri tanırım. Janet, Jülide ile akrandı. Birbirlerini de çok sever-

lerdi. Bazı akşamlar kızım ile dolaşırken Mösyö Bon'un bahçesine uğrar, yarım saat, bir saat kalırdık.

Janet'in yirmi beş yaşlarında Silvi isminde bir ablası vardı ki dört beş sene evvel bir İtalyan mühendisle sevişip evlenmiş, onunla Palermo'ya gitmişti.

Mariyüs Bon, damadını sevmezdi. Arasına kızından haber sorduğum vakit kaşlarını çatar:

— Şimdilik bir sızıltı yok... Fakat neticede korkuyorum... Bu serseriye gözüm tutmadı... Mutlaka Silvi'yi bedbaht edecek, derdi.

İhtiyar babanın bu kehaneti bu sene birdenbire çıkmıştı. Silvi, anlaşılmaz bir sebepten dolayı

kocasından ayrılarak (M...) ye geliyordu. Son vakalar genç kadını sarsmıştı.

Jülide, Janet ile bahçede gezip eğlenirken, ben bir köşede onunla konuşuyordum. Çok bedbindi.

Bu, onun ilk ciddî felâketi olduğu için her şeyi simsiyah görüyor, hayatı bitmiş zannediyordu.

Ben, bu yaşta ye'sin manasız olduğuna, yaz fırtınalarını daima güzel günlerin takibet-tiğine onu inandırmağa çalışıyordum.

Mariyüs Bon, arasıra gizlice elimi sıkıyor :

— Çok teşekkür ederim Nazmi Bey... Sözleriniz bu deli kıza iyi tesir ediyor... Sizden ayrıldıktan sonra onu daha şen görüyorum, derdi..

Bir akşam üstü yine Jülide ile gezmeye çıkmıştık. Jülide kamçısıyla değirmenlerin yolunu göstererek:

— Bu akşam buradan gidelim enişte, dedi, sonra namazgah yolundan döneriz olmaz mı?

— Freskomilo yolu daha iyi değil mi? Ne vakitten beri (Bon) lara uğramadık. Janet'i

görmek istemez miydin?..

Jülide, atını durdurarak dikkatle yüzüme baktı. Müstehzi bir edâ ile kaşlarını kaldırarak:

— Sahi, hayli zamandan beri (Bon) lara uğramadı*.

dedi, bugün bir, dün iki evvelsi gün üç... Tam üç uzun gün var ki (Bon) lan görmedik. Ne felâket, ne felâket.'... Hayretle Jülide'nin yüzüne baktım:

— tNe demek istediğini anlamıyorum.

Jülide, birdenbire gülmeğe başladı. Bu garip neşe-nin sebebini anlamamakla beraber ben de gülüyordum. — Ne gülüyorsun Jülide?

— Söylenemem.

— Niçin?

— Ayıp olur.

— Başlayıp da yarım bırakmak daha ayıp olmaz mı?.. Haydi biraz gayret...

Jülide, gözlerinde afacan bir parıltı ile dilini çıkardı:

— Masum masum «Janet'i görmek istemez miydin?» demenize gülüyordum...

!— Bunda gülünecek ne var ki?

— «Janet'in elemde ablasını görmek istiyorum» demek için bu kadar uzun bir yoldan dolaşmağa ne lüzum vardı?

Kızın aklından geçen yaramazlığı anladım. Fakat anlamamış gibi görünmek lâzım geldi.

— Bu da yanlış değil, dedim, hakikaten zavallı bir genç kadın... Kendini çok fazla üzüyor...

Doğrusu ona teselli vermekten büyük sevap olmaz..

Jülide, hâlâ gözlerinde o çapkın parıltı ile yalancılıktan başını iki tarafa sallıyor, merhamet taklidi yaparak eğleniyordu ::

>— Benim evliyalar gibi ulvi enişteciğim sevap ve hayır işlemeyi ne kadar sever... Bu derece güzel gözlerden akacak yaşlara nasıl tahammül edilir? Onları behemehal kurtaracak bir şeyler icadetmeli... Ben, Janet ile Meşgulken dikkat ediyorum... Silvi, zengin siyah saçları kadar ağır olan elemnin tesiriyle başını önüne, arkasına, Sağına soluna, hâsılı dik tutmamak için hangi cihete bırakmak lâzım gelirse oraya bırakıyor... Gözleri yarı kapalı, göğsü derin nefeslerle şişkin, ağır ağır derdini anla-tıyor... Muhterem eniştem, ilâhi bir merhametle evveli dinliyor, sonra hafifçe eğilerek söylemeğe başlıyor... Ne. ler söylüyor? Hangi dualarla bu bedbahtın yaralı kalbine merhem sürmeğe çalışıyor?... Bunlar tamamıyla meç. hul... Fakat netice şu ki biraz sonra bu şifalı

sözler tesirini göstermeğe başlıyor... Silvi'nin soluk, mükedder çehresi yağmurdan sonra parlak bir güneş görmüş meyve bahçeleri gibi yer yer kızarmağa, canlanmağa başlıyor. .. Bu mucize hep benim peygamber eniştemin nefesindeki kerametinin eseridir.

Gülmekten kendimi alamamakla beraber kaşlarımı çatarak:

.— Yeter yaramaz, dedim, senin bu kadar fena yürekli bir çocuk olduğunu bilmiyordum.

Jülide, dikkatle yüzüme bakarak gülümsedi:

— Ben mi fena yürekli? Beni bebek gibi kandırma-dığınız için fena mı oldum?..

— Jülide, benim hakkımda böyle manasız şüphelere düşeceğini hiç aklıma getirmezdin...

Enişteni fena tanıyorsun... Bu zavallı kadınla konuşmaktan maksadım...

Jülide, kamçısını hafif hafif şaklatarak kısrağını sıçratıyordu. Sözümlü keserek, âdeta asabiyetle:

— Bana öğretmeyiniz, rica ederim, dedi, eniştemi gayet iyi tanıyorum... Hatta belki bunun için onunla çok açık konuşuyorum.

— Jülide...

— Ben, sizi öyle eski zamanlardan beri tanıyorum ki... Yalnız Servi'de her akşam Nâzan Hanımı görmeye gittiğimizi elbette unutmamışsınızdır...

Kalbim şiddetle çarptı. On seneden beri Nâzan'ın ismi ilk defa yanımda anılıyordu. —i Jülide, dedim.

O, hiç ehemmiyet vermeden devam etti:

— Bu yaranın artık iyi olduğunu tahmin ettiğim için jtfâzan Hanımdan serbestçe bahsedebilirim.

O at gezirö-gerinde beni kucağınızda götürürdünüz. Çocuklar, çok sâf ' gözükürler. Fakat bilmezsiniz ne şeytandır onlar. Nâzan' m bahçesine yaklaştığımız zaman yavaşça başımı

göğsünüze dayardım. Aman yarabbi, o biçare kalb ne çırpınıp çırpınırdı...

— Peki amma bunları söylemekten maksadın ne Jülide?..

— Sizin böyle... Nasıl söylüyeyim... Fevkalâde şefkat ve merhamet dakikalarında ne tavırlar, ne vaziyetler aldığınızı o zamandan biliyorum. Onun için duygularınızın pek birinci derecede ulvî

şeyler olduğuna inanmazsam beni mazur görünüz sevgili enişteciğim... Eskiden küçük bir çocuktum, «hadi seni gezmeğe götürüyüm Jülide» derdiniz... Ben biçare, sanırdım ki bu gezmeler hakikaten benim eğlenmem içindir..."Bilmezdim ki zavallı Jülide, Nazmi Bey île Nâzan Hanımın buluşup konuşmaları için bir bahaneden, duvar üzerinden atılıp tutulan bir küçük oyuncaktan ibarettir. Nazmi Bey doğrudan doğruya Nâzan Hanıma söyleyemediği bir şeyi Jülide'ciğe söyler... O biçare de hakikaten kendine saap aptal aptal güler... Nâzan Hanım, Nazmi Beye vermeye cesaret edemediği bir çiçeği Jülide'ye verir... O vakit küçüktüm enişte...

Fakat on sene sonra aynı komedyayı oynamaya, Silvi'yi görmek istediğiniz zaman «Janet'i göreceğın gelmedi mi Jülide... Haydi seni arkadaşına götürüyüm!» demeye kalkarsanız, bozuşuruz... Onun için bu akşam müsadenizle yolumuzu değıştireceğiz!

Jülide'nin -bu pek asılsız olmayan şüphesine gülmekte beraber biraz da kızırıyordum :

— Jülide... Yaşlı bir enişteye biraz hürmet lâzım... Jülide, aynı alaycı ve çapkın tavırla:

— Bilinmez enişteciğim, dedi, insanlıktır bu... Kendinize pek emniyet vermeyiniz... Hele siz bir parça da sabırlısiniz. Şükran ablamın olmadığı yerde bir dereceye kadar onun vekili sayılırım...

Onun için açık söyleyeyim, Silvilerle filânlarla sıkı fıkı konuşmanıza müsaade edemem... Haydi sevgili enişteciğim... Şimdi istikâmet Değışirmenler yolu, marş marş... .

XXII

Ondört Temmuz gecesi... Belediye Reisi ve Müftü Efendi ile beraber Belediye Bahçesinde oturuyorduk. Hava, çok güzeldi. Denizde kâğıt fenerlerle donanmış kayıklar

dolaşıyor, rıhtım gazino ve kahvelerinde orkestradan gayda ve laternaya kadar çeşitli çalgılar çalıyordu..

Bahçenin kapısından siyah çarşafılı, narin bir hanım girdi. Bizim bulunduğumuz tarafa doğru yürümeğe başladı. Belediye Reisi ile Müftü Efendi hayretle bakıyorlardı. Kasabada bir Müslüman kadının bir gazinoya ayak atması ilk defa görülüyordu.

Biraz yaklaşıncı Jülide'yi tanıdım. O, Belediye Reisi ile Müftüyü hafif bir baş işaretiyle selâmladı.

Sonra gülerek bana:

ı— Buraya girmem belki doğru olmadı, dedi, fakat sizi görmek mecburiyetindeyim enişte...

Jülide'yi Belediye Reisine takdim etmek lâzım geldi. O, kibar, terbiyeli bir adamdı. Yalnız fazla vehham ve korkaktı. Müteredit bir tavırla Jülide'yi oturmaya davet etti. Fakat o, bir bakışta vaziyeti anlamıştı:

— Teşekkür ederim, arkadaşlarım var, dedi, yalnız bir dakika enişteme müsaadenizi rica edeceğim... Deniz kenarına kadar bana arkadaşlık eder misiniz enişte?

Jülide, iki günden beri Lútfullah Efendilerde misafirdi. Necmiye ile Refik Beyin on beş gün evvel düşünleri olmuştu.

Bahçeden çıktığımız zaman arkadaşlarının kim oldu ğunu sordum:

— Kim olacak, yeni gelin güvey, dedi. '-*! Neredeler?

.—> İleri doğru yürüdüler... Biliyor musunuz size, çok hatırım kaldı...

— Niçin? .

,;— İki günden beri misafirlikteydim!... Hatta evder biraz da hasta çıkmıştım... Hiç hatırımı

sordurmak aklınıza gelmedi... Teyzem nasıl?

— Mükemmel*.. Bende sana yeni gelin güveyder haber sorayım... Balayları nasıl geçiyor?

— Galiba iyi...

— Birbirlerini çok seviyorlar mı?

— Galiba seviyorlar...

— Niçin hep galiba diyorsun?..

— Doğrusunu ister misiniz? Ben, bu aşktan bir şey anlayamadım...; Siz ki, bir eski amatörsünüz enişte...

—ı Jülide, sana yine darılacağım...

— Peki, peki, kızmayınız... Evet, siz ki, yaşlı başlı, gün görmüş bir eniştesiniz... Şimdi bana izah ediniz... İn-san; sevdiğiyle evlendikten sonra iki hafta geçmeden dışarıdan misafir davet eder, çamsakızı gibi ona yapışır nil? Bana : «Hiç olmazsa bir hafta kalacaksınız!» diye ısrar ediyorlar...

Ben, bir yabancı değil miyim? Aralarında bulun-j mama ne ihtiyaç görüyorlar? İnsan, bilâkis yalnızlığı ara- i. maz mı dersiniz? O kadar düşünüyorum... Bir türlü anla- i yamıyorum enişte...

Bu, nasıl aşk, nasıl balayı? 1

Jülide, gözlerinde saf bir hayretle yüzüme bakıyor, cevap bekliyordu. İlerde bir sokak

fenerinin önünde duran iki gölgeyi gösterdi :

— Görüyorsunuz ya... Nasıl bizi bekliyorlar? Halbuki biraz daha geç yanımıza gelsinler diye şimdi âdeta koşmaları lâzım gelir... Öyle değil mi?

Artık, kendimi tutamayarak gülmeğe başladım:

— Eyvah Jülide... Burhan Beyle evlendiğiniz vakit aliba buralarda beni arkanızdan koştura koştura öldüreksiniz>...

Jülide, sade hafifçe omuzlarını silkmekle iktifa etti:

— Burhan Bey ciddî, ağırbaşlı insandır... Belediye bahçesinden hayli uzaklaşmıştık.

— Arkadaşlarımı fazla bekletmeyeyim, bana ne söy-eyecektin Jülide?

Kızını, birdenbire mahzunlaştı:

— Cesaretimi kırdınız... Beni arkadaşlarım bekliyor iyorsunuz^... Bu, biraz benden şikâyet değil midir?

— Ne tuhaf çocuksun... Bilâkis çok memnun oldum... Koluma asılarak adımlarımı ağırlaştırıyor, korkak

Dir rica ile yüzüme bakıyordu :

!— Fazla sıkıldım enişte... Bir bahane ile beni bu akşam onların elinden kurtarıp çiftliğe götürmez misiniz?

— Ben, bilâkis senin eğleneceğini tahmin etmiştim... Meselâ bu akşam kalabalık rıhtımda, çalgıların, kâğıt fenerlerin arasında dolaşmak fena mı?

Jülide, acı bir tebessümle :

— Belki iyi amma, dedi, pek zevk almıyorum doğ-ijrusu... Bu gece mutlaka çiftliğe dönmek istiyorum.. Hem biliyor musunuz ben, sizi, tesadüfen görmedim... Biraz evvel arabacıya rastgeldim... Belediye bahçesinde olduğunuzu söyledi... Rıhtımda dolaşmak bahanesiyle onları bu tarafa sürükledim... Her halde beni bırakıp gitmezsiniz değil mi? .

Jülide'nin tabiatı ne kadar değişmişti. Benden bir va-

f

at almadan arkadaşlarına yetişmemek için koluma asılan bu sokulgan çocuk, bir sene evvel her şeye yüksekten bakan mağrur Jülide miydi?

, — Senin hiç bir arzunu kırmak istemem, dedim, hemen bir bahane ile seni alıp götürürdüm... Fakat başka bir mani var çocuğum... Bu gece Fransızların On dört Temmuz şenliği... Her sene Lu gece buradaki Fransız kolonisi bir balo tertibeder. Kasabadaki büyük memurlarla ecnebi aileleri davet edilir. Davetliler arasında ben de varım. Her sene bir bahane ile atlatırdım. Fakat bu sene fena sıkıştırdılar. Söz verdim. Onun için seni ancak yarın çiftliğe götürebileceğim. Sabahleyin uğrarım olmaz mı?

— Nasıl isterseniz...

— Suvareye teyzenle sen de davetlisiniz... Jülide, birdenbire durdu :

— Biz de mi? Peki, niçin haber vermediniz?

— Bilirsiniz ki böyle müsamerelere Müslüman kadınları iştirak edemez... Bunu, daveti yapanlar da biliyorlar. Sırf bir hatır hoşluğu için...

Jülide, sadece: «Doğru enişte... Çok eğlenmenizi temenni ederim.» dedi ve kolumu bırakarak hızlı hızlı Nec-miye ile Refik Beyin yanına doğru yürüdü.

Jülide'yi bu gece çok mahzun ve ümitsiz hissediyordum. Yavaş yavaş önümüzden yürüyor, sorulan şeylere kısa ve dalgın cevaplar veriyordu. Birdenbire aklına gelmiş gibi döndü :

— Enişte, sizi fazla yormıyalım... Arkadaşlarınız bekliyor... Artık dönseniz, dedi, vaktiniz de yaklaşıyor; giyineceksiniz.

Onu bu gece böyle yalnız ve mahzun bırakıp gitmeğe bir türlü gönlüm razı olmuyordu. Necmiye ile Refik Beye dönerek :

— Sizden bir ricam var, dedim, bu gece için Jülide'ye izin isteyeceğim,... Yarın sabah çiftliğe bazı ecnebi mi-safirlerimiz gelecek zannediyorum...

Jülide'nin, onları ağırlaması lâzım... Bir iki gün içinde yine size teslim edeceğimi va'dediyorum...

Öyle değil mi?...

Jülide, sevincinden deli gibi oldu. Onların razı olmamalarından korkuyor:

— Öbür gün olmazsa cumaya mutlaka, amma mutlaka gelirim, diye söz veriyor, Necmiye'yi sersemleştir-mek için kollarından sarsıyor, itiraz edememesi için eliyle ağzını kapayarak yanaklarından öpüyordu. Bereket versin, rıhtımın karanlık ve تنها bir köşesindeydik. Yoksa gelip geçenlere rezil olacaktık.

Jülide, yeni evlilerden bir an evvel kurtulmak için bir şeytanlık daha düşündü :

— Balayınm en parlak gecesinde iki sevgilinin böyle deniz kıyılarında dolaşması münasip olamaz, dedi, mutlaka sandala binmelisiniz. Bu neviden saatler için denizden daha güzel bir sahne olamaz.

Refik Bey ile Necmiye'nin cevabını beklemeden bir sandal buldu ve onları yarı zorla bindirdi.

Onlar, sahilden yavaş yavaş açılırken arkalarından bağıırıyordu :

— Öbür gün olmazsa cumaya mutlaka geliyorum... Anladınız mı?

Ben, artık kahkahalarımı tutamıyordum: |— Jülide, ne öbür gün, ne de cuma günü Lûtfullah Efendilere dönmeğe hiç niyetim yok... Öyle değil mi?.. |— Zannederim.

— O halde neye beyhude yere arkalarından yalan söylüyorsun?

|— Sormayınız enişte... Sandaldan çıkıp beni tekrar yakalıyacıklar sanıyorum... Size çok teşekkür ederim. | Beni büyük bir sıkıntıdan kurtardınız...

Jülide, tekrar koluna girdi. Yavaş yavaş Belediye

u | > c ^ | 237

Gazinosuna doğru yürümeğe oaşladık. Çiftlik için bana bitip tükenmez sualler soruyordu.

— Öyle şeyler soruyorsun ki Jülide, dedim, insan seni çiftlikten ayrıralı aylar, yıllar geçmiş

zannedecek...

Kızım, birdenbire duraladı:

— Galiba canınızı sıkıyorum.

— Bilâkis Jülide... Çiftlikten bu kadar alâka ve muhabbetle bahsetmen hoşuma gidiyor... Sen ki Ayazmayı hiç sevmedin»...

— Sitem ediyorsunuz.

— Sitem etmiyorum kızım... Hakikati söylüyorum... Sen yaşta, sen ruhta bir çocuk için bu yalnız ve neşesiz yerleri sevmeğe imkân olur muydu? Bir zaman sonra bizden ayrıldığıın vakit Ayazmayı

nefretle hatırlayacağını, burada geçirdiğin senelere acıyacağını zannediyordum!...

Halbuki iki gün gibi az bir zaman içinde bizi âdeta göreceğin gelmiş...

Jülide, yüzüme dikkatle bakıp gülümseyerek : — Size kısacık bir cevap enişte, dedi, Adayı ileride ne şekilde hatırlanacağını bilemiyorum... Fakat ne Şükran teyzemi, ne eniştemi hiç amma hiç

unutmayı ağım... Onları sevmekte geciktiğim için biraz kendimden utanacağım. ..

Jülide, bunları söylerken sesi titriyor, başını hafifçe koluma yaslıyordu. Birden bu itiraftan utanmış gibi doğruldu :

— Böyle hüzün verecek şeyler konuşmayalım enişte. Bu geceki müsamereye çok şen gitmeniz lâzım..

Ben, kollarımı kaldırarak:

— Müsamere kaldı mı kızım? dedim. Seni bırakıp nereye giderim? '

— Demek, gitmekten vaz geçiyorsunuz?

— Elbette...

Jülide, hem seviniyor, hem üzülüyordu :

— Beni bu kadar düşündüğünüze teşekkür ederim enişte... Fakat söz vermişsiniz...

Ayıp olmaz mı? Beti sizi beklerim...

— ' Ayıp olacağı muhakkak Jülide... Fakat bilmem ki ne yapmalı? '

Jülide, beni mütereddit görünce kuşkulandı ve ağız değiştirdi:

— Gerçi verilen sözün o kadar ehemmiyeti yok... İn-san, bir mazeret bulup söyleyebilir amma...

Bu gece eğleneceksiniz... Kim bilir ne kalabalık olacak, kimler gelecek?... Janet ile ablasının neler giydiğine dikkat ediniz.. Yarın sizden havadis soracağım...

— Gitmeyeceğimi söyledim ya Jülide?

— Nasıl olur? Bu eğlenceden mahrum kalırsanız bana içinizden darılırsınız enişte...

Ben, arabada beklerim.. Hatta isterseniz yine Lûtfullah Efendilere gideyim.

— Küçük şeytan... Seni, ne arabada bekletmeğe ne de Lûtfullah Efendilere bırakmağa razı

olmayacağımı gayet iyi biliyorsun... Onun için bu manasız ısrardan vazgeç... Benim salon eğlenceleriyle ne alâkam kaldı ki? Bu gece biz, iki arkadaş, daha iyi eğleniriz/... Yalnız birazdan araba ile Mösyö Greguvar"a uğrarız. Ayak üstü tebrik ve itizarımı yaparım.

Mösyö Greguvar (M...) deki Fransızların en eski ve hatırlısı idi. Koloninin senelik suvarisi onun, kasabanın en mükellef binası olan evinde verilirdi. Mösyö Greguvar ile büyük kızını bahçe kapısında bir misafir grubunu karşılariken bulduk. Bir mazeret icadına lüzum görmiyerek hakikati söyledim, arabada beni bekliyen Jülide'yi çiftliğe götürmeğe mecbur olduğumu anlattım.

Ev sahibi bir kombinezon teklif etti:

— Matmazeli benim kütüphaneye alırsız, kapıyı ka-

narız. Bir genç kız için dansetmemek hazindir. Fakat hiç olmazsa eğlencemize seyirci olarak iştirak etmiş olur. Jülide, çekinerek yüzüme bakıyordu : —< Sen dansetmemeğe razıysan mükemmel olur çocuğum, dedim, hiç mahzur yok...

Jülide, sevinçle arabadan atladı. Mösyö Greguvar'm lazı, binanın arka tarafından bir kapı açtırdı.

Koridorlardan, merdivenlerden geçerek kütüphaneye girdik.

Burası duvarlarını kaplayan kâğıdın uçuk mavi zeminine sarı yıldızlar serpiştirilmiş küçük bir oda idi. Renkli camlarla süslü bir ikinci kapısı vardı ki —salona inen— küçük bir merdiven üzerine açılıyordu. Jülide, baloyu bu camlı kapıdan seyredecekti.

Dışarıdan belli olmaması için orada çift kollu bir şamdandan başka ışık bırakmadı. Müsamere salonunun kamaştırıcı aydınlığı renkli camların arasından geçiyor, küçük kütüphaneyi mor, yeşil, kırmızı renklere boğuyordu.

Jülide, gülerek:

— Ne güzel, diyordu, ben suvareyi melekler gibi havaların üstünde, alâimisema renkleri arasında seyredeceğim.

Hep birden gülüştük. Mösyö Greguvar'm küçük kızı da gelmişti. Onlar, tabii birkaç dakikadan fazla bizimle kalmayarak vazifelerine döndüler. Fakat arada bir ellerinde bir gato, yahut meyve tabağı, iki kupa şampanya ile geliyorlar, birkaç kelimedden sonra tekrar kaçıyorlardı.

Bu On Dört Temmuz daveti kasabanın en beklenen gecesi idi. Büyücek memurlar onu müstesna bir eğlence fırsatı, Hıristiyan ve Yahudi tüccarlar servet ve ehem-ihiyetlerini göstermek için bir vesile sayarlardı. Kadınlar, inci, elmas, kumaş namına gösterilecek neleri varsa tekıp takıştırırlar.

Her gün uzamış tıraşları, ütüsüz pan-

tolonlar, çarpılmış kravatlarıyla çarşıda, gümrükte dolaşan iş adamları bu balo için sandıktan çıkarılarak ütülen siyah elbiselerinin cendereleri içinde mağaza mankenlerine dönerlerdi.

Bu gece senelerden beri ilk defa içtiğim şampanyanın tesiriyle âdeta çocuk olmuşum. Jülide ve arasına odamıza uğrıyan ev sahibinin kızlarıyla kapının camları arasından aşağısını görmek için birbirimizi itiyor, salondaki insanları ve tuvaletleri tenkidederek delicesine gülüp eğleniyorduk.

Dans başladıktan yarım saat kadar sonra Mösyö Greguvar'ın kızları bu sefer ikisi bir arada, görüldüler Küçük, gülerek :

— Sizi ayırmağa geliyoruz, dedi. Büyük, doğrudan doğruya bana hitabetti:

—' Aşağıda bekleniyorsunuz. Bu esnada Matmazel Jülide'yNe kardeşim arkadaşlık edecek.

Beş on dakika salona uğrıyarak yasak savmak misafirlik vazifemdi. Aşağıda birkaç el sıktıktan sonra geri döneceğim vakit büyük matmazel Greguvar bana bir dans teklif etti. Ondan ayrılınca küçüğü karşımda buldum ve kendisini Jülide'nin kışkırtarak bana gönderdiğini öğrendim.

Derken o esnada Mariyüs Bon'un kızları salona girdiler ve soluk almadan onların da hatırlarını

hoş etmek lâzım geldi.

Beş on dakika büfede kaldıktan sonra Silvi ile bir ikinci ve son vals yaparken gözlerim gayriihtiyari kütüphanenin camlı kapısına ilişti ve içimden bir gülme geldi. Teyzesi hesabına beni bu şen duldandan kıskanan Jülide, her halde iyi bir vaziyette olmamalıydı. Mamafih, dönüşte benimle tahmin ettiğim kavgayı yapmadı. Yalnız çatkın bir çehre ile kendimi fazla yorduğumu, sıhhatimi düşünmediğimi söyledi.

— Sen sıkılma Jülide, dedim, arkası gelmeyecek

ol-

duktan sonra bir defadan bir şey çıkmaz. Hem bu, be-nini için bir tecrübe oldu. Bu kadar yorgunluktan sonra ufak bir melez bile duymuyorum.

Aynı darbın ve mahzun tavırla yüzüme baktı: — Buna çok sevindiğimi söylemeğe hacet yok enişte, dedi, yalnız temenni ederim ki bu, dediğiniz gibi son olsun'...

Kapının yanındaki koltuğa oturarak bir sigara yaktım '

h— Dansedenleri seninle buradan uslu uslu seyrediyoruz...

— İsterseniz gidebiliriz de artık... ;—| Sıkıldın mı yoksa?

— Hayır, yalnız başımda hafif bir ağrı var da...

— Nasıl istersen... Fakat, veda etmek için Gregu-var'ların buraya uğramasını beklemeliyiz.

Jülide, başını kapının kenarına dayadı, yüzünü dışarı-
ğıştirdi:

— Gitmek mutlaka lâzım değil. Görüyorum ki gayet iyi eğleniyorsunuz. Belki biraz dinlendikten sonra salonda bir en son veda turnesi yapmak istersiniz.

Jülide, başını kapının kenarına dayadı, yüzünü dışarı çevirdi.

Hafif baş ağrısının sebebi belliydi. Jülide, ne de olsa çocuktur. Salondaki kalabalığa karışmamak, bu eğlenceyi uzaktan seyretmeğe mecbur olmak ona dokunuyordu. Bu esnada küçük bir şaka yapsam ağlayacağını hissediyordum. Biraz sonra çalgı, yeni bir valse başlamıştı. Islık < Çalarak bir dakika camdan salonu seyrettikten sonra Jülü- j de'nin çenesini tuttum, gözlerimden birini kırparak : I

— Ne dersin? dedim. j Akşam Güneşi — F. 16 |

Yanlış anlamış olmaktan korkuyor, hızlı hızlı gözka-paklarını açıp kapıyarak yüzüme bakıyordu.

— Senin de kurtlarını dökmen lâzım Jülide. Kapının allı, yeşilli ışıklarına rağmen renginin değiş.

tiğini görüyordum. Kısa bir tereddütten sonra, başım eğdi:

— Mersi enişte, dedi.

Dışardan sezilmek tehlikesine karşı şamdandaki mumları üfledim. Camekândan akseden renkler içinde dönmeğe başladık. Jülide, tüy gibi bir mahlûktu.. Buna rağmen vücudunun bana yük olmasından korkuyor, ikide bir hareketlerini ağırlaştırarak soruyordu :

— Yoruldunuz mu enişte... Duralım mı?

Onu tatmin etmek için sükûnla gülümsüyordum :

— Hayır çocuğum... Bir akar suda gider gibi gidiyoruz. Seninle dansetmek bana yürümekten, nefes almaktan hafif geliyor...

Bu gece, hakikaten kendimi hayret edilecek kadar hafif buluyordum. Halbuki on senelik

bir fasıladan sonra dansın ve onun sürüklemesi tabii olan hatıraların bende hiç olmazsa ufak tefek bazı sarsıntılara sebeb olması lâzımdı. Demek artık hakikaten ihtiyarlamış, bütün arzu ve ihtiraslara kabiliyetimi kaybetmiştim. Maziye, parlaklık ve yakıcılığı kalmamış bir akşam güneşine bakar gibi gözlerimi kırpmadan bakabiliyordum.

Gitgide odanın sarı yaldızlı mavi duvarları etrafımızda bir göz gibi açılıp genişliyor, Jülide'yle âdeta sonsuz bir boşluğun ortasında kalıyorduk. Başu göğsüme düşmüştü. Aralık gözlerinde ve dudaklarında ince bir ışık çizgisinden başka hayat eseri yoktu. O kadar hafifti ki kollarımda bir insan değil, bir parça renkli ışıktan ibaret bir tayf tuttuğuma inanacağım geliyordu.

Bir aralık gözlerinde iki iri yaş damlasının parladığı-nı gördüm:

,---- ~~^s>ı 243

— Çok mu güzel Jülide?

Jülide, hafifçe titreyerek gözlerini açtı, hayretle yüzüme baktı. Gülümseyerek sualimi tekrar ettim

: —(Çok mu güzel?

— Kim?

— Şimdi kollarımda düşünerek ağladığın bahtiyar çapkın... Nişanlın Burhan Bey...

Jülide, kirpiklerinin ucunda parlayan yaşlarla güldü:

— Ne garip enişte?

— Belki. Fakat benim için çok mühim, Jülide'ciği eniştesinin ellerinden teslim alacak genç çok güzel, amma çok güzel olmalı...

— Burhan Beyin şeklini, çehresini, şimdiye kadar hiç merak etmediniz...

i— Şimdi kadar bana lâzım olan şey Burhan Beyin mâneviye tiydi... Onun sadece kızımı bahtiyar edecek temiz, namuslu bir genç olması kâfiydi... ikinizi şimdiye kadar sadece bir karı-koca olarak düşünmüştüm. Birbirini seven iki insan gözümün önüne getirmiştim... İstiyorum ki, senin evleneceğin adam çok, amma çok güzel olsun...

Gözkapaklarım sızlıyarak kesik kesik söylemeğe devam ettim:

— Ben mesut bir babayım Jülide'cik... Hafızamı yok-luyorum. Hayatımda kızım kadar güzel bir çehre gördüğümü hatırlamıyorum1... Jülideciğin tanıdığımız insanlardan başka bir mahlûk olduğuna inandığım dakikalar oluyor... Bazen kızımı bir kalabalığın içinde görüyorum... Öyle sanıyorum ;ki başkaları evlerden, kapılardan çıkı-y°egrt.. Benim küçük Jülide güzel resimlerle süslü bir robanın yaprakları içinden çıkıp yürüyor gibi. İşte bunun 'Çin senin biraz evvel düşünerek ağladığın insanı ben çofc ^rak etmeğe başladım.

Jülide, doğrudan doğruya cevap vermedi, ıslak göz. lerinde bir gülümseme ile başını göğsüme bıraktı:

— Niçin ağladığımı yemin ederim ki bilmiyorum enişte... Hatta ağladığımın farkında değilim...

Dans devam ettiği müddetçe artık konuşmadık. Yalnız, narin vücudunun kollarımda yavaş yavaş

ağırlaştığını hissettiğim Jülide, arasına hafifçe içini çekiyor, şimdi daha çoğalan gözyaşları ağır ağır yanaklarına iniyordu

» * *

Arabaya bindiğimiz vakit ortalık ağarıyordu. Jülide, evelâ binanın cephesine, sonra

bana bakarak boynunu büktü :

— Güzel geceler niçin bu kadar çabuk geçiyor enişte?

ı— Bu geceyi hiç unutamıyacağım...

i— Sen, daha ne geceler göreceksin Jülide...

— Acaba?

— Hem umduğundan çok daha yakın bir zamanda Jülide,.. Bundan sonra bu Burhan Bey meselesiyle ben meşgul olacağım... Nişanlına mektup yazacağım, işleri hakkında malûmat isteyeceğim... Hem enişten, hem vasin olduğum için bu, bana ait bir vazifedir... Bir an evvel işlerini düzeltmesi için elimden geleni yapacağım... Burhan Bey, hâlâ Peşte'de değil mi?

Jülide, küçük bir tereddütten sonra cevap verdi:

— Memuriyeti yine Peşte'de... Fakat kendisi şimdi istanbul'da bulunuyor, iki ay izin almış...

— Burhan Bey şimdi istanbul'da bulunuyor öyle mi? ı—< Evet... Birkaç gün evvel yine bir mektup g°egn' dermişti.

— Burhan Beyi yakında göreceğim... ,— Nasıl olur?

— Burhan Bey, iki ay izin almış öyle mi? Ben "e

Şükran teyzenle sana iki ay izin vereceğim... Bu hafta içinde istanbul'a gideceksiniz.

Jülide, inanmıyor :

—< Şaka söylüyorsunuz enişte, diyordu.

—Seni bir hayal inkisarına uğratacak surette şaka etme1*16 imkân var mı Jülide?.. Teyzenin de istanbul'u çok göreceği geldi... Buraya uğrayacak ilk vapurla hareket edeceksiniz. Eniştenin zannettiğin kadar fena bir insan olmadığını artık anladın değil mi?

— Bu adada senin bahtiyar olmana imkân yok... tki ay istanbul'da gez, eğlen... Bu müddet içinde nişanlını da görürsün... Eylül nihayetinde doğru buraya yüreğin ferahlamış olarak gelirsün... Kışın da seni sık mamağa gayret ederim... İhtimal, bu kış, adada teyzenin ve eniştenin yanında geçireceğin son kıştıdır!... Görüyorsun ya, üzülecek hiç bir şey yok...

Jülide, heyecanlı bir neşe içindeydi. Başını hafifçe omuzuma dayadı:

— Eniştem bazen bana söz söylerken enişteden ziyade meraklı bir ablaya benziyor...

— Burhan Beyle evlendikten sonra bizi büsbütün unutmazsın değil mi? Çok değil Jülide...

Her yaz mevsiminde bir ay bize misafir gelirsün...

Araba, kasaba dışındaki ince bağ yollarına girmişti. Bu gölgeliklerde gece, hâlâ devam ediyordu.

Kızımın omuzuma dayanan yorgun başını okşadım : :

— Yorgunluktan yüzünde kan kalmadı Jülide, dedim, haydi on sene evvel Çamhca'da yaptığım gibi eniştenin, yahut bu geceki tâbirinle meraklı ablanın omuzları üzerinde bir parça uyu...

ÜÇÜNCÜ KISIM

— Pazardan pazara sekiz... Bir pazar daha onbeş, pazartesi onaltı; bugün salı onyediydi... Hanımlar istanbul'a gideli tam onyediyedi gün oldu.

Kâhya Halim Ağanın bu hesabı beni karacümlesi olmayan bir cahil gibi şaşırttı. Onlar istanbul'a gideli demek yalnız onyedi gün olmuştu. Halbuki bu zaman bana aylar, yıllar kadar uzun görünüyordu. Bu iki hafta içinde iki küçük seyahat yapmıştım. Evvelâ Bayındır'a giderek Müftü

Efendinin başında iki gün misafir kalmıştım. Sonra bazı işleri vesile ederek doğrudan doğruya Rodos'a geçmiştim. Şükran'la kızımın dönmesine kırk günden fazla zaman vardı.

Onyedi gün evvel vapurda vedamızı görenler, bizi artık birbirini ölünceye kadar göremeyecek iki insan zannederlerdi. Şükran'm gözleri ağlamaktan şişmişti. Ayrılık dakikaları yaklaştıkça mendilini yüzüne kapayarak hıçkırıyor: «Ben istanbul seyahatine razı olduğuma pişmanın... Seni çok merak ediyorum Nazmi... İstersen vazgeçelim, çiftliğimize dönelim.» diyordu. Sonra hafif bir rahatsızlık duyduğum halde hemen telgraf çekeceğime dair bana bir yemin verdirmek istedi.

Bütün bu gözyaşlarının iki ayı geçmeyecek bir ayrılık için olduğunu düşününce bir parça gülmek kabil değildi. Şükran, ne masum

247

kir kadındı. Fakat son dakikada öteki şeytanın gözlerinden de birkaç damla yaş aktığını hayretle görmüştüm.

Acaba yalnızlıktan fazla mı sıkılıyordum? Yoksa gidenleri mi göreceğim gelmişti? Zannederim ki ne o, ne öteki... Günleri çok uzun bulmakla beraber onlardan hiç bir şikâyetim yoktu. Hiç bir zaman yaşamaktan bu kadar hoşlanmamıştım.

Çalışırken, gezerken, dostlarımla konuşurken garip bir canlılık duyuyordum. Kalbim, zaman zaman yeni hayata çıkan çocuklar gibi bilinmez bir ümidin sevinçleriyle titriyordu.

Şükran'dan her posta ile mektup alıyordum. Onun mektuplarının altında Jülide de arasına birkaç

satır yazardı.

(M ...) den hareketlerinin yirmiüçüncü günüydü. Şükran'm baştanbaşa nasihatlerle dolu bir mektubunun arkasında Jülide'nin şu satırlarını okudum : «Aslıhan'dan hiç haber vermiyorsunuz. Onu o kadar göreceğim geldi ki, galiba iki ay tahammül edemeyeceğim. Ablam size uzun uzun nasihatler veriyor, erken yatmanızı, yorulma-manızı, yokuş çıkmamanızı, rüzgârlı

havada sandala binmemenizi, dikkat etmedim amma, ihtimal, terli iken su içmemenizi tavsiye ediyor. Müsaade ederseniz bu nasihatlere ben de küçük bir şey ilâve edeyim. Şayet akşam üstleri

«Freskomilo» yolunda at ile gezmeğe çıkıyorsanız Mösyö Mariyüs Bon'un bahçesi tarafından geçmeyiniz... (Mektubu kapayıp postaya vermek vazifesi bana düştüğünden son satırları

teyzemin görmesinden korkmayınız). Teyzemin şiddetli tembihlerine rağmen size bir haber vereceğim. Şükran teyzem ehemmiyetsiz bir hastalık geçirdi- Fakat ehemmiyetsiz sıfatını sizi birdenbire korkutmamak için kullandım. Şimdi tamamıyla geçen bu hastalık Pek ehemmiyetsiz bir şey değildi. Vapurda üşütmüştü.

Nezle gibi başladı. Bir hafif zatürree yaptı. Zavallı teyzem ateşler içinde yanarken size yine eliyle mektup yazıyor, sıhhatte olduğunu söylüyordu. Bunun için istanbul'da şimdiye kadar pek güzel bir zaman geçirdik dersek yalan olur. istanbul'da da kendimi yabancı ve

yalnız buluyorum enişte.

Hatta sıkılıyorum. Sakın hastalığını size haber verdiğimi teyzeme yazmayınız. Bana darılır.

«Nazmi duyarsa merak eder, istanbul'a gelmeğe kalkar, rahatsız olur» diye korkuyordu. Ben de :

«Hakkın var teyze... Eniştem çok vefalıdır. Hasta olduğunu haber alırsa adaya uğrıyan ilk vapura kendini atıp istanbul'a gelir. Onun için haber vermeyelim!» diyordum. Fakat sonra belki darılırsınız diye korktum. Hakikaten merak edilecek hiç bir şey yok enişte... Gerçi hastalık, yukarıda söylediğim gibi «tamamiyle» geçmiş değilse de teyzem yiyip içmeğe, gezmeğe, hatta sokağa çıkmağa başladı.

Tarafımdan Aslıhan'm iki yanağını öpmenizi rica ederim.»

Jülide'nin bu birkaç satırı beni, hem güldürdü, hem düşündürdü. Kızımın maksadı aşikârdı.

Benim İstanbul'a gelmemi istiyor, «eniştem vefalıdır» diye bana vazifemi hatırlatıyordu.

Sözlerinin tesirinden o kadar emindi ki, bir perşembe akşamı Yalnız Servi'deki köşkün kapısında arabadan indiğimi görünce bir sevinç feryadiyle koşarak kollarıma atıldı. Fakat hayret etmedi.

Yalnız zevahiri kurtarmak için :

—ı Nereden çıktınız birdenbire enişte? Niçin geldiniz? diye yalancıktan hayret ediyor gibi yaptı.

Kızımı alnından öptükten sonra bu oyuna inanmadığımı gösteren bir gülüşle yanağına bir fiske vurdum:

— «Neye geç kaldınız?» der gibi söylüyorsun yaramaz? Doğrudan doğruya İstanbul'a gelen bir vapur bulamadım, küçük bir yük vapuruyla iskele iskele dolaştım da ondan. Şimdi söyle bakalım?.. Niçin beni istanbul'a çağırdın?..

!— Ben mi sizi çağırdım?

— İki şey aklıma geldi... Ya Jülide, istanbul'da kendine uyacak arkadaş bulamadı, dedim, yahut da daha güzel bir şey için çağırılıyornt...

— Daha güzel bir şey mi?

— Bu ikinci ihtimali daha kuvvetli gördüm.

— Hangi ihtimali enişte?

!— Jülide, Burhan Beyle konuştu, dedim, resmen nişanlanacaklar... Tabiî bu merasimde eniştenin bulunması lâzım...

— Doğrusunu isterseniz ilk aklınıza gelen şey daha doğru...

Ben, gülerek :

— Beni çağırdığını nihayet ağzından kaçırdın, dedim.

Jülide, kızarak:

— Şükran teyzeme söylemezsiniz değil mi? dedi.

— Bakalım aklıma daha mâkul bir sebep gelirse... Şimdi söyle bakalım, teyzen nasıl?... Nerede?

— Teyzemin hastalığından hiç eser kalmadı... Yarım saat ewel komşu köşke misafir gitti...

Nerede ise gelir... Ben, birkaç yeni arkadaş buldum. Onlarla beraber bahçede dolaşıyordum...

Karşıdan bir araba görünce «mutlaka eniştemdir» dedim...

1— Ne kuvvetli keşif?

— Doğrusunu isterseniz o kadar şaşılacak bir şey değil... Çünkü, iki üç günden beri ne vakit yoldan bir araba geçse aynı şeyi söylüyordum...

Bahçede, ikisi Jülide yaşında, biri daha küçük üç kız vardı. Halleri, kıyafetleri, kibar bir aileden olduklarını gösteriyordu.

Jülide, arkadaşlarını çağırarak benimle tanıştırdı. Fa-kat onların bir an ewel yanımızdan gitmelerini istiyor hafifçe sabırsızlanıyordu. Nihayet yalnız kaldık.

Jülide :

— Yorgun musunuz enişte, dedi, içeri girmek ister misiniz?..

— Hayır, kızım.

— Çok güzel. O halde, Şükran teyzemin misafir git-tiği köşke doğru hem yürür, hem konuşuruz...

Belki yol. da ona da tesadüf ederiz.

Jülide, yolda bana (M ...) için bitip tükenmez sualler sormağa başladı:

—< Ayşe'nin nişanlısından mektup var mı? i— Necmiye'nin beni göreceği geldi mi?

— Sandalı boyatacaktınız. Nasıl oldu?

— Kâhya Halim Ağanın ensesindeki çıban delindi mi?

Bu çocukça suallere gülerek cevap veriyordum.

— Sizi sıkıyor muyum, enişte?

— Bilâkis, çok memnun oluyorum Jülidej,.. (M...) den ayrıldıktan sonra bir daha ismini ağzına almayacağını zannediyordum.

Jülide, hayretle kaşlarını kaldırdı:

Doğrusu, ben de öyle düşünüyordum... Fakat biliyor musunuz? Adayı göreceğim gelmeğe başladı.. Farkında olmadan Ayazma çiftliğini âdeta sevmişim. Bu defa döndüğümüz vakit çok memnun olacağım.

Ben gülerek :

— Eyvah Jülide, dedim, işler galiba umduğumdan iyi gidiyor; seni kaybedeceğiz.

Kızım, bu sözlerime mâna veremiyor :

— Niçin... Ne var enişte? diyordu. Ben, izah ettim:

— Senin Adayı sevmeğe başlaman bence pek da iyi alâmet değil... İnsan, ancak kaybettiği, yahut kaybetmek üzere olduğu şeyleri böyle birdenbire sevmeğe başlar... - galiba'Burhan Beyle evlenmen çok yakınj... Bizi bırakıp gidiyorsun...

Jülide, ciddileşti, kaşlarını çattı:

—İ Henüz hiç bir şey yok enişte... Burhan Beyle şimdiye kadar ancak bir kere Köprüde ayak üzeri görüştüm... Teyzemin hastalığı, sonra da birtakım maniler, hiç bana göz açtırmadı... Mamafih, zannederim ki, Burhan Beyi daha fazla görmek de münasebet almazdı. Gerçi siz, Burhan Beyle benim kur yapan iki gençten ziyade mühim bir hayat meselesini konuşan iki insan olduğumuzu biliyorsunuz; görüşmemize, mektuplaşmamıza izin veriyorsunuz amma...

Yine gülmeğe başladım :

— Sende, çocuk hafifliğiyle yaşlı başlı büyük bir insan ağırbaşlılığı o kadar güzel imtizaç ediyor ki Jülide, dedim. Sen, artık böyle şeyler düşünme çocuğum... Bu Burhan Bey meselesiyle ben meşgul olacağım, biliyor musun ki, ben, biraz da bunun için buraya geldim... Burada kalacağım sekiz on gün içinde seni resmen nişanlıyacağım, hatta evleneceğin tarihi kararlaştıracacağım.

Eniştene, her cihetten emniyet edebilirsin...

Jülide, birdenbire:

— Siz, bizi bırakıp tekrar gidecek misiniz?

—ı İşlerim var kızım... Sonra, benim istanbul'da fazla oturmam hiç doğru olmaz...

Jülide, birdenbire, Burhan Beyi unutmuş gibiydi. Onlardan ewel Adaya dönmeme kafiye razı

olmuyor, âdeta benimle kavga ediyordu :

— Dünyada olamaz... Mademki geldiniz... Otuz, kırk şün kalırsınız1... Orada işlerinizi göreceğ adamınız yok

mu? Hem bize burada arkadaş da lâzım... Bizi bırakıp nasıl gidirsiniz?!...

— Ben sana, gitmeden arkadaşların en iyisini temin edeceğim...

Şaka gibi başlayan bu bahis, Jülide'yi âdeta üzüp asabileştiriyordu.

— Maksudınızı anlıyorum, fakat olamaz...

— Üzülme Jülide... Vaktimiz var... Bu işi tekrar konuşuruz, dedim.

O, şimdi yavaş yavaş tavrını değiştiriyor, tatlılıkla beni mağlûp etmeğe çalışıyordu:

— Söz vermezseniz, gönlüm rahat etmeyecek... Bugünkü sevincim hiç içime sinmeyecek... Söz veriyorsunuz, değil mi?

Alemdağı'ndan gelen bir su arabasına yol vermek için kenara, bir dağ duvarından sarkan çiçekli sarmaşıkların altına çekilmiştik:

— Kızım, bazı öyle güzel sözler söylüyorsun ki, adeta inanamıyorum.

— Niçin?

— Geçen sene, çiftliğe geldiğin zaman bana çok yabancıydın... Hatta, benden nefret ediyordun...

Halbuki yirmibeş, otuz günlük bir ayrılıktan sonra eniştene tekrar gördüğüne âdeta memnun oluyorsun... Geçen sene seni vapurdan almağa geldiğim gece, karşımda vakur, resmî bir genç hanım görüyordum... Eski Jülide ile bunun arasında hiç bir münasebet yoktu... Aradan bir sene geçiyor.. Bir akşam, akla gelmez sebeplerden dolayı, kendimi Çamlıca'daki eski köşkün kapısında buluyorum... Orada Jülide, hemen hemen eski Jülide olarak kollarıma atılıyor, beni gördüğü için çok sevindiğini söylüyor.. Bu, ne güzel inkılâp, Jülide... Bir senede bir yaş

büyüyeceğine, birkaç yaş daha küçülmüş gibisin»..

Şaka gibi söylediğim bu sözlerde, biraz da hayret

İÜ .? 1

253

vardı. Yoldan kimse geçmediği için arkasında kısa kollu, jcisa etekli mavi ev elbisesiyle sokağa çıkan Jülide, her zamandan daha çocuk görünüyordu.

Bû haline ve alnına, boynuna dökülen dağınık saçlarına hiç uymayan bir hüzün ve ciddiyetle başını yüzüme kaldırdı, gözlerini gözlerime dikti:

—' Biliyor musunuz ki, ben de sizi gördüğüm zaman çok büyük bir hayal inkisarına uğramıştım.

Çocukken size çok düşkündüm... Çocukların garip hayalleri ve sevgileri vardır, enişte... Etraflarındaki insanlardan birine anlaşılabilir bir hayranlıkla bağlanırlar... Onu, herkesten ayrı bir insan gibi görürler... Yıldızlı üniformaları, güzel atları olan, bazen muharebe, bazen danseden, vakaları kulaktan kulağa merakla anlatılan subay ağabey, bana masallardaki kahramanlar gibi görünüyordu... Sizden ayrıldıktan sonra bu hayal, zihnimde büyüdü, büyüdü, büyüdü...

Anlıyorsunuz ya, enişte...

Gülerek sözünü kestim :

—! Anladım kızım... Karşında beyaz saçlı, hâki elbiseli, ağır ve donuk bir köylü görünce de küçüldü, küçüldü, küçüldü...

Jülide, biraz mahcubiyetle itiraf etti:

— Dediğiniz derecede değil amma, bir parça öyle oldu...

Tekrar caddeye çıkmıştık. Şükran, hâlâ görünmüyordu.

Jülide, bahçelerin arasında aşı boyalı bir köşk gösterdi :

— Teyzem oraya gitti... Ziyareti pek uzattı... Kim bilir ne kadar sabırsızlık duyarsınız.

— Tabii...

r—ı Bu kıyafette olmasam gider çağırırdım amma, ayıp olur... Fakat mutlaka isterseniz...

Boynunu bükerek yüzüme bakıyordu :

>— Bu kadar sabrettim, dedim, biraz daha beklemekten ne çıkar?

Mütemadiyen (M...) den bahsederek yanyana yürü-meğe devam ediyorduk.

Köşe başına geldiğimiz zaman Jülide, sağa dönmek istedi. Ben, soldaki ince bir yolu gösterdim :

— Bu taraf daha güzel Jülide... Kızım, gülerek başını salladı :

— O taraf, olamaz...

— Niçin?

—i Siz, bana sahiden pek çocuk muamelesi ediyorsunuz... Neye o tarafa gitmek istediğinizi anlamadım mı?

— Nâzan Hanımın köşküne doğru gideceksiniz değil mi? Ewelâ, onu söyleyeyim ki, Nâzan Hanımların köşkü yedi, sekiz sene evvel satılmış... Şimdi orada iki dul ihtiyar kadın oturuyor...

Ben, onu dinlemeden yürüyordum:

— Ne tuhaf fikirlerin var, Jülide... Haydi çocukluğu bırak...

— İmkânı yok... isterseniz siz gidiniz... Ben, geri dönerim.

Kararsız Jülide, birdenbire tavrını değiştirmişti. Yüzüme bakarken âdeta bana içerlediğini görüyordum.

— Enişte, rica ederim Şükran ablama biraz hürmet ediniz...

Hayretle Jülide'nin yüzüne baktım. O, anlaşılır bir asabiyetle devam etti:

— Nâzan Hanımı hâlâ unutmadınız! Gelir gelmez teyzemi görmeden onun evini

görmeğe gitmek doğru değil; maksadınızı gayet iyi anladım... Bahçenin önünden geçeceğiz... Onun daima sizi beklediği yere bakarak hayallere dalacaksınız... Köşk, o köşk; ağaçlar, o ağaçlar.

pekoru tamamlamak için Jülide bile eksik değil, öyle değil mi;f...

<— Ne acayip çocuksun?...

— Sizi çok seviyorum enişte... Fakat Şükran teyzece hakikatte değil, hayalinizde bile vefasızlık hissederim, en müthiş düşmanınız olurum^..

Bu garip çocuk vehmine gülmekten kendimi alamıyordum. Jülide, bir türlü asabiyetini yenemiyerek devam ediyordu:

— Nâzan Hanım, sizin tarafınızdan sevildiğini biliyor... Günün birinde, hasta düşüyorsunuz...

Onu kaybederseniz belki hastalığınız artacak, belki Allah esirgesin öleceksiniz... Nâzan Hanım, bunu bildiği halde siz, bu vefasız hanımı hâlâ unutmuyorsunuz... Hiç mağrur değilsiniz, enişte...

— Bu ne zengin hayal... Hiç yoktan bir. roman icad ettik...

—'.İstedığınız kadar gülünüz... Hakikati değiştiremezsiniz... Zavallı Şükran teyzem... Biraz sonra sizi gördüğü vakit zannedecek ki sırf kendisine kavuştuğunuz için bu kadar müteheyyiç ve mesutsunuz... Gelir gelmez bir eski hatırayı ziyarete gittiniz... Ona bakarken, gülümserken, söz söylerken ötekini düşünüyorsunuz... Zavallı Şükran teyzem...

Mütevekkilâne gülümsiyerek:

;— Allah Burhan Beyin yardımcısı olsun, dedim, o biçârenin de her hareketine böyle mana verirserv..

Jülide, şiddetle sözünü kesti:

— Burhan Beyden katiyen eminim... Onun zihni daima faydalı, ciddî şeylerle meşguldür... Hayal ile, fantezi üe hiç alâkası yoktur;.. O, insan için en emin, en iyi bir hayat arkadaşıdır enişte... Ben, dünyada onun kadar iyi kir tek insan gördüm: Şükran ablam... Güzel ahlâkı tıpkı

teyzeme benzer. İnsan, ona tamamiyle kendisini emniyet edebilir... Hayatım çok tatlı, çok sakın geçecek...

Jülide, Burhan Beyden bahsederken yavaş yavaş sa-kinleşiyordu. İlk defa bana nişanlısı hakkında tafsilât verdi. Hiç bir genç kızın, evleneceği insan hakkında bu kadar güzel şeyler düşünmesi ve söylemesi mümkün değildi. Fakat ilk defa bir şey dikkatimi celbetti. Bunları bana anlatışında kâfi derecede heyecan ve ateş yoktu. Bilâkis onu, dalgın ve mahzun hissediyordum. Etrafımızda ağaçlardan inen gölgeler içinde daha koyulaşmış görünen yeşil gözleriyle yorgun yorgun uzaklara bakıyor, başını biraz yana eğiyor, söylediklerine kendileri de pek inanmayan insanların haliyle gülümsüyordu. Bende birdenbire garip bir şüphe uyandı: Kızım bu Burhan Beyi acaba sevmiyor muydu? O halde niçin onunla evlenmeyi bu kadar çok istemişti?

Güzel ahlâk, ciddiyet, namus gibi meziyetlerin Jülide gibi hassas ve hayalperest bir kız çocuğu nazarında ne kıymeti olabilirdi? Şimdi daha iyi anlıyordum. Jülide, Burhan Beyden daima böyle belli belirsiz bir istihfafla bahsetmişti. Hatta onu fazla methetmesi bile manalı

değil miydi? Kızım onun sevilmesi lâzım gelen bir insan olduğuna inanmak için âdeta kendini zorluyordu. Babası

öldüğü zaman Jülide, ihtimal, kendini yalnız ve fakir görmüş, sırf bunun için Burhan Beyle nişanlanmağa razı olmuştu. Bu, hazin şey! Hakikati derhal öğrenmek ihtiyacına mukavemet edemedim; birdenbire sordum:

— Bunların hepsi güzel. Fakat bence asıl mühim bir şey var : Burhan Beyi seviyor musun?

Biraz hayretle yüzüme baktı:

— Tabîî enişte, dedi.

Ben, hemen inanmış gibi göründüm, maksadımı Ms' settirmemek için, saf bir tavırla :

—> Buna çok memnun oldum, dedim, çünkü Burhan

sevmemiş olsaydın bu saydığın meziyetlerin hiç bir miyeti kalmazdı... Bazı evlenmeler vardır ki, saadetin en yüksek mertebesi addedilir... Evlenenler; güzellik, yaş, servet, asalet itibariyle birbirinin tamamıyla küfvü-diirler. Her ana baba, çocukları için böyle bir saadet temenni eder...

Fakat ben, kendi hesabıma, bu ebedî saadeti, birbirini severek evlenen iki insanın bir gününe, bir saatine seve seve feda ederim... Bunlar, beyaz saçlı bir enişteye yakışacak sözler, nasihatler değil amma senin için hiç tehlike yok... Çünkü sen, nişanlım seviyorsun... Jülide, yine uzaklara bakarak : «Evet» diye başını salladı. Gözkapaklarında, dudaklarında hafif titremeler vardı.

Ortalığa çöken karanlığı daha şimdi farketmiş gibi: — Şükran teyzem bu saate kadar misafirlikte kalmaz, dedi, muhakkak dönmüştür. İsterseniz bu çitin üstünden atlayarak yola çıkalım.

II

Geldiğimin üçüncü günü İstanbul'a inmiştim. Akşam, köşke döndüğüm zaman, Şükran'la Jülide'yi çağırarak mühim bir havadis verdim :

— Şükran, ben, bugün Jülide'nin nişanlısıyla konuştum.

— Burhan Beyle mi?

— Evet. İstanbul'a biraz da bu iş için geldiğimi söylemiyor muydum? Bugün Burhan Beyin oturduğu otele gittim. İki saat kadar konuştuk.. Jülide'yi beğendim.. Dürüst ve namuslu bir genç intihap etmiş.. Bu işe hemen hemen olmuş gözüyle bakıyorum.. Belki sekiz on gün 'Cinde nişan işini de bitiririz.

Akşam Güneşi — F. 17

Şükran'da biraz tereddüt vardı:

— Senin müracaatın biraz tuhaf olmadı mı acaba? — Merasime ne lüzum var?

Bence, mühim olan şey

kızımın saadeti.. Burhan Beyi sen de beğeneceksin Şükran.. Yarın değil, öbür gün bize misafir gelecek...

— Buraya... Satılmak üzere olan bu bomboş harap köşke mi?..

Gülerek Şükran'm yanağını okşadım :

— Şükrançığım, (M...) hanımlarıyla düşe kalka sen biraz dışarılıklı olmuşsun. Burhan Bey de, biz de burada az çok gurbette sayılırız.

ı— Nasıl istersen tabîî öyle olacak Nazmi;,.. Yalnız biraz fazla acele ediyoruz gibi

geliyor.

Gülerek Jülide'ye döndüm :

— Sen, bir kere de ona sor... Sen, «fazla acele ediyorsun» diyorsun... O, ihtimal «eniştem ne kadar ağır» diye beni, tenkid ediyor... Keşfim yanlış mı Jülide?

Jülide, bu muhavereyi bir kelime söylemeden ciddî bir tavırla dinlemişti. Şükran'a dönerek ağır ağır:

ı— Eniştemin hakkı var, dedi, bu mesele bir ayak evvel halledilmeli... Vasilik, oldukça ağır bir yükür... Eniştem, belki artık benden bıktı... Bir an evvel başından gitmemi istiyor.

— Ben mi senin gitmeni istiyorum? Görüyorsun ya Şükran... Ne yapsam bu çocuğu memnun etmek mümkün değil... Ben ki, istanbul'da bu kadar yapılacak işlerim, görülecek dostlarım varken evvelâ onun nişanlısını görmeğe gidiyorum : O, neler düşünüyor?..

İki gün sonra Burhan Bey Yalnız Servi'deki köşke geldi. Güzel bir gün geçirdik. Şükran'm bahçede ağaçların arasında hazırladığı bir kır sofrasında güle, eğlene öğle yemeği yedik. Tahminimde aldanmamıştım. Şükran, Burhan Beyi beğenmişti. Sofrada iki eski dost gibi konuşuyorlardı, her noktada anlaşıyorlardı. Yalnız, o gün

jülide, biraz hastaydı. Onun için fazla neşelenemiyor, ^sıra parmaklarıyla şakaklarını sıkıyordu.

İkindiye doğru bir aralık kızım ortadan kayboldu ve yarını saatten fazla bir zaman görünmedi.

Bunun deva-jjjj nişanlıya karşı ayıp olacaktı. Sonra merak etmeğe de başlamıştım. Gülizar kalfaya sordum. İçeride olmadığım söyledi. Bakımsızlıktan bir küçük yabancı orman halini alan bahçede aramağa çıktım.

Jülide'yi, büyük bir ağacın altında, eski bir salıncaklı sandalyenin üstüne uzanmış buldum. Bu manzara, beni birdenbire heyecanlandırdı: Bu köşe, Naciye'nin, on sene evvel yüzünde böceklere karşı örtülmüş bir tül ile yattığı yerd.

Ayak seslerimi işitince başını çevirdi. Bana bakarak halsiz halsiz gülümsedi, fakat yerinden kalkmadı.. Pencereden sarkan bir çocuğu çağırır gibi: — Çabuk oradan kalk Jülide, dedim, bir daha orada .yattığını görmeyeyim... _— Niçin?...

r— Öyle istiyorum... Başka yatacak yer bulamadın mı?...

Jülide, niçin sinirlendiğimi anlamıştı. Ayağa kalktı, gülümseyerek : i— Biraz hastayım enişte, dedi.

— Hasta olacak günü ne iyi seçtin?

— Benim elimde mi?

— Haydi kızım... Nişanlını yalnız bırakma... Ayıp olur...

Jülide, bir şey söylemeden yerinden kalktı, saçları bozulmuş, eteklerine dikenler, çalı parçaları takılmıştı.

—ı Sana biraz darılacağım, dedim, bir parça kırıklık "zerine kendini ne kadar bırakıyorsun. Ben, senin yaşında olsaydım, nişanlım, ilk defa misafir gelseydi neler yapmazdım. Anlaşıldı.. Bugün sana sade eniştelik değil,

biraz da dadılık etmem lâzım gelecek. Dur bir parça.. Tuvaletini düzelteyim...

Jülide, bir çocuk itaatiyle başını önüne indirdi. Saçlarını, elbiselerini düzeltirken şaka ediyor, onu biraz neşelendirmeğe çalışıyordum:

— Bir genç kız için ne ayıp bir savrukluk... Gelin olduğun gün de galiba sana ben, çekidüzen vereceğim...

Jülide'nin güleceğini umuyordum. Fakat başını önüne eğmekte inat etti ve bir şey söylemeden uzaklaştı.

Biraz sonra, Burhan Beyin, istanbul'a dönme zamanı gelmişti. Jülide'ye:

— Haydi kızım, Burhan Beyi, Kısıkh'ya kadar uğurla, dedim, oradan başka bir araba ile dönersin.

Evvelâ tereddüt etti, bir şey söylemek istedi, fakat sonradan vazgeçerek :

— Pek güzel, dedi.

Bu defa, Şükranla ben, onları kapıya kadar götürdük. Araba, köşeyi döndüğü zaman, Şükran'm gözleri doldu:

— Onlar yan yana arabaya binip gidince birdenbire yüreğim sızladık.. Jülide'yi, bir gün büsbütün kaybedeceğiz... Yalnız kalacağız. Bu çocuğa ne kadar alıştığımı bu dakikaya kadar farkedememiştim.

— Doğrusu bende de buna benzer bir şeyler yok değil, dedim, fakat bize söz düşmez ki...

Onu sevdiği adamla evlenmekten mesut olacağı yere gitmekten nasıl menederiz? Elverir.ki bahtiyar olsun...

>— Jülide, ilk geldiği zaman bana yabancıydı; fakat şimdi çok değişti... Sen gelmeden evvel bazı

geceler çocuk gibi koynuma girip yatıyor. Bazen boynuma sarılarak derin derin yüzüme bakıyor,

«ablacığım» diye hiç sebepsiz ağlıyordu... Jülide'nin, bu anlaşılmaz hallerini ben, Burhan Bey için üzülmesine atfediyordum. Halbuki onu. tekrar bulması da bir şey değiştirmede.

vj UHE^l 261

— Zannediyorum ki, bu gayritabiîliklerin muayyen heplerinden ziyade Jülide'nin yaradılışıyla, belki hatta sjhhatiyle alâkası var. Her halde Burhan Bey, bu anor-!jjal çocuk için emin bir hayat arkadaşı olacak.

Bu söz üzerine Şükran'dan ayrıldım. O, içerideki işlerine döndü. Ben, تنها yolda yavaş yavaş

yürümeğe başladım.

Jülide'nin, biraz evvel Burhan Beyle arabaya binişini tekrar görüyordum. Uzun bir yolculuğa çıkar gibi bize el sallamış, araba köşeyi dönünceye kadar tekrar tekrar dönmüştü.

Bu jest ve bu dönüşler, bende âdeta bu ayrılığın kati olduğuna dair bir vehim uyandırmıştı. O

kadar ki, boş ve ağır adımlarla takip ettiğim Kısıklı yolunda yarım saat sonra onun karşıdan geldiğini görünce âdeta geniş bir nefes aldım.

Burhan Beyi selametledin mi? Sen, niçin yayan 'döndün?

Bilmem... Biraz yürümeğe ihtiyaç hissettim de...

İhtiyacı anlıyorum Jülide. İnsan hoşlandığı bir kimseyleT~güzel saatler geçirdikten sonra saadetini bir ikinci defa da hayalinde tekrar etmek ister... O vakit herkesten uzaklaşmağa, etrafına hiç dikkat etmeden uzun uzun yürümeğe ihtiyaç duyar. Fakat aksiliğe bak ki, ben, karşına çıktım, seni rüyandan uyandırdım.

Jülide, mahzun bir ciddiyetle beni süzdü, fakat ce-'ap vermedi.

Ben, gülerek devam ettim :

— Kim bilir neler konuştunuz?... Görünmeden yanı-gelme.k, birbirinize söylediğiniz şeyleri dinlemek isim..

— Size, içimden yine darılmağa başlıyorum enişte.

— Niçin?...

— Bizimle zalimcesine eğleniyorsunuz.

—ı Ben mi?

t— Burhan Beyle konuşurken dikkat ettim; zavallı ile mütemadiyen eğleniyordunuz.

— Bunu bir daha tekrar edersen, sana çok güceni.

rim Jülide...

— Buna alay demek belki pek doğru olmaz; fakat sözlerinizden, bakışınızdandan onu biraz küçümsediğinizi hissediyorum... Zaten ben, onun çok güzel, çok zarif, çOJj zeki bir genç olduğunu iddia etmemiştim ki... Konuştuğu, muz şeylere gelince, yanımızda olsaydınız emin olunuz gülmeyecektiniz. Belki canınız sıkılacaktı. Çünkü iki nişanlı gibi değil, iki arkadaş gibi konuştuk.

— Geçen gün de söylediğim gibi ben, Burhan Beyi çok beğendim; temiz, namuslu, ağırbaşlı bir genç... Onunla eğlenmek pek ayıp bir şey olmaz mıydı? «Onu küçümsediğinizi hissettim» dedin.

Hiç farkında olmamakla beraber buna ihtimal veririm. Jülide'mle evlenecek insan kim olursa olsun ona lâyıık olmayacak, nazarımda daima küçük ve kusurlu kalacaktır. İleride senin de kendine benzeyen güzel bir kızın olursa bana hak verirsin...

Jülide, garip bir inatla başını sallıyordu : —ı Hayır, hayır enişte... Burhan Beyi beğenmediniz, kâfi derecede sevmediniz. Gülerek sözünü kestim :

— Beğenmek başka, sevmek başkadır. Burhan Beyi beğendim; fakat tabiî sevemem. Kızımı

benden ayıracak, uzaklara götüreceğ insanı nasıl severim..: Biliyor musun Jülide biraz ewel siz arabaya binip gidince, biz, kapının önünde Şükran teyzenle öyle mahzun olduk ki;..

Jülide'nin birdenbire gözleri parladı: — Ben de aynı şeyi hissettim enişte... Artık büsbütün gidiyorum, sandım.

Konuşa konuşa geri dönmeğe başlamıştık. Jülide, çük bir tereddütten sonra:

— Madem ki beni sevmeye başladınız, dedi, o halde piçin bir an ewel Burhan Beyle evlenip gitmemi istiyorsunuz?

ı— Seni, (M)... da mahzun ve yalnız görüyorum da ondan Jülide... Yoksa bir an seni gözümün önünden ayırmazdım.

—ı Gideceğim yerlerde beni bayramlar, şenlikler mi bekliyor dersiniz? Birkaç sene daha sizin yanınızda kalmak beni pek memnun edecek enişte... Hem benim yaşım evlenmek için pek küçük değil mi? Ancak kimsesiz kızları benim yaşımda evlendirirler. Halbuki ben,

pek kimsesiz sayılmam. Öyle değil mi enişte?

— Elbette çocuğum... Bir sene, iki sene, hâsılı, istediğin kadar nişanlı durursunuz. Onu da ilâve edeyim ki, bu müddet ne kadar uzarsa ben, o kadar sevinirim.

— Mersi enişte)...

Aramızda uzun bir sükût hüküm sürdü. Jülide'nin düşündüğünü, bir şey söylemek istediği halde cesaret edemediğini hissediyordum. Nihayet karar verdi. Ancak işitilebilecek hafif bir sesle :

— Şimdi mutlaka resmen nişanlanmamıza lüzum var mı enişte? dedi, bir zaman daha bekliyemez miyiz?

— Maksadını anlamıyorum, Jülide...

Jülide, birdenbire şaşırды, kekeleyeğe başladı:

— Bir fikir diye söylüyorum... İki sene uzun zaman... frisanın bu müddette ne olacağı bilinmez^..

— Burhan Bey, zannederim iki sene beklemeğe razı olmayacak...

— Evet, amma işleri?

—i İşlerinin çok daha yakın bir zamanda düzeleceğini umuyorum... Çünkü ben, istanbul'da biraz da bu işle meşgul oluyorum;... Bazı nüfuzlu bildiklerime müracaat ettim... Katî neticeyi almadan bir şey söylemek istemiyordum. Fakat mademki sırası geldi, söyleyeyim... Nişanına bir iki ay içinde bir şehbenderlik verileceğini va'det-tiler.

— Şu halde!

— Şu halde, Jülide'cik yakın bir zamanda pek sevdiği Avrupa memleketlerinden birine gidecek...

Sevdiği insanla beraber şen, mesut bir ömür geçirmeğe başluya_cak.. (M...) onun için eski bir korkulu rüya olacak... Onun karanlık, sessiz gecelerini hatırladıkça yeni haya-tının geceleri ona daha aydınlık ve şaşaalı görünecek.. Şimdiki asabiyetlerden, hüznlerden eser kalmayacak...

— Bunları âdeta gülerek, memnun olarak söylüyorsunuz enişte.

— Bunda hayret edilecek bir şey yok... Benim için seni mesut görmekten daha güzel bir şey olur mu?

— Maksadım o değil... Benim aranızdan çekilip gidişime seviniyor gibisiniz..

Jülide, yolun ortasında durmuştu. Hafifçe titreyen gözlerinde muztarip bir merak ile yüzüme bakıyordu.

— Küçük arkadaşşımdan ayrılmak, benim için teselli kabul etmez bir acı olacak... Elimden gelse seni bir gün, bir saat gözümün önünden ayırmazdım)... Fakat fazla hodkâm olmağa hakkım yok.. Seni, sevmediğin, sevmeyeceğin bir yerde fazla alıkoyarsam eniştelik, vasilik vazifemi ihmal etmiş olmaz mıyım?

— Düşündüğünüz sade bu mu enişte?

— Elbette.

— Ya size eskiden nefret ettiğim (M...) i her yerden ziyade sevmeğe başladığımı, mümkün olduğu kadar uzun müddet sizinle beraber kalmak istediğimi söylersem, ne dersiniz?

— ? ? ! !

— Jülide geçen seneden beri çok değişti enişte... Birkaç sene bana evlenmekten bahsetmeyiniz... Yanınızda sakın bir hayat geçirmeğe ihtiyacım var... Göreceksiniz ne uslu bir çocuk olacağım...

— Açık konuşalım Jülide... Sen, galiba Burhan Beyden vazgeçtin... Kızım, başını önüne eğdi, cevap vermedi.

— Seni arzuna rağmen onunla evlenmeğe zorlaya-jnam... Fakat zavallı çocuğa karşı pek müşkül bir mevkide kalacağız.

— Ben de onu düşündüm enişte... Onun için Burhan Beyi, demin selâmetlerken biraz hazırladım...

— Sahi mi söylüyorsun?

— Ömrümde hiç bu kadar üzüldüğümü, utandığımı bilmiyorum enişte... Fakat bir türlü cesaret edemiyordum. Burhan Bey durgunluğumu hastalığa atfetti: «Rahatsızlığınızı merak ediyorum Jülide Hanım... Yarın bana, telgrafla nasıl olduğunuzu haber verir misiniz?» dedi. Hemen aklıma bir şey geldi: «Hemen her gün böyle hastayım Burhan Bey, dedim, sıhhatim çok bozuldu... Eskisi gibi neşem de kalmadı.. Hayatta sizi mesut edememekten, başınıza ağır bir yük olup kalmaktan çok korkuyorum.» dedim. Burhan Bey, ewelâ maksadımı anlamadı, beni elinden geldiği kadar hoş tutacağını temin etmeğe başladı. Beni daha açık konuşmağa mecbur etti.

— Çok fena hareket ettin. Burhan Beye ne söyledin?

— Söylediğim şeyleri bir daha tekrara cesaret ede-miyeceğim enişte... Ne kadar müteessir olduğumu bilseniz bana hiç darılmazdınız... Fakat bilemezsiniz ki,, bilemezsiniz ki...

Jülide'hin büyük bir buhran geçirdiğini anlıyordum. İçin için eriyip üzülüyor, renkten renge giriyor, vücudundaki asabî ihtilâçları zaptetmek için kollarını göğsünde kavuşturarak sıkıyordu.

Yalvarır gibi yüzüme bakan göz-

lerinden, son kelimeleri söylerken, birdenbire yaşlar boşaldı.

Bir gece Ayazma çiftliğinin kütüphanesinde yaptığt gibi gözyaşlarını saklamadan, yüzüme bakarak söylemeğe devam etti:

i— Burhan Bey, çok temiz, çok iyi bir genç... Fakat ben, hastayım enişte... Burhan Beye bir küçük kızkardeş gibi yalvardım : «Bana vefasız demeyiniz. Başka birisiyle evlenmek fikrinde olduğumu zannetmeyiniz... Kimse ile evlenmediğimi görüp anlayacaksınız» dedim... Bana darılmazsınız değil mi enişte?

Kalbim rikkat ve merhametten eziliyordu. Beyaz saçlarımla bu küçük asabî çocuğa uyup ağlamamak için gülerek onu tatmin ettim:

— Bir yabancı, bizi bu vaziyette görse aramızda geçen sözleri işitse bizi ne zanneder biliyor musun? Beni; kızını istemediği bir adamla zorla vermeğe kalkmış inatçı, zalim bir eski zaman babası... Seni ise mazlum ve mağdur bir küçük kız... însaf et Jülide, ben, bu işi seni memnun etmek için istemedim mi? Yine tekrar ediyorum. Elimde olsa seni bir dakika gözümün önünden ayırmak ister miyim? Burhan Bey gibi iyi, namuslu bir nişanlıdan ayrıldığıın için belki seni bir parça azarlardım... Fakat kendi hesabıma çok memnun olacağımı da gizliyemem... Sil gözlerini çocuğum... Sen hiç kendini üzme...

Jülide, derin bir minnetle :

— Mersi enişte, dedi, üç günden beri etrafımı simsiyah görüyordum. Korkunç bir rüyadan uyanmış gibiyim... Şimdi dünya bana öyle güzel görünüyor ki... Hemen köşke dönmiyelim olur mu? Geceye daha vakit var.. Şükran teyzeme vakayı anlatmak beni yeniden üzecek... Teyzem belki de darılacakj...

Jülide, beni geceye kadar kırlarda dolaştırdı.

T-r^7-> bİrk3Ç gÜn derİN derin düşündürdü:

Julıdedekı bu büyük değişikliğin sebebi ne olabilirdi? Nihayet şöyle bir neticeye vardım : Burhan Bey, çok iyi yürekli, çok, namuslu, fakat fazla basit ve maddî bir genç Julıde gibi hassas, hayal dolu bir çocuk için büyük bir cazibesi olamazdı... Kızım zaten evlenmek için pek kü-çuktur Daha birkaç sene bekleyebilir... Bu müddet içinde belki onu daha ziyade anlayacak ve sevecek bir delikanlıya tesadüf edebiliriz.

III

istanbul'da tam birbuçuk ay kaldım. Halbuki nihayet on, oniki gün içinde (M...) e dönmek istiyordum. Hatır ve hayale gelmez işler çıkıyordu. Görünüşte bunlardan şikâyet ediyordum.

Fakat kalben memnundum. Bir günde bitecek bir işi bir hafta uzattığım oluyordu, istanbul, beni umduğumdan ziyade eğlendiriyor ve meşgul ediyordu. Eski arkadaşlarımızdan bazılarına tesadüf etmiştim. Yakamı bırakmıyorlar, beni evlerine davet ediyorlar, eğlencelere götürüyorlardı. Sonra Jülide'ye karşı vazifelerim de vardı. Kızımı sırf bir parça eğlendirmek için istanbul'a göndermiştim. Ona benden başka arkadaşlık edecek kimse yoktu. Öteden beri kalabalığı ve eğlenceyi sevmiyen Şükran, (M...) de büsbütün bir köy kadını olup çıkmıştı. Şimdi bazı zarurî

işler için istanbul'a indiği zaman Çamlıca'ya âdeta hasta dönüyordu.

Jülide'yi iki günde bir istanbul'a indirmeğe başladım. Onu hiç bir zaman bu derece mesut görmemişim. Akşamları Çamlıca'ya döndüğümüz vakit Şükran :

— Bugün eğlendin mi Jülide? diye soruyordu. Kızım teyzesinin boynuna sarılarak yanaklarını

öpüyor:

— Zannediyorum ki hayatımda bu kadar güzel gün-

ler görmeyeceğim... Fakat ne yazık!... Bu günlerden biri daha bitti, cevabını veriyordu.

Soyunmağa lüzum görmeden teyzesinin ayaklarının dibine oturuyor, elleriyle onun dizlerini okşayarak günün vakalarını anlatıyordu.

Hâsılı,' istanbul'a günden güne ısınıyordum. Aksi bir tesadüf olmasaydı kış iptidasına kadar (M...) e dönemi-yecektim.

Bir gece Jülide'yi, Beyoğlu'nda bir konsere götürmüştüm. Locamıza henüz girmiştik ki kızım birdenbire beni dürttü, kısık ve müteheyyiç bir sesle :

— Belli etmeden karşımızdaki locaya bakınız enişte, dedi, Nâzan Hanım değil mi?

Bir bakışta tanıdım, o idi. On sene içinde hemen hiç değişmemişti. Saçlarımın bembeyaz olmasına rağmen o da beni tanıdı; locanın karanlık bir köşesinde oturan bir erkeğe eğilerek bir şeyler söyledi.

Jülide yavaşça:

1— Kimbilir eniştem ne heyecan içindedir, diyordu benim bile öyle yüreğim çarpıyor

kil...

Gülümseyerek :

— Zannettiğin kadar değil küçük, dedim.

Tam bu esnada konser başladı. Artık gözümü sahneden ayırmıyordum. Vaka bu kadarla bitseydi hiç ehemmiyeti olmayacaktı. Fakat ilk kısım bittikten bir dakika sonra locanın kapısı vuruldu.

Halet isminde bir .eski sınıf arkadaşım içeri girdi. Halefin iki üç sene evvel general olduğunu gazetelerde okumuştum. Arkadaşım, büyük bir samimiyetle ellerimi sıktı, beni tekrar gördüğüne çok memnun olduğunu söyledi. Sonra :

— Karım eski bir köşk komşunuzmuş... Görüşmek istemez misiniz? dedi. Naçar, Jülide'yi locada yalnız bırakarak Halefi takip ettim.

Galiba eski aşkımdan hiç bir şey kalmamıştı. Nâzan

ile karşılaştığım zaman hemen hemen sakindim. Onun ilk sözleri şu oldu :

— Nazmi Bey, yanınızdaki küçük hanımı Jülide Hanıma benzettim, acaba o mu?

— Evet efendim...

— Yalnız görsem şüphesiz tanıyamıyacağım... Fakat sizi eskiden beri bir arada görmeğe alışık olduğum için...

— Jülide, babasının ölümünden sonra, bizimle yaşıyor efendim...

— Şükran Hanımefendi nasıllar?

— Teşekkür ederim.

— Jülide Hanım ile birbirimizi çok severdik... Nâzan ablasını acaba unuttu mu?

Müşkül bir vaziyette kalıyordum :

— Sizden sık sık bahseder, dedim, fakat- çok mahcup genç kız oldu... Birdenbire yanınıza gelmeğe cesaret e'demedi:

'— O halde ben ona bir küçük baskın yaparım. Nâzan, yerinden kalkmağa hazırlanıyordu. Ben daha evvel davrandım:

— Bir dakika müsaade ederseniz, onu ben getireyim dedim.

Evet, hakikaten müşkül bir mevkide kalıyordum. Teyzesi hesabına çok kıskanç olan Jülide, benim bir akşam onun köşkü civarında dolaşmama bile tahammül edememişti. Bu gece onu karşı locada görür görmez, asabi-leştiğini hissettim. Konser devam ederken, arasına, bir-r denbire başını çeviriyor, Nâzan'a bakıp bakmadığımı an-

lamak istiyordu.

Nâzan'ın locasına giderken onu da beraber almak lâzımdı. Fakat bir hırçınlık yapmasından korkarak, bir Şey söylemeğe cesaret edememiştim. Jülide kadar sinirli bir çocuktan her şey umulurdu. Kızımı locasının dışındaki koridora çağırdım.

i— Jülide, senin Nâzan Hanımı ziyarete gitmen lâzım geliyor çocuğum...

||— Beni Şükran ablamın rakibiyle görüşmeğe mecbur etmek doğru olur mu enişte?

— Kendisi gelecekti. Ben mani oldum. Enişteni küçük düşürmemek, çirkin ve gülünç bir mevkide bırakmamak istersen, gideriz küçüğüm...

Jülide, başını önüne eğerek :

— Peki, dedi.

Çenesini tutarak, yüzünü yüzüme kaldırdım:

— Fakat böyle çatkın bir çehre ile değil.. Gayet jan-tiy ve güler yüzlü olmak lâzım...
Jülide, sitemle gülümsedi:

— Rolümü elimden geldiği kadar iyi oynamağa, eniştemin bu geceki keyfini bozmamağa çalışırım..

Jülide, bana verdiği sözü tuttu... Neşesizliğini hafif bir çekingenlik perdesi altında saklıyor, Nâzan'a çok tatlı ve nazik muamele ediyordu. Bununla beraber, içinden derin üzüldüğünü

hissediyordum.

Nâzan, otuz beşine yaklaşıyordu. Bu on sene içinde çehresi ve vücudu daha ziyade güzelleşmiş

görünüyordu. Fakat doğrusunu söylemek lâzım gelirse ben eski Nâ-zan'ı, onda henüz tekarrür etmemiş genç kız çizgilerini tercih ediyordum. Sonra hal ve tavrı da çok değişmişti.

Fazla şımarık, fazla şen ve serbest bir salon kadını olmuştu. Hattâ onda biraz maceraperesttik de hissettim. Her halde dürüst, ahlâklı, fakat bir parça fazla saf olan arkadaşım pek bahtiyar bir koca sayılamazdı.

Konserin sonuna kadar Nâzan, Jülide'yi yanından ayırmadı. Onu hâlâ bir küçük çocuk gözüyle, güzel kedi yavrularını sever gibi, âdeta hırpalayarak okşuyordu.

Ayrılmak zamanı geldiği vakit Nâzan, bizi Büyük-ada'daki köşküne davet etti:

—ı Jülide'yi, mutlaka bana getireceksiniz Nazmi Bey, diyordu, 'biz o kadar eski komşularız ki, hemen hemen akraba sayılırız... Sizi gelecek perşembe günü bekleriz değil mi?

Ben, tereddüt ediyordum. Jülide, benim yerime cevap verdi:

—' Gelecek perşembe değil mi? Muhakkak geliriz hanımefendi...

Yalnız kaldığımız zaman Jülide :

— Nâzan Hanım hakikaten çok sevimli bir şey enişte, dedi, biraz evvel onun hakkında fena şeyler düşündüğüme âdeta utanıyorum.

i— Demek hoşlandın.

'— Hoşlanmasam Adadaki köşklerine misafir gitme-'ğe razı-olur muydum? Ne kadar memnuniyetle kabul ettiğimi gördünüz.

i— Fakat ben, kendi hesabıma pek memnun olmadım Jülide... Ben, Nâzan Hanımın teklifini reddetmek için münasip bir bahane arıyordum... Sen, birdenbire kabul edince müşkül bir mevkide kaldım.

— Demek, istemiyordunuz?... Vah vah... Ben pek ihtiyatsızlık ettim... Söz verdik amma...

Biraz çapkın bir çehre ile :

— Mademki söz verdik... Çaresiz, gideceğiz...

— Ne yapalım?... Mecburiyet...

— Evet mecburiyet... Fakat bir şey daha var... Bunu Şükran teyzeme nasıl söyleyeceğiz?..

— Evet, bu da bir mesele... Söylersek mutlaka üzülür...

— Aklıma bir şey geliyor amma... Bilmem ki, razı

olur musunuz? Şükran teyzeme bu akşam Nâzan Hanımı gördüğümüzü ve göreceğimizi

söylemesek nasıl olur?

— Bilmem ki...

Jülide, deminden beri beni bir parça mütehayyir ederi sakın ve mütebessim tavrını birdenbire değiştirdi; boşuk bir isyan feryadiyle :

— Enişte, artık sizden öğreniyorum, dedi, affedersiniz... Başka tâbir bulamıyorum... Sizden öğreniyorum, siz çok fena, amma çok fena bir insansınız...

Birdenbire şaşırıp kaldım. Büyük bir kinle yüzüme bakan gözlerinde yaşlar toplanıyor, dudakları

kısılıyordu:

— Zavallı Şükran teyzem. Bu gece ne fena bir surette atlatıldığının hiç farkında değil!...

Peygamberler gibi uslu ve temiz kocasını belki rüyada görerek sakın sakın uyuyor... Fakat bereket versin ki ben varım... Dikkat ediniz enişte... Ben henüz bir çocuğum. Fakat hiç şakaya gelmem...

Ablamı aldatmanıza dünyada müsaade etmi-yeceğim... Böyle bir niyetiniz varsa benden korkunuz enişte...

Bu çocukça tehdide gülmekten kendimi alamadım :

— Demek hayatım tehlikede Jülide, dedim, Felâket! O daha ziyade hırçmılaşdı, acı bir gülüşle :

— İşittiğime göre, beybabam da vaktiyle annemle böyle eğlenirmiş.

Bu söz, beni gayriihtiyari titretti. Oniki sene evvel bir gece yarısı Naciye ile Neyyir Bey arasında karanlık bir bahçe köşesinde geçen facia gözümün önüne geldi. Bu çocuk, hakikaten herkesten başka yaradılıştta bir mahlûktu. Ruhunun gizli ihtiraslar ve buhranlarla dolu karanlık ve anlaşılmaz köşeleri vardı. Hiddetle ağzından kaçırdığı sözlerin ehemmiyet ve vehametini kendi de anlamıştı. Bir an dudaklarını ısırarak tereddüt etti; sonra nâçar işi latifeye döktü :

— Şakayı bırakalım enişte... Yaptığınız hakikaten doğru değil... Bir çocuktan böyle sözler işitmek biraz kib-rjnize dokunacak amma...

— Peki amma ne yaptım? Nâzan Hanıma isteyerek mi tesadüf ettim? Kendi arzomla mı locasına gittim?..

Jülide, afacan bir gülüşle beni baştan aşağı bir süzdü, isyanını hafif bir alayla gizleyerek devam etti:

ı— Allah her insanı bir iş için yaratmış enişte... Benim küçükten beri bir eğlencem vardır : Etrafımdakilerin yüzüne, haline bakarak niçin yaratıldıklarını keşfetmek... Kendi kendime şöyle düşünürüm : Bu adam, sabahtan akşama kadar kalemde yazı yazmak, yanındaki mütemadiyen kendini methedip herkesi güldürmek için dünyaya gelmiş... Allah bu şişmanı yemek yesin ve uyusun; şu zayıf halinden şikâyet edip sızıldasın; şu efendiyi her taraftan itilip kakılsın, şu hanımı kedi gibi her an tuvaletle meşgul olsun diye yaratmışa.. Keman yayı çeken şu ellerin vazifesi hakikatte kuyudan su çekmek ve çamaşır yıkamaktır... Hâsılı, Şükran teyzem iyilik etmek, hasta bakmak, Gülizar Kalfa tarhana çorbası pişirmek, kâhya Halim Ağa insanlarla hemen hiç

konuşmamak, buna mukabil ahırda hayvanlara konferans vermek için hakedilmiş...

Ben, niçin yaratıldığımı sabırsızlıkla bekliyordum...

Jülide, biraz ciddileşir gibi oldu :

,— Belki benim söylemem biraz ayıp olacak amma;... Siz sevdiklerinizi bir parça aldatmak için yaratılmışsınız enişte... İnkâr etmeyiniz... Sizi ben herkesten iyi anladım... Demin Nâzan Hanımla konuşurken, dikkat ediyordum... Biz farkında olmayalım diye pek dikkatli bile bakmıyordunuz...

Yalnız paşa arkadaşınızla en ciddî şey-İsrden bahsederken şöyle göz ucuyla bir bakış... Fakat o bakış neler gizliyor, daha doğrusunu isterseniz neler söy-Akşam Güneşi — F. 18

lüyor... Nâzan Hanım da görünüşte sırf benimle rneş. gul... Fakat akıllı bütün sizde... Birbirinizle konuşmadan anlaşıyorsunuz... Birbirinizi eskisi gibi sevmeğe başlıyorsunuz... Tekrar görüşmeniz lâzım... Bunun için arayıp da bulamayacağınız bir bahane var... Zavallı, saf Jülide' cik... Eskiden birbirinize söyleyemediğiniz şeyleri hep ona söylediniz... Hemen hemen bir genç kız olmasına rağmen yine bu oyuna devam edebilirsiniz...

Jülide, Nâzan'ın ve benim taklitlerimizi yaparak, devam ediyordu :

— «Jülide'yi mutlaka getirirsiniz değil mi Nazmi Bey... Sizin için değil... Sırf Jülide için, anlıyorsunuz ya...» «Nasıl getirmem efendim... Ben gerçi gelsem de olur, gelmesem de amma, mademki Jülide'yi istiyorsunuz...» Enişteciğim... Ben, bu komedyayı pek vicdana uygun bir şey bulmuyorum.

— Çocuğum, Nâzan Hanımın davetini kabul eden sensin.

— Evet amma sizi tecrübe etmek istiyordum... Hele onlardan ayrıldıktan sonraki halinizi hiç

unutnıyacağım. Sevinçten içiniz de titrerken : «Ben, kendi hesabıma memnun oldum!» deyişiniz ne güzeldi? Ya sonra La Fonten' in Felemenk peyniri içine çekilip de, «Ben artık münzevi oldum.

Dünya ile alâkam kalmadı!» diyen faresi gibi riyakâr bir tavırla : «Ne yapalım, mademki söz verdik!» demeniz ne güzeldi... Halbuki siz bu kadarla da iktifa etmediniz... Nâzan'ı gördüğümüzü

teyzemden gizlememi istediniz.

— Onu sen teklif ettin.

— Hâşâ... Ben, sizin ağzınızı aradım... Teyzemi aldatmağa niyetiniz olmasaydı, razı olur muydunuz? Görüyorsunuz ya enişte...

Jülide, alaylı bir gülüşle :

— Onu hiç merak etmeyiniz, dedi, perşembe günü

n. ? t ıvı

275

^..daya doğru gideceğiz... Sade şu var ki, vapurumuz Bü-yükada'nım biraz ilerisinden geçerek Marmara'ya doğru yollanacak... Nâzan Hanım o gün Jülide ile Nazmi Beyi beklerken eline bir telgraf verecekler: «Maalesef bugün sizi görmek saadetinden mahrum kalıyoruz... Çünkü pek mühim bir sebepten dolayı bugün (MJ»..) e hareket ettik.» Şimdi beni dinleyiniz enişteceğim...

Katiyyen itiraz istemen^... istanbul'un havası size yaramıyor... Bu hafta içinde mutlaka (M...) e döneceğiz...

IV

Birkaç saate kadar (M...) e varıyoruz. Jülide'ye garip bir hırçınlık arız oldu. Yerinde duramıyor.

İkide birde kaptanın dürbününü yakalayarak güverteye koşuyor, uzun uzun engini seyrediyor.

Ufukta Adanın hayalini seçtiği vakit kopardığı sevinç çığlığını unutamiyacağım! Ayazma çiftliğine geldik. Kızım, aynı heyecan ve sevinç içinde... iki ay evvel bıraktığı yerleri ve insanları

çok özlemiş gibi oradan oraya koşuyor. Geçen sene Adaya ilk gelişini hatırlıyorum... O vakit, hiç

bir şeyi beğenmiyor, can sıkıntısından bunalıyor, buradaki saf, sakin insanları beğenmiyordu. Halbuki şimdi en ehemmiyetsiz işçilerle uzun zaman hasreti çekilmiş arkadaşlar gibi konuşuyor. Ahırları geziyor, çiftliğin emektar hayvanlarını okşuyor.

Hele Aslıhanına kavuşması görülecek şeydi, istanbul rıhtımından vapura bineceğimiz zaman beni, zorla Mahmutpaşa'ya sürüklemiş; Aslıhan için telli başlıklar, renkli boncuktan gerdanlıklar, kurdelalar almıştı.

Sevgisi yalnız insan ve hayvanlara münhasır kalmıyor... Çiftlikteki eşyayı, canlı mahlûklar gibi eliyle sevip okşuyor...

Akşam üstü beni, zorla deniz kenarına indirmişti.

Kumluktan topladığı çakıltaşlarını durgun suların üstünde sektirmekle eğleniyordu. Gülerek:

— Niyet tutuyorum, enişte, dedi, bu taş, suyun üstünde kaç defa sekerse, o kadar sene burada kalacağım...

Çakıl, üç defa sekti. Jülide, bunun dört defa olduğunu iddia ediyor, hurafeler ve masallarla büyümüş köylü kızı saffetiyle seviniyordu :

— Dört sene kalacağım enişte... Dört sene kalmam için bir mahzur yok, değil mi?... Yaşım daha on dokuz yirmi üç, hatta yirmi beş yaşma gelen bir kız evde kalmış ihtiyar kız sayılmaz ki...

Jülide'nin çocukça suallerine çocukça cevaplar verirken, düşünüyordum : Bu değişiklik; beni memnun ettiği kadar da korkutmağa başlamıştı. Bir genç kızın on beş ay içinde bu derece değişmesi tabii olabilir miydi?

Hele teyzesine olan muhabbeti bir iptilâ, bir ibadet şekline girmişti. Ayaklarının dibine oturarak Şükran'ın dizlerini öyle bir okşayışı, onun avuçlarını küçük küçük buselerle öyle öpüşleri, gözlerinde yaşlarla başını onun göğsüne öyle bir akışları vardı ki.. Evet, bu mifrit sevgi; beni, sebebi ve menşei meçhul bir hastalık gibi korkutuyordu. Fakat anlıyamadığım bir his beni bu çocuk ruhunu daha derin bir surette tahlile çalışmaktan mene-diyordu.

Jülide, ne iyi, ne merhametli, ne munis bir çocuk olmuştu. Eskiden bu haşarı, hırçın, azametli genç kızdan şikâyet edenler, şimdi ona âdeta tapıyorlardı. Gündüzleri saatlerce işçi kızların arasında yaşıyor, onlara yardım ediyor, dertlerini dinliyordu. Hemen her gün ya bir suçluya şefaet eder, ya bir fakir için muavenet, ya bir hasta için izin isterdi. Hiç bir arzusunu kırmayaca-

ğımızı ikimiz de evelden bilirdik. Böyle olduğu halde bir parça nazlanarak onu üzmemekten zevk alırdım. Kızım benden bir şey rica ederken öyle nazlı tavırları, öyle güzel

sözleri yardı ki...

Evet, onun hiç bir arzusunun kırılmayacağını ikimiz de evelden bildiğimiz halde ben; «Peki»

dediğim zaman büyük bir zafer kazanmış gibi sevinirdi.

Jülide, şimdi yalnız çiftlikteki işçilere iyilik etmekle kalmıyor, civar tarlalarda, köycüklerde de yardım edilecek fakirler, hastalar arayıp buluyordu.

Eskiden bir dakika yerinde duramayan asabi, afacan Jülide, bazen yazıhanemde benim yerime oturuyor, saatlerce iş mektuplarımı yazıyor, hesaplarıma bakıyordu.

Şimdi, onun en sevdiği insanlardan biri de Ayşe idi. Bu sade köy çocuğunu hemen hiç yanından ayırmıyordu. Ayşe'nin nişanlısı askerden gelmişti. Birkaç haftaya kadar onların da düğünleri olacaktı.

Jülide, hazırlığın bir an evvel bitirilmesini istiyor : «Düğün mutlaka sonbaharın güzel bir gününde olmalı!» diyordu.

Bu sene sonbahar her senekinden daha güzeldi. Akşam gezintilerine yine devam ediyor, atlarımızla Adanın en uzak köşelerini dolaşıyorduk.

Jülide, hayatından hiç şikâyet etmiyor, çok mesud-olduğunu söylüyordu. Onun bütün eski hırçınlıkları geçmiş, çehresine bir melek sükûneti çökmüştü.

Fakat bilmem neden, benim içimdeki gizli endişe bir türlü geçmiyordu. Bazen onun büyük yorgunluklarından, müfrit neşelerden sonra bir bahçe kanapesinin üstüne serilip yattığını, solgun çehresini güneşe çevirerek gözlerini kapadığını gördüğüm zaman yüreğimin derin bir hüznün ve merhametle sızladığını hissediyordum.

Ayşenin düğün günü.. Çiftlikte bütün işler durdu Ayşe, öksüzlüğünü anlamasın diye hepimiz son derece çalıştık. Şükran, mükellef bir köy düğünü hazırladı. Jü-lide, gelinin odasıyla, süsüyle meşgul oldu. Ben, kaymakamla belediye reisinden başlamak üzere (M,..) in en mühim şahsiyetlerini çiftliğe davet ettim. Hâsılı, orta-halli bir aile kızma bile bundan iyi bir düğün yapılamazdı.

Misafirlerimle bahçemde oturuyordum. Gülizar Kalfa, uzaktan işaretle beni çağırırdı:

— Ayşe'yi hazırladık, babası sensin. Kemerini sen bağlayacaksın...

— Ayşe'yi yerli gelinleri gibi giydirmişlerdi. Beni görünce ağlıyarak ellerime kapandı, ben de onu okşadım. Alnından öptüm. Sonra kemerini bağladım. Odada gelinin arkadaşlarından birkaç

köylü kız daha vardı. Sıkılmalarından korkarak yüzlerine bakmıyordum. Bunlardan biri kendini tutamıyarak gülmeğe başladı. Baktım : Jü-lide.

Gözlerime inanamıyordum. Kızım, tıpkı köy kızları gibi giyinmişti. Onu daha iyi görmek için pencerenin yanına götürdüm :

— Bu çocukluk nereden aklına geldi Jülide?..

— Fena mı oldu?

— ' Fena demiyorum.. Bilâkis ben, seni hiç bir zaman bugünkü kadar güzel görmedim...

— Bunu ne vakittir düşünüyordum... Size bir sürpriz yapmak istedim... Mademki bu kıyafet bana yakıştı-O halde ileride ben de böyle gelin olurum..

!— Bu güzel günde insana ne hüznünlü şeyler düşündürüyorsun Jülide...

Kızımın gözleri birdenbire parladı:

— Benim gelin olmam fikri size hüznü mü veriyor?

— Ne münasebet... Bilâkis, senin evlendiğini gördek beni çok bahtiyar edecek...

— Öyle mi? O halde hüznünden bahsedişinizin sebe-bi?-

Pencerenin aydınlığında kızımı seyretmekte devam ederek gülümsedim:

— Bu hüznün sebebini anlatmak biraz güç... Fakat söyleyeyim Jülide.. Bu köy gelini

elbisesi bunca zamandan beri kim bilir ne güzel genç kız çehrelerine çerçeve oldu... Fakat bu çehrelerin hiç birinde sendeki nadide ve müessir güzellik yoktu, olamazdı. Seni, bu elbise içinde görmek bana pek dokunacak, bir köy delikanlısı ile evleniyorsun, bu görülmemiş güzellik ziyan oluyor sanacağım. Fakat doğrusunu ister misin Jülide? Ben, korkarım ki senin için kimseleri beğenemeyeceğim.

Bu sözleri söylerken maziye hatırlıyor, çocukluğumdan beri gördüğüm bütün çehreleri hayalimden geçiriyordum. Köy kızları gibi ince ince örülmüş sarı saçları alınına, şakaklarına dökülen, daima güneşe bakıyor hissini veren açık yeşil gözleriyle gülümsiyen bu narin çocuktaki güzelliği, hakikaten kimsede görmemiştim.

* * * O gün, akşam üstü Jülide bir bahane ile beni, misafirlerden ayırdı, (Freskomilo) köyüne giden yolda guruba kadar dolaştırdı. Halinde bir fevkalâdelik hissediyordum. Konuşmuyor, sözlerime cevap vermiyor, yürürken yorgun bir tavırla koluma yaslanıyordu. Bana söyleyecek bir şeyi olduğu muhakkaktı. Fakat nedense bir türlü cesaret edemiyordu. Tabiatini öğrendiğim için bir şey sormuyordum. Böyle zamanlarda üstüne varılacak olursa İİİİ

büsbütün ürker, inatla sükût ederdi. Çiftliğe yaklaştığı, mız vakit kapının önünde bir kalabalık gördük. Birkaç dakika sonra ayrılmamız zaruri idi. Jülide, beni kolumdan çekerek durdurdu, Titiz bir sesle :

— Enişte, dedi, size bir kararım bahsedeyeceğim. Fakat va'dediniz ki, bana darılmayacaksınız, fazla tafsilât istemeyeceksiniz.

— Seni dinliyorum Jülide.

— Ben gitmek istiyorum enişte.

İ İ 1 >>>

Yeni-

— Burhan Beyden ayrıldığıma pişman oldum, den onunla barışmak acaba kabil olur mu?

— Bu kararın sebebi ne?. Acı bir gülüşle :

— Burhan Beyi sevdiğimi anladım. Acaba ona bir mektup yazsam istanbul'da ettiğim çocukluğu affeder mi dersiniz?..

— Jülide, sende fevkalâde bir hal var çocuğum. Ne oluyorsun?

Jülide, birdenbire bir asabi buhrana tutulmuş gibiydi. Bütün vücudu titriyor, dişleri birbirine çarpıyordu:

— Tafsilât istemeyiniz enişte... Burhan Beyi seviyorum. Onunla evlenmek istiyorum..

Başka hiç

bir şey yok..

Bu, benim için de bir ani darbe olmuştu. Kalbim çarpıyor, kulaklarım uğulduyordu.

Bununla beraber, kuvvetli ve sakin olmağa mecburdum.

— Üzülme böyle Jülide, dedim, yarın tekrar konuşuruz. Nasıl istersen öyle olur çocuğum...

Kapının önüne gelmiştik. Gördüğümüz kalabalık Âşık İsmail isminde bir meczubun etrafına toplanmış bir çoluk çocuk alayı idi. Âşık İsmail, üç beş sene evvel bir balıkçı kayığıyla Bayındır'dan gelmiş. Adayı vatan edinmişti. Kışın kasabadaki evliyadan birinin türbesinde yatar, yaz aylarını köyleri, çiftlikleri birer birer dolaşmak-la geçirirdi. Köylüler hep meczup gibi onun da uğur getirdiğine inandıkları için, onu aç

birakmazlardı. Âşık İsmail'in bir sanatı vardı: Çok mani bilirdi. Kim bilir belki bunlardan bir kısmını da kendi uydururdu. Köy kadınları onu karşılarına oturtarak niyet tutarlar, söylediği manileri en doğru bir fal addederlerdi. Meşhur bir vakası da vardı, iki sene evvel bir Hıdrellez gecesi bir rakı âleminde zengin bir çiftçiye ertesi sabaha yetişemeyeceğine dair bir mani söylemişti. O vakit herkes gülmüştü. Fakat meclis sonunda bir kavga çıkmış, çiftçi, bir serseri tarafından yedi yerinden bıçaklanarak öldürülmüştü.

işçi kızlar bu akşam yine Âşık İsmail'e mani söyletiyorlardı. Onun kısık, fakat tatlı sesiyle okuduğu beyitleri heyecanlı bağrıışlarla karşılıyorlar, meczup; şuh çapkın beyitler söyledikçe birbirini iterek gülüşüyorlardı. İşçi kızlar bizi zorla aralarına aldılar. Jülide ile benim için de niyet tutmak istiyorlardı.

Âşık İsmail'in benim için söylediği aklımda kalmadı. Fakat Jülide için şu beyitleri okudu :
Yer beni, yer beni Yüreğime kurt düştü Gece, gündüz yer beni Ben bu deritten ölürsem
Kabul etmez yer beni

Jülide'nin bembeyaz kesildiğini, düşecek gibi hafifçe sallandığını hissettim. Kolundan tutmak için elimi uzatıyordum. Fakat birdenbire silkinerek canlandı, derin bir nefes aldı. Sonra bir şey söylemeden koşa koşa kaçtı.

Arkasından ben de eve gittim, fakat hizmetçi onun odasına girerek kapıyı kilitletiğini söyledi.

«Merak etmeyin, biraz.başım ağrıyorf... Yarım saat dinlenmeğe ihtiyacım var!» demiş.
VI

O akşam, misafirlerim beni, geç vakte kadar etti. Yemekten sonra bir aralık Şükran'a, Jülide'nin nasıl olduğunu sordum.

Karım, onu beş on dakika evvel gelinin yanında gördüğünü, biraz solgun ve sinirli olmasına rağmen herkesle beraber gülüp eğlendiğini söyledi. Gençler, bahçenin bir köşesinde ateşler yakmışlar, mütemadiyen çalgı çaldırıp eğleniyorlardı.

Kaymakam ile belediye reisi kasabaya döneceklerdi. Geceyarısına doğru onları kapının önünde bekleyen arabalarına götürdüm. Hava, biraz rüzgârlı olmakla beraber bir ağustos gecesi gibi sıcaktı. Biraz yürümeğe ihtiyacım vardı.

Misafirlerime :

j— Sizi değirmenlere kadar uğurlıyayım, dedim, zaten bu gece çalgı sesinden uyumak olmayacak..

Kaymakam :

— O halde biz de değirmenlere kadar yürürüz, diye cevap verdi.

Arabacıya bizi aşağıda beklemesini söyledik ve konuşa konuşa yokuşu inmeğe başladık.

Kaymakam, edebiyatı çok seven, kalendermeşrep, tatlı bir adamdı. Böbreklerinden rahatsız olduğu için, dört beş senedir içki içmiyordu. Bu gece düğün şerefine ilk defa perhizi bozmuştu. İki adımda bir duruyor, kâh ağaçların arasından görünen denize, kâh yıldızlara bakarak Hayyam'dan, Hâ-fız'dan rubailer, gazeller okuyordu.

On beş dakikalık yolu belki bir saatte yürüdük. Değirmenlerin yanında misafirlerimi arabaya bindirdikten sonra, geri döndüm.

Yavaş yavaş yokuşu çıkıyordum. Bir şey dikkatime çarptı. Çiftlikte akşamdan beri hiç fasılasız çalan çalgı birdenbire durmuştu. Bu sükût, bana bilinmez bir korku vermeğe başlıyordu.

Biraz daha ilerleyince çiftliğin kapısı önündeki meydanlıkta telâşla hareket eden birtakım gölgeler gördüm, birdenbire yanımda bir gölge belirdi :

— Sen misin Bey?

Halim Ağanın sesini tanıdım : |— Benim.. Ne oluyor Halim Ağa?

— Hiç.. Seni nereye gittiğini merak ettim de... Kâhyada garip bir heyecan ve tereddüt vardı.

İkinci

bir sual sormağa meydan bırakmadan, dik bir sesle kapıda duranlara bağırdı:

— Bey geliyor...

Kalbim şiddetle çarpmağa başlamıştı.

Halim Ağa:

— Bir şey yok, Allaha emanet.

— Bu hal ne?.. Benim geldiğimi neye haber veriyorsun?... İşitmiyor musun; sana cevap vermeni emrediyorum.

Fena halde kızmağa başlıyordum. Kâhya, benim bu kadar sert ve hiddetli anımı görmemişti.

Buna rağmen cevap vermiyor, suallerime sade :

— Bir şey yok! Allaha emanet, kelimeleriyle mukabele ediyordu.

Çiftlik kapısına geldim. Biraz evvel telâşla oradan oraya koşuşan gölgeler, şimdi heykel gibi sessiz, hareketsiz duruyorlardı. Mutlaka bir felâket olmuştu. Koşar gibi süratle eve doğru yürüyordum. Bu defa karşıma Şükran çıktı:

— Nazmi... Neredeydin? |— Ne oluyor Şükran?...

— Hiç... Merak edilecek bir şey yok... Temin ederim.

Karımın çehresi sakindi, hatta dudaklarında hafif bir gülümseme de vardı:

— Merak edilecek bir şey yok Nazmi, çok ehemmiyetsiz bir kaza... Mühim bir şey olsa bu kadar sakin olur muydum?...

Şükran'm hali evvelâ beni biraz teskin eder gibi olmuştu. Fakat bu sükûnetin tamamıyla bir cebrinefs eseri olduğunu anlamakta gecikmedim. Karım, kalbimden korkuyor, heyecanını gizlemek için insan takatinin fevkinde bir cehd sarfediyordu.

Şaşkın şaşkın etrafıma bakındım. Biraz evvel çalgı sesleriyle, türküler ve kahkahalarla dolan bahçede bir ölüm sessizliği vardı. Meş'aleler sönmüştü. Ağaçların karanlığı içinde sakit insan kümeleri duruyordu. Bütün bu insanlar, evin karanlık cephesindeki pencerelerden birinden dökülen ışığa bakıyorlar, bu odadan gelen şeyleri dinliyor gibiydi. Aydınlik pencere

Jülide'nin penceresiy-di. Şiddetle ileri atılmak istedim. Şükran, kollarıma sarıldı, dizlerimin üstüne düşerek yolunu kesti. Hâlâ sükûnunu kaybetmiyerek yalvarmağa başladı:

— Nazmi, yemin ederim ki hiç bir tehlike yok. .Gözümle gördüm., bana gülümsedi, hatta söz söyledi. Hiç, ehemmiyetsiz bir kaza...

Karımı dizlerimden silkip atmak, koşmak istiyordum. Fakat zihnim gibi vücuduma da bir kâbus ağırlığı çökmüştü. Kollarım kımıldanmıyor, bacaklarım hareket etmiyordu. Etrafımı daha başka insanlar alıyor, yavaş sesle anlayamadığım bir şeyler söylüyorlar, beni evimden uzaklaştırıyorlardı. Nihayet söz söylemeğe kuvvet buldum. Şükran'a:

— Beni bırakın artık, dedim, her şeyi anladım... Jü-lide öldü...

Karım, birdenbire beni bıraktı:

— Mademki inanmıyorsun Nazmi, dedi, sana şimdi

onu göstereceğim... Yalnız, birdenbire heyecana kapılmandan korkuyorum. Seni odasına götürüyüm. Çocuğum ölmüş olsaydı bu kadar sakin kalabilir miydim?..